

Hoc nomen erit quod illi pueris

B VI. 15

Hec Compensium Philologiae
Moralis. pertinet ad
Herbertum Wasilewski
Ord. Remitarum Camaldulensium
Montis Regij.

prope Varsaviam

Darowano 1868 w Drezdnu
seruu od Magistra Novihor
Cyra Antoniego

W. M. Dacis

prupe Cauna

COMPENDIUM
THEOLOGICÆ
MORALIS

*una cum Summula Dialecticæ,
Ad usum tum novellis Clericis, tum incipi-
entibus Confessariis, perutile, & necessarium,
in gratiam Theologico-Moralium
Studiorum,*

N° 7 = Summatim, 94°

Ex variis Classicis, & approbatis
Auctoribus

COLLECTUM

Die 1ma Per X^{rist}.

Fratrem, Patrem FRANCISCUM
PRZYŁĘCKI Ministrum Provincia-
lem Provinciæ Litvanæ Ord: Min:
Reg: Observ: Annô Dni 1754.

VILNÆ

Typis S. R. M. Acad: Soc: JESU.

Ad usum D. Antonii ECM magistri

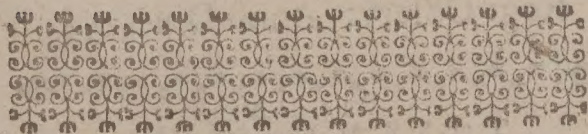
APPROBATIO

Illustrissimi Excellmi ac Rmi D. D.
MICHAELIS JOANNIS ZIENKO.
WICZ DEI & Apostolicæ Sedis
Gratiâ Episcopi Vilnensis.

Opusculum, cui Titulus: Compendium The-
ologiz Moralis, operâ Admodum Reverendi
P. FRANCISCI PRZYŁĘCKI Ministri Pro-
vincialis Provinciæ Litvanæ Ord: Min:
Regul. Observ: elaboratum, ut usibus, ad
quos dirigitur, servire valeat, Typis vul-
gari Authoritate Nostra Ordinaria Facul-
tatem dedimus. Vilnæ Annô 1754. Die 17.
Mensis Augusti.

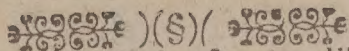
MICHAEL Episcopus Viln.

mpp.

PROEMIUM.

Compendium Theologiæ Moralis in hoc
opusculo divisum est in 14. Tractatus;
nimirum: Imus, tractat de ultimo Fi-
ne, seu de Beatitudine supernaturali;
ad quem finem debemus tendere per bona ope-
ra, & cum S. Augustino continuo suspira-
re: fecisti nos Domine ad te, & inqui-
etum est cor nostrum, donec requie-
scat in te. 2dus, de Actibus humanis,
eorumq; Regulis, utpote principiis
directivis, quibus dirigimur ad rectitudi-
nem bonorum operum. 3tius, de pecca-
tis; utpote operibus malis, quæ sunt impe-
dimenta ad consequendam æternam Beatitu-
dinem. 4tus, de Virtutibus Theologi-
cis & Moralibus. 5tus, de Gratia
Dei; quæ est principium Supernaturale
bonorum operum supernaturalium. 6tus, de
Indulgentiis. 7mus, de Voto. 8vus,
de Censuris. 9nus, de Irregularitate.
10mus, de Sacramentis in genere.
11mus, de Sacramentis in particulari,
quæ sunt remedia hominis lapsi. 12mus, de

Sacramento ordinis, & de aliis materiis annexis *ad usum ordinandorum.* Itius, de Sacramento Poenitentiae, & aliis materiis annexis, *ad usum Confessoriarum.* Iatus, de Dialectica, *sine qua non potest perfectè intelligi Theologia Moralis.* Et hac præmissâ notitiâ de dispositione Theologiae Moralis, fit:

TRA-

TRACTATUS I.

*De Ultimo Fine Hominis,
seu
De Beatitudine.*

*Quis est ultimus finis hominis? seu quæ est 1.
Beatitudo hominis supernaturalis? R. Est solus Dominus DEUS, ut Supernaturaliter à creatura rationali attingibilis per claram DEI visionem, & per amorem Beatificum. Vel clariùs; Ultimus finis hominis est: *Videre Deum facie ad faciem, & amare illum in perpetuum.**

*Quotuplex est Beatitudo hominis? R. Est 2.
plex: Beatitudo objectiva, & formalis.
Beatitudo objectiva: Est solus DEUS, ut supernaturaliter attingibilis per claram DEI visionem, & per amorem beatificum.*

Beatitudo formalis: est ipsa intuitiva visio DEI, & amor beatificus.

Beatitudo celestis quid est? R. Est consecutio & possessio summi boni, cum perfecta quic-

quies, & plena satietate appetitus rationalis.
Dr. cum perfecta quiete & satietate;
 per quod differt à consecutione bonorum crea-
 torum, quæ bona sunt imperfecta & fallacia,
 uti sunt: honores, divitiæ, voluptates tem-
 porales, &c.

4. *Beatitudo formalis, in quibus actibus con-*
sistit? R. adæquatè sumpta, consistit in duo-
bus actibus intellectus & voluntatis, scilicet:
in clara DEI visione, & in fruitione ejus-
dem, per amorem amicitia.

Observanda sunt hæc: I. Beati per claram
DEI visionem defacto vident Deum Unum, &
Trinum; vident omnia attributa, & omnes
DEI perfectiones; quia hæc omnia sunt obje-
ctum essentiale, & primarium Beatificæ visio-
nis. Vident etiam multas Creaturas, tanquam
objectum secundarium; v.g. Vident in DEO
totum hunc universum, Cælum, solem, Lunã,
stellas; vident preces nostras, quas in hac vi-
ta fundimus ad illos; vident & alia omnia,
quæ spectant ad illorum felicissimum statum;
uti dicit: Concil. Senonen: in decretis fidei,
decretò 310: In Divinitatis speculo illucescit
illis, quidquid eorum interest. Unde, Fun-
datores Religionum, vident progressum suorum
ordinum; Reges Sancti, suorum Regnorum
varietatem & vicissitudinem; Summi Ponti-
fices, totius Ecclesiæ successum; Parentes,
suorum Filiorum mores, & successum &c.

II. Amor Domini DEI, potest considerari
 2plex:

2plex: *Primò: Amor amicitiae, seu benewolentiae;* quo amamus Deum, ut summum bonum, prout in se est bonus, & propter ipsius bonitatem. *Secundò: Amor concupiscentiae;* quo amamus Deum, prout est nobis bonus, & propter nostram utilitatem.

III. Beatitudo essentialis consistit in amore amicitiae. *Ratio,* quia amor concupiscentiae, (quò Deus amatur prout est nobis bonus,) supponit beatitudinē completā formālē per visionē DEI, & amorem amicitiae; his enim positis, licet non subsequeretur amor concupiscentiae, Beatus essentialiter esset satiatus, tam quò ad intellectum, quàm quò ad voluntatem.

Beatitudo Celestis, an est supernaturalis? 5.
R. Certum est, esse supernaturalem quò ad substantiam. *De supernaturalitate observanda haec:* I. *Ens supernaturale,* communiter definitur sic: *est illud, quod est supra omnem naturam creatam, & creabilem;* id est: supra omnes vires naturae creatae, & creabiles; tam activas, quàm passivas; tam cognitivas, quàm exigitivas; estq; indebitum naturae in omnibus circumstantiis. *Dicitur: supra omnem naturam creatam & creabilem;* non autem supra naturam Increatam; respectu enim DEI, nil est supernaturale. Unde, quod est supernaturale respectu creaturae, non est supernaturale respectu DEI; quia nulla res creata, vel creabilis, potest excedere vires DEI.

II. *Supernaturale est aplex*: Supernaturale quò ad modum & supernaturale quò ad substantiam. *Supernaturale quò ad modum*, est illud: quod secundùm entitatē suā, est juxta existentiam, & vires naturæ; in his tamen circumstantiis non debetur; *vg.* Productio fructuum hyeme; restitutio visus est. *Supernaturale quò ad substantiam*; quod simpliciter est supra omnes vires naturæ, & illi in nullis circumstantiis debetur; *vg.* *Visio Beatifica*; *Gratia sanctificans*; *Gratia supernaturales actuales*; *lumen gloria*; *Incarnatio DEI*; hæc & alia, sunt supernaturalia quò ad substantiam; quia in nullis circumstantiis debentur naturæ creatæ vel creabili.

6. *Visio Beatifica an est Spiritualis, an corporea?*
R. Est Spiritualis, & Intellectualis, non verò corporea. Imò, Theologi probabilius docent; quòd oculus corporeus non possit elevari ad videndum Deum intuitivè.

7. *Beatitudo Cælestis an est perpetua?* R. omnino est perpetua, durabilis in æternum, & nunquam amissibilis. Est de fide ¶ *Ratio est*; quia si non esset perpetua, non posset quietate animam; & haberet aliquid mali sibi admixtū; & sic perfectè Beatos non beatificaret.

¶ *Beatitudo an est æqualis in omnibus Beatis?*
R. Non est æqualis, sed inæqualis pro diversitate meritorum. Tum quia ita ac finitum est in Concilio Florent: Triā: ¶ *Toletano*;

tum

tum quia 1. Cor: 3. dicitur: *Unusquisq; propriam mercedem accipiet secundum suum laborem.*

Quibus mediis homines assequuntur celestem beatitudinem? R. Aliqui salvantur ex solis meritis Christi Domini, ut sunt Infantes baptizati. *Adulti verò habentes usum rationis*, similiter salvantur ex meritis Christi Domini, ita tamen, ut etiam requirantur merita propria, & bona opera supernaturalia, secundum illud: *Matb: 19. Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Ratio; quia secundum præsentia DEI decreta requiritur, ut homo libertate præditus, per propria bona auxiliante & cooperante gratiâ supernaturali se disponat ad cælestem gloriam, illamq; mereatur.

Quæ sunt dotes in corpore gloriosæ? R. 10. Sunt quatuor: I. *Impassibilitas*; per quam corpus fit immortale, incorruptibile, & expers omnium dolorum ac passionum; id est: impassibilitas non tantum excludit mortem & corruptionem, sed etiam excludit omnes dolores, & passiones læsivas, seu corruptivas; II. *Claritas*, per quam corpus Beati fit clarum & resurgens, sicut sol; *Secundum illud, Matb: 13. fulgebunt iusti sicut sol.* III. *Subtilitas*; per quam corpus Beati fit liberum ab omni consuetudine, & accipit virtutem penetrandi omnia alia corpora, sicut radius solis penetrat

cor-

corpora perlucida. IV. *Agilitas*, per quam corpus Beati movetur facile sine ulla fatigatione, & celerrimè pro beneplacito animæ.

- II. *An aliquid objectum creatum posset beatre hominem?* R. Nullum objectum, & nulla bona creata possunt esse finis ultimus simpliciter, & propriè beatitudo. Ratio; quia beatitudo debet esse perfectè satiatiua appetitûs rationalis; Jam verò nullum bonum creatum potest satiare planè & perfectè. Est contra Philosophos Ethnicos, quorum alii finem ultimum constituebant in voluptate corporis, alii in scientia, alii in negatione miserationum, alii in cumulo omnium bonorum creatorum &c.

TRACTATUS II.

De Actibus humanis, & Regulis Morum.

CAPUT I.

De Actibus humanis.

12. *Quid est actus humanus?* R. est actus vitalis hominis, qui procedit ex deliberatione rationis, & ex libera voluntatis determinatione, vel brevius: est libera hominis operatio, vel omissio. II. *An est unum dicere: actus hominis & actus humanus?* R.

Theo-

Theologicè loquendo non sunt idem; quia
actus hominis, est quaecunq; actio ab homi-
ne procedens, sive sit libera, sive necessaria,
sive cum advertentia, sive sine advertentia; v.g.
crescere, nutrirì, &c. Jam verò actus huma-
nus est tantùm illa actio, quæ ab homine proce-
dit præviâ cognitione & voluntariè, sive ille
actus sit bonus, sive malus, dicitur actus hu-
manus.

Actus humanus quotuplex est? R. est 13.
plex: Actus moraliter bonus; & actus in-
differens.

Actus moraliter bonus; est actus confor-
mis rectæ rationi, & regulis morum; v.g. A-
mor DEI, actus fidei, spei, humilitatis, pati-
entiae &c.

Actus moraliter malus; est actus disfor-
mis rectæ rationi, & regulis morum; v.g. O-
dium DEI, & alia peccata, sive fiat morta-
lia, sive venialia.

Actus indifferens; est actus ille, qui neq;
est conformis, neq; disformis rectæ rationi, &
regulis morum; v.g. ambulatio, & recrea-
tio, secundùm se considerata, neq; est bona,
neq; mala, tamen potest esse bona, si fiat cum
intentione bona, & in finem bonum; v.g. Ad
M. D. G. & e contra potest esse mala, si
fiat cum intentione mala, & in finem malum.

Actus humanus quotuplex adhuc potest 14.
consecrari? R. potest considerari 2plex: A-
ctus

Actus necessarius, & actus liber.

Actus necessarius; qui necessario procedit ab aliqua potentia; hoc est: qui positus omnibus requisitis non potest non poni. *vg.* Intellectio ab intellectu, & primi motus à voluntate necessario procedunt.

Actus liber, qui liberè procedit à voluntate. *Et talis actus liber est*, 2plex: I. *Actus elicitus*, est ille actus, quem ipsa voluntas elicit; *vg.* Volitio, nolitio. II. *Actus Imperatus à voluntate*; est ille actus, qui procedit ab alia potentia necessaria, ex imperio voluntatis; *vg.* Locutio, visio, ambulatio, &c.

15. *Ut sit actus moraliter bonus vel malus, an requiritur libertas?* *R.* necessario requiritur libertas contingentiae; & hæc libertas est radix omnis meriti & demeriti. *Ratio*: quia per hanc libertatem contingentiae, voluntas habet plenam potestatem suarum actionum.
16. *Quid est libertas contingentia?* *R.* Est illa, quæ positus omnibus requisitis ad agendum, potest agere, vel non agere.
17. *Libertas contingentia quotuplex est?* *R.* Est 2plex: *Libertas contrarietatis*, & *libertas contradictionis*.

Libertas contrarietatis; est illa, quæ positus omnibus requisitis, potest agere, aut oppositum agere. *Et hæc libertas habet indifferentiam ad actus specie diversos*, *vg.* ad amorem & odium.

Liber-

Libertas contradictionis; est illa, quæ positis omnibus requisitis potest ponere actum, vel ommittere illum; *vg. Voluntas potest elicere actum amoris DEI, vel ommittere illum.*

Libertas ad quam potentiam spectat? 18.
R. spectat ad voluntatem, quia sola Voluntas est potentia libera; Jam verò Intellectus, & omnes aliæ potentæ sunt necessariae; subsunt tamen Imperio voluntatis, & illarum actus, tunc sunt liberi, quomodo imperantur à voluntate, & tales dicuntur: *actus liberi imperati*, ut dictum superius n. 14.

Actus boni & mali unde desumunt suam moralem bonitatem & malitiam? 19.
R. desumunt ex triplici capite: Ex objecto, ex fine, & ex circumstantiis. Adverte, ut sit actus bonus & honestus, debet necessario desumere suam bonitatem ex triplici capite: Ex objecto, fine & circumstantiis, prout conveniunt naturæ rationali, & legi Divinæ; nimirum, debet esse de objecto bono vel saltem de objecto indifferente, sed conducibili ad bonum finem; debet fieri modo conveniente; debet esse in circumstantiis objecto debitis; & debet esse propter finem honestum. Secus dicendum de actu malo; ut sit actus malus; malitia ejus potest desumi non tantum ex triplici, aut duplici capite; sed etiam ex uno capite; *vg. si fiat aut propter finem malum, aut objectum inhonestum aut circumstantias inhonestas, & discon-*

venientes naturæ rationali, & legi Divinæ.
Ratio horum est: ex illo axioma: Theolo-
gico: Bonum ex integra causa, malum ex
quovis defectu.

20. *Actus externus an addit bonitatem, vel
malitiam actui interno?* R. Actus externus
habet distinctam malitiam, & bonitatē, derivatā
ab actu interno; ita, ut cum actu interno faciat
majorē bonitatē, vel malitiam extensivē. Ratio;
tū quia ita SS. PP. ut S. Aug. l. 13. de Trinit:
c. 5. mala voluntate quisq. miser efficitur,
sed inferior potestate, qua desiderium ma-
le voluntatis impletur. Tum quia Actus
nalos tenemur corrigere; bonos autem exercere.
21. *Quid intelligitur per actū internū & exter-
nū?* R. Actus internus est ipsa volitio; v.g. quan-
do quis vult, & intendit aliquem occidere;
Actus vero externus: est ipsa actualis occi-
sio aliquō ferrō, v.g. homicidium.
22. *Librum & voluntarium an sunt idem?*
R. Voluntarium latius patet, quā liberum.
Interim, Voluntarium Liberum, idem est,
quod actus liber. Involuntarium, propriē
est illud, quod procedit à creatura rationali,
contra innatam inclinationem voluntatis; v.g.
Motus localis, tunc est involuntarius, quando
quis alienō impulsu movetur.
23. *Voluntarium Liberum quotuplex est?* R.
implex: scilicet:

*Voluntarium voluntate propriā: quod
pro*

procedit à propria : voluntate.

Voluntarium voluntate aliena: quod Physicè procedit per alienam voluntatem, moraliter tamen nobis imputatur; *vg.* Voluntas & dispositio, licet procedat Physicè à Tutore, moraliter tamen procedit etiam à Pupillis.

Voluntarium in se: est actio aliqua per se intenta à causa libera; *vg.* homicidium per se volitum ab aliquo homine.

Voluntarium in causa: quando quis talem actionem facit, quæ est causa alterius actionis bonæ, vel malæ; *vg.* si quis expertus est in ebrietate à se perpetrari peccatum aliquod, quamvis non intendat tale peccatum; si tamen libere se inebriat, tale peccatum illi est liberum, & voluntarium in causa.

Voluntarium actuale, & expressum: est actus voluntatis liber, quo quis formaliter intendit aliquid facere, vel omittere; *vg.* audire Missam.

Voluntarium interpretativum: quod formaliter hic & nunc non pender à voluntate alicujus; tamen fit dependenter ab aliqua interpretatione, & præsumptione de illius voluntate, ex quibusdā rationabilibus signis & circumstantiis; *vg.* Si Religiosus aliquid faceret præfente, & non contradicente superiore.

Voluntarium directum: quod directè intenditur.

Vo-

Voluntarium indirectum: quod indirectè intenditur; *vg.* Scandalum, vel peccatum factū in ebrietate; *uti dictum*: de *Voluntario in causa*.

24. *Actus bonus, ut sit meritorius celestis gloriæ, an requiritur, ut sit supernaturalis?* R. necessariò debet esse supernaturalis; *Est de fide. Ratio*: quia cælestis Beatitudo cum sit supernaturalis, necessariò requiritur, ut actio meritoria illius sit supernaturalis. *Unde*, actus naturales, quamvis sint boni & honesti, non possunt esse meritorii æternæ gloriæ. *Supernaturalitas autem actūs meritorii condigni, provenit formaliter à gratia habituali sanctificante*, quæ est forma dignificativa meritorum, seu bonorum operum supernaturalium; *Effectivè autem provenit*, tum ab objecto supernaturali, tum à virtutibus supernaturalibus, tum à gratiis actualibus supernaturalibus. *Plura, ubi de merito n.*
279.

C A P U T II.

De Regulis morum.

25. **M**oralitas, hoc est: Bonitas & malitia moralis actuum humanorum, cum dignoscatur & mensuretur per regulas morū; (actus enim, si sit conformis regulis morū;
di-

dicatur bonus; si sit difformis, dicitur malus;) proinde necessaria est noticia de Regulis morum, quæ aliter dicuntur, principia directiva, quibûs dirigimur ad rectitudinem actuum bonorum.

Regula morum quotuplex est? R. est duplex: 26.
1ma conscientia; quæ dicitur regula proxima & interna; ex eo autem dicitur: *Proxima Regula;* quia per conscientiam applicatur lex, quæ est Regula remota & objectiva. *Hæc tandem conscientia dicitur, regula interna;* quia conscientia est intra (nos) in intellectu. *ada Regula morum est, lex;* quæ dicitur Regula externa, & remota actuum humanorum. *Ratio, quod lex sit Regula morum;* quia Lex de se præcipit facienda, & prohibet vitanda. *De utraq. hac Regula breviter agemus.*

De Conscientia.

Conscientia, seu dictamen rationis, quid sit? R. est iudicium practicum particulare, quod dicat hic & nunc tale malum esse fugiendum, & tale bonum esse amplectendum. Dicitur Iudicium practicum; hoc est: iudicium intellectûs practici; quia conscientia versatur circa humanas actiones, non tantum ut illas cognoscat, sed etiam ut illas regulet & dirigat.

Quid est Synderesis? R. est habitus primorum principiorum moralium, & practico- 28.
rum,

rum, distans in genere, quod bonum est faciendum, & quod malum est fugiendum. *vg.* DEUS est colendus; Bonum est faciendum; malum fugiendum, quod tibi non vis, alteri ne feceris, &c.

29. *Conscientia, quod differt à synderesi?* R. per hoc differt; quia synderesis proponit principia communia, generica, & universalissima; jam verò conscientia proponit aliquid faciendum, vel fugiendum hic & nunc in particulari. *vg.* Missa audienda est hodie; quia est festum; &c.

30. *Quotuplex est Conscientia?* R. est splex: Recta, Erronea, Dubia, Probabilis, & scrupulosa.

Conscientia recta, & certa; quæ certo & rectè judicat aliquid esse faciendum.

Conscientia Erronea; quæ falsò judicat aliquid esse faciendum, vel non faciendum.

Conscientia Dubia; quæ nil judicat, sed manet suspensa.

Conscientia Probabilis; quæ cum formidine oppositi, judicat aliquid ex rationibus non levis momenti, vel ex Autoritate Doctorum.

Conscientia Scrupulosa; quæ aliquid judicat ex frivolis, & levibus rationibus; hinc oritur timor, & anxietas, suspicando esse peccatum, ubi non est peccatum. *Plura infra ubi de scrupulis n. 733.*

De

(S) X * X (S)

De Lege.

Quid est lex? R. est ordinatio stabilis propter bonum commune obligans ad aliquid faciendum, vel non faciendum. 31.

Lex quò differt à Præcepto? R. imò differt; quia lex debet esse stabilis & perpetua; Præceptum verò non est ita stabile; ordinariè enim desinit mortuò, vel amotò superiore. 2dò differt; quia lex necessario debet ferri à persona publica, pro communitate, & propter bonum communitatis; jam verò præceptum potest ferri, à privata persona, ad privatam personam; v.g. à Domino ad servum. Item, fertur in bonum privatum superioris, vel subditi, vel alterius. 32.

Lex quotuplex est? R. est 2plex: Lex Divina, & lex humana. 33.

Lex Divina; quæ à DEO sancita est.

Lex humana; quæ ab homine sancita est.

Lex Divina quotuplex est? R. est 3plex: 34.

Lex DEI æterna, lex DEI naturalis, & lex DEI Positiva.

Lex DEI æterna; est Ordinatio DEI ab æterno, per quam DEUS determinavit, quæ sunt agenda à creatura rationali, & quæ sunt cavenda, ut suum finem ultimum assequatur.

Lex DEI naturalis; quæ nobis à natura est quasi congenita, per lumen rationis. Et hæc lex est eadem cum lege æterna; hoc est:

est: prout in mente Divina est, dicitur eterna; prout infusa est nobis per lumen naturale; dicitur *lex naturalis*. Ita noster Felix Potestas, & alii.

Lex DEI Positiva; est decretum DEI præscribens hominibus necessarium modum, ut aptè possint pervenire ad supernaturalem beatitudinem.

35. *Lex DEI Positiva* quotuplex est? R. est triplex: *Lex vetus* seu *Moyseica*; & *lex nova* seu *Evangelica*.

Lex vetus seu *Moyseica* a; est illa, quæ DEUS dedit Moyse per Angelum, & per Moysen Israëlitis.

Lex nova, seu *Evangelica*; quæ à Christo Domino lata est omnibus hominibus, & per Apostolos promulgata.

36. *Lex humana* quotuplex est? R. est triplex: *Lex Ecclesiastica*, seu *Canonica*; *lex civilis*; & *lex Gentium*.

Lex Ecclesiastica, seu *Canonica*; quæ dicitur ferri & statui à potestate Spirituali, seu damus Ecclesiastica ad consequendum finem supernaturalis beatitudinis; v.g. à Papa, Conciliis, materiæ Episcopis &c.

Lex civilis; quæ fertur, & statuitur à seculari potestate, ad consequendum finem naturalem, scilicet ad tranquillitatem Reipublicæ; v.g. à Rege, Principe, Republica &c.

Lex Gentium, seu potius *jus Gentium*; quod

quod
sed
fuerit
genti
aspe
mor
L
oblig
do su
deriv
præci
rum;
testat
U
na al
R. O
do hæ
dient
sub in
na ma
ratione
fuerit bon
Lex
obligat
gna, &
perum p
quod

quod non oritur ab aliquo Principe vel Regno, sed aliquomodo ortum est ex moribus & consuetudine usitata inter omnes, vel fere omnes gentes; *vg. dum legati recipiuntur cum asscuratiue immunitatis; libertas commerciorum inter gentes non inimicas &c.*

Lex humana an obligat sub peccato? R. 37.
obligat aliquando sub peccato mortali, aliquando sub veniali. *Ratio est; quia omnes leges derivantur à lege DEI; jam verò Divina lex præcipit obtemperare iustis præceptis superiorum; secundum illud, ad Rom: 13. qui potestati resistit, DEI ordinationi resistit.*

Unde hoc dignoscitur, quòd lex humana 38.
na aliquando obliget sub peccato mortali.
*R. Obligat sub peccato mortali tunc, quando hæc verba ponuntur: In virtute S. obedientie, sub obtestatione Divini iudicii; sub indignatione Apostolorum &c. sub pœna maledictionis DEI, sub strieto DEI iuramento. Item dum dicitur: præcipimus, mandamus, prohibemus, interdiciamus &c. Vel his qui volunt; & tunc exprimitur in illis materia gravis; quæ gravis est, vel in se, vel ratione finis, vel in suo effectu; quatenus non à sæctet bono communis, aut paci conservandæ. *Lex humana quando obligat? R. tunc 39.*
*obligat, quando sufficienter est promulgata, cognita, & acceptata à subditis saltem à maiori temporum parte.**

40. *Lex pœnalis an obligat sub peccato? R.* Lex purè pœnalis non obligat sub peccato, nisi aliud legislator exprimat; dummodò non accedat contemptus Legislatoris, scandalum aliorum, & perturbatio in republica; *Lex autem mixta pœnalis* obligat sub peccato mortali, vel veniali, pro diversitate materiæ, levis, aut gravis.
41. *Quid est lex purè pœnalis, & non purè pœnalis? R.* Lex purè pœnalis; tunc est, quando Legislator non intendit obligare sub peccato, sed tantùm ad pœnam. Et hæc lex ordinariè fit circa illos actus, qui non contrariantur legi Divinæ, neq; Legislator verbis præceptivis utitur, sed tantùm statuit pœnam: *si hoc, vel illud fiat; & talis lex solet in pluribus statutis Religiosorum, quæ non obligant ad peccatum grave, sed tantùm ad pœnam, propter meliorem conservationem religiosæ disciplinæ; v.g. ne Religiosi certo tempore loquantur &c.* Lex non purè pœnalis, seu mixta; quæ aliquid præcipit, vel prohibet sub peccato, adjunctâ pœnâ transgressoribus. *In hac lege duplex est obligatio ad culpam, & ad pœnam.*
42. *Pueri, an tenentur ad observandas leges? R.* Pueri ante usum rationis (qui communiter est ante septennium,) nullis legibus ligantur; post usum verò rationis, obligantur præceptis naturalibus, Divinis, & Ecclesia-

clasticis. *Hic adverte;* Pueri receptio usu-
rationis tenentur confiteri semel in anno, ab-
stinere à carnibus, ovis, lacticiis, diebus
prohibitis; Missam diebus festivis audire, &
illis abstinere à servilibus operibus, &c. *De*
jejunio autem quò ad quantitatem, alia est
ratio; quia lex determinavit certum an-
num, scilicet annum 21mum. Plura Mat-
thæus, Felix Potestas, &c.

Ex quibus rationibus potest quis eximi, 43.
ab obligatione legis humanæ? R. ex his ra-
tionibus: I. potest esse exemptio per privile-
gium; Si quis ex intentione legislatoris non
fuert inclusus in lege. II. per dispensatio-
nem; Si fieret dispensatio ab habente potesta-
tem. III. per Epikeiam, & interpretatio-
nem legis; quæ in aliquo casu particulari, ju-
dicatur non obligare, quia Legislator non po-
tuit omnes casus comprehendere & prælagire,
neq; vult in omnibus obligare. IV. Si fiat
contraria consuetudo; quam Legislatores
quamvis videbant, non tamen efficaciter con-
tradicebant. V. Si fiat legis abrogatio ab il-
lo; qui habet potestatem. Plura apud Au-
thores de legibus.

TRACTATUS III.

De peccato.

44. Peccatum quid est? R. Est libera transgressio legis Divinae. Seu: est *actus difformis regulis morum*. Secundum S. Augustinum: est dictū, factum, vel concupitum contra legem eternam DEI.

45. Peccatum quotuplex est? R. est 2plex: Originale & personale.

Originale; quod à primo Parente commissum est; & per generationis viam transit ad omnes nos posteros. Nota: Per peccatum originale, facta est privatio iustitiae, & innocentiae originalis; & ideo nascimur Filii irae.

Personale est illud; quod quilibet homo propria voluntate committit.

46. Peccatum personale quotuplex est? R. est 2plex: Mortale & veniale.

Peccatum mortale; est gravis offensā DEI.

Peccatum veniale; est levis offensā DEI.

Plura de his peccatis vid. n. 52. & sequ.

47. Peccatum adhuc est. 2plex: Commissionis, & omissionis.

Peccatum commissionis, est illud; per quod transgredimur praeceptum negativum; *vg.* non furtum facies; non occides. &c.

Peccatum omissionis, est illud; per quod

trans-

transgredimur aliquod præceptum affirmati-
vum, *vg.* honorare Parentes &c. De præcep-
to negativo & affirmativo vid. n. 503.

Peccatum adhuc est duplex; Actuale & 48.
Habituale.

Peccatum actuale; est actus malus de præ-
senti existens.

Peccatum Habituale; est Peccatum Physi-
cè præteritum, moraliter tamen manens, qua-
tenus non est retractatum, neq; remissum à
Domino DEO.

Quotupliciter potest quis peccare? R. 49.
Apliciter: Cogitatione, verbò, opere & o-
missione. *Item appliciter:* Contra DEUM,
contra proximum, & contra se ipsum.

Quot sunt effectus peccati? R. præcipui 50.
effectus sunt duo; scilicet: *Reatus culpæ,* &
Reatus pænæ.

Reatus culpæ; Vocatur communiter macu-
la, quæ post peccatum actuale manet morali-
ter, donec à Domino DEO condonetur.

Reatus pænæ, est duplex: *Reatus pænæ æ-*
ternæ, & *reatus pænæ temporalis.*

Sublatâ maculâ peccati, an hoc ipso tolli- 51.
tur reatus pænæ? *R.* Secundùm præsentia DEI
Decreta, quandocunq; tollitur Reatus culpæ,
toties tollitur Reatus pænæ æternæ; tamen
manet reatus pænæ temporalis.

De peccato mortali & veniali.

52. *Quot sunt Requisita, ut quis sciat se commisisse peccatum mortale?* R. tria: I. Requiritur plena advertentia & deliberatio intellectus. II. Requiritur perfectus consensus voluntatis. III. Requiritur gravitas materiæ, ita ut aliquid sit grave saltem ex fine. Unde; Si aliqua conditio ex prædictis desit; transgressio legis non erit peccatum mortale, neq; contemptus DEI.
53. *Unum peccatum mortale, an potest remitti sine altero in eodem subiecto?* R. Defectò secundùm præsentia decreta DEI, non remittitur unum mortale peccatum, sine altero; quia defectò deletio peccati mortalis, fit per infusionem gratiæ sanctificantis; quæ cum nullo peccato mortali est composibilis.
54. *Unde peccatum dignoscitur esse mortale?* R. imò In rigore loquendo; solus Dominus DEUS principaliter dignoscit, quæ sunt peccata venialia, & quæ sunt mortalia; ita S. Aug. Enchyrid: c. 78. *Quæ sunt levia, quæ gravia peccata, non humanò, sed Divinò sunt pensanda iudiciò.* R. add; Supposità perfectione actus, peccatum mortale potest colligi. I. Ex S. Scriptura; si hæc dicit aliquod peccatum esse, abominabile, morte dignum;

gnum; excludens à regno DEI &c. & ob
quæ peccata dicitur: *V. a. II. Colligitur ex
definitione, & sensu Ecclesiæ; quæ est in-
fallibilis regula, in doctrina fidei, & morum.*
III. Colligitur ex unanimi Doctorum consen-
su. IV. Peccata mortalia ex genere suo, et-
iam sunt illa, quæ graviter opponuntur vir-
tutibus Theologicis; quæ sunt contra religio-
nem contra justitiam, & contra alias virtutes
morales graviter obligantes. V. n. 38.

Unde dignoscitur peccatum veniale? R. 55.
dignoscitur. I. Ex imperfectione actûs. II.
Ex natura & genere peccati. III. Ex levitate
materiæ; *vg. mendacium officiosum, & ver-
bum otiosum; sunt peccata venialia per se
& ex genere suo.*

Peccatum mortale ex genere suo quo- 56.
tuplex est? R. 2plex: Peccatum mortale ex
toto genere suo, & non ex toto genere.

Peccatum mortale ex toto genere suo,
est illud; cujus omne objectum, seu omnis
materia, est per se gravis, continens gravem
inordinationem; quatenus per quamlibet mate-
riæ quantitatem, graviter læditur virtus; quæ
est finis præcepti, graviter obligantis; *vg. U-
dium, contemptus DEI, hæresis, despera-
tio, blasphemia, perjurium &c.*

Peccatum mortale ex genere suo non
toto est illud; cujus objectum, seu materia,
datur gravis, vel levis, *vg. furtum &c.*

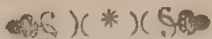
57. Pec-

57. *Peccatum mortale ex genere suo, seu ex obiecto, an potest fieri veniale?* R. aliquando potest fieri, præsertim ex 2° plⁱ capite. In primis, ob parvitatem materiæ, ut constat de peccatis contra iustitiam v.g. furtum leve. Deinde, ob imperfectionem actûs, intellectûs, aut voluntatis; scilicet quando deest sufficiens advertentia, aut consensus.

Nota I. Dum dicitur: quod mortale peccatum possit fieri veniale, vel è contra; non debet intelligi ita; quod peccatum commissum possit mutari; ut id, quod jam commissum mortale, possit fieri veniale; vel è contra; sed debet intelligi; quod peccatum futurum mortale, ob adjunctas aliquas circumstantias, fiat veniale, vel è contra.

Nota II. *Advertentia perfectâ*, illa est; quæ procedit ab homine sui compote, & habente expeditum usum rationis; similiter, consensus perfectus est, tunc; quando voluntas aliquid facit cum plena deliberatione; quando peccans advertit ad malitiam actûs, vel omissionis, vel saltem potuit, & debuit advertere. *Advertentia verò imperfecta, semiplena, & insufficiens*, est illa; quæ procedit ab homine non compote sui perfectè, neq; habente expeditum usum rationis, uti fit in semidormiente &c.

58. *Primus motus in homine, an est peccaminosus?* R. In homine motus potest considerari
3plex:

plex: I. *Motus primus-primus*; qui subito insurgit ante omnem advertentiam mentis, neq; ullatenus pendet à voluntate; *Et talis motus non est peccaminosus secundum se.* II. *Motus secundo-primus*; qui est cum aliqua, sed imperfecta advertentia; qualis est in semidormiente; *Et hic motus sufficit ad peccatum veniale, non tamen ad mortale.* III. *Motus plane Et perfecte deliberatus*; qui est in vigilante, & plene sui compote. *Et talis motus potest esse peccatum mortale, si sit graviter inordinatus, Et perfecte voluntarius.*

Peccatum veniale ex genere suo, seu ex 59.
objecto, an potest fieri mortale? R. Peccatum veniale (idem dic de actibus indifferentibus) non potest fieri mortale per se; potest tamen per accidens, seu per aliquid sibi adjunctum; ut constat ex sequentibus:

I. *Peccatum veniale potest fieri mortale, ratione conscientie erronee; quando quis iudicat aliquid esse mortale (vg. mendacium peccatum) quod revera tale non est. Ratio; quia tunc consentit in peccatum mortale apprehensum.*

II. *Peccatum veniale potest fieri mortale, ratione intentionis, Et affectus graviter inordinati, in rem aliquam leviter malam; constituendo in ea finem ultimum; vg. si quis esset paratus omittere missam die*
fe-

festi, propter otiosam confabulationem.

III. *Veniale potest fieri mortale, ratione finis moraliter mali, ad quem ordinatur; v.g. adulatio, vel verbum otiosum; inducendo aliquam personam ad mortale peccatū. Ratio; quia talis actus continet affectum ad rem malam, & medium contrahit malitiam finis.*

IV. *Veniale potest fieri mortale, ratione periculi incidendi in peccatum mortale; v.g. quando quis habet per experientiam, quod ex actione leviter mala soleat incurrere in peccatum mortale; v.g. ex colloquio, vel aspectu mulieris &c.*

V. *Veniale potest fieri mortale, ratione gravis damni, vel scandali; quando ex re levi prævidetur, vel debet prævideri grave scandalum, aut damnum; v.g. ex furto levi; si quis prævideatur blasphematurus. Ratio; quia talis actus adversatur charitati, & causa participat malitiam sui effectus.*

VI. *Veniale potest fieri mortale ratione contemptus formalis præcepti, vel regule, vel superioris, quæ superior est. Ratio; quia talis inobedientia inducit contemptum potestatis à DEO derivatæ; consequenter talis contemptus redundat in Deum; secundum illud: qui vos spernit &c. Item; Omissio Evangelici consilii ex contemptu; quati Deus inutilia, & vana consuleret, est peccatum mortale.*

iale. Ratio; quia graviter est injuriosa DEO,
& ipse DEUS contemnitur author consilii.

Aliena peccata, quot modis possunt impu- 60.
tari alteri? R. sequentibus modis: Consilio,
jussione, consensu, cooperatione, auxilio,
favore, laudatione seu adulatione, prava
doctrina, exemplo, & silentio. Ratio;
quia homo his modis cooperando peccato alieno,
efficitur causa moralis peccati alieni; & illi ve-
rè consentit, vel expressè, vel virtualiter, vel
interpretativè. V. n. 246. Item n. 108.

Peccatum mortale, quò differt à venia- 61.
li? R. quia Peccatum mortale Deum offendit
graviter; privat hominem gratia sanctificante;
eripit æternam felicitatem; adfert æternam
pœnam; extingvit charitatem; facit peccato-
rem dignum odio DEI &c. Jam verò pec-
catum veniale, neq; privat gratia sanctifican-
te; neq; amicitia DEI; neq; ex se meretur
pœnam æternam; sed tantum temporalem; ne-
q; excludit à gloria cœlesti; sed tantum re-
tardat afflictionem ejus; neq; extingvit cha-
ritatem, sed tantum minuit fervorem charitatis,
impedit augmentum virtutum, & Divinarum
gratiarum.

De mortalibus peccatis ca- pitalibus.

Peccata capitalia quot sunt? R. septem: 62.
Super-

Superbia, avaritia, luxuria, invidia, gula, ira, & accidia.

63. *Peccata hæc, quare dicuntur capitalia?*
R. quia hæc peccata non tantum sunt per se peccata; sed etiam sunt radices, & causæ impulsivæ, ex quibus tanquam capitibus, & fontibus multa alia peccata proficiuntur.

64. *Superbia quid est?* *R.* est inordinatus appetitus propriæ excellentiæ. *Per appetitum intelligitur etiam:* amor, Desiderium, & complacentia.

Superbiæ filia sunt hæc: Vana gloria, ja-
 stantia, ambitio; hypocrisis, arrogantia, tu-
 mor, præsumptio, despectus aliorum, pertina-
 cia, discordia, inobedientia, ingratitude.

65. *Avaritia quid est?* *R.* est inordinatus ap-
 petitus bonorum temporalium, uti sunt: pecu-
 nia, agri, Domus, pecora &c.

Avaritiæ filia sunt: Inmisericordia erga
 inopes, inquietudo, neglectus Divinorum, fi-
 ducia in rebus temporalibus, usura, fraudu-
 lentia, mendacium, perjurium, fraudulentia
 decimatio, furtum, rapina, sacrilegium, simo-
 nia, oppressio proximi.

66. *Luxuria quid est?* *R.* est inordinatus ap-
 petitus, vel usus venereæ voluptatis.

Luxuriæ filia sunt sequentes: cecitas
 mentis; quando quis ita addictus est luxuriæ,
 ut non cogitet de rebus cælestibus. *Præcipita-
 tio;* quando quis propter luxuriam, operatur
 sine

sine
 rio
 per
 lux
 defi
 tus
 mu
 præ
 sper
 sum
 tus
 ciel
 n.
 no
 tio,
 ter
 calu
 in a
 vel
 flin
 Ine
 mu
 vinc
 mor
 con

sine consilio. *Inconsideratio*; quatenus luxuriosus illa inconsideratè agit, quæ statum & personam dedecent. *Inconstans*; quatenus luxuriosus ex eodem affectu voluptatis, mox deficit à piis propositis. *Amor sui inordinatus*; quia luxuriosus in voluptate ponit ultimum suum finem. *Odiū Dñi, affectus præsentis sæculi*; horror futuri sæculi; desperatio, &c. *Luxuriæ species imperfectæ sunt hæc*: Aspectus impudici; turpiloquia, cantus lubrici, oscula, contractus, &c. *De speciebus perfectis, vide Cassitas, & hic infra n. 505. in 6to præc.*

Invidia quid est? R. est tristitia de bono alieno, tanquam diminutivo gloriæ propriæ. 67.

Invidiæ filia sunt hæc: Odium, susurratio, detractio, iudicium temerarium, prava interpretatio; contentio, contemptus, conperatio, calumnia, convitium, improprium, exultatio in adversis proximi, tristitia in ejus prosperis.

Gula quid est? R. est inordinatus appetitus, 68. vel usus, cibi & potūs. *Gula opponitur Abstinentiæ & sobrietati.*

Gulæ filia sunt hæc: Inepta lætitia; multiloquium, scurrilitas, immunditia, hebetudo mentis orta ex crapula, &c.

Ira quid est? R. est inordinatus appetitus vindictæ, vel punitionis. 69.

Iræ filia sunt hæc: Odium, indignatio, tumor, discordia, furor, crudelitas, clamores, contumelia, calumnia, maledictio, voces blasphemæ,

sphemæ, rixa, homicidium &c.

70. *Acedia quid est?* R. est quidam langvor & torpor animi, ad faciendâ & prosequendâ bonâ, propter adjunctam difficultatem; v.g. quando quis habet tedium, & tristitiam orare, meditari, & alia bona exercere; ita, ut habeat tedium, & tristitiam de Divina amicitia, ut mala, propter adjunctam difficultatem ejusdem amicitia.

Acedia filia sunt hæ: Dilatio poenitentia, odium DEI, desperatio, contemptus, & abominatio rerum spiritualium, tepiditas, somnolentia, otiositas, indevotio, incuria, ignavia, tedium vitæ, dissidentia, evagatio mentis circa illicita; torpor circa Divina præcepta, negligendo & contemnendo illa, quæ sunt necessaria ad salutem; Pusillanimitas, tunc fit, quando quis deficit, vel recusat agere aliquod bonum opus, vel timidè incipit, vel ab incepto desistit.

71. *Quæ virtutes capitalibus peccatis opponuntur?* R. opponuntur hæ: Humilitas, liberalitas, castitas, benignitas, temperantia, patientia, devotio seu sedula pietas.

De peccatis in Spiritum Sanctum.

72. *Quid est peccatum in Spiritum Sanctum?*

Etiam? R. est illud, quod specialiter opponitur bonitati Divinae per contemptum Spiritus Sancti.

Quot sunt peccata in Spiritum S. R. sex: 73.

I. *Præsumptio* de misericordia DEI, vel de impunitate peccati. II. *Desperatio* (n. 174.) III. *Impugnatio* agnitæ veritatis. IV. *Invidentia* fraternæ charitatis V. *Obstinatio*. VI. *Impenitentia finalis*, & est quædam firmitas peccati, quæ significat propositum non pœnitendi.

Hæc peccata, quare dicuntur contra Spiritum S. R. ideo, quia specialiter op- 74.

ponuntur Spiritui S. cui appropriatur bonitas, ex qua fluunt dona Spiritus S. retrahentia nos à peccatis, qui ergo abutitur, & contemnit hæc dona, specialiter facit injuriam Spiritui S.

Hæc peccata quare dicuntur irremissi- 75.

bilia? R. non ideo, ac si nullatenus possint remitti, sed quia difficile, & raro dimittuntur, ob duritiam & malitiam peccatoris, nolentis agere pœnitentiam.

Hæc peccata an sunt mortalia? R. sunt 76.
peccata mortalia, & gravissima, sed rara.

De peccatis in Cælum claman- *antibus.*

Peccata in Cælum clamantia, quot sunt? 77.

R. sunt quatuor: I. Homicidium voluntarium,

hoc est directe intentum. II. peccatum carnale contra naturam. v.g. Mollicies, Sodomia, bestialitas &c. III. oppressio pauperum, orphanorum, & viduarum. IV. Defraudata merces operariorum.

78. *Peccata hæc quare dicuntur in Coelum claman. 10? R. idè dicuntur clatrare ad DEUM, & excitare ad vindictam, quia in se continent adèd manifestam enormitatem, injustitiam, & gravitatem, ut nullò modò possit tergiversari, & abscondi. Deinde; quia, ita exprimit S. Scriptura, ut patet de homicidio Caïn, Gen: 4. Vox sanguinis Fratris tui clamat ad me de terra. De Sodomia, Gen: 18. Clamor Sodomorum & Gomorrhæorū multiplicatus est, & peccatum eorum aggravatum est nimis &c. Et sic de cæteris*

De usura.

79. *Quid est usura strictè sumpta? R. voluntas recipiendi aliquod lucrum ultra sortem, principaliter proveniens ex mutuo; v.g. Si quis mutuat pecuniam cum pacto, ut mutuarius tempore messis mutuanti vendat triticum pretiò tunc currenti, quia mutuarius gravatur forte non esset tunc venditurus, & quia illo tempore ordinariè vili pretiò venduntur segetes & sic supra sortem acciperet, vi mutui. Dicitur usura strictè sumpta; quia usura latè sumpta, est quodcunq; lucrum etiam licitum,*

hòc

hōc tamen locō agimus de usura illicita; scilicet quādo lucrū præcisè intenditur *ratione mutui ultra sortem*, id est: *ultra Capitaalem summam*; non verò aliō iustō titulō, *vg. ratione damni emergentis, vel lucri cessantis; ut dicitur n. 88.*

Quæ sunt requisita ad veram usuram? 80.

R. hæc requiruntur: I. Ut sit mutuum. II. Ut sit lucrum pecuniā æstimabile. III. Ut tale lucrum per se & principaliter, proveniat ex mutuo, non verò secundariō, vel per accidens.

Commodatum an est usura? *R.* commodatum non est usura, sed est actus bonus charitatis, quia est concessio gratuite facta. 81.

Quotuplex est usura? *R.* est 3plex: mentalis, realis, & palliata. 82.

Usura mentalis; quā quis, sine ullo pacto externo, mutuatur cum animo determinato recipiendi lucrum ex mutuo. *Unde* si quantitas (quam vult accipere) sit notabilis, est peccatum mortale; actus enim internus, est ejusdem malitiæ cum externo. *Si autem non sit determinatio voluntatis*, sed pura spes recipiendi aliquid ex gratitudine, & liberalitate alterius, non erit usura.

Usura realis, quā quis ex pacto expresso, vel implicito, dat mutuum, ita, ut expresse, vel implicitè declaret se velle, aut expectare aliquid supra sortem. *vg.* Si mutuans dicat mutuatorio: *scis modum, quo ego solco dare pecuniam*

cuniam meam mutuo, vel mutuo tibi pecunia, cum onere aliquid dādi supra sortem.

Usura palliata; quā quis aliquid exigit supra sortem sub alio contractu; puta donationis, venditionis, vel alterius ficti & colorati contractūs; revera tamen, nullus talis est contractus, sed titulus solius mutui.

Nota: Natura mutui hæc est; ut nil mutuans accipiat ex mutuo, sed gratis det mutuum; proinde, dum ultra sortem accipitur aliquid per se ratione mutui, dicitur usura; secūs si ratione damni emergentis, vel lucri cessantis.

83. *Usura, quando est peccatum mortale? R. tunc, quando fit in notabili quantitate tali, quæ in furto sufficit ad peccatum mortale.*

84. *Usura quo jure est prohibita? R. omni jure est prohibita & illicita; scilicet prohibita est jure naturali, Divinō, & Jure Canonico. Unde; si quis pertinaciter assereret usuram esse licitam; censureretur esse hæreticus. Ita communiter DD.*

85. *Usurarius, an tenetur restituere, & quid tenetur? R. tenetur restituere hæc: I. debet restituere usuras acceptas. II. fructus non merè industriales, perceptos ex usuris. III. Omne lucrum cessans. IV. Damnum emergens ex usuris acceptis. Unde, usurarius, si ante mortem non restituerit; tenentur hæredes restituere mutuataris, ex bonis usurarii. Ratio; quia onus restitutionis, est affixum bonis De-*
fun-

functi; ideoq; transit ad possessorem eorum.

Quæ poenæ sunt latæ contra usurarios 86.
 notorios, & manifestos? R. inter alias sunt hæc. I. Sunt infames jure civili, & Canonicò; ideoq; sunt irregulares. II. Privantur Communionem altaris. III. Privantur Ecclesiasticâ sepulturâ. IV. Eorum obligationes non possunt accipi. *Ex Con: Lateran: V.* Irrita sunt eorum testamenta, nisi ante mortem restituerint, vel cautionem legitimam dederint pignoribus, vel fidejussoribus. VI. Nullus debet illos fovere in terris suis, neq; illis domos locare &c. *Plura apud Authores.*

Confessarius, quid debet facere cum usu- 87.
rario? R. imo. (ex Exam. Epp: f. 105.) *Si sit notorius*, non debet illum absolvere, neq; dare Communionem, neq; sepelire in loco sacro, nisi prius restituat, vel det cautionem de restituendo; *Si verò sit pauper*, saltem juret se restitutum, cum primùm possit. R. 2do: *Usurarius, si non sit notorius, sed occultus*; similiter non debet absolvi, nisi re ipsa restituat (si potest) & ostendat vera signa cessationis ab usuris. *Si verò sit pauper* & non potest; debet absolvi cum proposito restituendi. *Usurarius notorius, est ille*; qui factò, vel jure manifestè usurarius est. *Notorius autem notorietate facti, tunc est*; quando mutuatur palam ad usuram, ita, ut nulla tergiversatione possit celari. *Notorius notorietate*

te juris, tunc est, quando de hoc crimine in iudicio est convictus, & damnatus. In Italia, dicitur addmitti sola notorietas, quæ habetur per sententiam iudicis.

II. In quibus casibus licitum est exigere lucrum ultra sortem? seu quæ sunt causæ excusantes? R. sunt duæ: Lucrum cessans, & damnum emergens.

Lucrum cessans; est emolumentum, quod percipere quis cessat præcipuè ratione mutui.

Damnum emergens; est detrimentum, quod quis patitur in bonis suis, præcisè ratione mutui.

89. Quot sunt conditiones, ut licitum sit mutuanti, aliquid accipere ultra sortem? R. quatuor: I. Ut lucrum cesset, vel damnum emergat, præcisè ex mutuo, non aliunde ex negligentia Domini, vel ex alia causa. II. Ut lucrum cessans sit verum & reale, non imaginarium & speculativum. III. Ut non sumatur tantum, quantum lucrum speratum valeret; sed detrahatur aliquid ratione expensarum, discriminum, & laborum, quæ quis subire debet in comparatione lucri. IV. Ut mutuans, faciat pactum expressum, de quantitate pretii recipiendi pro lucro cessante, & damno emergente. De usuris, cum sit involuta materia, & varii possint contingere casus; summo pere competit Confessariis, ut legant Castitas de usuris, de quibus varii resolvuntur casus; proinde ad illos remitto. Exami:

Epp:

✠ X * X ✠
Epp: f. 103. Buzemb: & alii.

De Simonia.

Simoniam, quò ad nomen unde dicitur? R. 90.

quò ad nomen dicitur: à Simone Mago; qui primus in lege nova, hoc crimen admisit, volendo emere pecuniâ dona Spiritûs S. Et hoc vitium reprehensum est à S. Petro: *pecunia tua tecum sit in perditionem Aët: 8.*

Simoniam, quò ad rem quid est? R. est venditio rei Spiritualis, aut Spirituali annexæ, pro pretio temporali. 91.

Quotuplex est Simonia? R. Est splex: & 92.

sunt sequentes. I. *Simoniam mentalis*; est traditio rei spiritualis pro temporali sine pacto explicito; sed tantum mente retentio; *vg. Si Clericus det pecuniam, vel si inferat Præbendam cum intentione, ut habeat beneficium pro pecunia, vel obsequio. Interim;* ad talem Simoniam non sufficit propositum præcise nudum committendi Simoniam, sed debet esse voluntas efficax, quæ licet non declaratur, tamen tendat ad opus externum; *vg. si quis acciperet pecuniam pro Missa, non pro sustentatione.* II. *Simoniam Conventionalis*; est conventio facta ad dandum aliquid temporale pro spirituali, sed nondum executâ saltem ex utraq; parte. Et hæc est duplex: *Simoniam purè conventionalis*; quando initum est pactum, tamen ex neutra parte facta est traditio. Et

Simo-

Simonia conventionalis mixta, & semirealis; quando una pars dedit pretium, & altera non tradit rem spiritualem; vel è contra. *Et hæc ultima constat partim reali, partim conventionali.* III. *Simonia realis*; est actualis traditio rei temporalis pro re spirituali, juxta promissionem, & conventionem factam. IV. *Simonia ficta*; est ficta conventio dandi rem temporalem pro spirituali, cum intentione non adimplendi. V. *Simonia confidentialis*, est renunciatio, permutatio, aut resignatio beneficii sine licentia legitimi superioris, sub confidentia rei temporalis acquirendæ. *Dicitur: confidentialis, à confidentia*; id est: à conventionem, seu pacto expresse, vel tacite, ut ille (cui procuratur beneficium) aliquando illud resignet procuranti, vel alteri; aut ut præstet pensionem, vel aliquos fructus ex eodem beneficio, &c.

93. *Quotuplex est pretium Simoniacum?* R. est 3plex. I. *Munus à manu*; scilicet pecunia, & omnis res æstimabilis, sive sit mobilis, sive immobilis; *vg. gemma, vestes, equus, vinum, prædium, remissio debiti;* *Jus aliquod &c.* II. *Munus à lingua*, seu *pretium lingua*; uti sunt: *Favor, patrocinium, advocati, intercessio, adulatio, laus, commendatio apud alium, vituperium.* Hæc omnia sunt pretium Simoniacum, si ex pacto fiant, vel obligationem inducant. III.

Mu-

Munus ab obsequio; per quod intelligitur: omne obsequium, servitium, Ministerium in rebus temporalibus præstitum, vel præstandum. vg. Si quis conferat beneficium alteri pro eo, quòd ejus negotia gesserit, & tales sunt: Famuli Æconomi; &c.

Quæ est materia, in qua potest committi Simonia? R. potest committi: In ordine, Beneficio, in professione Religiosa, & in aliis rebus sacris, & Spiritualibus: uti sunt: Dona Spiritûs S. Gratia, virtutes, oratio, Sacramenta, Officia Divina, Benedictiones, Reliquiæ Sanctorum. Item; omnis potestas spiritualis, ejusq; usus; uti sunt: omnis actus ordinis, vel Jurisdictionis Ecclesiastica. Item; Res spirituali annexæ, sunt materia Simoniae, id est: illæ res, quæ per se non sunt spirituales, sunt tamen illis annexæ, uti sunt: Jus patronatus respectu beneficii, vasa sacra, vestes, &c. Labor intrinsecus, & necessarius administrandi Sacramenta; &c.

Simoniam quò jure est prohibita? R. prohibita est: I. Jure naturali; quod prohibet vendere, & pretiò temporali æstimare illud, quod non est venale, & quod omne pretium temporale excedit. II. Jure Divinò; ut habetur, Mathe: 10. gratis accepistis, gratis date. III. Jure humanò, scilicet Canonico, & Ecclesiastico, ut habetur in multis Canonibus,

Simoniam quale est peccatum? R. est peccatum

94.

95.

96.

tum

tum mortale, contra jus 3plex: *naturale*, *Divinum*, & *Canonicum*. Unde Simoniacus 3pliciter peccat: I. quia vendit, quod non est venale. II. quia vendit, quod suum non est. III. quia facit, contra originem rei spiritualis.

97. Simonia potest adhuc considerari 2plex: *Simoniam juris Divini* & *Simoniam juris humani*. *Simoniam juris Divini*, quæ ab intrinseco, & ex natura est mala.

Simoniam juris humani, quæ tantum est mala ex eo, quia prohibita est ab Ecclesia.

98. *Simoniam juris Divini* (quæ est indispensable) in quibus casibus potest contingere? & præcipue in sequentibus:

I. quando datur vel accipitur temporale pro virtutibus supernaturalibus, pro donis Spiritus S. pro Sacramentis, pro Sacris Reliquiis, pro omni potestate spirituali, siue Ordinis, siue jurisdictionis, ejusq. actu; pro Prelatura Religiosorum; pro Jure eligendi, pro usu gratiarum gratis datarum, pro precibusq. pro Officiis Divinis, & pro quavis functione spirituali, &c.

II. Quando datur, vel accipitur temporale pro beneficio Ecclesiastico etiam simplici, & tantum quod ad jus percipiendi fructus temporales. Ita communiter T. T.

III. quando datur, vel exigitur temporale non tantum pro receptione, vel admissione ad Religionem, sed etiam pro sustentatione ingredien-

dientis Religionem, quando bona monasterii sufficiunt; *Si tamen monasterium sit inops, neq. possit plures sustentare;* non est Simonia, exigere aliquid, non tamen plus, quàm opus. Ita multi Doctores.

IV. Simonia juris Divini, etiam tunc est, quando venditur jus patronatûs. *Plura apud Casistas.*

Simonia juris humani in quibus casibus 99. fit? & in sequentibus:

I. Quando fit permutatio beneficiorum sine autoritate Prælati, nullò interveniente pretiò.

II. Venditio officiorum Sacristæ, Æconomi, Confessoris, advocati, Procuratoris Ecclesiæ &c.

III. Quando accipiuntur munera etiam modica sponte, & gratis oblata ex occasione examinis ad Parochiam. *Ex Trid. Item, ex occasione collationis ordinum, Tonsuræ, Literarum dimissoriarum, vel testimonialium. Ita Trid: Plura apud Casistas.*

Quæ sunt accepta per Simoniam, an de-100. debent restitui? & debent restitui. Observanda sunt hæc:

I. Beneficia, dignitates, officia, & alia hujusmodi simoniace accepta non possunt conscientia bonâ retineri; sed debent dimitti cum omnibus fructibus ante omnem sententiam. *Ratio; tum quia, talis est sensus omnium DD. Tum quia, talis est sensus, & usus Ecclesiæ.*

Tum

Tum quia; sine iusto titulo est possessio talis &c.

II. Simonia, si sit realis, in materia beneficii simoniace accepta, debet esse restitutio Ecclesiae, in qua est beneficium, vel pauperibus loci, etiam ante omnem sententiam.

III. Qui dant, vel accipiunt, vel permittunt aliquid pro aliqua iustitia, vel gratia, apud Sedem Apostolicam obtinenda, incurrunt ipsò factò Excommunicationē Papae reservatam; iustitia verò vel gratia sic obtenta nulla est, licet nondum completa sit promissio. *V. n. 714. IX.*

IV. Simonia, si sit mentalis, non debet esse restitutio. *Ratio; Tum quia;* in Simoniamenti nulla est in iustitia externa (quae iaducit obligationem restituendi,) sed tantum est iniustitia affectiva. *Tum quia;* talis est usus Rotae & poeniten: *Tum quia;* Ecclesia non punit actus merè internos, neq; irritat collationem beneficii, nisi simonia sit externa saltem implicite.

101. *Ex quibus causis potest dari pecunia sine labe Simoniae? R. Examen Episcoporum enumerat sequentes; inter alias: I. Si detur per modum sustentationis ministrorum rerum spiritualium. II. Si detur per modum elemosynae. III. Si detur, per modum obligationis, quae fit DEO in suo Ministro. IV. Si fiat per modum liberalitatis, seu spontaneae donationis, & gratitudinis. V. Si fiat per modum lauda-*

laudabilis, cōsuetudinis, quia si quis ex tali cō-
suetudine det temporale pro Spirituali, videtur
dare per modum Eleemosynæ, vel oblationis.
Plura de Simonia fusè valde scitu necessa-
ria d spiritualibus; vide apud Casistas.

De Furto.

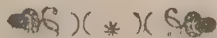
Quid est furtum? R. est occulta & injusta 102.
rei alienæ ablatio, invitò rationabiliter Domi-
nò. Dicitur: *rationabiliter invitò Domi-
nò*; quia dantur tales casus, in quibus licitum
est accipere, Dominò irrationabiliter invitò.
V. Casistas.

In furto quæ quantitas requiritur ad 103.
peccatum mortale? R. hæc quantitas à Docto-
ribus non est decisa finaliter, sed tantum relin-
quunt arbitrio & prudentiæ Confessarii, ut
pensatis circumstantiis, decidat, sequendo
potius rigidiorē sententiam, quā laxio-
rem Buzemb: tamen, & quidam alii, desi-
gnat ad peccatum mortale sufficere; si à val-
de divite, imò etiam à Rege auferatur
unus aut alter aureus nummus; si à mediocri-
ter divite, quatuor floreni; si à mechanicis
duo floreni; si à paupere, sufficit etiam unus
florenus.

Dictum: ut pensatis circumstantiis de-
cidat Confessarius; quia grave peccatum est
auferre rem parvam Domino valde proficua;
vg. peccatum grave est auferre Sartori pauperi

acum, quam unicam habet, neq; potest habere aliam, quâ sibi compareret alimenta. Deinde, grave peccatum est (*licet non in specie furti,*) si fur sciat ex jactura rei parvæ, Domino secururam valde magnam molestiam; v.g. quia valde magnò affectu ad illâ ferebatur, neq; potest similis procurari. Unde in hac materia furti, non Mathematicè, sed moraliter quantitas furti ponderari debet; videlicet non tantum ex valore rei ablatae, sed etiam ex circumstantiis personæ, cui inferitur injuria per furtum; id est: si illi grave damnum inferatur, vel graviter charitas lædatur &c. *Confessario quid faciendum cum fure? dicetur. 755.* Nota: In materia furti, cum varii dentur casus, quorum resolutio spectat ad Confessariorum notitiam. I. quomodo peccant, qui plura minuta furti committant? II. De furtis amicorum & Domesticorum, id est: Filiorum, Uxoris, Mariti, servorum &c. III. Fusissima materia etiam est de restitutione. IV. De contractibus falsis dolosis &c. V. De emptione, venditione, & negotiatione. VI. De tutela, de tutoribus, & de testamentis. De his & aliis nimis necessaria & proficua est notitia Confessarius, cum tamen sit extra spheram hujus breviloquii, proinde remitto reliqua ad Cassistas.

De

De homicidio, illiq; annexis.

Quid est homicidium? R. est injusta ho-104.
minis occisio; seu est privatio vitæ temporalis
humanæ.

Quotuplex est homicidium? R. est 2plex: 105.
Voluntarium, & casuale.

Homicidium voluntarium; est actio deli-
berata, & violenta, quâ quis vel per se, vel
per alium, homini vitam aufert.

Homicidium Casuale; est actio, quæ præter
intentionem agentis, homini vitam aufert.

*Quid est occisio cum moderamine incul- 106.
pata tutela?* R. est actio occisiva aggressoris,
ex necessitate justæ defensionis; quando quis,
aliter non potest se defendere, quam occidendo.

*Quid est occisio sine moderamine incul- 107.
pata tutela?* R. est actio occisiva aggressoris,
occasione justæ defensionis; quam aliter quis
poterat obtinere, etiam non occidendo in valo-
rem.

*Homicidium, quot modis dicitur volun- 108.
tarium?* R. Sex modis, & sunt hi: I. *Fa-
ctum;* quando quis opere suo exequitur, ho-
micidium. II. *Præceptum;* quando quis præ-
cipit, & mandat occidere. III. *Consilium;* quan-
do quis consulit amico, vel Principi occidere.
IV. *Negatio auxilii debiti;* quando quis
debet, & potest impedire homicidium, tamen
non impedit. V. *Patrocinium occisoris;* quan-

do quis patrocinator, & fovet homicidas. VI. Cooperatio ad occisionem; quando quis auxiliô, & opere suô adjuvat alios ad occidendum.

109. Quid est mutilatio? R. est amputatio membri, & omnis læsio corporis.

110. Quid est bellum, & quotuplex? R. Bellum est multitudo militum contra extraneos. Bellum hoc, est duplex: I. Bellum offensivum; est actio, quâ publica auctoritate, armis, & aliis instrumentis bellicis, alteri Provinciae vis inferitur. II. Bellum defensivum, est actio, quâ publicâ auctoritate, vis illata Regno, seu Provinciae ab exteris, repellitur per possidentes.

111. Quid est Duellum? R. est pugna inter duos ex conditio suscepta, id est: designando arma, tempus, & locum, cum periculo vitæ, aut gravis vulnerationis V. n. 752.

112. Quid est Abortum procurare? R. est applicatio studiosa alicujus medii ad ejiciendum fœtum animatum mortiferè, ante tempus, etiam effectu securô. V. n. 753.

De Scandalo.

113. Quid est scandalum? R. est dictum, vel factum, quod est occasio ruinæ spiritualis proximo.

114. Quotuplex est scandalum? R. est duplex: Activum, & passivum.

Scan-

Sc
præ
tual
riat
Pha

Q
taria
re t
dele
cum
sum
mora
pecca
Q
adus
exce

Q
latum
audie
Qu
cosum
M
motiv

Scandalum Activum, est illud, quod active præbet alteri occasionem ruinæ spiritualis.

Scandalum passivum, est ipsa ruina spiritualis, orta ex activo. Hoc scandalum, si oriatur ex malitia, dicitur: scandalum Pharisaicum.

De Delectatione morosa, & desiderio.

Quid est delectatio morosa? R. Est voluntaria & deliberata complacentia mentalis in re turpi, sine ordine ad opus. N. ta; Dicitur: *delectatio morosa*, non à temporis mora, (quia cum consistat in actu interno, potest summari in uno instanti) sed dicitur talis ex mora rationis, & sufficientis advertentiæ, ut sit peccatum.

Quid est desiderium inhonestum? R. Est: 116. actus voluntatis, quò quis determinate cupit exequi actum turpem, & illicitum.

De Mendacio.

Quid est mendacium? R. Est verbum pro-117. latum cum intentione fallendi, & decipiendi audientem.

Quotplex est mendacium? R. 3plex: Jo-118. colum, officiosum, & perniciosum.

Mendacium jocosum, est locutio falsa ex motivo delectationis, & lusus.

Mendacium officiosum; est locutio contra mentem causâ utilitatis propriæ, vel alienæ.

Mendacium perniciosum; est locutio contra mentem, cum intentione damnificandi proximum.

De Detractione.

119. *Quid est detractio?* R. Est injusta ablatio famæ alterius absentis, imponendo illi crimen falsum, vel revelando crimen verum, sed occultum.

120. *Quid est contumelia?* R. Est injusta ablatio famæ alterius præsentis.

121. *Quot sunt modi detrahendi, qui verisuntur circa bonum?* R. sunt quatuor, expressi in hoc carmine: *Qui negat, aut minuit, tacuit, laudatq; remissè.*

I. *Qui negat*; ille dicitur negare, qui negat alterius virtutem, ex qua famam habet apud alios.

II. *Aut minuit*; id est: ille minuit, qui licet non neget virtutem; tamen illam facit minorem suis verbis, vel signis.

III. *Tacuit*, id est: ille tacendo detrahit, qui (cum de fama alicujus periculum est) cui potest ipse subvenire, nihil dicit, vel quia aliis laudantibus aliquem, ipse tacet, in quo dat intelligere, se aliorum laudi non consentire.

IV. *Laudatq; remissè*; id est: qui parùm laudat verbò, gestu, vel signò, quod magna lau-

de

de
sec
san
pre
ma
C
dic
med
Etio
qui
aug
appa
crim
inter
ver
in m
fama
de l
Q
tio
cond
Ut fa
aliun
tione
De
Qu

de dignum est. *Et hic modus reducitur ad secundum.*

Quot sunt modi detrahendi, qui ver- 122.
santur circa malum? R. sunt quatuor ex-
pressi in hoc carmine: *Imponens, augens,*
manifestans, in mala vertens.

Qui modi sic explicantur: I. *Imponens ille*
dicitur; qui infamat alterum, imponendo cri-
men, quod non habet; *Et hic modus detra-*
ctionis, est pessimus. II. *Augens, ille dicitur;*
qui narrando alterius crimen verum, ipsum
auget amplificando, & exaggerando, ut majus
appareat. III. *Manifestans, ille dicitur;* qui
crimen occultum revelat, & manifestat aliis,
intendendo illius famam auferre. IV. *In mala*
vertens, ille dicitur; qui bona opera alterius
in malam partem interpretatur, minuendo illius
famam coram aliis. *Ita Tolet; l. 5. cap: 64.*
de Detractione.

Quot sunt conditiones, ut detur obliga- 123.
tio restituendi famam? R. tres requiruntur
conditiones. I. Ut fama sit læsa à parte rei. II.
Ut fama sit læsa contra justitiam. III. Ut fama
aliunde non sit adhuc recuperata. (*Ita resen-*
tiores.) V. n. 756.

De Judicio temerario, su- spicione &c.

Quid est Judicium temerarium? R. Est 124.
D3 assen-

(S) (*) (S)

assensus firmus sine ulla hæsitacione de culpa proximi, fundatus in levibus & frivolis conjecturis.

125. *Ut Judicium temerarium sit peccatum mortale, quot conditiones requiruntur?* R. quatuor: I. Ut Judicium temerarium sit in materia gravi. *Gravitas autem, vel levitas;* debet attendi, vel ex ipsa substantia materiæ, vel ex qualitate personæ. II. Ut Judicium forme- tur tanquam moraliter certum. *Unde; suspi- cio, dubitatio, & opinio temeraria,* non sunt peccatum mortale, sed veniale; quia cum sint actus imperfecti in genere judicii, neq; totali- ter tollant possessionem bonæ famæ; non cen- setur gravis injuria, nisi aliis manifestetur. III. Ut Judicium sit ex levibus conjecturis, quia si sit ex gravibus & sufficientibus, judi- cium erit prudens, quod prudentiæ discernen- dum relinquitur. IV. Ut judicium sit plene de- liberatum, cum plena advertentia temeritatis, & malitiæ gravis, & cum plena libertate vo- luntatis.

126. *Quid est suspicio?* R. Est opinio mali, or- ta ex levibus indiciis, sine firmo assensu, sed cum formidine oppositi.

127. *Quid est derisio?* R. Est debonoratio proximi per verba, vel per gestus cum intentione confundendi.

128. *Quid est susurratio?* R. Est peccatū lingvæ recensentis defectus proximi, ad excitandas iras, & querelas, inter amicos. De

De circumstantiis peccatorum.

Circumstantia peccati quid est? R. Est 129. modus, cum quo peccatum committitur. Vel sic: est *accidens*, seu *affectio superveniens actui*, adferens illi *malitiam*; *vg.* actus furti obiectum principale, est res aliena, cui actui potest advenire, & defectus sæpe advenit circumstantia loci sacri, vel scandali, vel intentionis pessimæ ob quam quis furatur.

Circumstantiæ peccati, quotuplices sunt? 130. R. sunt 2plices: Circumstantiæ speciem mutant, & circumstantiæ aggravantes, non tamen speciem mutant.

Circumstantiæ speciem mutant; quæ addunt actui malitiâ specie diversam. *vg.* dum furtum fit in Ecclesia, malitiæ furti additur malitia sacrilegii. Item, si percutiatur Clericus, circumstantia Sacræ personæ, addit injuriæ peccato, malitiam sacrilegii.

Circumstantiæ aggravantes, nō tamē speciem mutant; quæ peccato non addunt malitiam specie diversam, sed aggravant intra eandem speciem gravius & gravius. *vg.* furtum centum florenorum; in specie furti est gravius, quàm furtum decem florenorum, tamen hæc duo furti, sunt ejusdem speciei, non diversæ.

Circumstantiæ peccati speciem mutant, 131.

an debent exprimi in confessione? R. debent exprimi. Ita definitum est in Trident.

132. Circumstantia peccati tantum aggravantes, an debent exprimi in confessione? R. Circumstantiæ peccati notabiliter aggravantes, & mortalem malitiam addentes, debent necessario exprimi in confessione. Plura apud Casistar.

De Ignorantia.

133. Quid est ignorantia? est carentia: notitiæ de aliqua re.

134. Quotuplex est ignorantia? R. est 2plex: Ignorantia invincibilis, & vincibilis.

Ignorantia invincibilis, seu inculpabilis; est carentia omnis notitiæ de aliqua re, ut nulla dubitatio, & cogitatio occurrat de obligatione inquirendi veritatem. Et talis ignorantia, cum non sit libera, non est culpabilis; nullò enim studio, & nullâ diligentia adhibitâ, potest vinci. Ignorantia vincibilis, seu culpabilis; quæ potest vinci ex eo, quòd occurrat aliquod dubium de contrario, seu de illa re, quæ dicitur ignorari, vel occurrat cogitatio de obligatione inquirendi veritatem de illa. Et hæc Ignorantia est libera, potestq; esse culpabilis & peccaminosa, si sit. Vg. in mysteriis fidei &c.

135. Ignorantia adhuc 2plex est: Ignorantia juris, & facti.

Ignor-

Ignorantia juris; tunc est, quando quis ignorat ipsam legem, vel consuetudinem; vg. Si quis nesciret comestionem carniū, feriā sextā esse prohibitam.

Ignorantia facti; quando quis ignorat rem particularem, ex qua actio moralis, veluti ab objecto dependet. vg. Si quis comedendo carnes, nesciret illas esse tales, vel non cogitet feriam sextam esse.

Ignorantia adhuc est 2plex: Ignorantia affectata, & non affectata.

Ignorantia affectata; quando quis ex proposito, & ex industria, vult illa ignorare, quæ scire obligatur; secundum illud Prophetæ: noluit intelligere, ut bene ageret.

Ignorantia non affectata, seu crassa, & supina; tunc est, quando quis nullam adhibet diligentiam, vel saltem modicam ad illa scienda, ad quæ obligatur.

TRACTATUS IV.

De Virtutibus.

CAPUT I.

De virtutibus Theologicis in cōmuni.

PRAENOTA. *imo. Virtutes possunt considerari 137.*
aplices: *Aliæ intellectuales, & aliæ virtutes voluntatis.*

Virtus intellectualis; est illa, quæ incli-

nat intellectum ad rectam operationem, id est: ad iudicium verum, & conforme suo objecto. Et talis virtus, secundum Aristotelem est *plex*: *Ars*, *scientia*, *prudentia*, *sapientia*, & *intellectus*. De quibus fusè tractat Logica.

Virtus voluntatis; est illa, quæ inclinatur voluntatem ad rectas, & conformes Regulis morum, operationes.

138. *Prænotā 2do*. Virtus adhuc est *plex*: *Acquisita*, & *infusa*.

Virtus acquisita, est illa, quæ acquiritur ex bonis actibus frequentatis inclinans potentiam ad similes actus eliciendos; *vg. Logica, Physica, &c.*

Virtus infusa, seu *supernaturalis*, est illa, quæ à DEO infunditur, sine actibus frequentatis.

139. *Prænotā 3tio*. Virtus infusa est *plex*: I. *Virtus infusa per se*, & quò ad substantiam; est illa, quæ ex natura sua non potest acquiri per actus frequentatos, sed à solo Deo infunditur; *uti sunt: Fides, spes, charitas &c.* II. *Virtus infusa*, quò ad modum; est illa, quæ ex natura sua, licet posset acquiri per actus frequentatos, tamen per omnipotentiam DEI infunditur sine ullis actibus frequentatis; *uti defactò est scientia infusa Beatissime Virgini MARIE; Primo Parenti in statu innocentia, Salomoni, &c.*

Vir-

Virtus Theologica quid est? R. est habitus supernaturalis à Deo infusus, elevans animam ad attingendum Deum immediate & objective. Vel sic: est virtus supernaturalis, quæ habet ipsum Deum pro objecto, tam formali, quam materiali.

Virtus Theologica, an potest dici moralis? R. potest dici moralis in latiori sensu; quatenus, etiam virtutes Theologicæ perficiant actiones nostras, in genere moris.

Virtutes Theologicæ, per quod differunt à moralibus? R. differunt per hoc, quia virtutes Theologicæ, pro objecto formali, immediato, & directo, habent aliquam perfectionem increatam; v.g. Fides Theologica habet pro objecto formali veracitatem Dei in revelando. Spes Divina, bonitatem Dei respectivè ad nos. Charitas Divina, bonitatem Dei in se, prout Deus est sibi bonus. Jam verò virtutes morales, habent pro objecto formali immediato & directo, honestatem aliquam creatam. v.g. Justitia, habet pro objecto, formali honestatem, in tribuendo unicuique jus suum. Religio, honestatem relucens in cultu Divino. Misericordia, honestatem in succurrendo egen-
ti &c.

Quis finis, & necessitas virtutum Theologicarum? R. finis est, ut homo justificetur, & adjuvetur ad opera meritoria vitæ æternæ,
per

per formas inhærentes, & permanentes.

144. *Virtutes Theologicae, quomodo sunt necessariae Potentiis?* R. sunt necessariae ad simpliciter posse operari, non quidem ita, uti sint causæ totales efficientes, sed quia partialiter, simul cum potentiis, concurrant ad actus supernaturales. *Dant autem simpliciter posse operari, ex eo:* quia potentia de se, & cum generali Dei concursu, nullos potest actus supernaturales elicere.

145. *Quot sunt virtutes Theologicae?* R. sunt tres: Fides, Spes, & Charitas; de quibus singulis seorsim fit.

CAPUT II.

De Fide Theologica.

146. *Fides Theologica quid est?* R. Est virtus Theologica inclinans ad credendum omnia illa firmissimè, quæ Deus revelavit, & quæ nobis per Ecclesiam credenda proposuit. *Dicitur: quæ per Ecclesiam credenda proposuit,* quia tantum obligamur ad credendum illa, quæ Ecclesia proponit, non tenemur autem credere revelationibus aliarum privatarum personarum.

147. *Fides ab aliis sic definitur: est virtus Theologica, inclinans ad credendum ea, quæ Deus revelavit immediatè per se, vel mediatè per Ecclesiam credenda, proposuit.*

148. *Fidei Divina quale est objectum materiale?* R. objectum materiale adæquatum, sunt

sunt omnes res à DEO revelatæ.

Fidei Theologiæ quale est objectum for- 149.

male? R. objectum formale: est veritas prima in cognoscendo & dicendo; seu objectum formale fidei: est authoritas Dei revelantis.

Notanda sunt hæc: I. Veritas in cognoscendo; nil aliud est, nisi summa & infinita perfectio Divinæ scientiæ, vi cuius Deus neq; falli potest, neq; ignorare quidquam. Et talis veritas in cognoscendo, opponitur immediate falsitati, errori, & ignorantia; hæc enim omnia implicant in DEO.

II. Veritas in dicendo (aliter dicitur: Veracitas, vericiditas;) est summa & infinita rectitudo, ac bonitas voluntatis Divinæ, vi cuius Deus neq; vult, neq; potest velle ullum fallere. Et hæc veritas, opponitur Mendacio, & potentia mentiendi; quia in Deo implicat, sicut potentia, ita ipsum mendacium.

III. Per ly: authoritatem Dei revelantis; intelligitur utraq; præfata veritas in cognoscendo & dicendo, & insuper revelatio Dei ætiva.

IV. Revelatio Divina describitur sic: est locutio Divina, quâ Deus manifestat conceptum suum creaturæ de aliquo objecto.

V. Revelatio Divina, potest considerari 2plex: Revelatio ætiva; est ipse ætus Dei increatus, & intrinsecus Deo revelanti, tenens se ex parte Dei. Revelatio passiva; est signum

gnum aliquod creatum, & externum Deo, per quod fit manifestatio, & revelatio Divina. *vg. Species impressæ, illustrationes, voces externa. Item, omnia motiva credibilitatis, quæ ostendunt factâ esse Revelationē activā; uti sunt: Miracula, Martyria, prop. sitio universalis Ecclesiæ, prædicatio Apostolorum &c. de quibus motivis V. n. 152.*

VI. Eadem autoritas Divina, est ultimū Resolutorium fidei Divina. Ratio, quia autoritas Divina, est ultima ratio, propter quam omnia credimus à Deo revelata. *vg. Si quis nos quærat: quare credimus Sanctissimam Trinitatem? Respondemus per ultimam rationem, seu per ultimum resolutorium: quia Deus summè verax in cognoscendo & dicendo, hoc nobis revelavit.*

150. *Quæ sunt requisita ad assensum fidei Divinae? R. duo sunt requisita. I. Actus intellectus (qui dicitur: Judicium credibilitatis) quò judicamus aliquod objectum à nobis esse credendum. II. Requiritur: Actus voluntatis (qui dicitur: Pia affectio, seu Imperium voluntatis,) quò volumus credere, & quò voluntas imperat Intellectui, ut eliciat actum fidei; unde ratione hujus Imperii, actus fidei dicitur: Liber, actus voluntatis imperatus. Tanquam, præmissis prædictis duobus actibus, elicitur ab intellectu ipse assensus fidei; quò credimus aliquid. Unde constat; quòd*

quòd aliud est judicare, aliquid esse creden-
dum; (quod fit per judiciū credibilitatis,) a-
liud est velle credere (quod fit per Imperium
voluntatis) & aliud est, actu credere, quia
hoc fit per ipsum actum, & assensum fidei.

An dantur motiva credibilitatis fidei 151.

Divina? R. def. 80 dantur motiva sufficientia
ad fundandam evidentiam absolutam credibi-
litis mysteriorum fidei Divinæ; ita omnes
Catholici Doctores; tum quia; ita S. Scrip-
t. Ps. 92. Testimonia tua credibilia sunt fa-
cta nimis. Tum quia; si motiva credibilitatis
non darentur; multis esset impossibilis salus æ-
terna, quia salus æterna non potest esse sine fi-
de; fides, non potest haberi sine Imperio vo-
luntatis; Imperium voluntatis, non potest
haberi sine judicio credibilitatis; Tandem Ju-
diciū credibilitatis, nullatenus potest ha-
beri, sine motivis sufficientibus; ergo dantur
motiva credibilitatis.

Quæ sunt motiva credibilitatis fidei 152.

Catholica? R. plurima à variis Authoribus
enumerantur; nos brevitati consulendo, attin-
gemus aliqua præcipua, uti sunt:

Primum motivum, est: Antiquitas fidei
nostre; quatenus omnia def. 80 creduntur,
quæcunq; à Patriarchis, Prophetis, à Christo
Domino, ab Apostolis, & ab omnibus anti-
quis Patribus per omnia sæcula credebantur.

Secundum motivum, est: Stabilitas, & for-
titudo

titudo fidei nostræ; quatenus Ecclesia non est expugnabilis, quæ licet ab initio per multa sæcula fuerit impugnata à variis Barbaris, & Tyrannis, tamen nulla vi & persecutione potuit everti. Deinde; variæ hæreses & sectæ fuerunt, tamen omnibus his restitit, & resistit; quarum sectarum licet aliquæ defectò reperiantur; tamen jam plurimæ penitus sunt extinctæ, nomine tantum relicto suæ malitiæ.

Tertium motivum, est: Universalitas fidei nostræ; quatenus fides Catholica per universum mundum sit diffusa.

Quartum motivum, est: veritas fidei nostræ; quatenus omnia vera docentur, ita, ut nullatenus possit subesse & convinci falsum, Ecclesia enim est fundamentum, & columna veritatis, habet assistentiam Spiritûs S.

Quintum motivum, est: conformitas, & uniformitas fidei nostræ; quatenus doctrina sit uniformis per totam Ecclesiam, per omnia tempora sine ulla mutatione, hædenus continuata. Unde; Hæretici, cum in sua doctrina discrepent, nullam habendo cohærentiam, & constantiam doctrinæ suæ, ideo facile convincuntur.

Sextum motivum, est: Sanctitas fidei nostræ; (aliter dicitur: Puritas doctrinæ Catholica) quatenus omnia docentur digna Deo. U. Charitas Dei & proximi, reſrenatiſſi-
passio-

passionum, amor bonorum operum; fuga peccatorum, contemptus rerum terrenarum. Deinde, Sanctitas habetur etiam exinde; quia habuit Ecclesia, & habet plurimos Sanctos Viros; idq. omni seculo, & tempore.

Septimum motivum, est: magnus numerus Doctorum; qui in Ecclesia Catholica florebant, & florent ingenio, doctrina, & sanctitate; fidem esse veram profitendo, & prædicando.

Octavum motivum, est: Mira fidei nostra propagatio; quatenus mirò, & stupendò modò, propagata sit Religio Catholica, id est: non per arma, non per divitias, non per honores, sed per homines illiteratos, & despectos apud mundum, conversi sunt homines potentissimi, & sapientissimi; imò totus mundus conversus est; uti erant Apostoli, eorumq. successores, qui Crucifixum prædicando, & sola invisibilia promittendo, per totum mundum fidem propagârunt.

Nonum motivum, est: Rationabilitas fidei nostræ; quatenus in Ecclesia quæcunq; docentur, sunt congrua, & convenientia luminis rationis, id est: omnia sunt honesta, laudabilia, virtutes plantantia, & vitia exurpantia.

Decimum motivum, est: Auctoritas ipsius Christi Domini; qui hæc omnia docuit, quæ hodie Ecclesia Romana docet, & profiteatur.

E

Unde-

Undecimum motivum, est: Predicatio Prophetica; id est: ipsa Testimonia Prophetarum; qui multa antea prædixerunt de mysteriis Christianæ fidei, quæ jam sunt impleta, de adventu Christi, de morte, de Resurrectione &c.

Quoddecimum motivum, est: Miracula; quatenus in Ecclesia Catholica multa, & magna miracula sint patrata, tum ab ipso Christo Domino, tum ab Apostolis, tum ab aliis Sanctis, & omni tempore patrantur; *quis etiam enumerabit mutos, surdos, cecos, claudes sanatos, mortuos resuscitados?* Sc. tamen nil simile habent hæreses, schisma, & aliæ sectæ.

Decimum tertium motivum, est: Martyria; quatenus innumera ferè Martyria, à variis personis, pro defendenda fide Catholica tolerata sunt, idq; cum admirabili fortitudine, constantia, & alacritate.

Decimum quartum motivum: Providentia DEI; quatenus impossibile est, ut DEUS permittat tot homines pietate, & sanctitate insignes per tot sæcula errare, contra Religionem. *Plura apud Autores.*

153. *Quæ sunt Notæ, seu Characteres veræ Ecclesiæ?* Ix. sunt sequentes: I. Quòd Ecclesia sit: *Perpetua*, quia neq; deficit, neq; deficiet unquam. II. Quòd sit: *Visibilis*, ut ad illam ingredi volentibus pateat accessus. III. Quòd sit: *Una*, tum ratione uniformis doctrinæ, tum
ratio-

ratione unius Capitis Christi Domini &c.

IV. Quòd sit: *Sancta*, propter puritatem doctrinæ; & quia est Sponsa Christi sine macula.

V. Quòd sit: *Catholica*, id est: universalis, & diffusa per universum orbem. VI. Quòd sit: *Ap*

postolica, id est: fundata super Apostolos.

An datur defecto regula infallibilis, § 154.

universalis fidei nostra Catholica? R. Regula universalis, & infallibilis fidei, proponens

credenda fide Divinâ, non tantum defecto datur; sed simpliciter est necessaria, pro hoc rerum statu; ut per illam certò discernantur revelata à non revelatis. Omnes DD.

Observanda sunt hæc: I. Hæc regula fidei potest describi sic: *Est illa, per quam certò, & infallibiliter dignoscuntur credenda à non credendis.* II. Regulæ fidei sunt quinque: *Ecclesia, Concilium Generale sumptum cum Papa, Papa ut loquens ex Cathedra, Sacra Scriptura, Traditiones.* III. *Regula fidei universalis debet esse viva. Ratio; tum quia, sine regula viva nullus posset discernere Sacros libros à Spiritu S. dictatos, ab aliis libris, qui non sunt tales, tum quia, in Ecclesia multa sunt dubia circa S. Scripturam, & traditiones; Ergo, ut resolvantur dubia infallibiliter, debet esse aliqua infallibilis, & universalis Regula viva, quæ hæc dubia resolvat, & explicet.* IV. *Universalis Ecclesia non potest errare in materia fidei credenda, vel proponenda,*

sive proposita reperiantur in S. Scriptura
 expressè, sive implicite. Tum quia; ita S.
 Scr. ut Matth. 18. Si Ecclesiam non audie-
 rit, sit tibi, sicut Ethnicus. Tum quia;
 Ecclesia in definiendis, ne erret, habet assisten-
 tiam Spiritus Sancti. Porro per assistentiam
 Spiritus S. intelligitur auxilium extrinse-
 cum, & insuper gratiæ actuales illustrantes Ec-
 clesiam, ne erret in definiendis, & propter
 hanc assistentiam Spiritus S. Ecclesia dicitur:
 Columna, & firmamentum veritatis. i. ad
 Timoth. 3. Item; Porta inferi non prae-
 alebunt adversus eam. Matth. 16. V. Sum-
 mus Pontifex loquens, ut Papa, seu ex Ca-
 thedra; est infallibilis regula fidei, sive
 cum Concilio, sive absq. Concilio generali.
 Ratio; quia de fide est, hunc Pontificem ha-
 bere assistentiam Spiritus S. ne erret in regen-
 da Ecclesia; aliàs si erraret, hoc ipso Ecce-
 sia non esset columna veritatis; errante enim
 capite, erraret totum corpus Ecclesiae; & sic
 non verificaretur illud: Porta inferi non
 praealebunt, &c. VI. Summus Pontifex,
 etiam infallibilis est in decretis morum,
 concernentium totam Ecclesiam; id est: non
 potest rem malam, vel nocivam saluti, prae-
 cipere toti Ecclesiae, vel bonum prohibere, quod
 est necessarium saluti. Ratio, ut supra imme-
 diatè. VII. Summus Pontifex est infallibilis
 in Regula in Canonizatione Sanctorum;

consequenter in hoc non potest errare. *Item*, non potest errare in *Beatificatione Sanctorum*. *Item*, non potest errare in *approbatione Religionum*, & in similibus. *Ratio*; quia si posset errare in eis, erraret in re maximi momenti, inducendo totam Ecclesiam in errorem; hoc tamen non potest dici; ergo. VIII. Summus Pontifex potest sumi, *apliciter*: *Primò*. Ut *Doct̃r* & *Persona privata*, & *particularis*, id est: quando ex propria mente librum aliquem interpretatur, vel exponit opinionem suam, vel tractat aliquam quæstionem &c. nil docendo vi autoritatis Papalis. *Secundò*: Summus Pontifex sumitur: ut *Papa*, seu ut *Christi Vicarius*, (seu ut passim dicitur: *Ex Cathedra loquens*,) quando proponit, vel definit credenda ab omnibus Fidelibus tanquam à DEO revelata. IX. Summus Pontifex, ut *privatus Doct̃r*, *Concionator*, vel *interpres*; potest aliquando errare; non potest tamen *ex Cathedra loquens*. X. Concilium generale, ab Ecclesia pro vero & legitimo acceptatum, & à Papa confirmatum, est regula infallibilis fidei, & morum, consequenter talia Concilia, non possunt errare in materia fidei. Unde, Nullum Concilium particulare Episcopale, vel Provinciale, seu Nationale, est infallibilis regula fidei, nisi sequatur Papæ Confirmatio. Concilium autem generale, ut legitime sit congregatum, debet esse indi-

✠ (*) ✠

*Etum à Romano Pontifice, qui in eodem per
se, vel per suos Legatos, vel per Substitu-
tōs praesideat.*

De Divisione Fidei.

135. *Fides ut sic genericè sumpta, quoduplex
est? R. est 2plex: Fides humana, est assensus
propter auctoritatem hominis dicentis. Fides
Divina, est assensus propter auctoritatem Dei
loquentis; de qua hic loquimur. Et haec fi-
des est supernaturalis, quò ad substantiam,
neq. acquiritur per actus frequentatos, sed
à Deo infunditur, & dat non facilius, sed
simpliciter posse operari.*

136. *Fides Divina seu Theologica quoduplex
est? R. est 2plex: Fides formata, seu viva, &
fides informis seu mortua.*

*Fides viva, est illa, quæ conjuncta est
cum gratia sanctificante, & charitate. Et haec
tantum in hominibus datur justis.*

*Fides mortua; quæ non est conjuncta cum
gratia sanctificante & charitate.*

137. *Actus fidei quoduplex est? R. est 2plex:
Internus, & externus. Actus fidei internus;
est assensus mentalis firmus, solâ mente factus,
nullis verbis & signis exterioribus expressus.
Actus externus, est professio fidei ore facta.*

138. *Quid est credere fide explicitâ, & impli-
citâ? R. Credere fide explicitâ; tunc, quando
directè, & in particulari, credimus aliquem
arti-*

articulum à DEO revelatum; *vg.* dum credimus Deum esse unum in essentia, & Trinum in Personis.

Credere fide implicita; tunc, quando credimus in communi omnia illa, quæ Deus revelavit & per Ecclesiam ad credendum proposuit. *vg.* qui (*nihil cogitando de Sanctissima Trinitate*) credit omnes illos articulos fidei, quos credit Ecclesia, credit implicitè Sanctissimam Trinitatem; quia illam Ecclesia credit.

De Necessitate Fidei Divine.

Quotuplex est necessitas in materia fidei? R. 2plex: Necessitas medii, & necessitas præcepti.

I. *Necessitas medii, (est necessitas absoluta, & simpliciter talis)* quæ ita obligat sub pœna mortis æternæ, ut nullam admittat excusationem ignorantiae, etiam invincibilis. Unde, *necessarium necessitate medii est illud;* quò non habitò, etiam invincibiliter, non potest obtineri salus animæ. *Ut dicetur n. 161.*

II. *Necessitas Præcepti; (est necessitas secundum quid)* est illa, quæ obligat quidem sub pœna mortis æternæ, admittit tamen excusationem ignorantiae invincibilis. Unde, *necessarium necessitate præcepti;* est illud, quò

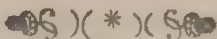
non habitō culpabiliter, non potest obtineri salus, tamen si quis propter ignorantiam invincibilem, vel aliam legitimam causam non faceret id, adhuc salvaretur.

160. *An est necessarium ad salutem omnia credere, quæ sunt à Deo revelata? R. est necessarium omnia credere fide saltem, implicitā.*

161. *Quæ Myſteria, seu articuli fidei sunt explicitè credendi necessariò necessitate mediū? R. sequentes articuli; I. Debemus explicitè credere; Deum esse, & Remuneratorem esse juxta illud: ad Hæbr: 11. Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & inquirentibus se remunerator sit. Fides hæc debet intelligi de Deo Remuneratore supernaturali; quatenus justis, sit concessurus vitam æternam; injustis & male viventibus, æternam mortem. Unde; non sufficit fides de Deo ut Remuneratore naturali, seu remunerante bona opera per bona temporalia hujus vite; v.g. Sanitatem, divitias, honores &c.*

II. Debemus explicitè credere: Deum esse Trinum in Personis, & unum in essentia; juxta illud: Matth: 28. docete omnes gentes, baptizantes eos, in Nomine Patris &c.

III. Debemus explicitè credere: Filium Dei esse incarnatum, ut Joan: 17. hæc est vita æterna, ut credant te verum Deum, & quem misisti Jesum Christum. IV.

IV. Dehemus explicitè credere: *Christi passionem, Mortem, & Resurrectionem.*

Qui articuli sunt credendi necessitate 162.
præcepti Divini, & Ecclesiæ? R. Symbolum Apostolicum; septem Sacramenta, & omnia illa, quæ Sancta Ecclesia proponit ad credendum. V. n. 757. IV.

Præceptum fidei, quando per se obligat, 163.
ut Catholicus eliciat actum fidei? R. I. In primo instanti usus rationis morali, quando homo in aliqua fidei veritate sufficienter est instructus. II. Sæpius, debet elicere per decursum vitæ. III. Probabilius in articulo mortis. *Ita Wigandt.*

Præceptum fidei, quando obligat per accidens? R. I. Quando quis tenetur elicere contritionem. II. Quando quis suscipit Sacramenta. III. In urgenti tentatione, quando quis, illam non potest superare sine actu fidei.

An est idem: credere in Deum, credere Deo, credere Deum? R. non est idem, ita S. Aug: Ratio, quia: *Credere in Deum;* est credere Deum esse. *Credere Deo,* est credere vera esse omnia illa, quæ DEUS revelat. *Credere Deum;* est credendo amare Deum, illi adhærere, & membris ejus incorporari.

Infantes baptizati an credunt? R. non 166.
 credunt actu, sed habent fidei habitum; quia in Baptismo recipiunt fidem habituales simul cum gratia sanctificante. *Infantia;* Infantes ha-

habent animam rationalem, & sunt rationales, tamen non ratiocinantur.

167. Quot sunt vitia opposita Fidei Divinæ. & sex: *Infidelitas Negativa, Infidelitas Positiva, Paganismus, Judaismus, Apostasia, Hæresis.*

CAPUT III.

De Spe Theologica.

168. *Quid est spes Divina, seu Theologica & Habitualis potest describi sic: est virtus Theologica, inclinans voluntatem ad eliciendum efficax desiderium, & expectationem futuræ beatitudinis auxiliantibus gratiis Divinis. Spes actualis, est ipse actus desiderii efficaciis futuræ beatitudinis; quæ licet obtentu sit ardua, & difficilis, Divinô tamen auxiliô, est assequibilis.*

Actus spei; in praxi potest sic elici: Spero auxiliante gratiâ Dei ex meritis Christi, supernaturalem obtinere beatitudinem.

169. *Spei Divinæ, quale est objectum materiale? & objectum materiale primum & principale spei, est solus Deus, à nobis beatificè possidendus. Objectum verò secundarium, & minus principale; sunt alia bona creata, conducentia ad consequendam æternam beatitudinem supernaturalem.*
170. *Spei Divinæ quale est objectum formale? & objectum formale spei: est Bonitas Dei resp.*

respectiva, & fidelitas Dei in promissis. Ratio; quia spes, cum sit virtus pertinet ad voluntatem, debet habere pro objecto formali bonitatem, idq; non aliam, quàm increatam (alias non esset virtus Theologica) sed non potest habere bonitatem increatam absolutam; Ergo habet pro objecto formali bonitatem respectivam. Minor patet, quia sola charitas habet pro objecto formali bonitatem absolutam. Per bonitatem absolutam, intelligitur, quatenus Deus est summè bonus secundum se, & in se. Per bonitatem respectivam, intelligitur, quatenus Deus est nobis bonus, & quatenus est fidelissimus in promissis.

Præceptum spei quando obligat? R. eodem modo obligat, & eodem tempore, quò obligat Fides. Uti dictum n. 163. 164.

Spes Theologica in quibus subiectis non datur? R. in sequentibus: I. Probabile est spem Theologicam non dari in Beatis. Ita nosser Henno, Durandus &c. Ratio; tum quia, Fides non manet in patria, ergo neq; spes. Consequentia patet, quia spes fundatur in fide. Tum quia, objectum spei debet esse absens, arduum, & probabiliter esse futurum, sed nihil horum habetur in patria, ergo.

II. Spes Theologica, non datur in formalibus infidelibus, scilicet, in illis, qui peccaverunt peccatò infidelitatis contra Fidem. Ratio; quia licet fides potest manere sine spe, tamen spes

spes non potest manere sine fide, quia spes fundatur in fide; *hec enim est: Substantia sperandarum rerum, ergo.*

III. Spes Theologica in damnatis, neq; manet quò ad actum, neq; quò ad habitum. *Ratio; tum quia, damnati non possunt sperare beatitudinem, quam certò sciunt se nunquam consecuturos: ergo; tum quia, damnati in suo miserrimo statu, nulla habent dona supernaturalia; ergo.*

IV. Spes Theologica in animabus purgatorii manet. *Ratio, quia animæ purgatorii possunt elicere varios actus spei circa beatitudinem, quæ respectu illarum est bonum absens, arduum est futurum, ergo.*

173. *Quot sunt peccata opposita spei Theologica? R. sunt duo, scilicet: Desperatio, est peccatum per excessum, & presumptio, per defectum.*

174. *Quid est desperatio? R. est fuga voluntatis, quâ quis refugit salutem æternam acquirere per media ordinaria; eò, quòd iudicet illam obtentu esse sibi impossibilem. Hæc desperatio, quando est conjuncta cum infidelitate, tunc duplex est peccatum, quando verò non est conjuncta, tunc est simplex peccatum. Nota. desperatio, tunc est conjuncta cum infidelitate, quando desperans prævò iudicet, v.g. quòd Deus non remittat peccata poenitentibus, aut nolit peccatori ad-*

re gratiam necessariam ad sui conversionem, secus, si non habet tale iudicium.

Quid est presumptio? R. est actus voluntatis, quò bona supernaturalia inordinatè expectantur; v.g. dum quis sperat obtinere remissionem peccatorum, sine pœnitentia; vel gloriam, sine meritis.

Observanda sunt hæc: Primò: Præsumptio, est propriè species peccati in Spiritum S. quia per illam tollitur, vel contemnitur adiutorium Spiritus S. per quod homo advocatur à peccato.

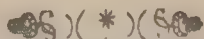
Secundò: Præsumens potest peccare multipliciter. I. Potest peccare præsumptione peccatorum; qui præsumebant obtineri gloriam, propriis viribus, & per opera naturalia. II. Potest peccare, præsumptione Lutheranorum; qui sperant à Deo gloriam sine bonis meritis, & tale peccatum est 2plex: peccatum præsumptionis, & infidelitatis. III. Potest peccare tantum peccatò præsumptionis; qui fidendo Divinæ gratiæ, differt pœnitentiam usq; ad finem vitæ. IV. qui mortaliter peccat cum spe veniæ, duo committit peccata; unum, ex præsumptione; aliud in illa materia, in qua peccat.

CAPUT IV.

De Charitate Theologica.

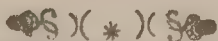
Quid est Charitas Divina? R. est virtus 176.

Theo-

Theologica, per quam diligimus Deum tamquam summum bonum propter se, & proximum, propter Deum.

177. *Charitas quò differt à fide, & spe? R. differt à fide; quia fides respicit Deum, ut veracem. Differt à spe; quia spes respicit Deum, ut bonum nobis; Charitas verò respicit Deum, ut bonum in se.*
178. *Charitatis, quale est objectum materiale? R. objectum primum est solus Deus. Secundarium, est omnis creatura rationalis; scilicet: Angeli & homines capaces beatitudinis.*
179. *Charitatis quale est objectum formale? R. est bonitas Dei absoluta, quâ Deus est in se bonus, & in omni genere perfectissimus. V. n. 142.*
180. *Peccatum Charitatis quando obligat? R. eodem modò obligat, quò obligat spes & fides. V. n. 163. 164.*
181. *Quomodo Deus diligendus est? R. diligendus est super omnia appetitive; id est: debemus Deum præponere omnibus rebus creatis, non tantum affectu, sed etiâ effectu si casus occurrat. Item, debemus ita amare, ut simus parati omnia perdere, quàm Deum, & ejus amicitiam.*
182. *Quod præcipuum indicium est Charitatis nostræ erga Deum? R. observatio mandatorum DEI, juxta illud Joan: 14. qui habet mandata mea, & servat ea, ille est, qui diligit me.*
Pra-

Præceptum, an obligat, ut proximum diligamus non tantum actu internò, sed etiam externò? R. de facto obligat; juxta illud: Diliges Proximū tuum sicut te ipsum. Unde non satisfacit præcepto, qui diligit proximū per solos actus internos. Wigandt in Comp: c. 6.

Præceptum, an obligat, ut diligamus inimicos? R. obligat. Unde vi præcepti Divini tenemur inimicos diligere, non tantum negativè, id est: non habendo illos odiò; sed etiam positivè, juxta illud: diligite inimicos vestros. Plura apud Casistas.

Qui sunt actus Charitatis? R. sunt sequentes: I. Correctio fraterna. II. Eleemosyna. III. Opera misericordiæ, tam spiritualia, quàm corporalia; ut mox infra.

De Fraterna Correctione.

Quid est Fraterna correctio? R. Est admonitio ex virtute charitatis procedens, quā quis curam adhibet, revocare proximum à peccato, in quod est lapsus.

An datur præceptum fraternæ correctionis? R. Datur præceptum Divinum positivum à Christo Domino. Matth. 18. Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum. Ratio; quia, ex charitate obligamur, ut succurramus proximo, quò ad corporalem misericordiam; Ergo similiter, quò ad spiritualem.

Quæ conditiones requiruntur, ad faciendam

dam fraternam correctionem? R. Sequentes: I. Requiritur certa notitia de peccato mortali, & debet esse periculum relabendi, aut non resurgendi. Unde, non sufficit sola suspicio, vel dubium, ne forte proximus temerè confundatur. II. Requiritur, ut sit spes emendationis; quia emendatio, est finis fraternæ correctionis. III. Requiritur opportunitas tēporis; quia aliquādo correctio differtur utiliùs, ut postea sit fructuosior. IV. Requiritur commoditas corrigentis; quia præceptum correctionis non obligat, ut ad illam quis teneatur cum gravi periculo, & suo damno; secùs tamen in extrema, & gravissima necessitate; *vg.* Si hæresis in populo disseminetur; si graviter Religio Christiana periclitetur &c. V. Requiritur opportunitas loci, & personarum; id est: quando peccator exarsit irâ, tunc nil efficit admonitio, vel si in præsentia aliorum exacerbetur, vel si magis idonea persona expectetur; differenda est correctio &c.

189. *Qui obligantur ad fraternam correctionem?* R. Omnes obligantur & non tantum superiores. Ratio; quia talis est obligatio juri naturæ, & juris Divini. Unde totò cœlò errant, qui credunt fraternam correctionem pertinere ad solos superiores. II. Prælati, & superiores magis obligantur. Ratio, quia omnis Prælati applicem personam agit: Unam, ut est particularis; Alteram, ut est persona com-

munis, & sic pollet aplici correptione: *Fra-*
ternâ, ut frater, *Judiciali*, ut Judex, & sce-
lerum vindex, quò ad forum externum; *Et*
correptione paternâ, ut Pater, quò ad forum
internum. III. Inferior potest, & tenetur fra-
ternè corrigere seniore, seu Prælatum, secre-
tò, modeste, & reverenter; *ita definitur cap:*
sicut: 2. 9. 7.

190. *Quod peccatum committit, qui non facit*
correctionem Fraternali? R. committit ex
genere suo mortale; quia sub mortali tenemur
succurrere proximo extreme, & graviter cor-
poraliter indigenti; Ergo multò magis spiritua-
liter indigenti.

De Eleemosyna.

191. *Quid est eleemosyna?* R. Est opus ex mise-
ricordia proveniens, quò subvenitur indigentiae
alicujus.
192. *An datur præceptum eleemosynæ corpo-
ralis?* R. (ex Vigandt.) datur duplex præ-
ceptum: I. *Præceptum naturale*; quia recta
ratio dicat, amandum esse proximum, conse-
quenter illi succurrendum. II. *Præceptum po-*
sitivum; quia immisericordes sunt in pericu-
lo damnationis juxta illud: *Ita maledicti* &c.
193. *Quotuplex est necessitas?* R. duplex: Extre-
ma, gravis, & communis.

I. *Necessitas extrema*, est illa, in qua quis
positus est in probabili periculo gravis morbi,

F

vel

(S) (*) (S)

vel mortis, nisi subveniat. Ad hanc reduci-
tur necessitas quasi extrema, quæ est pro-
xima probabili periculo; quatenus ita est
urgentissima, ut si non subveniat, con-
stituatur quis in periculo gravis morbi, vel
mortis.

II. *Necessitas gravis*; in qua quis positus
patitur talia incommoda, quæ reddant vitam
nimis molestant, & miseram.

III. *Necessitas communis*; in qua, quis po-
situs incommoda patitur, sed non talia, quæ
reddunt ei vitam nimis molestant & miseram;
uti sunt pauperes, qui emendicatō vivunt
pane.

194. *Quotuplex est bonum superfluum?* R. Est
2plex. I. Bonum superfluum statū; est il-
lud, quod superest, demptis necessariis expen-
sis pro decentia, & conditione sui statūs. II. Bo-
num superfluum naturæ; est illud, quod su-
perest demptis expensis necessariis ad vitam
propriam, & propriæ familiæ sustentandam.

195. *Quotuplex est eleemosyna sufficiens?* R.
Est 2plex: I. Eleemosyna sufficiens ex par-
te recipientis; fit tunc, quando dans, tantum
dat, quantum exigit præiens necessitas, & an-
gustia. II. Eleemosyna sufficiens ex parte
dantis; quando dans parum habens, tantum dat,
quantum valet, juxta suam conditionem.

196. *Quot sunt effectus eleemosynæ?* R. Sunt
septem: I. Augmentatio temporalium. II. Re-
missio

missio peccatorum. III. Augmentatio, & collatio gratiae. IV. Eleemosyna, apud Deum multos Intercessores & amicos acquirit; id est: ipsos pauperes. Et datò, quòd pauperes mali essent, & peccatores; adhuc ipsa Eleemosyna orat ad Deum. V. Eleemosyna homini praeprarat viam ad Cœlum, & patefacit ei ostium paradisi. Eccl. 15. VI. Hominem ad bonum finem perducit, & comitatur morientem, quando omnes amici deserunt. VII. Eleemosyna tandem præmiũ æternum acquirit.

197. *Ex quali necessitate oritur obligatio ad succurrendum proximo? R. Intervanda sunt hæc: I. Si sit necessitas, & indigentia extrema, vel quasi extrema; tenetur quilibet subvenire, non quidem ex necessariis vitæ suæ & suorum; sed ex superfluis, quamvis hæc sint necessaria ad decentiam sui statûs. II. Si sit necessitas gravis; tenetur etiam quilibet indigenti subvenire ex superfluis statûs. Proinde; Medici, Confidici, Pharmacopola, & his similes tenentur subvenire pauperi non habenti, unde solvat, saltem præsentì, nõ verò absenti. III. Si sit necessitas communis, dispensatio superfluum relinquitur arbitrio uniuscujusq;. Interim, divites peccarent, si nullam unquam Eleemosynam Pauperi tribuant in his necessitatibus communibus. De aliis, qui non possunt dare eleemosynam, alia est ratio, uti sunt; uxores, filii, servi, Religio-*

(S) (*) (S)

Si Ego. Plura apud Cassitas.

198. Quotuplicia sunt opera misericordiae? R.
2plicia: Corporalia, & Spiritualia.

Opera misericordiae corporalia, sunt septem: Pascere esurientem, sitientem potare, vestire nudum, itinerantem recolligere, visitare infirmum, redimere captivum, sepelire mortuum.

Opera misericordiae spiritualia similiter septem: Docere ignorantes, consulere dubitantes, consolari tristem, corrigere peccatorem, remittere offendentem, supportare defectus proximi onerosos, orare pro sanitate & salute proximi.

199. Omisio operum misericordiae, quando est peccaminosa? R. Ut sit peccatum mortale, duo requiruntur I. Ut ex parte facientis sit potentia seu potestas; id est: ut non sit aliqua impotentia. II. Requiritur, ut ex parte indigentis, sit magna necessitas; multo magis si sit extrema, vel quasi extrema.

200. Quae sunt vitia caritati opposita? R. Sunt sequentia: Odium, discordia, contentio, scandalum, schisma, duellum, bellum, rixa, & seditio, ac quibus consule Cassitas.

CAPUT V.

De Virtutibus Moralibus.

201. Quid est virtus moralis? R. Virtus moralis habitualis fit ac finitur: est habitus inclinans homi-

hominem ad actus bonos, & honestos, in genere moris; per quos actus homo fit bonus, laudabilis, & dignus aliquo præmiō. *Virtus moralis actualis*: est ipse actus bonus, & honestus in genere moris, proveniens ex virtute habituali.

202. *Virtus moralis an est propriè virtus?* R.

Virtus moralis est simpliciter & propriè virtus; ideo enim dicitur: *moralis*, quia est institutrix morum, & honestarum humanarum actionum in genere moris. Unde alie virtutes, uti sunt intellectuales, non sunt propriè virtutes, sed tantum analogicè; quia creaturam rationale non præcisè secundum se, non reddunt perfectam in genere moris.

203. *Quot sunt virtutes morales?* R. Virtutes morales præstantiores, (ad quas omnes alie virtutes reducuntur,) sunt tantum quatuor Cardinales; ut dicitur n. 208. Dicitur: *virtutes morales præstantiores*; quia omnes alie virtutes morales reducuntur ad quatuor Cardinales propter quandam cum eis connexionem; uti sunt: Religio, pietas, castitas, patientia, humilitas, sobrietas, liberalitas, temperantia, &c. quæ virtutes dicuntur secundariæ, ex eo, quod sint quasi consecutivæ ad virtutes cardinales, & quodammodo ex illis, tanquam ex fontibus fluunt, & emanant.

204. *Virtutes morales an consistant in medio?*

R. Defectò omnes virtutes morales consistunt

(S) (*) (S)

in medio, idq; ideo, quia ita tenent medium,
ut neq; inclinent ad excessum, neq; ad defe-
ctum. *Fortitudo*, mediat inter timorem,
& audaciam, quia vincit timorem, & aggre-
ditur moderatè difficilia. *Liberalitas*, inter
avaritiam, & prodigalitatem &c.

CAPUT VI.

De Virtutibus Cardinalibus.

205. *Cardinales virtutes, quid sunt?* R. Sunt
virtutes morales præstantiores, ad quas omnes
virtutes morales reducuntur.
206. *Quare dicuntur cardinales?* R. I. Ex eo,
quia sicut ostium circa cardinem; ita tota mo-
ralis honestas circa illas vertatur. II. Quia
virtutes cardinales per modum cardinis clau-
dunt ostium Diabolo, & aperiunt Christo; du-
cunt nos ad Deum, relinquendo malum, &
conservando bonum.
207. *Virtutes Cardinales in qua ratione ex-
cellunt alias virtutes morales?* R. Ex eo,
quia juvant hominem contra majora impedi-
menta virtutum; impedimenta autem sunt hæc:
Ignorantia agnoscitur, delectabilia, ter-
ribilia, *Amor* sui inordinatus. Nimirum
prudentia, quæ agenda ostendit, est contra
ignorantiam; *temperantia*, quæ mitigat dele-
ctabiles, est contra delectabilia; *Fortitudo*,
quæ corroborat animum, ne terroribus succum-
bat, est contra terribilia; *Iustitia*, quæ in-
cli-

clinat rectè se habere ad alterum, est contra a-
morem sui i. suis inordinatum.

208. *Virtutes Cardinales quot sunt?* R. Sunt
quatuor: *Prudentia, iustitia, temperantia,*
& *fortitudo.*

209. *Prudentia quid est?* R. Est virtus cardi-
nalis, quæ docet, quid sit fugiendum, & quid
elipendum secundum rectam rationem. *Pru-*
dentia, consistit in hoc; ut quisq; sciat inveni-
re modum, secundum rectam rationem in his,
quæ sunt ab homine facienda; nimirum, ut qui-
libet sciat se ipsum, & alios regere. *Unde*, pru-
dentia perficit intellectum ad dirigendam to-
tam vitam humanam.

210. *Iustitia quid est?* R. *Vide de hoc infra*
n. 241. *Iustitia* consistit in hoc, ut servetur
æqualitas inter homines communicantes adin-
vicem, quantum ad res exteriores, quibûs utun-
tur. *Unde*, *Iustitia* perficit voluntatem ad red-
dendum unicuiq; quod suum est. *De iustitia,*
cum sint speciales difficultates, specialiter
de illa, dicemus cap. 8. per totum.

211. *Temperantia quid est?* R. Est virtus car-
dinalis, per quam refrenatur cupiditas horum,
quæ temporaliter delectant.

Temperantia, consistit in repressione passio-
num brutalium, præcipue in moderatione de-
lectationum tactûs & gustûs, id est: venereo-
rum & cibariorum. *Unde*, *temperantia* per-
ficit consuetudinem, ad refrenandas, &

regulandas . passiones temporales.

212. *Fortitudo quid est?* R. Est virtus cardinalis firmans & corroborans animam, contra molestias sæculi.

Fortitudo, consistit in hoc; quòd mens hominis sit firma ad toleranda adversa; & ne resiliat ab eo, quod faciendum ratio dicat, propter aliquam difficultatem, quæ incumbit.

CAPUT VII.

De Religione.

213. *Quid est Religio?* R. Est virtus moralis, quæ inclinat hominem ad reddendum debitum cultum, & honorem Deo, tanquam Domino, & omnium Creatori.

214. *Quid intelligitur per cultum & honorem?* R. Intelliguntur actus interni, & externi testificantes Divinam excellentiam, & maiestatem.

215. *Actus interni Religionis quos sunt?* R. Sunt duo: Oratio, & devotio. *Oratio*, est petitio decentium à Deo præviâ intentione, & cum elevatione cordis ad Deum. *Devotio*, est prompta, & parata voluntas, exequendi illa, quæ pertinent ad cultum Divinum.

216. *Actus externi Religionis, quos sunt?* R. Sunt sequentes: *Adoratio*, *Sacrificium*, *oblatio*, *Decime*, *Votum*, *juramentum* &c. *Adoratio* est cultus externus Religionis, quòd per convenientem corporis gestum, protestamur

mur nostram subjectionem erga Deum, tanquam Supremum Dominum. *Sacrificium*, est actus externus religionis, quò ad recognoscendam Divinam Majestatem, & ad protestandam nostram erga eum servitutem, res aliqua certò riu, aut ceremoniâ Deo offertur, immolatur, & destruitur. *Plura de Sacrificio v. n. 427.* *Votum*, est promissio Deo facta de bono possibili, & meliori. *De voto specialiter v. n. 304.* *Juramentum*, est actus religionis, quò quis assumit Deum in testem. *Plura n. 220.*

217. *Quæ peccata opponuntur religioni? R.* Peccatum per excessum, opponitur religioni: Superstitio, & hæc est simplex: Idolatria, Dominatio, vana observantia, magia, & maleficium. Peccatum per defectum, opponitur: Irreligiositas; Et hujus sunt species hæc: Sacrilegium, Simonia, Perjurium, Blasphemia, Tentatio Dei, & voti fractio.

De Adoratione, seu Cultu.

218. *Quotuplex est cultus? R.* Est duplex. I. *Cultus latriæ*, qui competit soli Deo. II. *Cultus dulciæ*, qui exhibetur Sanctis. III. *Cultus hyperdulciæ*, qui exhibetur Beatissimæ Virgini.
219. *Crux, in qua Christus pependit, quò cultu adoratur? R.* (ex Wigand.) adoratur cultu latriæ, idq; ex duplici titulo. *Primò*: ratione contactus membrorum ejus, ex quo est sanctificata, & ejus sanguine perfusa. *Secundò*:

dd: in quantum est Imago Christi, in ea ex-
tensi. II. Eodem cultu latriæ adorantur: *Clavi, spina, lancea, indumenta, & Sacra ejus*
tabernacula; uti sunt: Præsepe, spelunca, & fi-
milis. III. Non spectat ad hunc cultum; *A-*
li- *na*, cui Christus insedebat; neq; *terra*, quam
calcavit &c. *Ratio*; quia hæc post contactum
Christi, manserunt pervia usibus communibus.
Item, neq. os Jude, neq. manus infligens
Christo alapam. *Ratio*, quia hæc indignè
Christum tetigerunt. IV. Quamvis *Crux* ra-
tione contactus adoretur cultu latriæ, non
adoratur tamen eodem cultu Beatissima
Virgo. *Ratio ex S. Thoma*; quia *Crux, spina,*
& aliæ res inanimatæ secundum se, nullius
sunt capaces venerationis; ideo in earum ado-
ratione nullum est periculum existimandi,
quod adorentur ratione sui; Jam verò Beatissi-
ma Virgo secundum se, est capax cultus Hy-
perdulæ, cum sit rationalis creatura, & sic fa-
cilè posset existimari, quod adoretur ratione
sui, quod periculū erroris omnino vitandū est.

V. *Cultus adhuc est duplex: Cultus abso-*
lutus, & respectivus.

Cultus absolutus, quò adoratur res propter
excellentiā propriā, quam habet.

Cultus respectivus; est ille, quò adoratur
res propter excellentiā alterius rei, quam
repræsentat, vel ad quam respectum habet, con-
junctionem, & habitudinem. *Et hæc aucto-*

tio seu Cultus Respectivus exhibetur Sa-
cris Imaginibus, &c.

De Juramento.

220. Quid est Juramentum? R. Est invocatio
Dei tanquam primæ, & infallibilis veritatis,
in testem alicujus rei.

221. Ut juramentum sit licitum, quot condi-
tiones requirantur? R. tres: I. Requiritur
Judicium, scilicet, ut juramentum fiat ex ne-
cessitate, vel ex causa gravi, aut ex utilitate.
II. Ut sit veritas; scilicet, ut res sit vera, aut
ex gravi ratione, vel bona fide putetur vera. III.
Ut sit iustitia; scilicet, ut quod juratur, sit res
licita, & honesta. Unde *vg.* si desinit veri-
tas, est peccatum mortale, & dicitur: Per-
jurium. Perjurium enim est: juramentum,
cui deficit veritas.

222. Quotuplex est juramentum? R. 5plex I.
Invocatorium, quò Deus invocatur in te-
stem. II. Imprecatorium, vel execratori-
um; quò Deus non tantum vocatur ut Testis,
sed etiam, ut Judex falsitatis; *vg.* si quis di-
cat: *amnes me Deus, si non sit verum.*
III. Assertorium, quò asseritur veritas præsens,
vel præterita. IV. Promissorium, quò promit-
tuntur aliquid futurum. V. Comminatorium,
quò alteri malum comminatur, *vg.* per De-
um, te verberabo &c. In hoc juramento, aut
sunt malitia specie distincta, in conspectu
expi-

explicanda; una contra charitatem, quæ vult alteri malum; altera contra reverentiam Dei, qui malum abhorret.

223. Perjurium formale quale est peccatum? R. Est peccatum mortale, neq; datur parvitas materiæ in perjurio formali. Ratio, quia Deum facere testem mendacii, semper est injuria gravissima Deo irrogata; possit tamen esse veniale ex indeliberatione.

De Horis Canonicis.

224. Quid sunt Hora Canonica? R. Nihil aliud sunt: nisi Officium Divinum, certâ horâ diei, vocaliter persolvendum, ab Ecclesiasticis Personis, vel sic: sunt illæ preces, quæ ex lege Canonica præscriptæ, certis horis recitantur.

225. Quot sunt Hora Canonica? R. sunt septem: Matutinum, & Laudes, unam horam constituunt; quia sub uno principio & fine recitantur. Tandem, Prima, Tertia, Sexta, Nonâ, Vesperæ, & Completorium. Hæ septem Hora, significant septem principaliora mysteria Passionis Christi, contenta, in sequentibus carminibus:

Matutinaligat Christū, qui crimina purgat;
Prima replet sputis; dat causâ Tertiamortis;
Sexta Cruci necit; Lat9 ej9 Nona bipertit;
Vespera deponit; tumultō. Completa reponit.

226. Quæ Persona Ecclesiastica obligantur ad Ho-

Horas Canonicas? *Y.* I. Obligantur omnes initiati majoribus ordinibus, licet non habeant beneficium Ecclesiasticum. II. Obligantur omnes, qui habent beneficium pro honesta sustentatione sufficiens, quamvis non essent Presbyteri, & tantum initiati minoribus ordinibus III. Obligantur omnes Religiosi professi, utriusq; sexus, qui ad chorum sunt deputati.

227. *Omittens Horas Canonicas, quomodo peccat?* *Y.* si omittat notabilem partem, peccat mortaliter, & si sit beneficiatus tenetur, pro rata, ad restitutionem. *Iste terminus pro rata;* sic explicatur: qui omisit matutinas horas; tenetur restituere mediam partem fructuum. Qui omisit tantum, Primam vel Tertiam; tenetur restituere partem fructuum. Qui omisit omnes Horas unius diei; nil lucratur, sed tenetur restituere omnes fructus hujus Diei. Restitutio autem debet fieri; vel pauperibus, vel fabricis Ecclesie; ubi beneficia sunt sita. Plura de restitutione, vide apud Casistas.

228. *Hora Canonica quomodo sunt recitanda?* *Y.* Debent recitari vocaliter & integrè. Item, debent recitari studiose, & devotè, id est: ne verba omittantur, syncopentur, truncentur, vel mutilentur, absorbendo syllabas. Item, debent recitari, sine interruptione &c.

229. *Ad recitandas Horas Canonicas an requiritur intentio?* *Y.* Omnino requiritur. Ratio est; tum quia, oratio Horarum Canonicarum

nica-

✠ (*) ✠

nicarum debet esse actus humanus, sed sine intentione non esset talis, *Ergo*. Tum quia, recitatio horarum sine intentione, est actus purè indifferens; Ecclesia autem præcipit non actus indifferentes, sed actus bonos & meritorios, *Ergo*.

Observanda sunt hæc: I. Ad recitandas Horas Canonicas requiritur intentio saltem virtualis, non requiritur autem, ut semper sit actualis. *Ratio primæ partis*; quia virtualis, est ipsa intentio actualis, in virtute relicta existens. *Ratio secundæ partis*; quia ut intentio sit semper actualis, moraliter ferè est impossibile. II. Intentio hæc debet esse deliberata, saltem implicita, & confusa voluntas orandi Deum, laudandi &c. *Unde non satisfacit ille, si quis recitaret horas, animò studendi, vel recreandi. Plura de intentione v. n. 371.*

230. *Ad recitandas Horas Canonicas, an requiritur attentio?* R. Omnino requiritur. *Ratio*; quia oratio, est mentis elevatio ad Deum, sed mentis elevatio non potest esse, nisi fiat attentio ad illa, quæ lingua loquitur, *Ergo*. *Unde certum est, quòd attentio requiratur saltem externa. Attentio autem interna, probabile est, quòd non requiratur sub mortali; curanda tamen est, quantum fieri potest. In simili de attentione, v. n. 381.*

231. *Quæ causa excusant ab Horis Canonicis?* R. sequentes:

I. Excu-

I. *Excusat impotentia*, non tantum physica, sed etiam moralis, siue oriatur ex obligatione naturali, siue ex infirmitate, siue ex carentia Breviarii, siue ex ignorantia legis, aut facti.

II. *Excusat Charitas*; tam propria, quam proximi; ut. Si subito esset dicenda concio; si affluendum moribundo; si sit multitudo penitentium; &c.

III. *Excusat metus*; quando quis ex recitatione Breviarii, timet probabiliter notabile damnum in bonis propriis, vel alienis, &c.

IV. *Excusat dispensatio*; quæ potest fieri à summo Pontifice &c.

232. *Quotuplex est ritus recitandi Horas Canonicas? (aut celebrandi Missam?)* R. Est 3plex: I. Sub ritu duplici; *Dicitur: Duplex* ex eo, quia eo die duplicantur Antiphonæ Psalmorum. II. *Sub ritu semiduplici; Dicitur: semiduplex*, ex eo, quia in aliquibus convenit cum duplici, in aliquibus disconvenit; præferimus, quod Antiphonæ non duplicentur. III. *Sub ritu simplici; dicitur simplex*, quia notabiliter habet ritum diversum ab utroque; præferimus, quia in Matutino & Vesperis ex majori parte sequitur ritum ferialis Officii, quem ritum non servant Festa duplicia, & semiduplicia.

C. A-

CSX*XS

CAPUT VIII.

De Jure, & Justitia.

SECTIO I.

De Jure sumpto pro lege.

233. Quid est jus sumptum pro lege? R. Ita definitur, sicut lex n. 31.
234. Jus sumptum pro lege, quotuplex est? R. Est 3plex: Naturale, Positivum, & Jus Gentium.

Jus Naturale, quod inditum est ex naturæ rerum.

Jus Positivum, quod constitutum est à libera ordinatione alicujus potestatis.

Jus Gentium, quod constitutum est communi judicio omnium nationum & populorum, ut dictum est n. 36.

De Jure Justitiali, seu sumpto pro justo.

235. Jus, seu justum, quid est? R. Est æqualitas debita inter obligationem unius, & jus activum alterius. Jus justitiale ex eo dicitur: quia derivatur à justo; et tale jus est proprium, & rigorosum.

236. Quotuplex est jus justitiale? R. Est 2plex: Activum, & Passivum.

Jus Activum, est legitima potestas disponendi circa aliquid.

Jus

Jus Passivum est debitum commensuratum juri activo alterius; *ut*. quando Petrus debet Paulo centum florenos; *Jus activum* est in Paulo; quia habet potestatem exigendi centum florenos à Petro; Jam verò, *jus passivum* est in Petro, seu est ipsum debitum in centum florenis, quos obligatur Petrus reddere Paulo.

237. *Jus adhuc quatuorplex est? R.* Est triplex: Jus proprietatis; jus jurisdictionis, & jus mixtum.

I. *Jus Proprietatis*; est legitima potestas disponendi de re aliqua, tanquam suâ, in proprium commodum.

II. *Jus Jurisdictionis*; est legitima potestas gubernandi proprios subditos, ordinata primario, in commodum suorum subditorum. *Actus jurisdictionis sunt sequentes: precipere, prohibere, permittere, judicare, punire, & premiare &c.*

III. *Jus mixtum*, ordinariè est illud; quod participat ex utroq; jure, proprietatis & jurisdictionis. *Et tale jus est triplex: Paternum, quod Pater habet in filios. Aconemicum, quod habet Maritus in uxorem. Herile, quod habet Dominus in servum, & mancipium. Jus mixtum est secundum quid; quia in illo non est perfecta, & omnimoda alteritas; filius enim est quedam pars Parentis, servus est aliquid Domini sui, quia est instrumentum ejus, &c.*

238. *Jus proprietatis, quid essentialiter importat?* R. Essentialiter importat tria, scilicet: *Titulum, favorem legis, & liberam acceptationem favoris legis.* Titulus est ratio specialis, propter quam lex favet alicui, in ordine ad habendam aliquam rem, tanquam suam. Et tales tituli possunt esse plurimi: titulus *emptionis, donationis, successionis, promissionis, venditionis* &c. Favor legis, est lex aliqua concedens, vel saltem permittens, seu non prohibens rem esse illius, qui ad illam habet justum titulum. *Acceptatio favoris legis*, est libera voluntatis acceptatio ad habendam illam rem, ad quam habet justum titulum, & legem sibi faventem.

239. *Jus proprietatis quotuplex est?* R. Est duplex: *Jus in re, & jus ad rem.* *Jus in re*, est jus ad rem illam, quæ actu est tradita, & actu possidetur. *Jus ad rem*, est jus ad rem illam, quæ necdum est tradita, & necdum possidetur. Unde, *jus ad rem*, aliter dicitur *jus personale imperfectum, debile & inchoatum*; quia per illud tantum persona est obligata, ut rem extradat; defactò tamen res necdum possidetur. *Econtra*, *jus in re*, est *jus reale, completum, & perfectum*; quia supponit acquisitum dominium rei, à quo fortè non distinguitur.

240. *Juris Justitialis quot sunt species?* R. Principalis & primaria species est: *Dominium.*

Reliquæ verò species sunt imperfectæ, & secundariæ hæc: I. *Usus*; est jus utendi re aliena salvâ rei substantiâ. II. *Usus fructus*; est jus utendi & fruendi alienâ re, salvâ rei substantiâ. III. *Emphiteusis*. IV. *Feudum*. V. *Superficies*. VI. *Servitus*. VII. *Possessio*; de quibus vide apud Juristas. *Dominium* verò, potest describi sic: est facultas utendi re suâ, ad quemlibet usum, lege permissum.

SECTIO II.

De Justitia Virtute Cardinali.

241. Quid est *Justitia Cardinalis*? R. Est virtus Cardinalis redditiva æqualitatis debitæ juri alieno, vel sic: est constans & perpetua voluntas, jus suum cuiq; tribuendum. Dicitur: *jus suum*; per quod intelligitur jus passivum, id est: debitum, quôcunq; titulo contractum. Dicitur: *cuiq; tribuendum*; per quod intelligitur tum alteritas; tum inclinatio ad agendum, quod justum est; vel conservando jus, si necdum est læsum; vel reparandi, per restitutionem; si jam est læsum.

242. *Justitia* quotuplex est? R. Potest considerari, aplex: Legalis, commutativa, distributiva, & vindicativa.

Justitia legalis, est illa, quæ tribuit jus suum communitati. Hæc *justitia legalis* est, *justitia partis ad totum*.

Justitia commutativa, est illa, quæ tribuit

(S) (*) (S)

buit jus suum secundum æqualitatem arithmetica inter rem & rem. *Hæc justitia, est partis ad partem.* Item, Justitia commutativa, respicit æqualitatem cum jure proprietatis, quod jus est rigorosum. *vg.* qui debet 100. florenos, debet totidem reddere creditori.

Justitia distributiva; est illa, quæ tribuit jus suum secundum æqualitatem geometricam, distribuendo bona communia Reipublicæ, juxta merita personarum. *Hæc justitia, est totius ad partem.* Per bona communia Reipublicæ, intelliguntur: Pecunia, præmia, honores, dignitates, & officia publica, sive civilia, sive Ecclesiastica &c.

Justitia vindicativa; est virtus, quæ Superior punit subditum debitâ poenâ pro delictis.

S E C T I O III.

De Restitutione.

243. *Quid est Restitutio?* R. Est actus justitiæ commutativæ, quò damnum alteri illatum compensatur ad æqualitatem.

244. *Restitutio quomodo est necessaria ad salutem?* R. Hæc esse resolvenda: I. Restitutio est necessaria necessitate præcepti, quia secundum S. Augustinum: Non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. II. Restitutio non est necessaria necessitate medii. Ratio; quia, qui non est potens ad restitutionem, potest salvari absq; reali restitutione.

245. Quot sunt radices restitutionis? R. Sunt tres:

I. *Res accepta*; quando quis possidet rem alienam bonâ fide.

II. *Res injustè accepta*; quando quis possidet rem alienam malâ fide.

III. *Dammum illatum*; quando quis, aliquod intulit damnum.

Nota: *Possessor bonæ fidei*; est ille, qui retinet rem alienam credens esse suam. *Possessor malæ fidei*; est ille, qui retinet rem alienam, sciens non esse suam.

246. Quot sunt causa cooperantes ad damnum?

R. Sunt novem expressæ in his versibus:

Iustus, Consilium, Consensus, Palpo, Recursus, Participans, Mutus, nō obstant, nō manifestas.

Explicationem horum terminorum

vide apud Casistas.

247. Quò ordine prædicti debent restituere?

R. Ante omnes debet restituere causa principalis in facto, nisi res aliena in se apud alium extet, tunc ille tenetur primò locò. Ratio; quia res semper clamat suo Domino. *Secundò locò, Exequens*; tandem consequenter alij; *Consulens, contentiens, palps seu adulator &c.*

248. Prædicti cooperantes, an omnes tenentur ad totum damnum? R. Si concurrerint ad totum damnum, tenentur ad totum damnum, (seu in solidum;) non omnes quidem absolute,

lutè, sed conditionatè, nempe in defectu lociorù.
Qui autem solùm concurrerunt ad partem;
 tenentur ad restituendā partem damni illati.

249. *Qua causa excusant à restitutione in bonis fortune?* R. Sunt plures: I. *Impotentia physica;* quando quis non habet, quod restituat. Ratio; quia ad impossibile nemo tenetur. II. *Impotentia moralis,* quando quis non potest restituere sine probabili periculo damni sui, vel suorum. III. *Necessitas extrema;* quia in hoc casu potest auferri res aliena sine peccato. IV. *Necessitas gravis sui, vel suorum;* nisi creditor in pari necessitate existat. V. *Spontanea creditoris remissio.* VI. *Compensatio,* vel (*ut Juristæ ajunt,*) *Debiti & crediti inter se contributio.* VII. *Authoritas juris, vel judicii &c.*

250. *In quibus bonis potest inferri injuria?* R. In sequentibus:

- I. *In bonis animæ;* quæ possunt considerari dupliciter: Naturalia, & supernaturalia: *Gratia, Intellectus, Judicium, scientia &c.*
- II. *Potest inferri injuria in bonis corporis;* *vg. per mutilationem, homicidium, &c.*
- III. *Potest inferri injuria in bonis fame & honoris;* *vg. per detractionem, per contumeliam, per convitium, &c.*
- IV. *Potest inferri injuria, in bonis fortunæ;* *vg. per furtum, per rapinam, per injustum contractum &c.*

251. Quotuplices sunt Fructus rei? *R.* Sunt 3plioes:

I. *Naturales fructus*; qui procedunt ex natura ipsius rei, nullo, aut vix ullò labore hominum concurrente; *vg. fetus animalium, poma arborum, herba, &c.*

II. *Industriales fructus*; qui procedunt ex labore, & industria hominis; *vg. fructus ex mercatura &c.*

III. *Fructus mixti*; qui procedunt partim ex natura, partim ex industria, & labore. *vg. Segetes; fructus vinearum, oleum, lana, &c.*

Plura de restitutione, vide apud Casistas, qui fusè tractant de hac materia, summopere Confessariis necessaria.

TRACTATUS V.

De Gratia DEI.

CAPUT I.

De Natura & Divisione Gratiae DEI.

252. *Quid est gratia supernaturalis ut sit?* *R.* Est Donum DEI supernaturale, gratuito à DEO, nobis collatum, ad consequendam æternam beatitudinem.

253. *Quotuplex est Gratia supernaturalis?* *R.* Est 2plex: scilicet: *Gratia supernaturalis quò ad modum*; quæ ex natura sua & quò ad entitatem, est naturalis, non debetur tamen in his circumstantiis, *vg. restitutio visus ceco &c.*

G4

Gra-

Gratia Supernaturalis, quod ad *Substantiam*?
 quæ ex natura sua est supernaturalis, & in omnibus
 circumstantiis est indebita naturæ creatæ, & creabili.
Et talis Gratia striitè. Et rigorosè, est gratia; vo-
 caturq; *Gratia Theologica*; de qua hic loquimur.

254. *Gratia adhuc quotuplex est?* R. Est 2plex:
Gratia gratis data, & *gratia gratum faciens*.

Gratia gratis data; est illa, quæ datur à Deo
 extraordinariè, ad aliorum salutem, & utilitatem.
Et hæc gratia gratis data, à S. Paulo (1. Cor. 12.)
 numerantur novem: Alii per Spiritum datur ser-
 mo sapientiæ; alii sermo scientiæ, secundum e-
 undem Spiritum; aliter fides, in eodem Spiri-
 tu; alii gratia sanitatum; alii operatio virtu-
 tum; alii prophetia; alii discretio Spirituum;
 alii genera linguarum; alii interpretatio ser-
 monum.

Gratia gratum faciens; est illa, quæ datur ho-
 minibus ad consequendam propriam ipsius subiecti
 salutem, & utilitatem,

255. *Gratia gratum faciens quotuplex est?*
 R. Est 2plex: *Gratia actualis*, & *habitualis*, de
 quibus seorsimè, in sequenti capite 2do, & 3tio.

CAPUT II.

De Gratia Actuali Supernaturali.

256. *Quid est Gratia actualis?* R. Est gratia
 transiens, quæ datur per modum motus alicujus ad
 exercendas virtutes supernaturales, vel sic: est mo-
 tus aliquis in anima divinitus excitatus, in-
 vitans

vitans animam ad exercēdū, bonum opus super-
naturale.

257. *Gratia supernaturalis actualis in quo consistit?* R. Cōsistit in Illuminationibus & illustrationibus intellectūs, & in piis affectionibus voluntatis indeliberatis. Ita communiter omnes DD.

258. *Gratia actualis, in qua potentia recipitur in intellectu, an in voluntate?* R. Illustrationes & illuminationes, recipiuntur in intellectu; Pia autem affectiones, recipiuntur in voluntate; quæ affectiones sunt indeliberatæ, & fluunt à solo Deo in nobis, sine nobis.

Nota: dum dicitur: quod gratia actualis fiat à solo Deo in nobis, sine nobis; non est iste sensus ac si gratiæ actuales à nobis Physicè non producantur, sed tantum intelligitur, quod hæ gratiæ eliciantur sine nobis liberè operantibus.

259. *Gratia Actualis quotuplex est?* R. Est 3plex: Præveniens, Concomitans & subsequens.

Gratia Præveniens; est illa, quæ in actu imo, trahit & allicit voluntatem ad eliciendum consensum. Hæc gratia aliter dicitur: *Excitans.*

Gratia Concomitans; quæ simul cum voluntate influit in salutarem actum. Hæc gratia aliter dicitur: *cooperans, & efficax.*

Gratia subsequens; quæ consummat, & roborat voluntatem ad perseverandum in bono.

260. *Gratia actualis quotuplex adhuc est?* R. Est 2plex: Sufficiens, & efficax:

Gratia sufficiens; est gratia actualis supernaturalis,

lis, cum qua voluntas posset bene operari, si vellet; defacto tamen propter pravitatem suam, nunquam consentiet, neq; cooperabitur.

Gratia efficax; est gratia actualis supernaturalis, cum qua voluntas, & potest bene operari, & defacto infallibiliter operabitur.

Observanda sunt hæc: I. *Gratia efficax, quamvis infallibiliter insert operationem*; tamen non tollit libertatem. Rationes Theologi varias allegant, idq; diversas pro diversitate sententiarum. II. *Gratia efficax est simul sufficiens, eò ipso*; quòd sortitur suum effectum, secundum illud: *Sufficit tibi gratia mea*; interim ex communi usu Theologorum; illa *Gratia dicitur, sufficiens tantum, seu merè sufficiens*; quæ licet quantum ex se re-duplicativè sit efficax quò ad virtutem suam operativam in actu primo sumptam; in actu tamen secundo est inefficax tantum ex eo, quia non sortitur suum effectum, id est: liberum consensum, & cooperationem creatæ voluntatis.

261. *An omnibus hominibus datur gratia sufficiens?* R. Omnibus hominibus viatoribus, Deus dat sufficientes gratias, ad consequendam vitam æternam; id est: dat omnibus gratias sufficientes, ut sanctè & piè vivendo observent mandata Dei, ut peccatores etiam maximi agant pœnitentiam, ut infideles, & hæretici convertantur ad fidem; Sc. est de fide. Probat; tum quia, ita S. Script: ut Ezech: 33. *Nolo mortem impij, sed ut convertatur impius è via sua, & vivat.* Convertimur

ni, convertimini à viis vestris pessimis; Tum quia, ita definitum est in Conciliis; ut Valentini 3. Can: 2. *Malos non ideo perire, quia boni esse non potuerunt, sed quia boni esse noluerunt.* Concil: Senonense parte 13. in decretis fidei c. 15. *Neq; tamen tanta gratiae necessitas libero præjudicat arbitrio, cum illa semper sit in promptu, neq; momentum quidem prætereat, in quo Deus non stet ad ostium, & pulset.* Tum quia, ita SS. Patres, ut S. Aug: Conc: 2. in Psal: 102. *Vocat undiq; ad correctionem, vocat undiq; ad poenitentiam, vocat per intimam cogitationem, vocat per flagellum correctionis, vocat per misericordiam consolationis, longanimis & multa misericordia.*

C A P U T III.

De Gratia Habituali sanctificante.

262. *Gratia Habitualis quò ad nomen, quid est? R. Gratia sanctificans quò ad nomen variè denominatur. I. Dicitur: justificans; ab effectu suo principali, id est: à justificatione. II. Dicitur: sanctificans; quia tollit peccati malitiam, delet maculam ejus, restituit supernaturalem animæ nitorem, & quasi Divinam venustatem. III. Dicitur: Gratia gratum faciens, idq; formaliter; quia reddit animam Deo gratam, & amicam. IV. Dicitur: Caritas; quia est vinculum quoddam amicitiae inter Deum & animam. V. Dicitur: Habitualis, analogicè ab habitu; quatenus sit quali-*
tas

tas permanens, non transiens. Deinde, sunt & aliae denominationes, tum ex S. Scriptura, tum apud SS. Patres; nimirum dicitur: *Vestis nuptialis; vestitus deauratus, thesaurus, Semen Dei, iustitia, amicitia, unctio & signaculum Spiritus S. &c.*

263. *Gratia Habitualis quò ad rem quid est?* R. Est gratia supernaturalis permanens, per quam homo formaliter sanctificatur, & justificatur. Dicitur: *formaliter*; quia gratia habitualis est forma, quæ formaliter reddit hominem justificatum, sanctum, Filium Dei adoptivum &c.

264. *Gratia habitualis quotuplex est?* R. Est duplex: Gratia prima, & secunda. Gratia prima; quæ non supponit ante se gratiam aliam. Et hæc gratia confertur homini existenti in peccato mortali. Gratia secunda; quæ supponit ante se gratiam primam, & vocatur: *Augmentum gratiæ*. Et hæc gratia advenit homini existenti in gratia.

265. *Gratiæ Habitualis qui sunt effectus?* R. inter alios præcipuè sunt sequentes:

I. Reddit, & efficit nos Filios Dei adoptivos.

II. Reddit nos Deo gratos, acceptos, & dilectos amicos, qui in peccato mortali existentes, eramus ingrati, & inimici odibiles Deo.

III. Per gratiam sanctificantem fit remissio peccatorum, quia ut primum hæc gratia animæ infunditur, statim peccata desinunt esse, & penitus delentur.

IV. Gratia sanctificans dat jus ad gloriam æternam;

nam; quia est semen vitæ æternæ, & est causa nostræ salutis.

V. Gratia sanctificans addit valorem, & dignificat opera nostra bona supernaturalia, reddit illa salutaria, & condignè meritoria vitæ æternæ. Unde *Trid: Sess: 6. cap: 16.* docet; quòd vita æterna Iustis reddatur *aplici titulò;* scilicet: *titulò hæreditatis, & mercedis.* Nimirum, Infantes, statim post Baptismi susceptionem decedentes, titulò tantum hæreditatis; jam *verò adulti,* ad finem vitæ, in gratia perseverantes, recipient beatitudinem duplici titulò, id est: *titulò hæreditatis, & titulò mercedis;* ratione bonorum operum, suum valorem & dignitatem habentium à gratia sanctificante *Ecce.*

266. *Cum gratia sanctificante, an infunduntur alie virtutes supernaturales?* R. Infunduntur Fides, Spes, & Charitas, virtutes Theologicæ; *Item dicendum,* de virtutibus moralibus supernaturalibus infusis. Ratio; quia gratia sanctificans est tanquam natura in ordine supernaturali, consequenter exigit illas tanquam suas proprietates.

267. *Gratia habitualis, an potest stare cum peccato mortali in eodem subjecto?* R. Certum est, quòd secundum potentiam ordinariam non possint stare simul. Ratio; quia secundum præsentia Dei decreta, quodcumq; gratia infunditur, Deus condonat, & delet peccata. *De possibili verò, remitto ad Theologos speculativos.*

268. *Gratia Habitualis, an distinguitur à*
Ubi-

Charitate? R. Certum est secundum omnes TT. quod gratia Sanctificans à Charitate nunquam separatur; quicunq; enim accipit gratiam sanctificantem, accipit etiam habitum Charitatis sibi infusum. Utrum, verò realiter distinguantur? hæc questio non spectat ad Theologos morales, sed speculativos.

CAPUT IV.

De Iustificatione.

Iustificatio est principalis effectus gratiæ sanctificantis.

269. *Quid est Iustificatio, seu Sanctificatio? R. Est supernaturalis emundatio peccatoris à peccatis, per infusionem gratiæ sanctificantis, vel sic: Est transitus à statu peccati ad statum gratiæ.*

Iustificatio potest sumi 2plicitè: I. Actiue & efficienter; & sic est ipsa actio Dei, per quam nos Deus iustificat, & emundat à peccato per infusionem gratiæ habitualis. II. Passiue seu subiectiue, & sic: est ipsa emundatio peccatoris, & receptio ejusdem gratiæ sanctificantis.

270. *Quomodo fit iustificatio? R. Iustificatio defuitò secundum præsentia decreta, fit per infusionem gratiæ sanctificantis inhærentis animæ. Est de fide; & defin: in Trident: Sess: 6. Can: 11. contra Calvinum, Lutherum, & alios hereticos, qui variè in hac materia errant. Ratio est; quia in iustificatione nominamur & effici-*

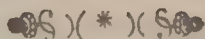
mur Filii Dei participes naturæ Divinæ; jam vero

par-

participatio hæc naturæ Divinæ, non potest aliter explicari, nisi per gratiam sanctificantem intrinsecam, & inherenter animæ, Ergo.

271. *Justificatio impii quid importat?* R. Importat duo, scilicet: Infusionem gratiæ sanctificantis, & condonationem peccati ex parte Dei. Unde, in justificatione peccatoris duæ sunt distinctæ mutationes; scilicet: Infusio gratiæ, & remissio peccati. Ratio; tum quia, secundum Trident: Justificatio non est solum peccatorum remissio, sed est renovatio; Ergo in justificatione debent esse duo distincta; Remissio peccati, & renovatio hominis, seu infusio gratiæ. Tum quia; Remissio peccati, & infusio gratiæ, possunt secum separari per absolutam Dei potentiam, v.g. per solam extrinsecam condonationem, sine infusione gratiæ habitualis.

272. *Ad justificationem hominis, an requiritur aliqua dispositio?* R. Ad justificationem adultorum, requiruntur quædam dispositiones, idq; supernaturales. In particulari loquendo, communiter à Theologis numerantur dispositiones sequentes: I. Actus supernaturales Fidei & Spei. (Henno noster advertit; quod ad omnem justificationem, non requirantur novi actus fidei & spei expressi, & formales, sed sufficiunt moraliter perseverantes, id est: actus fidei & spei formales, qui per actus contrarios infidelitatis, & desperationis, non fuerint discontinuati, & retractati.) II. Dolor & propositum amplius non peccandi. III.

Baptismus in re, vel in voto. IV. Timor Dei. V. Contritio, & amor Dei super omnia, solent à Theologis vocari ultimæ dispositiones. *Dictum ad justificationem adultorum;* quia in infantibus nulla requiritur dispositio; defactò enim in Baptismo justificantur absq; ulla dispositione; nullum enim possunt habere adum liberum. *Plura apud Autores.*

273. *Incrementum justificationis, & inaequalitas in augmento gratiæ, an datur?* R. Defactò gratia habitualis augetur in hominibus per justificationem; consequenter justificatio non est equalis in omnibus justis. *Est communis inter Catholicos. Probatur: Tum quia; ad Philip: 1. Rogat ut charitas vestra magis ac magis abundet. Apoc: 22. qui justus est justificetur adhuc, & qui sanctus est, sanctificetur adhuc. Tum quia; Augmentum gratiæ, respondet bonis operibus; sed opera sunt inaequalia, & quamdiu homo vivit, potest plus & plus mereri, Ergo.*

274. *Quæ sunt causa justificationis, seu gratiæ justificantis?* R. Principales & præcipuæ, sunt sequentes:

I. *Causa finalis justificationis nostræ, est 3plex: Gloria & honor Dei, gloria Christi, & æterna beatitudo. Ratio; Tum quia, ita Trident: Sess: 6. cap: 7. hujus justificationis causa sunt, finalis quidem gloria Dei, & Christi, ac vita æterna. Tum quia; Gratia sanctificans in justificatione, confertur ad hos fines; ut gloria Dei manifestetur;*

ut

Dei. V.
Theo-
ad ju-
us nul-
aptismo
enim
ad Au-

nequa-
Defa-
per ju-
æque
Catho-
Rogo
undel.
qui
quis
us; sed
vit, po-

u gra-
æ, sunt

3plex
erna be-
Sess: 6
finalis
a ater-
icatione
fessetur;

ut

ut merita Christi illustrentur; & ut homo vitam æternam consequatur.

II. *Causa efficiens principalis*; est Deus; quia solus Deus efficienter gratiam producit, infundit, & peccata dimittit propriâ autoritate; infundere autem propriâ autoritate, est hominem excellenti modò elevare ad filiationem Dei adoptivam; & sic quodammodo deificare, & tribuere ipsi Spiritum S. quæ omnia soli Deo conveniunt, *Ex. 0.*

III. *Causa efficiens moralis meritoria justificationis*, est Christus Dominus.

IV. *Causa Instrumentalis moralis justificationis nostræ*, sunt Sacramenta; quia causant moraliter gratiam sanctificantem.

V. *Causa Formalis justificationis nostræ*, est ipsa gratia sanctificans, quæ formaliter reddit hominem amicum, & Filium Dei adoptivum.

VI. *Causa Materialis*, est ipsa anima nostra, in qua recipitur gratia justificans.

VII. *Causa Exemplaris gratiæ & justificationis*, est Christus Dominus, & natura Divina. Ratio, prima partis, quia ita habetur ad Rom: 8. Quos prædestinavit & prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui etc. Ratio 2. partis; quia gratia est quædam similitudo & participatio naturæ Divinæ, ideo justificati dicuntur: *conformes naturæ Divinæ.*

275. *An potest quis certus esse de sua justificatione?* R. non potest esse certus sine speciali DEI revelatione; secundum illud 1. Cor. 9. *Nescit homo,*

H

utrum

utrum amore, an odio dignus sit. Item Prov:
20. Quis potest dicere, mundum est cor meum,
purus sum à peccato. Item S. Aug: i. de perse-
cutione Justitiæ cap: 15. Quantalibet justitiâ sit
præditus homo, cogitare debet, ne aliquid in il-
lo, quid ipse non videt, inveniat esse cul-
pandum.

CAPUT V.

De Merito.

*Meritum, est secundus principalis effectus, gra-
tia sanctificantis.*

276. Quid est meritum ut sic? R. Est actus
laudabilis in genere moris, exigens collationem præ-
mii.

277. Quotuplex est meritum? R. Est 2plex:
Naturale & supernaturale.

*Meritum Naturale, est actus bonus naturalis,
exigens præmium naturale.*

*Meritum supernaturale, est actus bonus super-
naturalis, exigens præmium supernaturale. Unde,
Meritum Theologicum (de quo hic est questio) stri-
ctè & propriè sumptum, prout est effectus gratiæ
elevantis ad statum supernaturalem potest describi
sic: Est obsequium laudabile, exhibitum Deo
dignum retributione præmii supernaturalis.*

278. Quotuplex adhuc meritum est? R. Est
2plex: Meritum de condigno, & meritum de congruo.

*Meritum de condigno, est illud meritum, quod
habet æqualitatem cum præmio, & cui ex justitiâ
debe-*

debetur merces, seu præmium; *vg.* Amor Dei supernaturalis elicited in statu gratiæ, dignificatus à gratiâ sanctificante; est meritum de condigno.

Meritum de congruo, est illud, quod non habet æqualitatem cum præmio, & cui redditur præmium ex quadam congruentia & honestate; *vg.* Contritio elicited à peccatore in statu peccati, est meritum de congruo.

279. Ad meritum de condigno, quæ requiruntur conditiones? *R.* Inter alias sequentes: I. Ut operans sit in statu gratiæ sanctificantis. II. Ut operans sit viator, seu in statu viæ. III. Ut actus sit positivus, bonus, & honestus in genere moris. IV. Ut sit actus liber. V. Ut sit supernaturalis in substantia, dignificatus à gratiâ sanctificante.

280. Quæ res possunt cadere sub meritum? *R.* Observanda sunt hæc:

I. Homo primam gratiam actualem, neq; potest mereri de condigno, neq; de congruo. Ratio. Tum quia, ita Conc. Arausic. 26. Deus in nobis nullis precedentibus meritis, & sedem amoris inspirat. Tum quia Gratiâ actualis vocans, & excitans est principium omnis meriti subsequentis; jam verò principium meriti, non potest cadere sub meritum; aliis simul esset principium & principiatum, prius & posterius &c.

II. Homo gratiam habitualement primam, non potest mereri de condigno, potest tamen de congruo, est communis S. T. Plura apud Authores.

281. *Beati in Cælo, an merentur?* R. Non merentur, quamvis intensissime eliciant actus bonos *vg.* Amoris Divini. *Ratio;* quia ad meritum (*ut dictum est n. 279.*) requiritur status viæ; jam verò Sancti non sunt Viatores, sed comprehensores. *Nota tamen, Beati in Cælo obtinent n. bis gratiam, viâ impetrationis; Orando Deum, qui eorum preces exaudiens, concedit gratiam, & alia bona nobis viatoribus. Viâ tamen meriti, nihil obtinent, quia sunt extra statum meritorium.*

De Reviviscencia Meritorum.

282. *Prænta mor:* Opera hominum bona possunt considerari triplicia. I. *Opera viva;* sunt illa opera bona, quæ sunt in statu gratiæ, neq; sunt post peccatum mortale subsequens, mortificata; seu impedita ad effectum vitæ æternæ.

II. *Opera mortua;* sunt illa opera bona quæ sunt in statu peccati mortalis; *peccatū enim mortale, est mors animæ.*

III. *Opera mortificata;* sunt illa, quæ prius facta sunt in statu gratiæ, postea per peccatum mortale mortificantur; id est, impediuntur, ne habeant valorem meritorium vitæ æternæ.

283. *Merita seu opera bona mortificata an reviviscunt?* R. Opera bona mortificata remorò obice per pœnitentiam, reviviscunt; id est: recuperant suum pristinum valorem promerendi vitam æternam, cum quando peccator per veram pœnitentiam justificatur. *Est communis T. T. conformiter ad illud: Exceci*

33. Impietas impij non nocebit ei, in quacunq;
die conversus fuerit ab impietate sua.

284. Opera mortua an reviviscunt? R. Nun-
quam reviviscunt in ordine ad meritum vitæ æter-
næ. Ratio; quia nil potest reviviscere, quod antea
nunquam vixit; sed opera mortua nunquam antea
vixerunt; (non sunt enim facta in statu gratiæ,
quæ sola vita est spiritualis) Ergo nunquam pos-
sunt reviviscere. Nota tamen. Opera bona naturalia
mortua, (quamvis non sint actus meritorii vitæ
æternæ) tamen non sunt penitus inutilia, neq; id
circo ab homine sunt intermitteenda. Ita omnes
DD. Catholici. Ratio ex nostro Reinssens: Tum
quia; Homo per opera talia, ex misericordia Dei,
præservatur à gravioribus peccatis, Ergo. Tum
quia, Homo talis sensim asvescit exercitio bonorum
operum, & facilius de peccatis commissis, agit pœ-
nitentiam, Ergo &c.

285. Peccata semel dimissa an redeunt? R.
Peccata semel dimissa nunquam redeunt formaliter;
possunt tamen redire secundum quid, & virtualiter.
Unde peccatorum reditus potest considerari 2plex:

I. Reditus formalis, si peccatum mortale in se
ipso redeat faciendo hominem iterum reum offen-
sæ Divinæ, & rei pœnæ æternæ. Et hûc modò non
potest redire. Tum quia, posita pœnitentiâ Deus
absolutè condonat peccata, & cedit juri suo absolutè ad
indignandum, Ergo. Tum quia, peccatum originale
semel per baptismum deletum, non redit per peccata
subsequentia, Ergo, similiter.

II. *Reditus virtualis*, tunc quando peccatū redit non in se, sed in alio, nimirum. *Primò*, possunt redire per subsequens peccatum *ratione ingratitudinis*; beneficium enim remissionis Divinæ, obligat nos ad non peccandum iteratò; unde si iterum peccemus, gravius peccamus; quia facimus contra obligationem ortam ex tali beneficio, & quidem tanto gravius, quanto plura & graviora antea fuerant peccata commissa. *Secundò*: peccatum redit *ratione poenarum temporalium*, quas Deus distulit, vel non erat infliturus; infligit tamē provocatus repetitis, & multiplicatis peccatis. *Tertiò*: possunt redire peccata *ratione subtractionis auxiliorū ad vitanda peccata*; quas gratias Deus iteratò offensus, sæpi denegat in poenam renovatorum peccatorum.

TRACTATUS VI.

De Indulgentiis & Jubilæo.

286. *Indulgentia & Jubilæum, an sunt idem?*
R. In rigore non sunt idem, quia Indulgentiæ dantur plenariæ, & non plenariæ; jam verò Jubilæum semper est Indulgentia plenaria.

287. *Jubilæum, quò differt ab Indulgentia plenaria?* R. Non differt quò ad substantiam, seu quò ad effectum remissionis totius poenæ; differt tamen accidentaliter per quædam privilegia, id est: quò ad jurisdictionem & majorem facultatem: I. Quia Jubilæum præter Indulgentiam, Plenariam, habet annexas multas facultates quò ad

ablu-

ablu-
ad
qui
cau
rati

poen
tra
Ecc
cum
bita
gato
geni
toto
2
clefi
Chri
rum
dæ
fiffi
fite
tifex
appli
fiani
29
Plena
In
tota p
purga

absolutionem à censuris, à casibus reservatis, & quò ad commutationem votorum. II. Differunt per hoc; quia, Jubilæum habet effectum certiorum, propter causam magis universalem, propter longiorem durationem ad duas saltem hebdomadas, &c.

De Indulgentia.

288. *Quid est Indulgentia?* R. *Est relaxatio pœna temporalis debita pro peccatis, facta extra Sacramentum, per applicationem thesauri Ecclesiæ. Ratio, quia in Sacramento pœnitentiæ, cum non semper remittatur tota pœna peccatis debita, sed aliqua pœna maneat, vel hic, vel in purgatorio solvenda; proinde necessariae sunt Indulgentiæ, ut fiat remissio pœnæ, vel ex parte, vel ex toto.*

289. *Quid intelligitur per Thesaurum Ecclesiæ?* R. *Intelliguntur bona opera, & satisfactiones Christi Domini, Beatissimæ, Apostolorum, Martyrum, & omnium Sanctorum. Ratio, quia prædictæ satisfactiones, quæ in Christo Domino, in Beatissima, & in aliis Sanctis superabundârunt; repositæ sunt in Thesauro Ecclesiæ; summus autem pontifex (cui commissæ sunt claves) habet potestatem applicandi easdem satisfactiones etiam aliis Christianis.*

290. *Indulgentia quotuplex est?* R. *Est duplex: Plenaria & non Plenaria.*

Indulgentia Plenaria seu totalis; per quam tota pœna temporalis remittitur; id est: tota pœna purgatorii.

Indulgentia plenaria, seu partialis, per quam tantum pars poenae remittitur. Et haec Indulgentia partialis aliquando dicitur: *Indulgentia centum annorum*, aliquando *unius anni*, aliquando *quadraginta dierum* &c.

291. *Indulgentia* adhuc est 3plex? I. *Realis*; quae conceditur alicui rei *vg.* metallo, Imagini, seu potius in favorem illius, qui rem talem gerat. II. *Personalis*; quae conceditur personae, ut illam lucretur, vel in articulo mortis, vel quoties hoc, vel illud opus pium, injunctum fecerit. III. *Localis*; est illa Indulgentia, quae conceditur alicui loco; scilicet Ecclesiae, vel Altari.

292. *Quae requiruntur conditiones ex parte nostrae ad lucranda Indulgentia?* R. Praecipue requiruntur sequentes: I. Qui vult lucrari Indulgentiam, requiritur ut sit in statu gratiae; saltem tunc, quando ultimum opus praescriptum completur. Ad hanc conditionem reducuntur illae: ut *scilicet* baptizatus, ut non sit excommunicatus majore excommunicatione; quia haec privat communione bonorum spiritualium. II. Requiritur, ut omnia opera injuncta adimpleantur, quae ordinariis solent injungi: *Oratio, jejunium, elemosyna, & similia*. III. Requiritur displicentia & detestatio omnium peccatorum, ita ut peccator ad nullum peccatum habeat affectum. IV. Secundum Navarrum, Cajetanum, & alios; requiritur insuper, Propositum, & sollicitudo satisfaciendi Deo per congruas satisfactiones, & proportionatas peccatis secundum-

cundum posse; & sic secundum proportionem huius propositi & sollicitudinis percipitur major vel minor fructus Indulgentiæ.

293. *Qui possunt concedere Indulgentias?* R. I. Summus Pontifex, idq; debet habere legitimam causam. Ita V.D. II. Episcopi possunt etiam concedere Indulgentiam; sed hæc potestas est taxata secundum ordinationem Papæ; Nimirum Episcopi possunt dare Indulgentiam 40. dierum auctoritate Summi Pontificis. Deinde; in Dedicatione Ecclesiæ possunt concedere Indulgentiam unius Anni. III. Papa solet suis Legatis dare facultatem concedendi Indulgentias, & summo poenitentiario. Ita Wigandt de Indulgen:

294. *Quando Jejunium & Eleemosyna injungitur, puer an tenetur jejunare?* R. Tenetur; potest tamen ob causam justam dispensari à Confessario.

295. *Opera injuncta an debent fieri in statu gratiæ?* R. Non est necessarium; securius tamen, ut fiant in statu gratiæ. Ultimum tamen opus, requiritur, ut fiat in statu gratiæ.

296. *Quando oramus pro anima, quæ non est in Purgatorio, an inanis est oratio?* R. Non est inanis, sed nobis est meritoria, & prodest alijs animabus indigentibus.

297. *Indulgentiæ, an profunt animabus defunctorum?* R. profunt deprecative, per modum suffragii. Adverte. Indulgentiæ aliter vivis, aliter defunctis conceduntur; Vivis enim conceduntur per

per modum sententia, seu Judicialis potestatis; quia Pontifex habet in vivos jurisdictionem, ejusq; judicio sunt subiecti; Ergo potest vivos absolvere à pœnis debitis; Jam verò animabus purgatorum concedit Indulgentias deprecativè per modum Suffragii, seu auxilii satisfactorii. Ratio; quia Pontifex illas non absolvit à pœnis per modum juridicæ absolutionis, sunt enim extra forum ipsius; sed cum habeat jurisdictionem in thesaurum Indulgentiarum, de thesauro Ecclesiæ offert Deo portionem satisfactionis, ut à pœnis liberentur, quas Deus acceptat, illas liberat, illisq; debitum pœnæ remittit, vel ex toto, vel ex parte secundum qualitatem concessæ Indulgentiæ. Et sic animæ purgatorii sunt capaces Indulgentiæ per modum suffragii.

De Jubileo.

298. *Quid est Jubileum? R. Est Indulgentia omnium pœnarum temporalium, peccatis debitarum, cum variis privilegiis & facultatibus, concessa illis, qui perficiunt opera præscripta.*

299. *Jubileum quotuplex est? R. Est 3plex: Jubileum Anni Sancti; Jubileum ordinarium, & Jubileum extraordinarium.*

Jubileum Anni Sancti; Hic Annus Sanctus olim erat Annus centesimus; deinde, Annus quinquagesimus; tandem, ex reductione Pauli. II. Ad præsens est Annus vigesimus quintus. Incipit à primis Vesperis Nativitatis Domini & in pri-
mis

mis Vesperis Anni sequentis iterum finitur, consequenter hoc Jubilæum durat per totum annum in Urbe.

Jubilæum ordinarium; quod post Annum Sanctum conceditur Provinciis extra Italiam, duratq; per bimestre.

Jubilæum extraordinarium; quod fit vel post coronationē neo-electi summi Pontificis pro exorando à Deo felici regimine; vel in gravi necessitate Ecclesiæ solet concedi, & durat duab; septimanis; hoc est: per dies quindecim; ita, ut includat tres Dominicas, & duodecim dies feriales.

300. *Quæ facultates conceduntur sub tempus Jubilei? R. Solent concedi sequentes: I. Conceditur potestas absolvendi ab omnibus censuris, & casibus reservatis, omnibus Confessariis approbatis ab Ordinario Loci, excepto crimine hæresis formalis; (nisi exprimatur) & exceptis quibusdam aliis casibus. V. n. 758. & seq: II. Conceditur facultas commutandi omnia vota; (non verò dispensandi) excepto votò castitatis, & Religionis. III. Datur potestas commutandi opera præscripta. Interim, sub tempus Jubilei debet legi Bulla; quia facultates dependent ex dispositione Bullarum.*

301. *Quæ sunt Requisite ad lucrandam Indulgentiam Jubilei? R. Eædem sunt conditiones, de quibus superius diximus de Indulgentia: 292. Interim, Indulgentia Jubilei cū sit plenissima, plura bona opera præscribuntur; ordinariè tamen solent hæc*

✠ (*) ✠

hæc præscribi: *Jejunium, eleemosyna, visitatio
Ecclesiarum cum oratione, confessio, & Com-
munió.*

Observanda sunt hæc:

I. *Tempore Jubilæi, opera præscripta debent
omnino intra unam & eandem septimanam imple-
ri; imò tria jejunia non possunt aliis diebus ejusdem
septimane impleri, nisi diebus præscriptis, scilicet:
Feriâ 4tâ, feriâ 6tâ, & Die Sabbati.*

II. *Adolescentes ante annum vigesimum pri-
mum, & senes post annos 60. (ex privilegio Ec-
clesiæ) licet sint liberi à jejunio præcepto ab Eccle-
sia; tamen, ut lucrentur Indulgentiam Jubilæi, te-
neantur jejunare. Ratio; quia, jejunium est conditio
apposita ad gratiam Jubilæi; quòd si habeant ju-
stam rationem & causam non jejunandi, petant à
Confessario commutationem. Idem dicendum, de
pauperibus & infirmis, ut fiat commutatio in aliud
bonum opus.*

III. *Ecclesiæ debent visitari eadem, quæ sunt
designatæ ab Ordinario loci.*

302. *Pro consequenda Indulgentiâ Jubilæi,
an debet fieri eleemosyna? R. Debet fieri, si ex-
pressa sit in Bulla; Quantitas autem Eleemosynæ,
si non determinetur per Bullam; debet fieri se-
cundum regulas prudentiæ, & secundum dictam
conscientiæ; Unde major Eleemosyna debet fieri à
divite, quàm ab egeno. Qui autem non potest da-
re eleemosynam, debet à Confessario aliud bonum
opus imponi. Idem dicendum, de Regularibus*

✠

monialibus, pro quibus debet superior præscri-
ptam eleemosynam dare ex bonis communibus mo-
nasterii; quòd si superior noller, debent commuta-
tionem petere à Confessario. *Idem dic, de uxori-
bus & filiisfamilias.*

303. *Durante Annò Sanctò, seu durante Ju-
bilei in urbe, quæ Indulgentia suspenduntur,
& quæ non suspenduntur? R.*

I. Extra Urbem Romanam omnes Indulgentiæ
tantisper suspenduntur quò ad vivos, etiam in car-
ceribus.

II. Eòdem Annò Sanctò, non suspenduntur In-
dulgentiæ plenariæ pro constitutis in periculo mor-
tis, ex declaratione Urbani VIII. Anno. 1625.

III. Non suspenduntur Indulgentiæ pro Defunctis.

IV. Indulgentia Portiunculæ quamvis per totum
orbem in omnibus aliis Ecclesiis suspendatur pro
vivi; tamen non suspenditur in Ecclesia S. MA-
RIÆ Angelorum prope Assisium, ex speciali indul-
to Summorum Pontificum.

V. Eòdem Indulgentia Portiunculæ cum sit con-
cessa tam pro viviis, quàm defunctis, licet suspenda-
tur hòc Annò Sanctò pro viviis, tamen in nulla Ec-
clesia Ord: Minor: suspenditur pro Defunctis, uti
dictum est etiam de aliis Indulgentiis. *Plura apud
Casistas.*

TRACTATUS VII.

De Voto.

304. *Votum quid est? R.* Est promissio delibera-
ta

ta & voluntaria facta Deo, de bono meliori & possibili. Dicitur de bono possibili; quia de impossibili non potest fieri votum. Dicitur de bono meliori; quia nullum est votum, si fiat de aliquo malo, neq; ullus tenetur illud exequi, sed debet abnegare.

305. *Votum quatuorplex est? 1.* Est *aplex*: Solemne & simplex.

Votum Solemne; quod emittitur publicâ auctoritate, & acceptatur ab Ecclesia; uti est, *votum castitatis, annexum Sacris ordinibus; & tria vota Religionis approbata, emissa in professione.*

Votum simplex; est promissio Deo facta sine tali solemnitate, privatâ auctoritate; *vg. votum castitatis à secularibus factum; votum eleemosynæ; votum ingressus ad Religionem &c.*

306. *Votum adhuc est aplex Absolutum & conditionatum.*

Votum absolutum; quod fit sine ulla conditione; *vg. dabo eleemosynam.*

Votum conditionatum; quod fit cum aliqua conditione; *vg. si sanus fuero dabo Eleemosynam. Hoc votum conditionatum obligat conditione impleta; vel si quis suâ culpâ impediat, ne conditio impleatur.*

307. *Votum adhuc est 3plex: Reale, personale, & mixtum.*

Votum Reale; in quo promittitur res externa, *vg. Eleemosyna.*

Votum personale; in quo promittitur actio per-

sonæ, vel ejus omisso, *vg.* *votum jejunii.*

Votum mixtum ex Reali & Personali; in quo promittitur utrumq; vg. dum promittitur peregrinatio cum eleemosyna.

308. *Quot modis potest tolli votum? R. Præcipue tribus modis sequentibus.*

I. *Per dispensationem*, quæ fit ab habente potestatem, cui communiter admiscenda est aliqua commutatio.

II. *Per commutationem*; quando votum mutatur in aliud opus æquè bonum, & salutare. *Per hanc commutationem, simpliciter non tollitur obligatio, sed una substituitur loco alterius.*

III. *Per Irritationem*; quando votum annullatur, ita ut non sit obligatorium, neq; verum esse votum; *vg. Irritatio voti potest fieri à superiore respectu subditi; à Parente respectu filii; à Domino respectu servi &c.*

Quartus modus additur ab aliis: Per cessationem; ut si materia voti fiat impossibilis.

309. *Quæ sunt requisita ad obligationem voti? R. Sunt tria. I. Deliberatio, ut sit plena; & talis, quæ sufficit ad peccatum mortale. II. Requiritur propositum voluntatis, id est: voluntas emitendi votum. III. Requiritur Promissio de aliquo bono meliori. Unde constat, quòd aliud sit propositum, & aliud promissio. Ratio, quia propositum est sola voluntas faciendi opus; jam verò promissio; huic voluntati insuper addit voluntatem obligandi se Deo.*

310. *Que vota sunt soli Papa reservata?*
 R. Hæc quinque I. Votum perpetuæ castitatis. II.
 Votum Religionis. III. Votum peregrinationis in
 Jerusalem. IV. Votum peregrinationis ad limina Ap-
 postolorum. V. Votum peregrinationis compotiel-
 lam. *Wigandt de Relig.*

TRACTATUS VIII.

De Censuris.

311. *Quid est Censura?* R. Est poena spiritualis
 medicinalis & temporalis, per quam ho-
 mo baptizatus privatur à Jūdice Ecclesiastico, bo-
 nis Ecclesiæ communibūs. *Dicitur: medicinalis;*
quia censura est poena ad emendationem. Dicitur:
temporalis; quia censura nō est poena perpetua, sed ad
tempus; tollitur enim subsecutā emendatione. Dicitur:
homo baptizatus; quia censura non potest ca-
dere in infideles; quia non sunt baptizati, & non
sunt Ecclesiæ subditi, subiectio enim Ecclesiæ fit
per Baptismum.

312. *Quid intelligitur per bona spiritalia cō-*
munia? R. Intelligitur: *Usus aëris, & passivus*
Sacramentorum; Officia Divina; Beneficia;
Indulgentia; participatio suffragiorum; sepul-
tura Ecclesiastica &c. vid: n. 319.

313. *Censura quatuorplex est?* R. Est 3plex:
Excommunicatio, suspensio, & interdictum; &
de his tribus.

De

✠ (*) ✠

De Excommunicatione.

314. *Excommunicatio quia est?* R. Est censura Ecclesiastica, per quam homo baptizatus privatur omnibus, vel aliquibus bonis spiritualibus.

315. *Excommunicatio quotuplex est?* R. Est 2plex: Major, & minor.

Excommunicatio major, est censura Ecclesiastica, per quam homo privatur omnibus bonis spiritualibus.

Excommunicatio minor; est censura Ecclesiastica, per quam homo baptizatus, privatur passivè Sacramentorum participatione.

316. *Excommunicatio minor, ob quam causam incurritur?* R. Propter unicam causam, scilicet; quando quis communicat cum excommunicato excommunicatione majori, denunciato.

317. *Excommunicatio major quotuplex est?* R. Est 2plex: Excommunicatio à Jure, & ab homine.

Excommunicatio à Jure; est illa, quæ incurritur ab ipso Canone, seu ab Ecclesiastica lege, absq; ministerio Judicis.

Excommunicatio ab homine; quæ incurritur ex declaratione Judicis.

318. *Excommunicatio major, ob quod crimen inferitur?* R. Inferitur propter peccatum mortale externum; quando hoc peccatum aliter non potest corrigi & impediri; semper tamen ex essentiali ratione medicinalis est; quia infligitur, propter ani-

mae salutem, & vitæ emendationem.

319. *Excommunicationis majoris, qui sunt effectus?* R. Sunt sequentes: I. Privatio Communium Suffragiorum. II. Privatio participationis activæ & passivæ Sacramentorum; *vg. excommunicatus non potest celebrare Missas, & audire illas.* III. Privatio Jurisdictionis Ecclesiasticæ. IV. Privatio communionis cum fidelibus.

320. *Excommunicationis quod est subjectum?* R. Subjectum, est homo baptizatus, viator & adultus, subiectus Ecclesiasticæ jurisdictioni.

321. *Quis potest excommunicare?* R. Papa, Episcopus, Concilia Generalia, Capitulum Sede vacante, Generales, Provinciales, Superiores.

322. *Excommunicatus majori excommunicatione quæplex est?* R. Est duplex: Excommunicatus toleratus & non toleratus.

Excommunicatus toleratus; est ille, qui à nullo Judice publicè est denunciatus in particulari; tamen annexa est illi excommunicatio major. Porro; cum excommunicatus toleratus licita est communicatio uti sunt; heretici, schismatici &c.

Excommunicatus non toleratus seu vitandus; est ille, qui publicè est denunciatus in particulari, per publicam sententiam Judicis Ecclesiastici; *vg. hic Petrus, hic Paulus &c.*

323. *In quibus casibus licita est participatio cum excommunicato non tolerato?* R. Licita est in sequentibus, secundum illud:

Utile,

Utile, Lex, humile, Res ignorata, necesse;

Utile; significat utilitatem aliquam; *vg.* licitum est exhortari, ut convertatur, & respiciat.

Lex; significat legem, *vg.* matrimonii; Unde uxor non tenetur vitare obsequia, quae tenetur viro.

Humile; Significat seruos, filios, & subditos, qui obligantur ad subjectionem.

Res ignorata; significat ignorantiam, si quis nesciret esse excommunicatum.

Necesse; significat aliquam necessitatem, *vg.* excommunicatus, si esset debitor, licitum est ab illo requirere suum debitum.

324. In quibus casibus non est licita participatio cum excommunicato non tolerato? R. Non est licita in sequentibus secundum illud:

Os, orare, vale, communico, mensa, negatur.

Os, significat allocutionem per verba, vel per litteras, vel per alia signa; *vg.* per complexus, per oscula, per acceptionem munerum &c.

Orare; significat participationem in Divino Officio, in Suffragiis, in Sacramentis, *vg.* non est licitum simul absolvere Divinum Officium.

Vale; significat honorificas salutaciones, valedictiones, scripto, signo, aut verbo.

Communico; significat cohabitationem in eadem domo, conversationem mutuam &c.

Mensa; significat participationem in cibo, potu, conviviiis, &c. Unde non est licitum, ad eandem mensam comedere, vel bibere, cum excommunicato, vel in eodem lecto dormire, &c.

De Suspensione.

325. *Suspensio quid est?* R. Est censura Ecclesiastica, per quam Clerico prohibetur, ne exerceat functiones sui officii, vel beneficii.

326. *Suspensio est simplex: Suspensio ab Officio tantum; quæ privat exercitiū ordinis. Suspensio à beneficio tantum; quæ privat fructibus beneficii. Suspensio ab officio, & beneficio simul; quæ privat tam exercitiū Ordinis, quam fructibus beneficii.*

327. *Quis potest incurrere censuram suspensionis?* R. Solus Clericus, non verò Persona secularis.

De Interdicto.

328. *Interdictum quid est?* R. Est censura Ecclesiastica, per quam prohibetur celebratio Divini Officii, administratio Sacramentorum, Sepultura Ecclesiastica, & ingressus Ecclesiæ.

329. *Interdictum quò differt à suspensione?* R. Differt per hoc, quia suspensio privat spiritalibus bonis, prout sunt propria ipsi suspensio, jam verò interdictum privat iis, prout sunt communia.

330. *Interdicti quæ est materia?* R. Requiritur peccatum mortale externum, de quo potest Ecclesia judicare.

331. *Interdictum quotuplex est?* R. Est simplex Locale, Personale, & mixtum.

Interdictum Locale; quò locus interdicatur, ne Divina peragantur.

Inter.

Interdictum Personale; quò solæ Personæ interdiciuntur; *vg.* Ne populus audiat Missam, ne fiat sepultura, &c.

Interdictum mixtum; quod fertur super locum, & super Personas.

332. *Interdictum adhuc est duplex*: Generale, & particulare.

Interdictum Generale; quod fertur super locum totum, & super personas omnes; *vg.* Super totum Regnum.

Interdictum particulare; quod fertur super locum particularem, & super aliquam personam; *vg.* Super urbem unam, vel super personas aliquas tantum.

De Depositione, & Degradatione.

333. *Quid est Depositiō?* R. Est poena, per quam Clericus privatur in perpetuum beneficio, & usu ordinis, per Canonicam sententiam, cum debita solemnitate prolatam.

334. *Quid est Degradatio?* R. Est poena, per quam Clericus, non tantum privatur beneficio & usu ordinis, sed etiam privatur statu Clericali, & privilegiis fori, & Canonis.

335. *Depositiō & Degradatio, an sunt censuræ?* R. Non sunt censuræ. Ratio, quia licet sint poenæ spirituales, tamen non sunt medicinales, & temporales, sed perpetuæ; Jam verò censura debet

esse poena medicinalis ad tempus.

336. *Irregularitas an est censura?* R. Non est censura; quia non est poena, sed quaedam inhabilitas, & impedimentum; ut mox dicitur.

TRACTATUS IX.

De Irregularitate.

337. *Irregularitas quid est?* R. Est impedimentum Canonieum directe impediens suspensionem ordinum, & usum susceptorum.

338. *Quotplex est Irregularitas?* R. Est duplex: ex defectu & delicto. Unde:

De Irregularitate ex Defectu.

339. *Irregularitas ex defectu, propter quod defectus incurritur?* R. Incurritur propter novem defectus sequentes:

I. *Ex defectu natalium;* hoc est: omnes illegitimi; sunt irregulares, sive sint naturales, sive spurii. Nota filius naturalis, est ille, qui natus est ex liberis; Filius autem spurius, est ille, qui natus est ex adulterio, incestu, vel Sacrilegio. Filii naturales legitimantur, vel per subsequent matrimonium inter eorum Parentes, si legitime possunt nubere; vel possunt legitimari per professionem Religionis; tamen tales Filii non possunt promoveri ad dignitates & praelaturas, sine dispensatione.

II. *Ex defectu Originis;* hoc est: servi proprii dicti, & mancipia, sunt irregulares.

III.

III. *Ex defectu libertatis à curia, vel à ratiociniis.* Hinc sunt irregulares, qui sunt obligati perpetuò ad sæcularem curiam, uti sunt: *Judices, Advocati, Procuratores, milites, Thesaurarii, Tutores, &c.* intellige, dum actu talia munera sæcularia exercent; *vg. Milites quamdiu obligaverunt se ad servitium, similiter Curiales &c.*

IV. *Ex defectu ætatis;* intelliguntur infantes, qui donec septennium expleverint, ad nullum ordinem admittuntur, imò neq; ad primam tonsuram: *Nota: ad Acolytatum, requiruntur 12. Anni completi. Ad subdiaconatum, requiritur annus 22. inchoatus. Ad Diaconatum, requiritur, annus 23. inchoatus. Ad Presbyteratum, requiritur annus 25. inchoatus.*

V. *Ex defectu anime;* per hanc irregularitatem intelliguntur: *Illiterati, amentes etiam ad tempus, Lunatici, Epileptici, Neophyti, hoc est: recentiter ad fidem conversi, &c.*

VI. *Ex defectu corporis;* illi sunt irregulares, qui sunt: *Cæci, tardi gibbosi, leprosi, paralytici, carentes auribus, naso, manu, pollice, indice, oculis sanonice, scilicet sinistro.* *Nota: Utrum sit notabilis deformitas, spectat judicium ad Ordinarios Loci.*

VII. *Ex defectu Sacramenti;* intelligitur Sacramentum Matrimonij, per bigamiam, quia bigamus non repræsentat perfectam unionem Christi cum Ecclesia. *Nota: Bigamia est duplex: Bigamia vera; tunc est, quando duo, vel plura ma-*
trimo-

rimonia valida, contracta sunt, & consummata. *Bigamia interpretativa*; tunc est, quando matrimonium contractum cum vidua. *Bigamia similitudinaria*; tunc, quando quis factò solemni votò castitatis, matrimonium contrahit, & consummat &c.

VIII. *Ex defectu bonæ famæ*; intelliguntur infames de Jure, vel de facto. Nota: Infamia potest contrahi dupliciter: aliquando sine culpa ratione artis vili uti sunt: *Histriones, Mimi, filii publicæ meretricis, &c.* Aliquando ex crimine notorio & publico, (quia ex occulto non oritur.) Uti sunt: *publici hæretici, damnati ad triremes, secundum illud: à triremibus ad altare non datur regressus &c.*

IX. *Ex defectu perfectæ lenitatis, seu mansuetudinis Christi Domini*; Hæc irregularitas incurritur sine culpa; ex homicidio, vel mutilatione in bello iusto, vel in iudicio, & tales sunt: *Judices sententiarum sanguinis ferentes, Notarii, accusatores, testes, advocati, Ministri iustitiæ, & alii ad mortem cooperantes.* Nota: Hæc lenitas, & mansuetudo, ideo ab Ecclesia requiritur, quia Sacerdos gerit Personam Christi Domini; qui utpote lenissimus, neminem unquam læsit. Dicitur: *in bello iusto*; quia, si fiat bellum iniustum, ex homicidio voluntario contrahitur irregularitas ex delicto.

De Irregularitate ex Delicto.

349. Irregularitas ex actû, ex quibus delictis

lietis incurritur? R. Ex quinque delictis; scilicet:

I. *Ex delicto circa Baptismum;* tunc fit, quando quis scienter rebaptizat, & adulus etiam scienter rebaptizatur.

II. *Ex delicto per saltum;* tunc fit, quando quis non habens inferiorem ordinem, suscipit superiorem; *ex. g.* non habens Subdiaconatum, suscipit Diaconatum, vel Presbyteratum. *In hoc casu valide suscipitur Ordo, sed postea omnino, debet suppleri omissus Ordo.*

III. *Ex delicto in susceptione Ordinum;* quando quis suscipit Ordinem ligatus censuris, vel ab Episcopo ligato censuris & non habente jurisdictionem, cui prohibetur conferre Ordines, &c.

IV. *Ex delicto in usu Ordinum;* quando quis exercet actum Ordinis majoris, quem non habet, vel habet quidem, sed est ligatus censurâ.

V. *Ex delicto enormi, publico & notorio;* quando quis illa peccata publica & enormia patravit, quæ à jure annexam habent infamiam; uti sunt: adulterium, raptus, incestus, perjurium in judicio; raptus Virginis, veneficium, Ducalum, sacrilegium, Sodomia, homicidium, vel mutilatio in bello injusto, in quo si unus occidatur, totus exercitus fit irregularis, si sit cooperatus.

341. Irregularitatis causa efficiens, sunt Sacri Canones, seu potius Summus Pontifex, qui Irregularitatem indixit, eamque per Sacros Canones exprellit. Unde Episcopi, & alii Summo Pontifici inferiores, non possunt ferre Irregularitates; quia

quia ad ipsos non pertinet jus commune ferre; potest tamen Papa ferre Irregularitatem per sententiam, seu ab homine. *Bonac: tom: 1. fol: 695. n. 1. § 2.*

342. *Irregularitatis subiectum, est omnis homo, capax Ordinis, subditus juri communi. Unde femina, & infidelis, (qui nondum est baptizatus) non sunt capaces Irregularitatis; quia non habent capacitatem ad Ordines.*

343. *Ad Irregularitatem ex delicto incurrendam, requiruntur hæc: I. Ut sit actus externus. II. Ut sit actus peccaminosus & deliberatus. III. Ut hoc peccatum sit cognitum in ratione pœnæ. IV. Ut sit opere consummatus. Unde non sufficit desiderium vel attentatio Sc. quamvis Ecclesia possit inducere Irregularitatem ob solam attentionem. Bonac: tom: 1. f. 662.*

344. *Ad incurrendam irregularitatem non sufficit actus internus; actus enim internus non subjacet potestati Ecclesiæ. Bonac: tom: 1. f. 663.*

345. *Irregularis suscipiendo, vel exercendo ordines, non incurrit novam irregularitatem, vel aliam pœnam; peccat tamen mortaliter. Ibidem.*

TRACTATUS X.

De Sacramentis in genere, & communi.

346. *Sacramentum quid est? R. Est signum sensibile significans gratiam insensibilem, institutum à Christo Domino ad sanctificandum hominem. Nota: Sacramentum posse dici signum 3plicitè:*

Signum

Signum rememorativum, Passionis Christi Domini. Signum Demonstrativum gratiae, & Signum prognosticum gloriae aeternae.

347. *Sacramenta nova Legis quot sunt? R. Sunt septem: Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema Unctio, Ordo, & Matrimonium.*

348. *Sacramentorum nova Legis, quis est Author, & à quo sunt instituta? R. Ipse Christus Dominus est Author Sacramentorum, & ab ipso Christo Domino immediate omnia Sacramenta sunt instituta. Ita Conc: Trident: Sess: 7. Can: 1. Si quis dixerit, Sacramenta nova Legis non fuisse omnia à Christo Domino instituta, anathema sit.*

349. *Sacramenta nova Legis, ad quem finem sunt instituta? R. Sunt instituta ad salutem humani generis. Nota: Salus humana potest considerari 2plex: Salus proxima seu inchoata, est ipsa gratia sanctificans, seu est ipsa justificatio hominis. Salus hominis ultimata & consummata, est ipsa gloria coelestis, seu Beatitudo.*

350. *Sacramenta, an omnibus sunt necessaria? R. Aliqua Sacramenta sunt omnibus necessaria; aliqua non sunt omnibus necessaria; scilicet: Baptismus, est omnibus necessarius ad salutem. Pœnitentia, est necessaria omnibus illis, qui sunt lapsi in peccatum mortale. Eucharistia, est necessaria ex præcepto Ecclesiae omnibus habentibus usum rationis. Reliqua sacramenta non sunt necessaria per se omnibus & singulis; Interim, Oratio, & Ma-*

Matrimonium, sunt necessaria toti Ecclesie.

351. *Sacramenta nova Legis quoduplicia sunt? R. Sunt 2plicia: Sacramenta mortuorum; & hæc sunt duo: Baptismus, & Pœnitentia. Vivorum, & hæc sunt reliqua 3. Sacramenta vivorum; ideo dicuntur talia; quia in subiecto suscipiente supponunt gratiam primam, quæ est vitæ animæ. Sacramenta mortuorum, ideo sunt talia; quia in subiecto suscipiente non supponunt gratiam sanctificantem. Unde, Sacramenta vivorum; per se, causant gratiam secundam. Sacramenta mortuorum; per se causant gratiâ primam. Quid est gratia ima & 2do. v. n. 264.*

352. *Sacramenta adhuc sunt 2plicia: Iterabilia & non Iterabilia. Sacramenta Iterabilia, sunt illa; quæ possunt iterari, & defacto iterantur. Et talia sunt quatuor, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema Unctio, & Matrimonium.*

Sacramenta non iterabilia; quæ nullatenus possunt iterari. Et hæc sunt tria: Baptismus, Confirmatio, & Ordo. V. n. 367.

353. *Sacramentalia communiter à DD. numerantur sex: sequenti versu:*

Orans, Tinctus, Edens, Confessus, Dans, Benedicens.

Explico: Orans; denotat Orationem Dominicam; qua præcipuum locum obtinet, inter Sacramentalia.

Tinctus; qui aquâ benedictâ aspersus, se signat. Edens; completitur comestione eorum, quæ à Sacerdotibus sunt benedicta. Con-

Confessus; significat confessionem generalem cum
unctione pectoris, quæ fit ante *Introitum Missæ*,
ad primam, & ad completorium.

Dans; significat Eleemosynam.

Benedicens; significat Episcopalem benedictio-
nem; Secundum alios denotat etiam alias bene-
dictiones ab Ecclesia institutas; ut: benedictio-
nem Cinerum, Candelarum, Palmarum, &c.

354. *Sacramenta, quò differunt à Sacramen-
talibus?* R. I. Quia Sacramenta sunt à Christo in-
stituta; Sacramentalia tantum ab Ecclesia, traditâ
sibi potestate à Christo. II. Sacramenta conferunt
gratiam ex opere operato, ex sua natura per se;
Sacramentalia conferunt gratiam non ex se ipsis, sed
ex opere operantis, scilicet virtute doloris, quando
ille exercetur. III. Sacramenta sunt instituta etiam
ad remissionem mortaliû; Sacramentalia verò ad re-
missionem venialium peccatorum.

355. *Quid est validè, aut invalidè admini-
strare Sacramenta?* R. Sacramentum validè ad-
ministratur tunc, quando Sacramentum conficitur
quò ad suam substantiam; id est: quando forma
conjungitur materiae cum debita intentione. In-
validè tunc, quando absolute non conficitur Sacra-
mentum, ex eo, quia aliquid deest ex Essentialibus,
id est: vel materia debita, vel forma, vel intentio
deest. Item. Licet tunc administratur Sacra-
mentum, quando administratur inculpabiliter
sine peccato.

356. *Sacramenta novæ Legis, quibûs perfi-
ciuntur*

ciuntur? R. Omnia Sacramenta perficiuntur rebus & verbis, saltem latò modò sumptis, ita ut res sint tanquam materia, & verba tanquam forma. *Dictum: rebus & verbis saltem latò modò sumptis*; quia non omnia Sacramenta habent res & verba formaliter talia, sed tantùm æquivalenter talia; uti matrimonium potest perfici etiam nutribus, quæ verbi non sunt formalia, sed æquivalenter talia. In Sacramento Pœnitentiæ; actus pœnitentis v.g. Confessio exprimitur per verba; defectò tamen actus pœnitentis sunt res & materia; quia sola absolutio Sacerdotis est forma.

357. *In materia Sacramentorum, quando est mutatio substantialis?* R. Tunc est, quando adhibetur res, quæ non censetur esse ejusdem rationis; v.g. Si in Baptismo adhiberetur vinum pro aqua. *Accidentalis* tunc est; quando adhibetur materia, quamvis non sit per se eadem cum illa, quæ præscribitur; non est tamen diversæ rationis, neq; speciei; v.g. Si adhiberetur aqua calida, locò aquæ frigidæ. Item Panis fermentatus, loco panis azymi.

358. *Quando est mutatio substantialis in forma Sacramentorum?* R. Tunc est, quando invertitur sensus formæ à Christo traditæ, & ab Ecclesiâ receptæ, ac præscriptæ, ita, ut non significetur illud, quod Christus per formam à se institutam voluit significari.

De Efficaculo primario Sacramen- torum, ſcilicet de Gratia.

359. Sacramentorum nomina Legis, quis eſt effectus primarius? R. Eſt duplex: Effectus primarius communis: Eſt Gratia habitualis ſanctificans, quæ eſt communis omnibus Sacramentis, & quando nullus aſeſt obex, infallibiliter confertur ex opere operato. Ita Concil: Trident: & Floren: adus Effectus primarius ſpecialis: ſunt gratie actuales, & auxilia Divina; quæ deſerviunt ſpeciali ſini Sacramentorum; ſequenti modo:

Baptiſmus, præter gratiam habitualement & ſanctificantem, confert gratias actuales, quæ deſerviunt ad vivendum piè & Chriſtianè.

Confirmatio confert, actuales gratias ad conſtanter & fortiter proficendam fidem, coram Tyranno.

Euchariftia, ad ſedandas, & minuendas paſſiones; Iræ, Invidiæ, Luxuriæ &c. Item; ad augendam ſpecialem charitatem Dei.

Pœnitentia confert gratias, ad majorem peccatorum præcautionem, ad deteſtationem, ad ſatisfactionem; & ad non peccandum amplius.

Extrema Unctio confert gratias, ad fortiter dimicandum, in agone contra Dæmonem.

Oratio confert gratias, ad exercendum miniſterium cultûs Divini piè & devotè.

Matrimonium, confert gratias & auxilia ad

vivendum debitò modò, ad munia Matrimonii debitè exequenda, & ad ejus ferenda onera.

360. *Sacramenta nova Legis, quomodo causant gratiam?* R. Causant ex opere operato. *Est de Fide.*

Gratia causatur ex opere operato, ex ei; quia confertur independentè à meritis operantis, sed ex meritis Christi Domini, & ex vi solius Sacramenti.

Gratia causatur ex opere operantis tunc; quando confertur intuitu meritorum, & honorum operum ipsius operantis; id est: secundùm mensuram dispositionis, & meriti suscipientis.

361. *Gratia Sacramentalis, quæ sunt causæ?* R. Solus Deus, est Causa Physica principalis gratiæ Sacramentalis. Christus Dominus, est causa meritoria principalis. *Sacramenta, verò sunt causæ Instrumentales morales. Unde infer;* quòd *Sacramenta causant gratiam moraliter, non verò Physicè. Interim hæc quæstio spectat ad Theologos speculativos. Fusiùs de Causis Gratia* n. 274.

362. *Sacramenta ejusdem speciei an conferunt æqualem gratiam?* R. Si subiecta sint æqualitè disposita, conferunt æqualè gratiã. *Ratio;* quia habet omnibùs æqualibus, non est ratio, cur non sint æquales effectus. *Unde, si subiecta sint inæqualitè disposita, causant gratiam non æqualem, sed secundùm mensuram dispositionis, majorem, vel minorem gratiam. Ita Trid: Sess: 6. c. 7. Porro. Dispositio requisita in suscipiente Sacramenta, est æplex:*

na in Intellectu, ut Fides. Altera consistit in actibus voluntatis, v.g. in attritione, vel contritione; amore Dei; devotione; &c. Plura r. 655. Item 272.

363. Baptismus & Pœnitentia, ex sua institutione conferunt unam gratiam; id est: illam, quæ nullam aliam gratiam supponit in subiecto. Reliqua verò sacramenta, ex sua institutione conferunt gratiam secundam, hoc est: sunt instituta ad augendam gratiam, & supponunt gratiam in suscipiente; jam verò dum causant gratiam primam, hoc ipsis evenit per accidens, non verò primariò, & per se. V. n. 351.

364. Sacramenta, quò tempore conferunt gratiam? R. Conferunt gratiam habitualement tunc, quando sunt in esse completo Sacramenti. v.g. Baptismus, causat gratiam eò instanti, in quo ablutio & prolatio verborum facit sensum perfectum. Idem, de aliis Sacramentis. Dicitur gratiam habitualement &c. Secus dicendum; de gratiis actualibus specialibus; quia gratiæ actuales non statim conferuntur, sed non nisi tunc, quando sunt necessariæ ad consequendum finem cujusvis Sacramenti.

365. Gratia Sacramentalis, an differt à gratia non Sacramentali? R. Non. differt essentialiter specie intrinseca, & Physica; differt tamen extrinsecè, & accidentaliter; inquantum gratia Sacramentalis habitualis, habeat sibi moraliter superadditum jus speciale ad gratias actuales, conducentes ad obtinendos Sacramentorum fines; quod jus non

habet gratia habitualis extra-Sacramentalis.

De Effectu secundario Sacramentorum, scilicet de Characterere.

366. *Quid est Character?* R. Est Signum spirituale, impressum in anima, collativum alicujus potestatis in Ecclesia; vi cujus Sacramenta iterari non possunt.

367. *Quae Sacramenta imprimunt Characterem?* R. Tria Sacramenta; scilicet: Baptismus, Confirmatio, & Ordo; Et haec Sacramenta iterari non possunt ratione ejusdem Characteris quem imprimunt animae indelebiter manentem. *Infer:* ex eadem ratione Ordines majores & minores non possunt iterari.

368. *Character quare dicitur indelebiter manens?* R. Quia Character cum sit qualitas spiritualis supernaturalis, nullum habet contrarium, per quod tollatur. *Deinde:* Voluntas Dei est talis, quae statuit, ut nunquam deleatur etiam post mortem, secundum praesentia Dei decreta; secundo de potentia Dei absoluta.

369. *Isti Characteres quid efficiunt?* R. Character Baptismi efficit; ut homo sit capax ad recipienda alia Sacramenta; quia Baptismus est janua Sacramentorum. Character Confirmationis efficit; Ut homo sit aptus ad eliciendos actus virtutum,

tum, præsertim fidei; seu, ut homo sit fortis ad defendendam fidem coram hæreticis, coram tyranno &c. *Character Ordinis efficit*; ut homo sit fortis ad resistendum Diabolicis tentationibus; ut sit aptus ad actiones hierarchicas, quæ sunt administrationes Sacramentorum.

370. *Quæ sunt munera Characteris?* R. Inter alia sunt hæc: I. Character aptum facit ad cultum Divinum; *omnis enim character est potestas spiritalis, & supernaturalis reddens hominem, speciali consecrationis ministerio, aptum ad cultum Divinum Christiano ritu peragendum.* II. Character configurat nos Christo, & similiores nos facit illi, quàm alii, qui tales non habent characteres, *vg.* Character Baptismi, conformat nos Christo, ut supremo Pastori, cujus oves sumus. *Character Confirmationis*, ut Supremo Duci militiæ spiritualis. *Character Ordinis*, ut Supremo Sacerdoti & Pontifici. III. Character distingvit ab aliis; *vg. baptizatus*, distingvitur ab Infideli. *Confirmatus*, distingvitur à debilibus, & inermibus in militia Christi. *Ordinatus*, distingvitur à Laicis.

De Intentione & Attentione.

371. *Intentio requisita ad conficienda Sacramenta, quid est?* R. Est voluntas determinata conficiendi Sacramentum, & faciendi id, quod intendit Christus, vel quod facit Ecclesia, in conficiendis Sacramentis.

372. *Intentio ut sic, (& genericè sumpta)*

K₂

quid

quid est? R. Est actus voluntatis rostræ, per media tendens ad finem.

373. *Intentio quotuplex est?* R. Est 3plex: Actualis, virtualis, & habitualis.

374. *Quid est Intentio actualis?* R. Est actus voluntatis, quò quis actu, & formaliter intendit facere, v.g. volens actu conficere Sacramentum.

375. *Quid est Intentio virtualis?* R. Est actus voluntatis Physicè præteritus, moraliter tamen & virtualiter manens, in actionibus ad eundem finem spectantibus. vel brevius: est Intentio physicè præterita, moraliter tamen manens in sua virtute, & in effectu. v.g. Si quis factâ actuali intentione celebrandi Missam, & conficiendi Sacramentum Eucharistiæ; manus lavet, induat Sacras vestes, calicem & Missale præparet; licet postea in ipso actu consecrationis ex humana fragilitate distrabatur, non factâ actuali intentione, revera tamen consecrat; quia habet intentionem virtualem consecrandi. Ratio; quia Intentio facta ante celebrationem, moraliter durat in prædictis actibus externis, ordinatis ad Sacramentum.

376. *Quid est Intentio habitualis?* R. Est illa intentio, quæ neq; Physicè, neq; moraliter manet; licet non retractata, tamen interrupta moraliter, per actiones disparatas v.g. Si quis factâ intentione celebrandi Missam, interrumpet illam somnò, vel scriptione literarum. Talis intentio non sufficit ad conficiendū Sacramentū absq;

nova

nov
spar
terr
bit
aEt
adm
3
ritu
ost
fuffi
3
men
actu
riò
cun
tial
os
rem
3
Inter
tame
actu
& p
conf
actu
tent
vel
38
terna
A

media
plex:
adus
ndit fa-
um.
adus
en &
finem
è pra-
a vir-
ali in-
di Sa-
nduat
et; li-
umana
inten-
et in-
quia
aliter
linatis
Est il-
r ma-
noralit-
tà in-
ret il-
alis in-
absq̃
nova

nova intentione; quia per somnum, & alia opera dis-
parata & impertinentia, censetur moraliter esse in-
interrupta. Secundum Philosophos; Intentio ha-
bitalis, est illa, quæ nascitur ex frequentatis
actibus; Test: ipse habitus ortus, ex frequenti
administratione Sacramentorum.

377. Ex prædictis intentionibus, quæ requi-
ritur ad conficienda Sacramenta? R. Actualis
est optima; virtualis est sufficiens; habitualis verò non
sufficit. Est Comm: DD.

378. Sine Intentione, an validum est Sacra-
mentum? R. Est invalidum; Ratio, quia intentio
actualis, vel saltem virtualis essentialiter & necessa-
riò requiritur ad conficienda Sacramenta; Unde se-
cundum quosdam Authores; Intentio est essen-
tiale constitutum Sacramenti; secundum ali-
os est conditio essentialiter requisita, ad valo-
rem Sacramenti.

379. Intentio, quò differt ab attentione? R.
Intentio & attentio aliquando confunduntur; revera
tamen inter se differunt per hoc: quia, intentio est
actus voluntatis; nimirum: affectus, volitio,
& propositum aliquid faciendi; v.g. orandi, vel
conficiendi Sacramentum. Attentio verò, est
actus intellectus; est enim consideratio & adver-
tentia mentis ad orationem exterius prolatam,
vel ad objectum ejus.

380. Attentio quotuplex est? R. Est 2plex: In-
terna & externa.

Attentio Interna; Est præsentia animi adver-
ten-

tentis ad id, quod agitur. *Et est actualis, vel virtualis, vel ad verba, vel ad sensum literalem verborum, vel ad presentiam Dei, Christi Domini, Beatissima Virginis &c.*

Attentio Externa; est externa corporis compositio, abstinendo ab externis operibus, quæ impediunt internam attentionem *vg. non esset attentio externa, si quis orando simul scriberet, vel pingeret, vel confabularetur, &c.*

381. *Attentio interna est 3plex: Prima; quâ attenditur ad actiones alicujus boni operis; vg. in Missa ad actiones Sacerdotis. Secunda; quâ attenditur ad significationem verborum. Tertia; per quam mens ad Deum elevatur; scilicet contemplando mysteria, quæ exprimuntur per verba & actiones. Porro: Optimum esset opus, si hæc 3plex attentio interna esset. Interim ex hac 3plici attentione, ad fructuosum bonum opus; Prima attentio, omnino est necessaria? Secunda, est melior; Tertia, est optima.*

TRACTATUS XI.

De Sacramentis in Particulari.

CAPUT I.

De Baptismo.

382. *Quid est Baptismus? (intellige ut est Sacramentum) R. Est Sacramentum regenerationis, per quod fit ablutio corporis exterior, facta sub præscripta forma verborum. Dicitur: ut*

est

est Sacramentū; quia solus Baptismus fluminis, est Sacramentū; jã verò Baptismus flaminis & sanguinis, non sunt Sacramenta, sed sunt virtutes morales; vocantur tamen Baptismus, ex eo; quia suppleant vices Baptismi in re.

383. Quotuplex est Baptismus? R. Est 3plex: Fluminis, Flaminis, & Sanguinis.

Baptismus Fluminis; qui confertur in aqua naturali; definitus est, ut supra immediate.

Baptismus Flaminis; est desiderium seu votum, Baptismi Sacramentalis, inclusum in perfecta contritione peccatorum, vel in amore Dei super omnia. Nota: Baptismus flaminis valet in casu, in qua deest commoditas suscipiendi Baptismum in re.

Baptismus Sanguinis; est martyrium & mors tolerata ex amore fidei Domini Nostri Jesu Christi. Porro; Martyrium supplet vicem Baptismi, & ex speciali privilegio, omnia delet peccata.

384. Circa prædictos tres Baptismos, hæc sunt notanda:

I. Baptismus flaminis; ideo talis vocatur, quia fit cum aqua Elementari, quæ ut plurimum est ex flumine; & ipse Christus est in flumine baptizatus, quamvis & ex mari, fontibus, puteis, lacubus, & stagnis, possit aqua adhiberi; v. n. 387.

II. Baptismus flaminis; denominatur à flatu, seu spiratione, & suspirio; quod indicat magnum desiderium alicujus rei.

III. Baptismus Sanguinis; denominatur ab effusione Sanguinis, quæ solet fieri in martyrio.

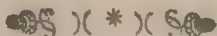
IV. *Dictum superius; quod contritio perfecta, & amor Dei super omnia, includant votum, seu desiderium Baptismi Sacramentalis; Horum ratio est; quia hi duo actus sunt virtualis voluntas adimplendi omnia praecepta Divina (supposita eorum notitia, & negatione impedimenti) inter quae praecepta comprehenditur etiam susceptio Baptismi Sacramentalis. Unde Baptismus flaminis praecise secundum se non potest justificare; sed ut justificet, necessario debet esse inclusus in contritione perfecta, vel in amore Dei. Ratio, quia solis his duobus actibus privilegium concessum est; ut extra Sacramentumificent.*

385. *Sacramentum Baptismi, quando est institutum à Christo Domino? R. Est institutum ante Passionem Christi, quando in Jordane baptizatus est. Obligatio verò suscipiendi Baptismum, omnibus hominibus indicta est post Resurrectionem Christi; quando Christus apparens Discipulis, dixit: Matthei: 28. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos, in Nomine Patris, & Filii &c. Ita Doctores.*

386. *Materia Baptismi, quotuplex est? R. Est duplex: Materia Remota & Proxima.*

Materia Remota Baptismi; est aqua naturalis seu Elementaris.

Materia Proxima Baptismi; est ablutio, quae fit mediante aqua naturali. Et haec externa corporis ablutio potest fieri tribus modis: per immersionem, infusionem, & notabilem asperersionem. Ex his tri-

tribus modis servandus est modus secundum praxim ritus diversi.

387. *Materia Baptismi Remota, quotuplex est?*
R. Est 3plex: certa, Dubia, & inepta.

I. *Materia certa*; est aqua elementaris seu naturalis; uti sunt: *Aqua maris, fluminis, fontis, stagni, pluviae, roris, pruina non concreta, nivis, & glaciei, liquefactarum &c.* Hæc aqua naturalis, ut sit idonea extra casum necessitatis, debet esse aqua benedicta de fonte Sacro; secus, in casu necessitatis, sufficit aqua simplex naturalis non benedicta.

II. *Materia dubia*; quâ Sacerdos potest uti in casu necessitatis, deficiente aquâ naturali; ita tamen, ut Baptismus fiat sub conditione saltem mente concepta: *Si materia hæc idonea est ad baptizandû, ego te &c.* Materiae dubiæ sunt hæc: *Aqua ex herbis, & floribus; per stillationem elicta; brodium non adeo spissum, lixivium leve, cerevisiæ tenuis; lutum non admodum spissum, atramentû non adeo spissum, ex aqua confectum &c.*

III. *Materia inepta*; quâ Sacerdos nullatenus potest uti, etiam in casu necessitatis, uti sunt: *Vinum, lac, cerevisia, spissa, mel, oleum, crematum, saliva, lacrymæ, sudores, lixivium forte, brodium spissum, lutum densum, nix, & glacies non resolutæ, &c.*

388. *Quæ est forma Baptismi?* R. Sunt hæc verba: *Ego te baptizo in Nomine Patris, & Filii, & spiritûs S.* Hæc forma non differt substantiali-

ter à forma Græcorum: *Baptizetur servus Christi, in Nomine Patris &c.* Adverte, quæ formæ sunt sufficientes & quæ non sufficientes? de hac materia fuscè tranſeunt Caſtæ; ſciendum tamen eſt, ut ſit forma certa & ſufficiens, debent hæc exprimi: I. Perſona baptizantis ſaltem implicite. II. Ipſe actus baptizandi. III. Perſona baptizanda; quia ſicut ablutio, ita forma debent verſari circa certam perſonam. IV. Unitas naturæ Divinæ. V. Trinitas Perſonarum Divinarum, explicite & diſtinctè, vulgaribùs vocabuliſ.

389. *Quod eſt ſubjectũ capax Baptiſmi?* R. Eſt ſolus homo vivens, ab Adamo deſcendens, nondum baptizatus.

390. *Quis eſt Miniſter Baptiſmi ordinarius?* R. *Miniſter ordinarius, ex officio, & ſolemnizatiſ, eſt ſolus Parochuſ, vel aliuſ Sacerdoſ eò concedente. Unde extra caſum neceſſitatiſ, ſi quiſ ſine licentia Parochi, vel Episcopii, tanquam ſupremi Parochi, baptizaret, mortaliter peccaret contra juſtitiam; ſiquidem ageret contra officium alteriuſ, niſi excuſaret cum licentia præſumpta Parochi.*

391. *Quis eſt Miniſter Baptiſmi extraordinariuſ, & neceſſitatiſ?* R. *Miniſter neceſſitatiſ eſt omniſ homo habens uſum rationiſ, potens & ſciens formam proferre, & materiam applicare, ſervatò tamen Ordine dignitatiſ; vg. præſertur Diaconuſ ſubdiacono, Clericuſ Laico, vir præſertur ſceminæ &c. Hunc ordinem prævertere inter Miniſtroſ*

stros necessitatis, quamvis non sit grave peccatum (quia nulli ex officio jus competit baptizandi, præterquam Sacerdoti) tamen ex ministris necessitatis baptizet ille, qui est peritior, & expeditior, si mulier sit peritior virò (uti passim sunt obstetrices) debet illa baptizare.

392. Qui sunt effectus Baptismi? R. Inter alios sunt sequentes:

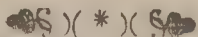
Primus effectus; est gratia sanctificans, per quam fit remissio omnium peccatorum tam originalis, quam aliorum peccatorum personalium ante Baptismum commissorum. *Item*, remissio absoluta pœnæ iisdem peccatis debitæ. Ita Con: Flor: & Trid:

Secundus effectus, est character supernaturalis, & indelebilis; qui etiam post mortem manebit in damnatis ad confusionem, in Beatis ad decorem & ornamentum.

Tertius effectus; est sublatio omnis Irregularitatis, præter eam, quæ orta fuit ex Bigamia; & exceptis illis, quæ proveniunt ex defectu corporis. *Insuper*, tollit omnem infamiam. Ita comm: DD.

393. Baptismus quomodo est necessarius, ad salutem? R. Est necessarius necessitate mediæ, & necessitate præcepti. *Ratio*, quia sine baptismo in re, vel in voto, non potest salus obtineri, & obligat adultos, ut quàm primum moraliter loquendo commode & dignè possunt, recipiant Baptismum, vel saltem non multò tempore differant.

394. Baptismus, an est validus, si aqua vestes tantum attingat, aut aliud aliquid, non ve-

ro corpus? R. Non est validus. *Item*, non est validus, si aqua attingat soles Capillos. Bonac: tom: 1. fol: 48. num: 21. § 22. II. Non valet Baptismus, si infans ad sacrum fontem allatus, ante ablutionem moriatur. III. Si infans à proferente formam in flumen projiceretur vel in puteum; (*quavis hoc illicitum est*) tamen valet Baptismus. IV. Si infans fune mittatur in flumen, & vivus extrahatur, potest donominari ablutus, & valere Baptismus. V. Valet Baptismus, quando in casu necessitatis infans, aquæ è recto defluenti, submittitur, & forma cum intentione profertur &c.

395. Si infans haberet duo capita cum uno pectore, vel duo pectora, cum uno capite, quomodo est Baptizandum tale monstrum? R. 2plex; Baptismus debet conferri unus absolutè in una parte, in qua perfectius caput, vel pectus apparet; alter cum conditione in altera parte. Ratio, quia in tali monstro potest reperiri 2plex anima. Plures casuum resolutiones circa Baptismum, vide apud Castitas.

CAPUT II.

De Confirmatione.

396. Quid est Confirmatio? R. Est Sacramentum novæ Legis, quò homo baptizatus inungitur Sacro chrismate, ab Episcopo, sub præscripta forma verborum, ut confirmetur, & roboretur in fide.

397. Confirmationis materia quotuplex est? R. 2plex; Remota, & Proxima.

Materia Remota; est chrisma confectum ex oleo

leo olivarum & balsamo simul, idq; ab Episcopo consecratum.

Materia proxima; est unctio facta in fronte baptizati in formam crucis.

398. *Confirmationis quæ est forma?* R. Sunt verba hæc: *Signo te Signo Crucis, & confirmo te Chrismate salutis, in Nomine Patris, & filii, & Spiritus Sancti Amen.*

399. *Quis est Minister Confirmationis?* R. Est solus Episcopus.

400. *Quæ sunt effectus Confirmationis?* R. Sunt effectus tres: Duo effectus primi sunt, ex vi ipsius Sacramenti secundum se sumpti isti: *Gratia & Character.* Tertius effectus est, ex impositione Ecclesiæ; scilicet: *cognatio spiritualis similis, quæ oritur ex Sacramento Baptismi.* Ita Trid:

401. *In Confirmatione quot debent esse Patrimi?* R. Patrinus sufficit unus, ad summum tamen unus & una, & non plures.

402. *Cognatio Spiritualis in Confirmatione, inter quos contrahitur?* R. Contrahitur inter Confirmantem & confirmatum; confirmatq; Patrem ac Matrem. Inter susceptorem, & susceptum, susceptiq; Parentes. Idem dicendum de Baptismo, scilicet: inter baptizantem, & baptizatum, baptizatq; Parentes. Inter susceptorem, & susceptum; susceptiq; Parentes.

403. *In Confirmatione assumere Patrimum, an est ac necessitate præcepti?* R. Est de necessitate præ-

(S) (*) (S)

præcepti, quod transgredi est peccatum mortale.
Ita Silves: & alii.

404. *Ob quam rationem infligitur alapa in Confirmatione?* R. Ex hac ratione, ut confirmatus intelligat se debere, esse paratum ad crucem, ad ignominiam, & ad alia ardua sustinenda propter amorem Christi.

CAPUT III.

De SS. Eucharistia.

SECTIO I.

De Eucharistia, ut est Sacramentum.

405. *Eucharistia quid est?* R. Est Sacramentum Corporis & Sangvinis Christi sub speciebus panis & vini, divinitus institutum ad spiritualem animæ refectionem.

406. *Eucharistia, an est Sacramentum reliquis excellentius?* R. Certum est esse excellentius, & in se excellentissimum.

407. *Eucharistia, quò differt ab aliis Sacramentis?* R. Differt: I. Quia alia Sacramenta sunt signa sensibilia gratiæ sanctificantis animam; Eucharistia verò non tantum significat gratiam, sed etiam significat Christum Authorem gratiarum. II. Omnia Sacramenta sunt successiva; Eucharistia verò sola, est Sacramentum permanens.

408. *Eucharistia quando fuit instituta à Christo Domino?* R. In Cæna Domini, quando dixit
Disci-

Discipulis: *Accipite & manducate Ego.*

409. *Eucharistia, quæ est materia remota & proxima?* R. *Materia remota; est panis triticeus, & vinum de vite.*

Materia proxima, sunt species panis & vini. Ita communiter omnes DD.

410. *Quæ est forma Eucharistia?* R. *Forma est duplex: Una forma est Panis: Hæc est enim Corpus meum. Secunda forma est Vini: Hic est enim Calix Ego.*

411. *Quæ sunt de essentia hujus Sacramenti?* R. I. *Species panis & vini, sunt Constitutiva Eucharistia.* II. *Corpus & Sanguis Christi sunt constitutiva.* III. *Unio Corporis & Sanguinis Christi cum speciebus est de essentia.* IV. *Transsubstantiatio requiritur essentialiter.* V. *Intentio Ministri requiritur essentialiter.* VI. *Sumptio Eucharistia non est de essentia; quia ante sumptionem & usum, SS. Eucharistia habet suam adæquatam substantiam, quod ad omnes suas perfectiones, & ante sumptionem, est cibus completus.* VII. *Substantia panis & vini, non est de essentia hujus Sacramenti. Ratio, quia Panis & Vinum sunt materia remota, jam verò materia remota de nullius Sacramenti est essentia.*

412. *Eucharistia quis est Minister proprius & legitimus?* R. *Solus Sacerdos ritè ordinatus, nullum habens impedimentum.*

413. *Eucharistia qui sunt effectus?* R. *Primarius & principalis effectus, est gratia habitualis sanctificans cum omnibus donis, & virtutibus supernaturalibus.*

naturalibus. Ex qua gratia habituali sequuntur effectus sequentes: I. Spiritualis refectio. II. Præservatio à peccatis mortalibus (*ex Trid.*) Ratio, quia confert gratiam abundantiorē, replet animā dulcedine, fugat Demones, dat specialia lumina, diminuit fomitem & concupiscentiam. III. Remissio peccatorum venialium. Ita Triden: Sess: 13. c. 3. dicit: *per illud condonari leviora peccata.* IV. Adeptio gloriæ, est etiam aliquo modo effectus Sacramenti Eucharistiæ; quia S. Scriptura testatur: *Qui manducat hunc Panem, vivet in æternum.*

414. Ad sumptionem Eucharistiæ quot sunt requisita? R. Sunt tria: I. Immunitas à peccato, & hoc requisitum est de necessitate. II. Elevatio mentis ad Deum, per fervidas orationes & devotiones. III. Munditia corporalis. Et hæc duo requisita sunt de congruitate.

415. Eucharistia quot modis potest suscipi? R. Quatuor modis; scilicet: Corporaliter, Spiritualiter, Sacramentaliter & Corporaliter, Sacramentaliter, corporaliter, & spiritualiter simul.

Corporaliter, seu materialiter; tunc fit; *vg.* Si quis Infidelis sumeret Eucharistiam non credens ibi esse Corpus Christi verum.

Spiritualiter, tunc; *vg.* Si fidelis audiendo Missam cum devotione, excitaret in corde suo desiderium suscipiendi Eucharistiam.

Sacramentaliter Corporaliter; tunc, quando Christiani sumunt Eucharistiam Sacrilegè, existentes in peccato mortali.

Sacra-

Sacramentaliter, corporaliter, & spiritualiter simul; tunc: quando Christiani sine peccato in gratia existentes cum fervore, & devotione sumunt Eucharistiam; qui ex tali perceptione recipiunt augmentum gratiae in hoc munus, ut eternam mercedem recipiant in Patria Coelesti.

416. *Sacramentum Eucharistiae contentum sub utraq; specie, an est unum Sacramentum, vel duo? R. Scienda sunt haec: I. Sacramentum hoc sub utraq; specie, est unum unitate specificâ, & unitate individuali morali; totali integraliter. Ratio est; tum quia, Concilia vocant hoc Sacramentum in singulari, ergo. Tum quia, hoc Sacramentum est institutum per modum convivii, & refectionis unius totalis, totalitate morali: Ergo. II. Sacramentum hoc, sub utraq; specie, sunt defectu duo Sacramenta partialiter, inter se distincta. Ratio; quia sunt realiter separabilia, prius enim consecratur Panis, quam Vinum. III. Sacramentum sub speciebus panis, & sub speciebus vini, sunt duo partialia Sacramenta distincta etiam specie morali formali. Ratio; quia diversam specie habent Symbolicam supernaturalem significationem; species enim vini significant formaliter praesentiam Christi tanquam potius substantialis; jam vero species panis significant praesentiam Christi, tanquam cibi substantialis roborantis animam, Ergo.*

417. *Laici quomodo sub una specie, totum & unum, Sacramentum recipiunt? R. Recipiunt unum,*

num, & totum, quò ad substantiam. *Ratio;* quia sub qualibet specie est totus Christus saltem concomitanter; licet non recipiant totum quò ad modum. *V. n. 426.*

418. *Quæ sunt observanda circa materiam remotam Corporis Christi? R. Sequentia: I. Materia remota Sacramenti hujus: est panis triticeus; Per nomen Tritici, excluduntur: milium, Avena, Hordeum. Idem dicendum: de Pane factò ex fabis, amygdalis, pis, castaneis, cicere, & de aliis omnibus, quæ specie differunt à tritico. II. Non quilibet panis triticeus est materia sufficiens hujus Sacramenti, sed debet esse panis confectus ex aqua naturali, & debet esse coctus. Unde massa cruda non est materia sufficiens; quia licet substantialiter vix differat à pane cocto, tamen non est panis usualis, neq; vocatur propriè panis. Item; panis triticeus confectus aquâ rosacâ, vel butyrò, vel melle, vel aliò aliquò artificiali liquore, non est materia sufficiens. *Ratio;* quia non est panis simpliciter, & usualis. Item; Panis triticeus tinctus colore rubrò (qualis adhibetur pro literis obsignandis) non est materia certa, sed ad summū dubia. *Ratio;* quia licet physicè tantum accidentaliter mutetur; cum tamen vix censei potest panis usualis; ideo videtur mutari substantialiter moraliter. III. Eucharistia potest confici in pane triticeo tam in azymo, quam in pane fermentatò, tamen quilibet obligatur se accommodare suæ Ecclesiæ; id est: Sacerdos Latinus debet consecrare in azymo; quia tale est*

est præceptum Ecclesiæ Græcæ, in fermentato; quia talis est usus Ecclesiæ Græcæ. IV. Si panis triticeo sit immixta farina alterius speciei, ita, ut maneat panis triticus, potest esse materia consecrabilis; secus, si non maneat.

419. *Quæ sunt observanda circa materiam remutam calicis?* R. Sunt hæc: I. *Vinum siue sit nigrum, siue album*, dum modo sit vinum de vite, est materia certa, & sufficiens. Ratio, quia hæc, licet differant specie physica, non differunt tamen specie morali; utramq; enim vinum est de vite. II. *Vinum actu congelatum*, est materia sufficiens. Ita Bonacina, Tamburinus &c. Ratio, quia ex se, & ex natura sua, est potabile, ergo. Tum quia; Dum post consecrationem species vini congelantur, defecto manet sub illis Sangvis Christi, ergo, similiter. III. *Vinum miraculose factum*, (quale fuit in Cana Galilææ) est materia sufficiens. Ratio est; quia tale vinum est usuale, & saltem in actu primo, est de vite. IV. *Vinum conditum aromatibus*, si sit valde notabilis mixtio, est materia dubia; quia dubium est, nonne amiserit denominationem vini usualis. V. *Vinum expressum ex pomis, vel aliis rebus*; est materia simpliciter inepta; quia neq; est vinum, neq; potus usualis. VI. *Succus adhuc in uvis existens*, non est materia sufficiens; quia in æstimatione hominum potius est cibus, quam potus. VII. *Mustum*, dummodo non sit sæculentum, aut impurum, est materia sufficiens; secus, si quis consecraret in musto sæculento, &

impuro committeret peccatum ex suo genere mortale. Ita Bonac: tom: 1. fol: 77. n. 1. ¶ *seq: VIII. Vinum, si acescat, est materia dubia. Ratio, quia potest dubitari nonne prorsus vinum sit corruptum, & versum in acetum.*

420. *Qua sunt observanda, de aqua admiscenda vino? R. Sunt hæc: I. Mixtio aquæ, non est de necessitate Sacramenti. Ratio, quia valida est consecratio sine admixtione aquæ; est tamen de necessitate præcepti; quia hanc mixtionem Ecclesia præcepit. Unde Sacerdos peccaret graviter, si liberè aquam non admisceret, vel si misceret aquam artificiosam, locò naturalis. Ratio, quia licet quantitas aquæ miscendæ sit levis; significatio tamen ejus, & mysterium est grave; repræsentat enim aquam fluentem è latere Christi, & unionem Ecclesiæ cum Christo. II. Aqua mixta vino utrum immediate convertatur in Sanguinem Christi, an mediatè? Variant, & disputant, pro, & contra Theologi speculativi; moralibus non est utile circa hoc desudare; sufficit scire: quòd necessariò requiritur mixtio aquæ, ex præcepto Ecclesiæ.*

421. *Materia consecranda quomodo debet esse præsens Sacerdoti consecrant? R. Debet ita esse præsens, ut secundùm communem loquendi modum, possit verè, & propriè designari, & monstrari materia, per particulam: hoc, vel hic. Unde, sonus verborum, non debet necessariò pertingere materiam consecrandam; proinde potest validè consecrari vinum in calice cooperto, & hostiæ in pyxide*
con-

contentæ; quia secundum communem usum loquendi, res contenta solet significari per immediatè continentem. *Ratio*; quia in hoc casu, & similibus potest esse propria demonstratio per particulam: *hoc*.

422. *Quæ sunt observantia, de quantitate determinata materiæ?* R. Sunt hæc: I. Materia consecranda debet esse aliquando determinata & definita in mente Sacerdotis consecrantis, & ut licitè fiat, debet esse secundum communem usum, & ritum Ecclesiæ. II. Quælibet pars quantitatis sensibilis, potest esse materia hujus Sacramenti. *Item* quælibet magna quantitas præsens constituta, potest consecrari validè, sed non licitè. III. Sacerdos, quando intendit, quam tantum partem hostiæ, vel modietatem consecrare, sine ulla divisione; nil consecrat. *Item*, si ex decem hostiis, vellet quinque tantum consecrare, in confuso, sine ex divisione, & determinatione, nullam consecrat. *Ratio universalis*; quia forma consecrationis debet cadere super materiam certam, & determinatam. IV. Sacerdos habens hostias 20. si vellet consecrare decem illas, quas Deus determinaret; ipse verò Sacerdos nullas determinaret; neq; est licita, neq; valida consecratio; *Ratio eadem*; quia non est materia determinata ab ipso Sacerdote, neq; habet intentionem determinatam, neq; scire potest, quæ illæ essent consecratæ; *Ergo*.

De Actione Conversiva.

423. *Quid est Actio Conversiva? seu Trans-*
L3
substan-

Substantiatio? R. Potest describi sic: est actio supernaturalis, per quam tota substantia secundum omnes suas partes substantiales, convertitur in aliam substantiam, solis accidentibus manentibus.

424. In Sacramento Eucharistie, an fit vera conversio panis & vini, in Corpus & Sanguinem Christi? R. Revera fit talis conversio. Est de fide, & definitum in Trident: Sess: 13. c. 4. & Can: 2. Unde in consecratione, tota substantia panis & vini desinit, & tantum manent species, id est: accidentia panis & vini, sine subiecto substantiali. Hec autem actio conversiva, est simul actio conservativa accidentium sine subiecto, & simul quasi unitiva accidentium cum Corpore & Sanguine Christi; ita, ut ubicumq; ponantur accidentia, ibi ponatur Corpus & Sanguis Christi Domini, & tamdiu manet Corpus, & Sanguis Christi, sub iisdem speciebus sacramentaliter, donec corrumpantur species.

425. Quomodo Christus existit sub his speciebus? R. Existit definitivè sacramentaliter; hoc sensu: quatenus totus sit sub tota hostia, & totus sub qualibet parte hostiæ. Non existit tamen circumscriptivè; ita ut singulæ partes sint extra se invicem positiæ, & singulæ distinctum spatium occupent. Dicitur: Desinitivè sacramentaliter; id est: mirabiliiori modò, quàm aliæ ubicationes definitivæ; quia ubicatio definitiva propriè, tunc est, quan-

quando totum existit in toto loco, & totum in quavis parte loci, ita, ut non existat alibi; jam verò Christus Dominus, ita existit in Eucharistia, ut existat alibi; consequenter non definitur, seu non terminatur spatii loci, sicut anima, & Angelus.

426. Quomodo hoc debet intelligi, quòd totus Christus sit sub speciebus panis, & totus sub speciebus vini? R. Debet intelligi hòc modò: quòd Corpus Christi Domini vi verborum, ponatur formaliter sub speciebus panis; reliqua verò scilicet: Sanguis Christi & Divinitas, concomitanter; similiter quòd Sanguis Christi Domini; vi verborum ponatur formaliter sub speciebus vini; reliqua verò, scilicet: Corpus Christi, & Divinitas, concomitanter. Porro: Hac concomitantia, fundatur vel in unionem physica, vel in connexionem naturali. Ratio, quia unionis talis est natura, ut uniat, & connectat extrema; ita, ut illa durante, ubi unum extremum ponatur, ibidem necessario ponatur etiam aliud extremum.

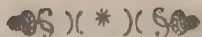
SECTIO II.

*De Eucharistia, ut est Sacrificium;
seu de Missa.*

§ I MUS

De Sacrificio ut sic: seu in genere.

427. Quid est Sacrificium ut sic? R. Est actus externus Religionis, per quem res aliqua, certò ritu, & ceremoniâ Deo offertur, immolatur & destruitur.

tur ad protestandum supremum Dei Dominium, & in recognitionem servitutis nostræ.

428. *Ad rationem Sacrificii, quæ sunt requisita?* R. Sunt hæc: I. Ut oblatio sit rei sensibilis. II. Ut hæc res soli Deo offeratur; quia solus Deus habet supremum Dominium. III. Ut res oblata, aliquomodo destruat; ut constet ex veteribus Sacrificiis; in quibus animalia occidebantur, liquores fundebantur, &c. IV. Ut hæc destructio fiat, in recognitionem supremi Domini, & in recognitionem servitutis nostræ.

429. *In lege veteri quæ erant Sacrificia?* R. Erant multa; præcipua erant hæc: I. *Victima, seu Hostia*; & hæc erat ex animalibus occis, vel consumptis, vg. bobus, columbis, ovibus &c. II. *Immolatio*; & hæc erat ex rebus inanimatis solidis. vg. Frugibus, panibus III. *Libamen*; & hoc erat ex liquidis, vg. Vinô. IV. *Holocaustum*; & hoc erat Sacrificium perfectissimum, in quo tota res oblata, in ignem resoluta, sursum ascendeat ad deificandum omnia ex gratia Dei esse, & omnia illius esse. V. *Hostia pacifica*; quæ offerebatur pro beneficiis acceptis in particulari, in gratiarum actionem. VI. *Latreuticum*; quod per se exhibebatur ad cultum, & honorem Dei. VII. *Propitiatorium*; quod offerebatur pro peccatis præteritis. VIII. *Eucharisticum*; quod offerebatur in gratiarum actionem, pro beneficiis in communi. IX. *Impetratorium*; quod offerebatur, pro obtinendis futuris bonis, vel malis avertendis.

In-

Infer: Haec & alia Sacrificia veteris legis cessaverunt in lege gratiae; consequenter, neq. sunt licita, neq. valida, & esset superstitiosum ali- quod ex illis uti.

430. *Sacrificium, quomodo se habet respectu Missae? R. Sacrificium est genus respectu Missae; Missa verò est species Sacrificii. Unde, omnis Missa est Sacrificium; non tamen omne Sacrificium est Missa. Proinde? Missa est Sacrificium tantum unicum novae Legis omnibus Sacrificiis perfectius, continens in se perfectiones omnium Sacrificiorum veteris testamenti. v. de hoc n. 452.*

§. 2dus.

De Sacrificio Missae.

431. *Quid est Missa? R. Missa, quò ad nomen, dicitur à mittendo; quia per illam mittitur legatio, aut hostia Deo. Quo ad rem potest describi sic: est Sacrificium novae legis, in quo Corpus & Sanguis Christi sub speciebus panis & vini offertur, immolatur, & sumitur. Vel brevius: est Sacrificium Incruentum consistens in consecratione panis & vini. Dicitur: Incruentum; quia Sacrificium cruentum peractum est à Christo Domino, in ara crucis, per effusionem Sanguinis.*

432. *Missa, an est cultus Patriae? R. Est cultus Patriae; quia exhibetur soli Deo in recognitionem supremi Dominii Dei, & in signum nostrae servitutis.*

433. *Missa an est instituta à Christo Domino? R. Missa quò ad substantiam instituta est in ultima*

Cæ-

Cæna; quò ad ceremonias verò, est instituta ab Ecclesia; ex Frid: Sess: 22. Bonac: tom: 1. fol: 120. n. 4.

434. Quid intelligitur per Missam? R. Per Missam intelligitur totus ille ritus, quem Sacerdos peragit ad altare ab initio, usq; post sumptionem Corporis, & Sangvinis Christi.

435. Missa respectivè, quò ad suos effectus, quale est Sacrificium? R. Potest considerari præcipuè 3plex: *Latreuticum*, seu laudis; quod offertur in recognitionem supremi Domini Dei, & in signum nostræ servitutis. *Eucharisticum*, seu *Gratiarum actionum*; quod offertur Deo pro collatis gratiis; *Impetratorium*; quod offertur pro impetratione beneficiorum Dei. *Satisfactorium*, quod offertur pro remissione peccatorum. Tandem est, *Propitiatorium*; quatenus per Missam impetramus gratias, & auxilia, ad faciendam veram poenitentiam pro peccatis.

436. Sacrificium cruentum in cruce oblatum an fuit propriè dictum Sacrificium? R. Fuit propriè Sacrificium, in quo Christus erat Sacerdos, & ipse Christus Dominus Victimæ; secundum illud: ad Ephes: 5. Tradidit se ipsum pro nobis in oblationem, & hostiam. Unde constat, quòd in Legge nova sit 2plex Sacrificium: *Cruentum*; in quo effusus est Sanguis à Christo Domino in cruce, pro salute nostra. *Incruentum*, in quo non effunditur Sanguis; & tale Sacrificium est unicum; scilicet Missa. V. 452.

437. *Missæ an habet rationem proprii Sacrificii?* R. Certum est, quòd habeat: est de fide, contra hereticos. Ratio, tum quia, ita est definitum in multis Conciliis, novissimè in Trident: Sess: 22. Can: 1. Tum quia, Missa habet omnia requisita proprii Sacrificii. I. Est ceremonia Sacra à Christo instituta, tunc; quando Eucharistia est instituta. II. Post consecrationem fit destructio rei sensibilis sufficiens ad Sacrificium, scilicet quævis res oblata physicè non destruat, tamen destruitur moraliter. quatenus fit potus & cibus spiritualis ex Corpore & Sangvine Christi. III. Hæc tota actio fit in protestationem supremi Dominii Dei, & nostræ ad eum subjectionis.

438. *Sacrificium Missæ, an est idem, vel diversum cum Sacrificio crucis?* R. 1mo: est idem numerò, quòd ad præcipuam substantiam rei oblatae, & quòd ad principalem offerentem. Ratio; quia in utroq; hoc Sacrificio est idem Christus, res præcipua oblata, & principalis offerens. Item, quòd ad motivum, seu finem principalem ac intrinsecum; hæc duo Sacrificia sunt ejusdem speciei; quia utriq; est ad eundem cultum Dei.

R. 2do: quòd ad modum & ritum, hæc duo Sacrificia sunt diversa. Tum quia, in Cruce fuit cruentum, in Missa est Sacrificium incruentum. Tum quia, in cruce Sacrificium erat sub propria specie Christi; in Missa verò sub forma panis & vini. Tum quia, in cruce offerebatur Christus mortuus, passibilis, extensus &c. in Missa offertur im-

mor-

ab Ec-
l: 120.

2. Per
cerdos
tionem

Etus,
præci-
d offer-
& in
Gra-
collaris
impe-
quod
m est,
ramus
itenti-

latum
Fuit
cerdos,
illud:
in o-
in Le-
in quo
e, pro
nditur
cilicet

mortalis, impassibilis, inextensus &c. Tum quia, in Cruce Christus offerebat solus per se ipsum; in Missa offert per Sacerdotem instrumentaliter operantem &c. &c.

439. Quot sunt partes essentielles Sacrificii Missæ? R. Sunt tres: Consecratio, oblatio, & sumptio Eucharistiæ.

440. Sacrificium Missæ, in quo conveniunt cum Sacramento Eucharistiæ, & in quo disconveniunt? R. imo: conveniunt in his: I. Quia eadem realiter est actio, per quam ponuntur; scilicet eadem consecratio. II. Utrobiq; est unus terminus ultimus actionis, scilicet idem Christus sub speciebus panis & vini. R. 2do: Disconveniunt verò in his: I. Quia Sacramentum includit aliqua, v.g. species panis & vini, quæ non includit Sacrificium. II. Quia Sacramentum ex opere operato prodest soli fumentis; Sacrificium verò non tantum prodest sacrificanti, sed etiam aliis; quamvis non sint sacrificantes, neq; fumentes. III. Quia Sacramentum principaliter, & per se immediatè ordinatur ad nostram utilitatem, id est: ad sanctificandos nos homines; jam verò Sacrificium, primariò & per se, est institutum ad actum Dei, & in protectionem supremi Domini Dei; secundariò verò, & per quandam redundantiam ad nostram utilitatem, id est: ad causandas gratias.

441. Quid est valor Sacrificii Missæ? R. Valor, est moralis dignitas & æstimabilitas; vel sic: est ipsa

ipsa Sacrificii efficacia ad conferenda aliqua bona, tum aliis, tum ipsi offerenti.

442. Quid est fructus Sacrificii Missæ? R. Fructus idem est, ac effectus Sacrificii, & sunt ipsa bona, quæ intuitu Sacrificii oblatis à Deo conferuntur, scilicet: *Gratia, remissio peccatorum &c.* (ut immediatè infra.)

443. Qui sunt fructus seu effectus Sacrificii Missæ? R. Sunt sequentes: I. Gratiae actuales, seu auxilia prævenientia, tum sufficientia, tum efficacia. II. Remissio peccatorum mortalium, & venialium quò ad culpam, & pœnam certò modò, id est: *mediatè tantum*; quatenus propter hoc Sacrificium Deo oblatum dentur gratiæ actuales & auxilia ad eliciendam contritionem, ad amorem Dei, & ad pœnitentiam; quibùs peccata delentur, & has gratias Sacrificium Missæ immediatè causat & exigit. III. Remissio pœnarum temporalium vivis, & defunctis in purgatorio existentibus. IV. Impetratio variorum bonorum & beneficiorum Dei tum spiritualium, tum temporalium; quatenus salutem conducunt. Ratio, quia Ecclesia hæc omnia petit in Missa; Ergo, sentit, quòd Missa valeat ad impetranda hæc bona.

444. *Valor & fructus Sacrificii Missæ, an est finitus vel infinitus?* R. imò: *Valor & fructus Sacrificii Missæ in actu primo, & quò ad sufficientiam, est infinitus Synkategorematicè. Ratiò; tum quia, in Sacrificio Missæ offertur Christus, qui est infinitæ dignitatis, & repræsentatur passio*

fio ejus ac merita, quæ infinitis hominum peccatis delendis sunt superabundanter sufficientia; Ergo, hoc Sacrificium sufficiens est, ut possit producere majorem, & majorem fructum, infinitum. R. 2do: *Valor & fructus Sacrificii Missæ in actu 2do, quod ad efficaciam, & quod ad ætalem applicationem, est finitus. Ratio, tum quia, Christus Dominus voluit hoc Sacrificium sæpius iterari, ergo, congruum est, ut merita & satisfactiones Christi annexæ cuilibet Missæ, non aliter prosint, nisi finitò modò. Tum quia, si valor, & fructus, esset infinitus in actu 2do, Sacerdos posset pro una Missa plura stipendia accipere; unâ Missâ pluribus legationibus, & fundationibus satisfacere; quod est reprobaturum ab Ecclesia.*

445. *Quotuplex est fructus Sacrificii Missæ?*
R. Est 3plex: I. *Fructus generalis*; qui prodest & applicatur toti Ecclesiæ, quem Ecclesia omnibus fidelibus secundum eorum dispositionem applicat. II. *Fructus specialis*, qui applicatur ipsi Sacerdoti offerenti. III. *Fructus specialissimus*, qui applicatur illi, pro quo offertur Sacrificium Missæ.

446. *Valor Sacrificii Missæ quotuplex est?*
R. (ex Reiffenstuel) 2plex: *Valor ex opere operato*, qui provenit ab ipso Sacrificio Missæ ex meritis Christi. *Valor ex opere operantis*, qui provenit ex bonitate ipsius Ministri, à devotione, & propriis ejus meritis.

447. Sacrificium Missæ, quamvis accipiat valorem ex opere operato, & profit omnibus ex opere
ope-

operato, ultra omne meritum & dispositionem fidelium; ex voluntate tamen Christi & institutione non omnes æqualiter participant fructus Sacrificii, sed inæqualiter juxta majorem, vel minorem devotionem uniuscujusq; & cooperationem ad Sacrificium. II. Sacrificium Missæ, ut specialiter profit uni potius, quàm alteri; requiritur applicatio sacrificantis. Ratio; quia hoc Sacrificium est institutum pro bono communi, & est secundum se indifferens; proinde requiritur determinatio per Sacerdotem, ut specialiter profit huic, vel illi. III. Missa quamvis primariò sit instituta ad exhibendum cultum patriæ, in recognitionem supremi Domini Dei, tamen secundariò potest offerri, & defactò offertur etiam ad alios fines secundarios; *vg. ad augendas Deo gratias, ad impetrationem beneficiorum, ad remissionem peccatorum, ad Sanctos honorandos &c.*

448. *Sacrificium Missæ quibus potest applicari?* R. I. Potest & debet applicari omnibus fidelibus in hac vita degentibus, sive sint justi, sive peccatores. II. Potest offerri pro infidelibus, & paganis, ut convertantur. III. Prodest Missa animabus in purgatorio. IV. Sacrificium Missæ pro Beatis offertur, quatenus est Sacrificium laudis & gratiarum actionis; laudando Deum pro eorum gloria, & pro aliis beneficiis collatis iisdem, &c.

449. *Sacrificium Missæ, quibus non est licitum applicare?* R. I. Missa pro damnatis, neq; utiliter, neq; licite potest offerri; quia ex interno nulla est redemptio. II. Pro excommunicatis vitandis

non

non est licitum Missam offerre; quia Sacerdos ageret contra gravem prohibitionem Ecclesiæ, à qua facta est privatio omnium suffragiorum, quale suffragium nobilissimum est Missa. *Pro iisdem tamen (addit Lacroix) licitum est privatim orare in Missa sub Memento interno.* III. Pro excommunicatis non vitandis potest offerri Missa. *Ratio, quia Conc. Consti;* concedit communicationem cum excommunicatis toleratis in quibuscunq; Divinis.

450. *Cui prodest fructus Sacrificii, qui fuit applicatus in capaci?* R. Quidam DD. tenent, quòd talis fructus reponatur in Thesauris Ecclesiæ; alii putant prodesse ipsi sacrificanti.

451. *Sacrificium Missæ, à quo offertur?* R. (ex Lacroix) I. Christus est principalis Sacerdos offerens quamlibet Missam. *Est de Fide.* II. Sacerdos celebrans, est offerens minùs principalis. III. Tota Ecclesia debet dici offerens hoc Sacrificium per Sacerdotem. *Est communis inter Catholicos.* IV. Catholici, qui Missæ assistunt, vel positivè ad illam cooperantur, etiam sunt offerentes. *Plura apud Lacroix, & alios.*

452. *Sacrificium Missæ quare est unicum in lege Evangelica?* R. Quia congruum fuit, ut sit in Ecclesia Christi unicum; sufficit enim hoc unicum ad omnes fines & effectus; continet perfectionem omnium Sacrificiorum veterum, & est omnium tanquam perfectio & absolutio. Tum quia, Christus instituendo Sacrificium Missæ, videtur abrogasse omnia alia Sacrificia.

453. *Quæ sunt observandæ de stipendio Missæ?* R. *Hæc sunt scienda:* I. Sacerdos licet potest accipere stipendium pro Sacrificio Missæ, non quidem per modum pretii pro re oblata, sed per modum sustentationis justæ & congruæ, celebrantis. *Ratio;* quia, quilibet meretur sustentari ab illo, in cujus licito ministerio occupatur, secundum illud: *dignus est operarius mercedem suam.* Unâc. nil obest, quod Sacerdos sit dives, quia operarius etiam dives, est dignus mercede, & cibo suo. II. Stipendium non potest exigi, nisi sit justum, id est quod Episcopali lege, vel consuetudine loci taxatum est, nisi Missa sit cantanda tempore, vel loco incommodô & longè distanti. III. Sacerdos non potest plura stipendia pro una eademq; Missa accipere; neq; pro pluribus stipendiis unâ eademq; Missâ satisfacere. IV. Sacerdos acceptô pro Missa stipendiô, non potest alteri Missam committere, retentâ sibi parte stipendii. *Ita Alex: VII.* damnando illam sententiam: *Potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collatô illi minori stipendiô, aliâ parte stipendii, sibi retentâ.* Reliquas materias faciliores, *vg. de Rubricis Missalis, de defectibus, de interruptione Missarum, de loco & tempore &c.* remitto tum ad Missale, tum ad Cassitas, qui fusè de his tractant.

CAPUT IV.

De Sacramento Pœnitentiæ.

454. *De Sacramento Pœnitentiæ cum per se*

M

imme.

immediatè, & ex professo incumbat notitia Confessariorum; ut cum omnibus suis materiis connexis, & scitu necessariis, exactius intelligatur; fusius de hoc Sacramento tractabimus, infra in Tractatu 13710, n. 615. & seq.

CAPUT V.

De Extrema Unctione.

455. Quid est Extrema Unctio? R. Est Sacramentum novæ Legis, per quod fit Unctio Olei benedicti, in sensibus moribundi, sub præscripta verborum forma.

456. Quotplex est materia Extrema Unctionis? R. Est duplex: Materia remota & proxima.

Materia remota, est Oleum ab Episcopo benedictum, quod debet benedici, & renovari, quovis annò, veteri combustio.

Materia proxima, est Unctio quinque sensuum; vel si isti mutilati sunt, inunctio vicinarum partium.

457. Quæ est forma Extrema Unctionis? R. Sunt verba prolata à Sacerdote: Per istam Sanctam Unctionem, & suam Ege.

458. Quis est effectus Extrema Unctionis? R. Gratia Dei; cujus effectus primarius est, roburare Christi Fideles contra tentationes Diaboli, quæ in articulo mortis infestant. Secundarius effectus, est delere reliquias peccatorum, tollere poenas residuas; aliquando etiam conferre sanitatem corporis, si expedit.

459. *Quis est Minister Extrema Unctionis?*
R. Est solus Parochus; ex commissione verò, est
quilibet Sacerdos.

460. *De Ministro Extrema Unctionis
observanda sunt hæc:*

I. Sacerdos alius sine licentia Parochi admini-
strans Extremam Unctionem extra necessitatem,
validè confert, sed graviter peccat. *Ita Sylvius,
Lacroix &c.*

II. Religiosus non habens delegatam potestatem à
Parocho, administrans hoc Sacramentum, incurrit
excommunicationem Papalem.

III. In necessitate, si Pastor abesset, vel dare nol-
let, neq; superior posset adiri pro petenda licentia;
quilibet Sacerdos etiam Regularis non excommu-
nicatus, aut suspensus, licitè potest ministrare. *Ita
Diana, Lacroix, & multi alii contra Garvan-
tum.* Ratio, quia in necessitate censetur Papa dare
licentiam.

IV. Hujus Sacramenti Sacrum Oleum, non li-
cet domi conservari; unde peccaret mortaliter, qui
semper domi retineret. *Lacroix.*

V. Hujus Sacramenti non sunt capaces pueri an-
te usum rationis, & si sufficiat ætas, quâ possunt
peccare.

VI. Non sunt etiam capaces perpetuò amentes.
Qui autem non sunt perpetuò amentes; id est:
qui antea habuerunt usum rationis, si ante petierint,
aut perituri fuissent, si cogitassent; Extrema Unctio
potest & debet dari: *Ita Sylvius, Henricus, La-*

croix, &c. Si autē tales resisterent Unctiōi, ligandi sunt, vel fortiter tenendi.

VII. Muti, Surdi, & Cæci à nativitate, sunt capaces; & Unctio debet fieri prope organa sensuum, quibus carent: quamvis per hæc organa exterioribus non peccaverint, potuerunt tamen peccare per interiores potentias, quibus respondent. *Ita Diana, Lacroix.* Plura n. 781.

CAPUT VI.

De Sacramento Ordinis.

461. *De Sacramento Ordinis, cum per se immediate, & ex professō spectet notitia ad Clericos ordinandos, in oramine ad suscipiendos ordines, & cum sit fusa materia propter connexionem cum multis scitu necessariis; proinde seorsimè agemus de hoc Sacramento infra n. 549.* & seq.

CAPUT VII.

De Matrimonio.

462. *Quid est Matrimonium?* R. Est Sacramentum novæ Legis, per quod fit legitima maris & sæminæ conjunctio, retinens individuam vitæ societatem. Dicitur: Individuam; id est: indissolubile, & perpetuam.

463. *Matrimonium in nova Lege, an est verum Sacramentum?* R. Est verum Sacramentum, & causat gratiam ex opere operato.

464. *Quis est Minister Matrimonii?* R. Sunt ipsi contrahentes; Parochus autem est assistens, quatenus

tenuis ex officio allicit, & benedicit contrahentibus.

465. Quotuplicia sunt impedimenta Matrimonii? R. Duplicia: I. Impedimenta dirimentia; quæ reddunt Matrimonium non tantum illicitum, sed etiam invalidum, nullum, & irritum. II. Impedimenta impediencia tantum & non dirimentia; quæ reddunt Matrimonium tantum illicitum, non verò invalidum.

466. Quot sunt impedimenta impediencia tantum, & non dirimentia? R. Præter peccatum mortale, & excommunicationem, præcipue sunt sex sequentia:

Ecclesia velatum, nec non tempus feriatum; Atq; Catechismus, crimen; sponsalia votum. Impediunt fieri; permittunt facta teneri.

467. Quot sunt impedimenta dirimentia? R. Sant 14. in sequentibus verbis expressa:

Error, Condilio, votum, cognatio, crimen, Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas, Si sis affinis, si forte coire nequibus, Si Parochi, & duplicis desit presentia testis. Raptas, sit mulier, nec parti reddita tute; Hac facienda vetant cõnubia; facta retractat.

468. Quid sunt sponsalia? R. Est mutus Matrimonii futuri promissio signò externò expresso.

469. Sponsalia quò differunt à Matrimonio? R. Differunt per hoc; quia Matrimonium est mutus consensus & contractus de præsentì; jam verò sponsalia sunt tantum promissio de futuro Ma-

SS X * X SS
trimonio contrahendo. Plura de sponsalibus, &
Matrimonio apud Casistas.

TRACTATUS XII.

De Sacramento Ordinis, & de aliis materiis
directè spectantibus ad ordinandos.

CAPUT I.

De Rudimentis Fidei.

470. Quid est Christianus? R. Est ille, qui per
Sacramentum Baptismi factus est mem-
brum Christi, ejusq; meritorum particeps.

471. Christianus, & Catholicus, an sunt idem?
R. In rigore non sunt idem; quia latius patet Chri-
stianus, quàm Catholicus; omnis enim Catholicus,
est Christianus, non tamen e contra; v.g. Omnes
hæretici sunt Christiani, non sunt tamen Catholici.
Ratio est; quia ad verum Catholicum requiri-
tur, ut veram doctrinam Christi profiteatur,
quam hæretici non profitentur; adhaerent enim
sectis, & opinionibus falsis, & alienis ab Eccle-
sia Catholica Romana.

472. Quod est signum Christiani? R. Est signū
Sanctæ Crucis; scilicet hoc: In Nomine Patris, &
Filii, & Spiritūs Sancti, Amen.

De Symbolo Fidei.

473. Quid est Symbolum Fidei? R. Est colle-
ctio præcipuorum Articulorum Fidei Christianæ.

474. *Quot sunt Symbola Fidei? R. Tria: Primum Symbolum Apostolorum; quod est conditum ab ipsis Apostolis. Secundum Symbolum Nicænū; quod est collectum in Concilio Nicæno contra Arianos, & ad explanationem Fidei propter Græcos, qui non credebant Spiritum Sanctum procedere ab utroq; sed tantum à Patre. Tertium Symbolum S. Athanasii; quod est compositum à S. Athanasio, ob defensionem Fidei.*

475. *Quid est Articulus Fidei? R. Est infallibilis veritas de Deo, revelata nobis à Deo, ad credendum.*

476. *Quot sunt Articuli Fidei, expressi in Symbolo Apostolorum, & Nicæno? R. Sunt Articuli Fidei duodecim; nimirum:*

Articuli Fidei pertinentes ad Divinitatem, sunt quinque I. Credere naturam, & essentiam Dei esse usam; & hæc unitas exprimitur in Symbolo Nicæno per ly: unam. II. Credere Sanctissimam Trinitatem. III. Credere Deum esse Creatorem omnium rerum visibilium & invisibilium. IV. Credere remissionem peccatorum. V. Credere resurrectionem mortuorum.

477. *Articuli Fidei pertinentes ad humanitatem Christi Domini, sunt septem: I. Credere Christum Dominum conceptum de Spiritu Sancto. II. Credere natum ex MARIA. III. Credere Christum passum, Crucifixum, & sepultum. IV. Credere Christum descendisse ad inferos. V. Credere resurrexisse à mortuis. VI. Credere ascendisse in*

(S) (*) (S)

Cœlum. VII. Credere Christum judicaturum vivos, & mortuos. *Hi omnes Articuli Fidei continentur in utroq. Symbolo Nicæno, & Apostolorum.*

478. *Quare dicitur in plurali, ad inferos?* R. Ideo, quia Christus Dominus descendit & ad Limbum, (in quo Animæ Sanctæ Salvatorem expectabant) & ad Purgatorium; unde multas Animas liberavit. Non descendit tamen ad infernum (scilicet ad locum damnatorum,) quia ex inferno nulla est redemptio.

479. *Quare Christus Dominus, dicitur in Cœlis sedere?* R. Per hoc significatur quies post exantlatos labores; vel etiam potestas Judicis Christo tradita.

480. *Quare Christus Dominus, dicitur sedere ad Dexteram Patris?* R. Quia consecutus est supremam in Cœlis gloriam.

481. *Quid intelligitur per illud: venturus est judicare vivos & mortuos?* R. Per vivos, intelliguntur: *Electi*; per mortuos; intelliguntur *reprobi*.

482. *Ob quam causam, necessarium erit judicium universale, siquidem post mortem quilibet judicatur particulariter?* R. I. Ex hac ratione: ut omnis homo, non tantum judicetur in anima, sed etiam in corpore. II. Ut Christus, qui fuit reprobatus ab omnibus; tunc agnoscatur coram Cœlo, mundo, & inferis, omnium Salvator, & Redemptor.

483. Quomodo hoc intelligitur: Deus natus in tempore, Passus, mortuus, & sepultus? R. hæc & alia intelliguntur secundum humanitatem, & per communicationem Idiomatum. Vide de hoc n. 533.

De Ecclesia.

484. Quid est Ecclesia? R. Est congregatio omnium Fidelium sub uno Capite Christo, & ejus in terris Vicario.

485. Quotuplex est Ecclesia? R. Est 2plex: Militans, & Triumphans.

Ecclesia militans; est Ecclesia in præsentī vitā, quæ adhuc militat in terris.

Ecclesia Triumphans; est Ecclesia Beatorum regnantium in Cælo, qui de mundo & Diabolo triumphant securi in æternum.

486. Ecclesia, quò differt à Synagoga? R. I. Differt; quia Synagoga habuit umbram & figuram; jam verò Ecclesia habet ipsam lucem, & veritatem. II. Quia Ecclesia hoc habet, & possidet, quod Synagoga tantum expectabat.

487. Quotuplex est status Ecclesia? R. Est 3plex: Primus status legis naturæ; qui fuit ab Adamo usq; ad Moysen, per spatium circiter bis mille Annorum. Secundus status legis scriptæ; à Moysen usq; ad Christum; per spatium fere bis mille Annorum. Tertius status legis gratiæ; est status præsens in lege Evangelica, qui conditus est à Christo faciendo Ecclesiam in meliori, & perfectiori statu; à quo

à quo coepit illa congregatio, quæ vocatur: *simpliciter Ecclesia.*

488. *Christus Dominus fundavit Ecclesiam, per quid in meliori statu? R. I.* Ex eo, quia præcepta judicialia veteris Testamenti abrogavit. *II.* Quia præcepta Fidei auxit; quatenus expressè credi voluit illa, quæ credebantur obscure à Judæis; *uti sunt mysteria Sanctissime Trinitatis, Incarnationis, Mortis, & Resurrectionis.* *III.* Quia Sacramenta Efficacissima instituit &c.

489. *Quid est Communio Sanctorum? R. I.* Quia in Ecclesia Dei est communio rerum Sanctorum. *II.* Quia Sancti & Iusti habent inter se specialem communicationem tanquam membra unius corporis.

490. *Quæ illæ sunt res sanctæ, in quibus nos omnes Catholici communicamus, in una Ecclesia existentes? R. I.* Est communicatio Redemptionis Christi Domini, factæ per actiones tum meritorias, tum satisfactorias. *II.* Est communicatio Sacramentorum, quæ Christus Dominus instituit propter omnium salutem. *III.* Communicantur dona gratiæ, & verbum Dei. *IV.* Communicantur omnia bona opera Catholicorum. *Ratio;* quia cum simus membra ejusdem Corporis, dum quis orat, & jejunat, non tantum sibi, sed etiam omnibus orat, & jejunat.

491. *Catholici mali, & peccatores, an habent aliquem fructum, in hac communione Sanctorum? R.* Habent fructum; *I.* Quia Catholici

lici boni suis precibus sæpe impetrant gratiam. II. Quia Catholici mali propter societatem cum bonis sæpe convertuntur, & evadunt vindictam Dei.

492. *Anima existentes in purgatorio, an participant aliquem fructum?* R. Participant. Ratio est; quia cum sint membra viva, nobis conjuncta per eandem fidem, spem, & charitatem; juvantur nostris satisfactionibus.

493. *An illa tantum sunt credenda, quæ sunt expressa in Sacra Scriptura?* R. Non tantum illa, sed etiam credendæ sunt Traditiones ab Ecclesia acceptæ.

494. *Ecclesia militans, an fuit semper ab initio mundi?* R. Fuit semper, & modo est, & erit usq; ad finem mundi; tamen secundum diversos status, diversificavit ritus, & præcepta.

ORATIO DOMINICA.

495. *Quid intelligitur per Orationem Dominicam?* R. Pater noster &c.

496. *Oratio Dominica, quanta excellentia est?* R. Est excellentissima Oratio; quia Christus Dominus hanc Orationem primum docuit Apostolos.

497. *Quot in se petitiones continet Oratio Dominica?* R. Continet septem: I. Sanctificetur Nomen tuum. II. Adveniat regnum tuum. III. Fiat voluntas tua. IV. Panem nostrum quotidia-

✠ (*) ✠

dianum. V. Et dimitte nobis acbita *Ecce*. VI. Et ne nos inducas in tentationem. VII. Sed libera nos à malo. In fine: *ly: Amen*, idem significat: ac fiat, hoc est: ut spem & desiderium monstremus accipiendi illa, quæ in septem his petitionibus continentur. Nota: Ex supra dictis septem petitionibus, primæ tres ordinantur ad laudem solius Dei; Reliquæ quatuor ordinantur ad nostram utilitatem. Interim, inter primas tres petitiones, summa & nobilissima est petitio illa: *Sanctificetur Nomen tuum.*

498. *Hæc verba: (Pater noster, qui es in cœlis,) an sunt petitio?* *R.* Non sunt; quia hæc verba tantum præmittuntur ad excitandam attentionem, & filialem fiduciam in nobis, erga Deum tanquam Patrem optimum.

Salutatio Angelica.

499. *Salutatio hæc, quare dicitur Angelica?* *R.* Ideo, quia primaria hujus Salutationis pars, fuit primò pronunciata ab Angelo; non tamen hoc sensu, ac si Angelus sit Author hujus Salutationis; quia defacto hæc Salutatio est dictata ab ipsa Sanctissima Trinitate.

500. *Salutatio Angelica quot habet partes?* *R.* Habet tres partes, scilicet: I. *Ave gratiâ plena, Dominus tecum;* & hæc pars est ab Angelo pronunciata. II. *Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus Ventris tui;* hæc pars, ab Elisabeth Spiritu Sancto plenâ. III. *Ora pro nobis*

Ecce.

¶ Et. & hæc pars, est addita ab Ecclesia.

Præcepta Decalogi.

501. *Quot sunt præcepta Decalogi?* R. Sunt decem, data nobis à Deo per Moysen; quæ cum Divina gratia sunt ad observandum facilia, & possibilia.

502. *Præcepta Decalogi quotuplicia sunt?* R. Sunt 2plicia: Præcepta 1mæ Tabulæ, & 2dæ Tabulæ.

Præcepta, 1mæ Tabulæ, sunt illa, quæ immediate versantur circa honorem Dei, uti sunt: tria prima præcepta.

Præcepta 2dæ Tabulæ; quæ versantur circa utilitatem proximi. Et hæc sunt, reliqua septem præcepta.

503. *Præceptum adhuc est 2plex: Affirmativum, & negativum.*

Præceptum negativum; quod obligat semper pro semper; vg. non machaberis, non occides &c.

Præceptum affirmativum; quod obligat semper, sed non pro semper; vg. honora Patrem, & Matrem; quod non obligat pro semper.

504. *Decem Dei præcepta quæ sunt? & quæ peccata per illa prohibentur?* R. Primum præceptum: Non assumes Deos alienos coram me; per hoc præceptum præcipitur, ut Deum adoremus, & illi soli serviamus. Eodem præcepto prohibentur peccata sequentia: I. Superstitio, cum suis speciebus; uti sunt: Idoleslatia, Divinatio, vana obser-

observantia, magia, maleficium &c. II. Irreligiositas, cum suis speciebus, uti sunt: Tentatio Dei, perjurium, Sacrilegium, Simonia. &c.

Secundum præceptum: Non assumes Nomen Domini in vanum; contra hoc præceptum peccata sunt hæc: Perjurium, juramentum falsum, blasphemia, contumelia, siue illa sit hæretica, (ita est: cum hæresi, siue sine hæresi; non adimpletio votorum &c.

505. Tertium præceptum: Memento, ut dies S. tibi sanctus fias Hæc præceptio præcipitur, observatio dierum festorum; uti sunt omnes dies Dominici, & alia festa ad populum celebria; quibus diebus sanctis Christiani tenentur sub præcepto ad duo: ad audiendam Missam, & verbum Dei; & ad cessandum ab operibus servilibus. Opera autem possunt considerari triplicia: I. Opera animæ, uti studere, scribere docere &c. II. Opera corporalia; ut venari, iter facere, cantare &c. III. Opera servilia; ut fabricare, serere, arare; &c. Et hæc ultima opera servilia, sunt prohibita diebus festis.

Quartum præceptum: Honora Patrem tuum, & Matrem tuam. In hoc præcepto intelliguntur non tantum Parentes, sed etiam Patres spirituales; uti sunt: Pastores, Confessarii, Sacerdotes. Item, Seniores, & Superiores, tam spirituales, quam temporales. Honor autem, prædictis omnibus, consistit in reverentia exteriori; quatenus obligantur filii illos amare, revereeri, obedire, adjuvare

in negotiis spiritualibus & corporalibus; sustentare illos propriis bonis, secundum qualitatem cujusq; præcipue, si sint infirmi, pauperes, & senes.

Quintum præceptum: Non occides; Hòc præceptò non tantum prohibentur homicidia, & injusta effusio sanguinis, sed etiam mutilatio, verberatio, & omnis alia injuria inflicta, factò, vel dictò, vel consiliò, vel præceptò. Item, prohibentur: *Rixæ, & odia in proximum* &c.

Sextum præceptum: Non machaberis, Hòc præceptò prohibetur omne peccatum contra castitatem; uti sunt: *Adulterium, fornicatio, incestus, stuprum, sacrilegium, raptus, peccata contra naturam* &c.

306. *Septimum præceptum:* Non furtum facies. Hòc præceptò prohibentur sequentia peccata: *Furtum simplex*, seu occulta acceptio rei alienæ, invitò rationabiliter Dominò. *Furtum Sacrilegum*, seu acceptio rei sacræ, vel etià rei non sacræ, de loco sacro. *Rapina*; seu violenta rei alienæ acceptio, præsentè Dominò. Item; *usura, & injustum lucrum*; *injusta negotiatio, fraus, dolus, & omnis alia illicita acquisitio rei alienæ, invitò rationabiliter Dominò.* De furto quedam vide n. 102.

Octavum præceptum: Non loqueris contra proximum tuum, falsum testimonium. Hòc præceptò prohibentur sequentia peccata: *Testimonium falsum*, contra proximum. *Injusta Judicium sententia*; qui non recte judicant, vel formam in judicando non servant, causam differunt &c. *In-*

qui-

quitas notariorum; si addant vel minuant aliquid
causæ. Item: Temerarium iudicium, mendacium,
sufurratio, adulatio, detrahtio, &c.

*Nonum præceptum: Non concupisces uxorem
proximi tui, non ancillam. Hôc præceptô probi-
beantur omnes actus interni circa concupiscibilia, si
sint liberi, & voluntarii.*

*Decimum præceptum: Non domum, non a-
grum, & universa, quæ illius sunt; In hoc præ-
cepto prohibetur inordinata concupiscentia rei alic-
næ ad possessionem, & immoderatus appetitus ha-
bendi cum damno proximi; uti est: avaritia, quæ
perniciosissima est anima; quia avarus semper
de auro, & argento cogitat; cujus oratio ad
Deum, aurum quarit, non cælum.*

Præcepta Ecclesiæ.

307. Quot sunt præcepta Ecclesiæ? R. Sui
quinquē, scilicet:

*Primum præceptum Ecclesiæ: Audire Missam
diebûs Dominicis & Festis: In hoc præcepto præ-
cipitur, ut omnes Fideles usum rationis habentes
audiant Missam sub peccato mortali diebûs Domi-
nicis, & Festis. Ad audiendam Missam præ-
ceptu sunt quatuor requisita: I. Præsentia mor-
tis saltem, ita, ut audiens habeat animum audien-
di Missam. II. Requiritur intentio audiendi Missam
saltem virtualis. III. Requiritur attentio, non tan-
tùm externa, sed etiã interna saltem virtualis, at-
tendendo ad actiones Sacerdotis. Unde, non satis-
facit*

facit præcepto de Missa, qui toto tempore, vel ex
majori parte Missæ, loquitur & confabulatur. IV.
Requiritur integritas, ut integra Missa audiatur.

508. *Secundum præceptum;* J. j. in Quarta-
dragelima, Vigiliis, in quatuor temporibus, & non
comedere carnes seriâ sextâ, & die Sabbathi. Jeju-
nium hoc Ecclesiasticum debet esse quod ad quanti-
tatem (hoc est semel in die comedendo) & quod ad
qualitatem; hoc est debet esse abstinencia à carnibus.
Nota; Jejunium est 2plex. I. *Jejunium natura-*
le, est abstinencia à qualibet re sumpta, per modum
cibi & potûs, etiam per modum medicinæ; & ta-
le jejunium inchoatur à media nocte. II. *Jejunium*
Ecclesiasticum, per quod debet esse abstinencia à
2plici refectioe, & à cibis vetitis, secundum for-
mam præscriptam ab Ecclesia.

Tertium præceptum: Confiteri semel in anno,
& communicare in Paschate. In hoc præcepto præ-
cipitur; ut omnes Fideles, qui pervenerunt ad annos
discretionis, semel in anno confiteantur & sumant S.
Communionem, & quidem à proprio suo Pastore;
idq; ad minus semel in Anno tempore Paschali.

Quartum præceptum: Non celebrare nu-
ptias tempore prohibito. In hoc præcepto prohi-
betur nuptiarum solemnitas, & publica benedictio
in Ecclesia. Interim possunt celebrari sponsalia &
matrimonium sine solemnitate, cum licentia tamen
Ordinarii. Nuptie seu Matrimonia (ex Trident:
Sess: 24. c. 10.) prohibentur fieri: I. Ab Adven-
tu usq; ad Epiphaniam. II. A feria quarta Cine-

✠ * ✠

rum, usq; ad Octavam Paschatis inclusive.
Quintum præceptum: Solvere decimas; In hoc præcepto præcipitur solutio decimarum Ministris Ecclesiæ in subsidium, & sustentationem eorum &c. Plura apud Casistas.

CAPUT II.

De Deo Uno, & Trino.

SECTIO I.

De Deo Uno.

509. *Quid est Deus? R. Vulgariter ad caput simplicium per respectum ad effectus, describitur sic: Est Creator Cæli & terræ. Theologicè verò, Deus est Ens à se; id est: Deus constituitur per Ens, & a seipsum; A seipsum verò, est ipsa Sufficientia ad existendum. Aliter A seipsum explicatur: Independentia ab alio tanquam à causa. Et hæc a seipsum, est prima radix omnium perfectionum Divinarum; ideo enim Deus est æternus, immensus, omnipotens, omniscius, infinitè bonus, infinitè misericors &c. quia est Ens à se; seu quia est Ens sufficiens sibi adesse, & ad habere ex sua natura omnes perfectiones possibles.*

510. *Deus quomodo existit? R. Existit necessario & per essentiam; è contra omnes nos creature existimus contingenter.*

511. *Deus, an est infinitè perfectus? R. Est infinitè perfectus in omni genere perfectionis. Unde in Deo omnes perfectiones sunt infinitæ & illimitatæ.*

mitata; *vg.* Infinitam habet misericordiam, infinitam bonitatem; infinita perfectionis iustitiam, infinita perfectionis scientiam, infinita perfectionis omnipotentiam, infinita perfectionis intellectum & voluntatem &c.

512. Quotuplicia sunt prædicata Divina? R. Sunt aplicia:

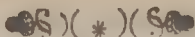
I. *Prædicata absoluta*; uti sunt prædicata primo-Essentialia, & secundo-essentialia, seu attributa Divina. Et hæc prædicata seu perfectiones absolutæ sunt communes toti Sanctissimæ Trinitati; *vg.* omnipotentia, immensitas, misericordia &c. uti dicitur n. 519.

II. *Prædicata Relativa*; quæ non sunt communia toti Sanctissimæ Trinitati; *vg.* Paternitas soli Patri convenit, Filiatio Filio, Spiratio passiva soli Spiritui Sancto. Dicitur: *Spiratio passiva*; quia Spiratio activa convenit Patri & Filio; Spiritus enim Sanctus, procedit ab utroq; à Patre & Filio.

513. Quid est attributum Dei? R. Est perfectio simpliciter simplex, communis toti Sanctissimæ Trinitati, emanans per modum proprietatis Metaphysicæ ab essentia Dei, tanquam radice; *vg.* Omnipotentia, Immensitas &c.

514. Quæ illa sunt Attributa? R. Attributa Dei sunt plurima, & ferè innumera; hōc locō, aliqua tantum enumerantur, nimirum:

I. *Infinitas*; est perfectio Dei, ratione cuius Deus nullum habet finem, & terminum suæ perfectionis; vel sic: est perfectio, ratione cuius Deus

habet omnem plenitudinem, & totalitatem omnium perfectionum possibilium.

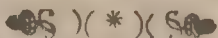
II. *Æternitas, (secundum Bôetium) est interminabilis vita tota simul, & perfectâ possessio. Dicitur: interminabilis; quia æternitas, neq; habet initium, neq; finem; tam à parte ante, quam à parte post. Dicitur: vita; id est: totius Divinitatis. Dicitur: tota simul; quia æternitas neq; habet divisionem, neq; successionem formaliter, nisi tantum virtualiter. Dicitur: possessio; id est: firmitas, stabilitas, & indeficientia.*

III. *Neccessitas Dei; est perfectio Dei, ratione cujus Deus habet necessitatem quò ad essentiam, & quò ad existentiam; ita ut excludat contingentiam à Deo, involventem imperfectionem.*

IV. *Immensitas Dei; est perfectio Dei, per quam Deus est præsens omni loco, sine ulla limitatione, & termino. Porro: Tres modi sunt, quibûs Deus dicitur ubiq; esse præsens: Enter, Præsentet, Deus est, & ubiq; Potenter. Enter; id est: per essentiam & substantiam suam. Præsentet; id est: per omniscientiam. Potenter; id est: per omnipotentiam, per quam Deus omnia producit, omnia conservat, & omnia in omnibus moderatur.*

V. *Immutabilitas Dei; est perfectio Dei, per quam Deus nullam potest habere mutationem; id est: neq; potest aliquam perfectionem deperdere, neq; novam acquirere.*

VI. *Invisibilitas; quatenus Deus non potest videri naturaliter per claram Dei visionem, sed suaper-*

pernaturaliter. Sunt, & alia attributa; nimirum: *Simplicitas, incomprehensibilitas, omnipotentia, unitas, veritas, bonitas, scientia, libertas, intellectus, voluntas, &c.*

515. *Quid intelligitur per decreta Dei?* R. Intelliguntur actus Divinae voluntatis liberi, per quos aliquid statuit, & decernit; *vg. Decretum fuit ab aeterno de creatione hujus mundi; Decretum de Incarnatione Divina; decretum Prædestinationis, Reprobationis &c.* Decretum potest describi sic: est libera volitio Dei, quâ Deus ab aeterno decrevit aliquid esse futurum, vel non futurum pro tempore.

516. *Quid est Prædestinatio ad gloriam?* R. Est decretum Dei, quô Deus prævisis creaturæ meritis, & salutaribus operibus decrevit eidem dare gloriam æternam. *Prædestinatio, potest considerari 3plex:*
 I. *Prædestinatio antecedens & conditionata;* quâ Deus vult omnes homines salvos fieri, si bona egerint, & usq; in finem perseveraverint in bono; id est: in gratia. *Et hæc prædestinatio facta est, ante prævisa absolute merita, quia facta est ex sola misericordia Dei.* II. *Prædestinatio Radicalis, seu virtualis;* quâ Deus decernit auxilia, seu gratias, quæ sunt media ad acquirendam cœlestem gloriam. *Et hæc prædestinatio (secundum omnes Theologos) ad primam gratiam facta est ante prævisa merita. Ratio;* quia principium meriti, non potest cadere sub meritum, ut dictum est n. 290.
 III. *Prædestinatio absoluta formalis;* quâ Deus

§ X * X §

absolutè decrevit dare Electis æternam gloriam, & beatitudinem. Et hæc prædestinatio formalis, respectu Angelorum, & hominum usum rationis habentium, facta est post prævisa absolutè eorum merita. Ita communis *F. T.*

517. Quid est Reprobatio? *R.* Est decretum Dei, quo Deus post prævisa absolutè creaturæ demerita, decrevit illam ad poenam æternam. Plura de prædestinatione, & reprobatione, fuscè tractant *TT. speculativi.*

S E C T I O II.

De Deo Trino, seu de Sanctissima Trinitate.

518. Quid est Sanctissima Trinitas? *R.* Est Unus Deus in tribus Personis. Vel sic: est Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus Sanctus, tres Personæ, & unus Deus. Dicitur: unus Deus; ratione unius naturæ, quia in omnibus tribus Personis, est unica natura, seu una Divinitas.

519. Tres Personæ Divinæ, in quo conveniunt, & in quo differunt secum? *R.* I. Conveniunt in una natura, seu in essentia; conveniunt in omnibus attributis absolutis, quia omnia attributa absoluta sunt communia toti Sanctissimæ Trinitati, uti sunt: Omnipotentia, immensitas, infinitas, æternitas, scientia, bonitas, intellectus, voluntas &c. Item: conveniunt in omni actione ad extra; quia opera ad extra sunt etiam communia toti Sanctissimæ Trinitati &c. II. Tres Personæ Divinæ differunt tantum, in prædicatis Relati-

lativis; uti sunt hæc: *Paternitas, Filiatio, & Spiratio.*

§20. *Tres hæc Personæ an producuntur? R.*
I. Pater est ingenuitus & improductus; quia à nulla Persona procedit. II. Filius à solo Patre producitur, per generationem. III. Spiritus Sanctus procedit ab utroq; à Patre, & Filio, tanquam ab uno principio, per amorem.

§21. *Opera ad extra, siquidem sunt communia toti Sanctissime Trinitati, quare in Symbolo, Pater dicitur: Creator Cœli & terræ? R.*
Per appropriationem attribuitur soli Patri.

Nota: Prædicata appropriata, sunt eadem prædicata essentialia, & communia toti Sanctissimæ Trinitati, tamen propter singularem quandam rationem uni potius personæ attribuantur, quam alteri, ut sic facilius Personæ Divinæ inter se percipiantur. Unde, opera, in quibus elucet maxime potentia, tribuuntur Patri; quia est principium sine principio. In quibus elucet maxime sapientia, tribuuntur Filio; quia producitur per intellectum, uti sunt hæc prædicata appropriata Filio: Lux, virtus, idea, candor lucis æternæ, sapientia, veritas &c. Tandem: In quibus elucet amor Dei, tribuuntur Spiritui Sancto procedenti per amorem; uti sunt hæc prædicata appropriata: Fons vivus, ignis, charitas, paracletus, Magistrorum optimus, bonitas, concordia, spiritalis unctio, &c.

§22. *Quare tertia Persona vocatur Spiritus*

✠ ✠ ✠ ✠ ✠

Sanctus, cum Pater & Filius sint Spiritus, & sint Sancti? R. Spiritus Sanctus non ideo precise vocatur talis, quia est Spiritualis substantia, & Sancta, quia etiam aliæ personæ sunt substantiæ spirituales & Sanctæ; sed insuper vocatur Spiritus S. speciali modò, ex eo, quòd procedat per spirationem, seu amorem.

CAPUT III.

De Incarnatione Verbi Divini.

523. *Quid est Incarnatio Verbi Divini? R. Est conjunctio naturæ Divinæ & humanæ, in unam æterni Verbi Personam.*

524. *Quid est Christus? R. Est Filius Dei incarnatus.*

525. *Quot sunt naturæ & Personæ in Christo Domino? R. Naturæ sunt duæ: Humana & Divina; Persona est unica Verbi Divini.*

526. *Si Christus habet duas naturas, quomodo potest dici unus Christus? unum suppositum? & unum per se Ens? R. Dicitur Christus unus, ratione unius Personæ Divinæ, & explicatur Incarnatio hòc modò; scilicet: quòd natura humana sumpta quò ad corpus & animam unitatur Verbo, non in unitatem naturæ, sed in unitatem Personæ, inquantum per substantiam Verbi Divini impeditur substantia creata. Unde quamvis in Christo sint duæ naturæ Divina & humana; cum tamen*
subsi-

substantia Verbi utramq. naturam compleat, Divinam, per identitatem, humanam per unionem; ideo Christus ratione unius substantie increata, defectu est unum suppositum, & unum Ens per se; ut loquitur S. Athanasius in Symbolo: Unus omnino non confusione substantie, sed unitate Personae &c.

527. *In Christo cum sint duo intellectus, & duae voluntates, an possunt dici: duo intelligentes & volentes. R. Non possunt dici, sed tantum unus intelligens, & unus volens propter unam eandemq. Personam.*

528. *Quomodo iste terminus: Homo est Deus; debet explicari? R. non debet explicari sic: Natura humana est natura Divina; quia talis praedicatio est haeretica; in Christo enim manent duae naturae sine ulla confusione & corruptione, neq. una transit in aliam; sed debet explicari sic: Haec Persona terminans humanitatem, est Persona terminans Divinitatem. Vel sic: Natura humana, & natura Divina, una personalitate terminantur. Ratio ut supra; quia in Christo est tantum una Personalitas Divina, quae in hoc concreto substantiali: Christus, importatur in recto, & propter eandem personalitatem vera, & recta est praedicatio: Deus est Homo, & Homo est Deus.*

529. *Quid est unio Hypostatica? R. Est illa unio, quae unit naturam humanam cum Verbo Divino; & haec unio est supernaturalis quod ad substantiam.*

530. Satisfactio Christi pro peccatis nostris, an fuit condigna? R. Non tantum fuit condigna, hoc est: æqualis, sed etiam superabundans.

531. Si satisfactio Christi fuit condigna & superabundans, quare non omnes homines salvantur? R. Ideo; quia plurimi reddunt se indignos satisfactione Christi, non applicando sibi eadem merita per Sacramenta & poenitentiam, sed potius abutendo; jam verò satisfactio Christi, ut in actu secundo suum effectum fortietur, requiritur nostra applicatio, & cooperatio, per bona opera salutaria. Est de fide.

532. Quid intelligitur per actiones Theandricas? R. Per actiones Christi Theandricas: intelliguntur, actiones Divino-humanæ, quæ valorem suum, & dignitatem, non tantum habent à gratis sanctificante, sed etiã ab ipsa Persona Divina. Et hæ actiones Theandricæ, scilicet: actiones Christi tã meritoria, quàm satisfactoria, in ratione valoris moralis sunt infinita infinitate Ordinis Theandrici; quatenus eadem actiones utpote significata à Persona Divina; ita sunt in supremo Ordine, ut neq. detur, neq. dari possit æqualis ordo quarumcunq. operationum puræ creaturæ.

533. Quid intelligitur per communicationem Idiomatū in Christo? R. Communicatio Idiomatū, id est: prædicatorum, potest describi sic: est duorum unionum mutua in prædicatis participatio vi unionis, seu adinvicem communicatio. Unde ratione hujus communicationis Idiomatum, veræ sunt hæ

hae praedicationes: *Homo est Deus, Deus est homo. Item; Deus est natus, passus, mortuus, resurrexit &c.* (intellige secundum humanitatem.) V. n. 483.

534. *Christus secundum humanitatem, quomodo est mortuus?* R. Mortuus est per separationem animæ à corpore: Post separationem autem hanc; anima descendit ad inferos, Corpus mansit in sepulchro; Divinitas verò fuit unita utriq; secundum illud: *quod semel assumpsit, non dimisit.*

535. *Christus, quomodo resurrexit?* R. Resurrexit per reunionem animæ ad corpus, cum exitu de sepulchro.

536. *Christus quibus mediis operatur salutem humani generis?* R. Operatur salutem nostram per continuum largitionem gratiarum & donorum supernaturalium; praesertim per gratias, quæ abundanter conferuntur per Sacramenta, à Christo Domino instituta, ad sanctificandos, & iustificandos nos homines.

537. *Christus Dominus nos redemit, an ut Homo, an ut Deus?* R. Neq; ut Homo praecise, neq; ut Deus praecise; sed redemit nos: *ut Homo Deus per actiones Theandricas.*

CAPUT IV.

De Clerico, & de prima tonsura.

538. *Quid est Clericus?* R. Quod ad nomen ex Graeco; idem est: ac fors & hereditas; quia Clerici, habent partem, & sortem Domini. *Quod ad rem:*

rem: Clericus potest describi sic: est Vir in fortem Dei electus ad deseruiendum Ecclesie ex Officio.

539. *Clericus, ut primam tonsuram accipiat, quid debet scire? R. Sequentia: I. Debet scire legere, scribere, & linguam Latinam intelligere. II. Debet scire rudimenta fidei, & doctrinae Christianae. III. Debet scire praecepta, quae à Clericis sunt seruanda, & nonnulla alia.*

540. *Quid est prima Tonsura? R. Est deputatio alicujus ad statum Clericalem, facta ab Episcopo sub certa verborum forma.*

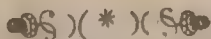
541. *Tonsura prima an est Ordo, & Sacramentum? R. Non est Sacramentum, neq; est Ordo; sed tantum est dispositio ad Ordines.*

542. *Prima tonsura, an habet certam materiam, & formam? R. Non habet rigorosam materiam, & formam; sed quasi materiam & formam; scilicet: abscissionem capillorum, loco materiae; & loco formae, illa verba: Dominus pars hereditatis meae, & calicis mei, &c.*

543. *Quod est Officium Tonsurati? R. Officium illius est. canere in Ecclesia, & interseruare Ecclesiae ex Officio.*

544. *Quis est effectus tonsurae? R. Effectus illius est, ipse Clericatus; consequenter, capacitas beneficiorum, privilegiorum Ecclesiasticorum, & Ordinum suscipiendorum.*

545. *Ad valide recipiendam primam tonsuram, requisita sunt tria: Ut sit sexus masculinus,*

nus, ut sit baptizatus, ut non sit cōāctus.

546. *Ad licitè suscipiendam primam Tonsuram, requisita sunt hæc:* Ut habeat Sacramentum Confirmationis, ut habeat legitimam ætatem. Ut non sit irregularis, neq; aliud aliquod impedimentū. Ut habeat sufficientem literaturam. Ut sit intentio recta serviendi soli Deo.

547. *Clericus, an obligatur ad Horas Canonicas?* R. Non tenetur, nisi habeat beneficium; vel si sit regularis choro addictus.

548. *Quot sunt privilegia Clericorum?* R. Sunt tria: Privilegium fori, Canonis, & à tributis.

Privilegium fori; est immunitas à jurisdictione, & à foro sæculari.

Privilegium Canonis; est, ut si quis sʒadente Diabolò percutiat Clericum, sit excommunicatus. *Parens tamen, vel Præceptor possunt punire, quia non faciunt sʒadente diabolò.*

Privilegium à tributis; est exemptio à gabel-
lis, ex actionibus Eccl. Authoritate Laicâ impositis, etiam quò ad bona patrimonialia, nisi sint tales res, quas deferunt negotiandi causâ. *Nota:* Clerici tunc gaudent his privilegiis, si deferant habitum Clericalem & tonsuram.

CAPUT V.

De Sacramento Ordinis, in Comuni.

549. *Quid est Ordo?* R. Est Sacramentum novæ legis, per quod traditur potestas agendi circa Corpus Christi Domini, vel mediatè, vel immediatè.

12. *Nota: Sacerdos agit circa Eucharistiam immediate; jam verò Diaconus, Subdiaconus, & alii habentes minores Ordines; agunt mediate; plus vel minus secundum gradum, & officium cujusvis Ordinis.*

550. *Quot sunt ordines? R. Sunt septem: Ofloratus, Lectoratus, Exorcistatus, Acolytatus, Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus. Hi omnes ordines constituunt unū Sacramentū, & habent unitatem non simplicitatis, sed unitatem finis, & subordinationis; quatenus omnia ordinantur ad unum finem; scilicet ad celebrandum Sacrificium Missæ, & ad conficiendam Eucharistiam.*

551. *Quotuplices sunt Ordines? R. 2plices: Majores & Sacri; minores, & non Sacri. Vide de his n. 592. 593.*

552. *Quotuplex est materia Ordinum? R. Est 2plex: Remota & proxima. Remota, est illa res, quæ traditur suscipiendi Ordines. Proxima est, traditio materiæ remotæ.*

553. *Quæ est forma Ordinis? R. Sunt verba ab Episcopo prolata, quibûs unitur in ipsa traditione materiæ.*

554. *Quis est Effectus Sacramenti Ordinis? R. Effectus primarius, est gratia habitualis sanctificans, & gratiæ actuales speciales, officiis Ordinum proportionatæ. Vide n. 359. Effectus secundarius est Character indelebilis. Vide de hoc n. 366.*

555. *Quod est subiectum capax Ordinis? R. Omnis*

Omnis masculus baptizatus, est subiectum capax
Ordinis, habens omnia requisita ad licitè, & validè
suscipiendos Ordines.

556. *Quis est Minister Ordinis?* R. Minister
ordinarius est proprius Episcopus. *Per Episcopum*
proprium, intelligitur: I. *Episcopus Originis*, id
est: Episcopus Loci, in cuius Diœcesi natus est or-
dinandus, & in qua Parentes habent domicilium.
II. *Episcopus domicilii*; id est: Episcopus Loci, in
quo quis habitat actu, & animò manendi; *Unde*,
excluduntur: Scholares, milites, & alii, qui
habitant in civitatibus, sed non animò manen-
di. III. *Episcopus beneficii*; id est: Episcopus
Loci, in quo quis habet beneficium, præsertim re-
sidentiale, quamvis tenue; licet fortè non resideat ex
dispensatione.

557. *Impedimenta ad suscipiendos Ordines,*
quotuplicia sunt? R. Sunt 2plicia: Impedimenta di-
rimentia, & Impedientia tantùm.

Impedimenta dirimentia; sunt illa, quæ faci-
unt ordinationem nullam & invalidam: *Unde*; si
quis habendo impedimentum aliquod dirimens,
susciperet Ordines; non tantùm peccaret mor-
taliter, sed etiam ordinatio esset nulla.

Impedimenta impedientia tantùm; quæ non
faciunt ordinationem invalidam, sed tantùm illicitam;
hoc est: si quis habendo aliquod impedimen-
tum impediens, susciperet Ordines; peccaret
mortaliter, ordinatio tamen esset valida.

558. *Quot sunt Impedimenta dirimentia?* R.
Sunt

Sunt tria: *Famina, non baptizatus, & coactus*; si sit animus prorsus invitò; ut dictum n. 545.

559. Quot sunt *Impedimenta impediencia tantum*? R. Sunt multa; revocantur tamen ad tria; & sunt hæc: *Peccatum mortale; Censura; & irregularitas. Vide de his n. 546.*

560. *Sacramentum ordinis, quando est institutum à Christo Domino?* R. In ultima Cæna, ut *Luc: 22. Hec facite in meam commemorationem.*

561. *Episcopatus, an est Ordo distinctus?* R. 2plex est sententia: *Una docet, esse distinctum; alia docet, non esse distinctum. Spectat hoc ad Theologos speculativos.*

562. *Materia ab ordinando, an debet tangi physice?* R. Debet tangi physice. *Ratio; quia sic evitatur periculum, ne Ordines suscipiantur invalidè.*

563. *An omnes septem Ordines, causant Characterem?* R. Omnes & singuli Ordines causant *Characterem partialem, & proportionatum sibi. Ratio; quia singuli Ordines sunt Sacramenta, collativa diversæ potestatis; Character autem iste, tunc confertur, quando materia applicata est, & forma est completè prolata.*

564. *Quæ sunt requisita ad suscipiendos Ordines rite & licite?* R. Sunt hæc: I. Requiritur *status gratiæ; hoc est: sine peccato mortali. II. Ad omnes Ordines tam majores, quam minores, prærequiritur prima tonsura. III. Requiritur certa &* suffi-

suffi-
cessi-
tia.
pro
temp-
dus,
Pro
habe
n. 5
50
R.
lis.
50
nar-
bet
cent-
tend-
coun-
quod
bus
50
tis r-
Rati-
Con-
tame-
cessi-
kaba-
dimi-
tame-
ben-

sufficiens aetas. IV. Requiritur morum probitas, & testimonium de illis. V. Requiritur sufficiens scientia. VI. Requiruntur statuta tempora ab Ecclesia pro suscipiendis ordinibus. VII. Requiruntur debita temporum interstitia. VIII. Requiritur, ut ordinandus, nullum habeat canonicum impedimentum. IX. Pro maioribus Ordinibus, requiritur, ut ordinandus habeat sufficientem titulum mensæ. *Vide de hoc n. 597.*

565. *In Ministro qualis requiritur intentio?* R. Optima est actualis; sufficit tamen etiam virtualis. *Vide n. 377.*

566. *Si quis velit, ab alieno Episcopo Ordinari, quibus literis debet esse instructus?* R. Debet habere literas dimissorias, quæ contineant licentiam ab alio suscipiendi Ordines; causam dimittendi; dispensationem in utroque; & de jure communi testimonium ac sufficientia doctrinæ; quod tamen ultimum rard in usu est, in aliquibus partibus.

567. *Prælati Regulares, an possunt suis subditis regularibus dimissorias concedere?* R. Possunt. Ratio est; quia expressa habent privilegia, à nullo Concilio neq; à Tridentino revocata. Tenentur tamen dare dimissorias ad illum Episcopum Diocesis, in qua est Monasterium, si præsens sit, & habiturus ordinationem; sin secus, possunt dare dimissorias etiam ad alium Episcopum, expressâ tamen causâ absentis, vel ordinationis non habende.

568. *Examinatum & dimissum à proprio Episcopo, an tenetur Episcopus ordinans examinare?* R. Non tenetur. Ratio; quia nulla lex talis habetur; hoc tamen non obstante, habet plenum jus illum denuò examinandi.

569. *Episcopus, an potest remittere aliquando hoc examen?* R. Potest illis, de quorum doctrina aliunde constat, quia cessat finis examinis.

570. *Religiosi an sunt exempti ab hoc examine?* R. Non sunt exempti; quia privilegia Religiosorum quò ad hoc, sunt revocata à Tridentino.

CAPUT VI.

De Minoribus Ordinibus in Comuni.

571. *Quot sunt Minores Ordines?* R. Sunt quatuor: *Ostiatoratus, Lectoratus, Exorcistatus, & Acolytatus.*

572. *Minores Ordines an sunt Sacri?* R. Sunt Sacri in illo sensu, quatenus omnia Sacramenta sunt Sacra. Speciali tamen titulò Majores tantum Ordines sunt Sacri; ut dicitur n. 593.

573. *Ut quis suscipiat minores Ordines, an debet habere testimonium de vita & moribus?* R. Debet habere. Ita disposuit Trident: Hoc testimonium debet exhiberi, vel à Parocho, vel à Magistro, seu Professore scholæ, in qua ordinandi educantur.

574. *Ad suscipiendos Ordines minores, an requiritur titulus Mensæ?* R. Non requiritur. Ratio; quia Tridentinum tantum hoc requirit pro Sa-

cris

cris Ordinibus; constituti autem in minoribus, possunt redire ad statum sæcularem.

575. Clerici habentes minores Ordines, an habent aliquam annexam obligationem? R. Nullam specialem habent obligationem, obligantur tamen: I. Ad recitandos certos Psalmos sibi ab Episcopo in ordinatione impositos. II. Obligantur ad habitum & tonsuram, si habeant dignitatem Ecclesiasticam, vel beneficium, vel pensionem, sexaginta aureos, de Camera excedentem. III. Obligantur ad Horas Canonicas; si habeant beneficium, vel si sint Regulares choro addicti &c.

CAPUT VII.

De Minoribus Ordinibus in specie, seu in particulari. De Ostiariatu.

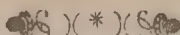
576. Quid est Ostiarius? R. Est Ordo Ecclesiasticus, per quem datur potestas claudendi, aperiendi, & custodiendi Ecclesiam ex Officio.

577. Quæ est materia Ostiariatus? R. Est duplex: Remota, & Proxima.

Materia Remota Ostiariatus; sunt claves Ecclesiæ.

Materia Proxima; est traditio Clavium earundem.

578. Quæ est forma Ostiariatus? R. Sunt verba ab Episcopo prolata, sequentia: Sic age, quasi Deorationem recitaturus pro his rebus, quæ his clavisibus clauduntur.

579. *Quod est Officium Ostiarii?* R. Officia sunt hæc: Templum claudere, aperire, custodire, admittere dignos, & excludere indignos, &c. Nota: per indignos intelliguntur: Apostatae, hæretici, excommunicati, interdicti, infideles &c. Per canes; intelliguntur morales Canes, scilicet: prædicti hæretici, excommunicati &c. Neq. dicas: Laici etiam claudunt & aperiunt Ecclesiam; proinde hoc officium non convenit solis Ostiariis? R. Ostiarii faciunt ex officio habentes potestatem Ecclesiasticam spirituales, ex legitima ordinatione; secus sæculares.

De Lectoratu.

580. *Quid est Lectoratus?* R. Est Ordo Ecclesiasticus, per quem datur potestas legendi Prophetias, & Scripturas in Ecclesia.

581. *Quæ est materia Lectoratus?* R. Est 2plex: Materia remota, & proxima. Materia remota Lectoratus, est Liber continens Sacras Lectiones, hoc est: continens Epistolas, Prophetias, Homilias, & alios Sanctorum Patrum sermones. Nota: Si ordinando porrigeretur Breviarium, esset valida oratio; quia in Breviario omnia prædicta continentur. Materia proxima; est traditio ejusdem libri continentis Sacras Lectiones.

582. *Quæ est forma Lectoratus?* R. Sunt verba ab Episcopo prolata in traditione materiae, hæc: Accipe, & esto verbi Dei relator &c.

583. *Quod est officium, seu munus Lectoris?*

Officia

Officia sunt hæc: I. Legere prædictas Prophetias, Sacram Scripturam, & Evangelium, sed extra Missam. II. Tradere rudimenta Fidei Catechumenis baptizandis.

De Exorcistatu.

584. *Quid est Exorcistatus?* R. Est Ordo Ecclesiasticus, per quem datur potestas Spiritualis, faciendi exorcismos super energumenos.

585. *Quæ est materia Exorcistatûs?* R. Est duplex: Materia remota, & proxima. *Materia remota Exorcistatûs;* est liber Exorcismorum. *Materia proxima;* est traditio ejusdem libri Exorcismorum.

586. *Quæ est forma Exorcistatûs?* R. Sunt verba ab Episcopo prolata.

587. *Quod est officium, seu munus Exorcistæ?* R. Officium est hoc: Manus imponere super energumenos, & legere exorcismos; quod officium his sæculis peragunt Sacerdotes.

De Acolytatu.

588. *Quid est Acolytatus?* R. Est Ordo Ecclesiasticus, per quem datur potestas spiritualis accendendi lumina, & portandi urceolos pro celebranda Missa.

589. *Quæ est materia Acolytatûs?* R. Est duplex: Remota, & proxima.

Materia remota partialis, Acolytatûs; est

plex: Una est, Candelabrum cum cereo extincto, secunda est, Urceoli decui.

Materia proxima; est traditio præfati candelabri, & urceolorum.

590. Quæ est forma Acolyfatûs? R. Sunt verba ab Episcopo prolata.

591. Quod est officium Acolyfatûs? R. Officia sunt hæc: I. Præparare lumina ad Sacrificium Missæ. II. Ferre cereum, quando legitur Evangelium. III. Subdiacono inservire. IV. Urceolos cum vino & aqua ministrare.

CAPUT VIII.

De Majoribus Ordinibus in communi.

592. Majores Ordines, quare vocantur majores? R. Ideo; quia Majorem habent obligationem, quàm minores Ordines; ut dicitur n. 596.

593. Majores Ordines, quare vocantur sacri? R. Ideo, quia habent annexum votum castitatis omnes majores ordines; & sic initiati majoribus, sunt specialiter consecrati Deo, per votum castitatis.

594. Quot sunt majores Ordines? R. Sunt tres: Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus; ad quem pertinet etiam Episcopatus tanquam complementum ejus perfectivum.

595. Quæ Interstitia requiruntur ad suscipiendus Sacros Ordines? R. Requiritur integer Annus Ecclesiasticus moraliter computandus à tempore, quò Ordo est susceptus, ad idem tempus sequen-

quentis Anni; qui aliquando longior est, aliquando brevior. *Notanda sunt hæc*: I. Per interstitia intelligitur illud tempus, quod debet intercedere à susceptione unius Ordinis ad susceptionem alterius. II. In interstitiis potest dispensare Episcopus quò ad suos subditos, si sit causa iusta; hæc autem causa est: *Utilitas, & necessitas Ecclesiæ*; quæ relinquitur prudentiæ Episcopi judicanda.

596. *Quot sunt obligationes maiorum Ordinum?* R. Sunt tres principales: I. Obligatio servandi castitatem. II. Obligatio recitandi Horas Canonicas. III. Obligatio deferendi habitum, & tonsuram.

597. *Ad suscipiendos majores Ordines, an requiritur titulus Mensæ?* R. Requiritur titulus sufficiens, *ex Trident*: quia indecens est Clericos mendicare, aut turpem quæstum exercere. Titulus Mensæ est 3plex: I. *Titulus Beneficii perpetui*; Et hoc beneficium est 2plex: *Curatum*, cui annexa est cura animarum; & *non curatum*, cui talis cura non est annexa. *Dicitur: perpetui*; quia beneficium temporale ad nutum amovibile non sufficit; potest enim amitti; & sic ordinandus manere sine sufficienti sustentatione. *Item*; non sufficit titulus litigiosus, ob eandem rationem. II. *Titulus Patrimonii vel pensionis*; qui titulus debet esse sufficiens ad decentem sustentationem. *Per titulum Patrimonii*, non tantum intelligitur Paterna Hæreditas, sed etiam omnia bona illa, quæ ordinandus iustò aliquò titulò, ut proprium possidet, vel ad tem-

✠ ✠ ✠ ✠ ✠

pore vitæ in usum fructum habet. III. *Titulus Paupertatis*; competit solis Regularibus valide, & ritè professis, in Religione approbata.

CAPUT IX.

De Majoribus Ordinibus in specie, seu in particulari.

De Subdiaconatu.

598. *Quid est Subdiaconatus?* R. Est Sacer Ordo, per quem datur potestas legendi solemniter Epistolam, & portandi calicem, cum patena ad altare.

599. *Quæ est materia Subdiaconatus?* R. Materia remota, & proxima. *Materia remota Subdiaconatus* partialis est duplex: scilicet: Calix vacuus, cum Patena vacua, & liber Epistolarum. *Materia proxima Subdiaconatus*, est traditio ejusdem materiæ.

600. *Quæ est forma Subdiaconatus?* R. Sunt verba ab Episcopo prolata, idq; forma est duplex: *Prima hæc*: *inac e*, ejus modi ministerium vobis tradatur &c. *Altera hæc*: *Accipite Librum Epistolarum, & habete potestatem &c.*

601. *Quæ sunt officia Subdiaconi?* R. Sunt hæc: I. Abluere pallas Altaris & Corporalia. II. Ministrare Calicem, & Patenam Diacono, in usum Sacrificii. III. Epistolam solemniter cantare in Missa. *Nota*: *Solemniter cantare Epistolam*; idem est, quòd cum Manipulo.

(S) (*) (S)

602. *Quæ sunt obligationes Subdiaconi? R.*
Sunt tres: de quibus vide. n. 596.

De Diaconatu.

603. *Quid est Diaconatus? R.* Est Sacer Ordo, per quem datur potestas proximè assistendi Presbytero in Missa, & legendi solemniter Evangelium. *Nota: Evangelium solemniter cantare,* id est: cantare cum stola, quæ debet duci à sinistro humero per pectus, & dorsum ad latus dextrum sub brachio dextro.

604. *Quæ est materia Diaconatus? R.* Est duplex: Remota, & proxima. *Materia remota Diaconatus partialis est duplex: scilicet: I.* Impositio manûs dextræ facta ab Episcopo super caput ordinandi. *II.* Est liber Evangeliorum. *Materia proxima partialis est duplex: scilicet: Traditio Libri Evangeliorum; & impositio manûs dextræ ab Episcopo, facta super caput ordinandi.*

605. *Quæ est forma Diaconatus? R.* Forma est duplex: Prima, quæ sit ad traditionem Libri Evangeliorum, est hæc: *Accipe potestatem legendi Evangelium &c. Secundæ, imponendo manus, est hæc: Accipe Spiritu S. ad robur & ad resistendum Diabolo, &c.*

606. *Quæ sunt officia Diaconi? R.* Sunt hæc: Assistere proximè Presbytero. Cantare Evangelium solemniter. Baptizare solemniter ex commissione Episcopi, vel Sacerdotis. Solemniter prædicare ex licentia Episcopi. Instruere baptizandos. In absentia

✠ X * X ✠
tia Sacerdotis, vel urgente necessitate Ministrare
Eucharistiam, &c.

De Presbyteratu.

607. Quid est Presbyteratus? R. Est Ordo Sacer, per quem datur spiritualis potestas consecrandi Corpus & Sangvinem Christi, & absolvendi fideles à peccatis.

608. Quæ est materia Presbyteratus? R. Est 2plex: Materia remota, & materia proxima.

Materia remota partialis, est 2plex: I. Calix cum vino, & patena cum Hostia. II. Ultima manuum impositio facta ab Episcopo super caput Sacerdotis; (non verò, prima, quæ fit ab Episcopo cum aliis Sacerdotibus saltem tribus.)

Materia proxima; est traditio calicis & patenæ, ac prædicta impositio manuum.

609. Quæ est forma Presbyteratus? R. Sunt verba ab Episcopo prolata. Et hæc forma est 2plex partialis: Prima, his verbis: *Accipe potestatem offerendi Sacrificium Deo, Missasq; celebrandi* &c. Secunda his verbis: *Accipe Spiritum Sanctum, quorum remisistis peccata*, &c.

610. Quæ sunt officia Sacerdotis? R. Officia sunt hæc: I. Consecrare & offerre Corpus & Sangvinem Christi Domini. II. Absolvere fideles à peccatis. III. Exceptò Ordine & Confirmatione, administrare Sacramenta populo, suo modò, illumq; doctrinâ, & exemplò bonò, inflammare ad virtutem. IV. Benedicere fructus terræ. &c.

611. *Quæ ætas requiritur ad Sacerdotium?*
R. Requiritur Annus vigesimus quintus inchoatus,
ut dictum n. 339.

612. *Quotuplex potestas confertur Presbytero?*
R. Potestas Ordinis in ipsa Ordinatione, Presbytero confertur 2plex: *Una*, in Corpus Christi verum, ad illud conficiendum. *Altera*, in Corpus Christi Mysticum, ad absolvendos fideles à peccatis. *Vide de hoc n. 678.*

613. *Quotuplex Clavis confertur Presbytero?*
R. 2plex: Clavis potestatis, & scientiæ.

Clavis potestatis, est potestas, quam habet Sacerdos ad ferendam sententiam super pœnitentes, absolvendo, vel negando absolutionem, vel differendo.

Clavis scientiæ; est potestas, quam Sacerdos recipit ad inquirendum pœnitentem, examinandum, & cognoscendum more Judicis, in ordine ad ea, quæ spectant ad forum internum. *Ratio*; quia Sacerdos non potest ferre sententiã, nisi præcedat informatio & cognitio.

Nota: Neo-Presbyter in virtute solius potestatis Ordinis, non potest confessiones audire, & absolvere fideles à peccatis. *Ratio*; quia adhuc est simplex Sacerdos, non approbatus, neq; habens potestatem Jurisdictionis. Si tamen contingeret moribundus (*¶ non accesset Sacerdos approbatus*) potest absolvere illum; quia in hoc casu Ecclesia dat omnibus Sacerdotibus potestatem. *Vide n. 677. 768.*

614. *Sacerdotes doctiores, an excellunt Sacer-*

cer-

cerdotes minus doctiores? R. Non excellent. Ratio, quia omnes Sacerdotes habent equalem potestatem absolvendi & examinandi poenitentes. Sacerdotes tamen doctiores, possunt habere aliqualem excellentiam in hoc; quod melius possint uti clavi scientiæ, quàm minus doctiores, quatenus possunt cum majori discretionem inquirere, quæ sunt necessaria, abstinendo ab inquisitione illorum, quæ sunt superflua. Inducti verò, è contra possunt abuti hòc clavi. si negligant inquirere, quæ sunt inquirenda; aut inquirant illa, quæ nullatenus sunt inquirenda. V. n. 698.

TRACTATUS XIII.

De Sacramento Poenitentia & de aliis materiis, directè spectantibus ad Confessarios.

CAPUT I.

De Natura, & necessitate Sacramenti Poenitentia.

615. *Poenitentia ut sit, quodupliciter potest sumi? R. 2plicitè: Poenitentia, ut est Sacramentum, & Poenitentia, ut est virtus.*

Poenitentia, ut est Sacramentum, potest describi sic: Est Sacramentum novæ legis, à Christo Domino institutum ad remissionem peccatorum, post baptismum commissorum.

Poenitentia, ut est virtus, potest describi sic: est virtus moralis supernaturalis movens &

inclinans voluntatem ad dolorem & detestationem peccatorum. *typ.* Dolor de peccatis; propositum amplius non peccandi; satisfactio pro peccatis; & aut actus; siue illi sint elicit, siue imperati.

616. *Pœnitentia, ut est Virtus, quò differt à Pœnitentia, ut est Sacramentum?* R. Differt per hoc I. Quia virtus pœnitentiæ fuit ab initio mundi ante adventum Christi; Sacramentum verò non fuit, sed inceptum, & institutum est à Christo Domino. II. Virtus pœnitentiæ potest haberi sine Sacramento; è contra Sacramentum, nullatenus potest haberi sine actibus virtutis pœnitentiæ; quia actus pœnitentis sunt partes essentielles constituentes Sacramentum pœnitentiæ. III. Pœnitentia, ut est virtus, ponitur sub genere habitûs; jam verò Sacramentum pœnitentiæ, ponitur sub genere signi.

617. *Sacramentum Pœnitentiæ, quomodo est necessarium ad salutem?* R. Est necessarium necessitate mediæ, & necessitate præcepti in re, vel in voto saltem implicito illis; qui peccaverunt mortaliter post baptismum (est certum inter omnes Catholicos.)

618. *Sacramentum Pœnitentiæ quando est institutum à Christo Domino?* R. Inchoative ante Resurrectionem; complete post Resurrectionem, quando insufflavit in Discipulos suos dicens: Accipite Spiritum S. quorum remiseritis peccata &c. Joan: 20.

619. *Essentia Sacramenti poenitentiae, in quo adequatè consistit?* R. Adequata essentia Poenitentiae consistit in absolutione tanquam forma; & in actibus poenitentis tanquam in materia proxima; actus autem poenitentis, sunt tres: *Dolor, confessio, & satisfactio.*

620. *Quotuplex est materia Sacramenti Poenitentiae?* R. Est duplex: Materia remota, & materia proxima.

Materia remota poenitentiae; sunt peccata personalia post Baptismum commissa.

Materia proxima poenitentiae; sunt actus poenitentis, (ut dictum est) *Dolor, confessio, & satisfactio.*

621. *Satisfactio actualis, an est pars essentialis poenitentiae?* R. Satisfactio in voto, est pars essentialis; jam verò satisfactio actualis, est pars tantum integralis. *Ratio;* quia Sacramentum Poenitentiae sine satisfactione in re exhibita, pro priori habet suam adaequatam essentiam, & praestat suum effectum, licet non habeat totalem perfectionem, tanquam sine sua parte integrante.

622. *Propositum satisfaciendi, an est pars essentialis?* R. Est pars essentialis; quia satisfactio in voto, est ipsum propositum satisfaciendi.

623. *Peccata, an sunt pars essentialis poenitentiae?* R. Non sunt pars essentialis. *Ratio;* quia peccata tantum sunt materia remota, circa quam versatur poenitentia; non sunt autem materia proxima, ex qua constituitur.

624. *Que est forma Sacramenti Pœnitentiæ?*
R. Sunt hæc verba: Ego te absolvo à peccatis tuis.
Vide de hoc n. 656.

CAPUT II.

De Materia Remota Sacramenti Pœnitentiæ.

625. *Quotus lex materia remota Pœnitentiæ?*
R. Est duplex: Materia necessaria, & materia sufficiens, seu libera.

Materia necessaria; est omne peccatum mortale, post Baptismum commissum, & non confessum.

Materia sufficiens; sunt omnia peccata venialia, post Baptismum commissa; & peccata mortalia ritè confessa. *Unde infer:* Peccata venialia, cum sint materia libera, possunt omitti omnia, vel aliqua. *Item,* possunt omitti mortalia semel ritè confessa. *Ug. in confessione generali. Est communis DD.*

626. *Peccatum originale, & peccatum personale ante Baptismum commissum, an sunt materia apta Sacramenti Pœnitentiæ?* *R. Non sunt absolute, materia apta, est communis.*

627. *Sola imperfectiones, an sunt materia apta Sacramenti Pœnitentiæ?* *R. Non sunt. Ratio;* quia imperfectiones ut tales, neq; sunt peccatum mortale, neq; veniale.

628. *Peccata mortalia inculpabiliter omissa, an sunt materia necessaria confessionis?* *R. Sunt materia necessaria. Ratio constat;* ex propositione damnata ab Alexandro VII. quæ est talis: *Peccata*

ta in confessione omiſſa, ob inſtans periculum vite, aut aliam cauſam, non tenemur in ſequenti confessione exprimere.

CAPUT III.

De Materia Proxima Sacramenti Pœnitentie.

De Contritione.

629. *Contritio genericè ſumpta quid eſt? R.* Eſt dolor de peccato commiſſo, cum propoſito amplius non peccandi. (*Hæc deſcriptio eſt conſortium Trident: Sæſſ. 14. cap. 4.*) Unde conſtat, quòd ad omnem dolorem de peccatis duo requirantur: Odium ſeu diſplicentia peccati; & propoſitum amplius non peccandi.

630. *Quotuplex eſt Contritio? R.* Eſt 2plex: Contritio perfectà, & contritio imperfecta, quæ aliter dicitur: *attritio.*

Contritio perfectà; eſt dolor elicitus ex motivo charitatis propter Deum ſummè dilectum; ſeu propter infinitam ejus amabilitatem. Unde, *contritio perfectà, tunc eſt, quando peccator dolet de peccatis non propter ſuum cōmodum, aut incommodum, neq. propter damnum, aut æternam pœnam; ſed ex ſincero amore erga Deum dolet de peccato, quatenus eſt offenſa Dei.* Nota: *Contritio perfectà eſt ælius elicitus ab habitu charitatis, non verò ab habitu pœnitentie; & includit ſemper actum charitatis implicite. Ita Bonacina & alii communiter.*

Con-

Contritio imperfecta, seu attritio; est dolor supernaturalis, qui concipitur ex alio motivo supernaturali, nō verò ex motivo charitatis v.g. ex turpitudine peccati, ex metu gehennæ, & æternarū panarum, vel propter amissam æternam beatitudinem.

631. *An sufficit attritio ad justificationem & remissionem peccatorum? R. Sufficit in Sacramento Pœnitentiæ attritio, dummodo omnia habeat requisita (de quibus mox n. 633.) Ita communiter DD.*

632. *Contritio perfecta, an potest justificare extra Sacramentum? R. Potest justificare etiam extra Sacramentum, cum voto tamen saltem implicito suscipiendi Sacramentum, est communis I. I.*

633. *Dolor siue sit contritio, siue attritio, ut sit sufficiens, qualis debet esse? R. Requiritur, ut dolor sit: Formalis, internus, supernaturalis, universalis respectu peccatorum mortalium, efficax, & appetitativè summus. Explico hos terminos: I. Requiritur dolor formalis, scilicet, debet esse actualis de peccatis commissis, & simul propositum amplius non peccandi. II. Dolor debet esse actus internus; non requiritur autem externus. III. Dolor debet esse universalis; id est: debet esse dolor de omnibus peccatis commissis. IV. Dolor debet esse supernaturalis; hoc est: factus ex motivo supernaturali, auxiliante & cooperante gratiâ Dei. Ita Trucent: Sess. 6. Can. 3. V. Dolor debet esse efficax, & abiectus; id est: debet excludere omnem affectum ad peccatum mortale, &*

debet continere propositum firmum servandi omnia mandata, & adhibendi omnia media ad fugam peccati; media autem hæc possunt esse: destruere causas peccati, fugere occasionem proximam ad peccandum, habere mortificationem sensuum, & cupiditatum, confugere ad orationem, mortificationem &c. VI. Dolor debet esse appretiati-
 ve summus; hoc est: peccator debet odiò habere peccatum, supra omnia alia mala; debet esse paratus carere omni bonò, & pati omnia mala potius, quàm peccare mortaliter. Itò, debet præferre amicitiam Dei omnibus rebus creatis &c. VIII. Tandem dolor debet esse conjunctus cū spe veniæ &c. Plura apud Casistas.

634. *Contritio & attritio an differunt inter se? &c.* In aliquibus conveniunt secum; in aliquibus differunt.

Contritio, & attritio conveniunt in his: I. quòd utraq; versetur circa peccatum detestando illud, ut est offensa Dei. II. Utraq; excludit voluntatē peccandi. III. Utraq; debet esse supernaturalis, elicitā ex motivo supernaturali, & cum auxilio gratiæ Divinæ. IV. Utraq; est regulata per fidem Divinam, & ex motivo à Deo revelato Ecclesiæ Catholicæ.

Contritio, & attritio differunt in his: I. Quia contritio procedit ex perfectiori motivo, scilicet: ex motivo charitatis Divinæ; secus attritio. II. Quia Contritio perfecta, est dispositio sufficiens ad justificationem extra Sacramentum pœnitentiæ, cum voto confitendi peccata; jam verò attritio non est suffi-

sufficiens extra, nisi intra Sacramentum.

635. *Contritio, & attritio, an necessario includunt propositum amplius non peccandi?* R. Tam contritio, quam attritio necessario includunt propositum amplius non peccandi; ut patet ex definitione contritionis ut sic: n. 629.

636. *Propositum hoc, amplius non peccandi, ut sit sufficiens ad Sacramentum Pœnitentiæ, quale debet esse.* R. Debet esse: Supernaturale, efficace, Universale absolutum &c. ut in simili dictum est de dolore n. 633.

637. *Propositum hoc, an debet esse formale, an virtuale in Sacramento Pœnitentiæ?* R. Ordinariè, & regulariter, requiritur propositum formale, & expressum. Dicitur: ordinariè, & regulariter; quia probabiliter contra quosdam docetur; quòd propositum virtuale sufficiat ad valorem Sacramenti. Porro *Propositum formale*, seu *expressum*, est tunc: quando pœnitens post dolorem, alium actum distinctum expresse elicit, quòd proponit amplius non peccare. *Propositum virtuale*, seu *implicitum*; est illud: quòd est inclusum in ipso actu doloris; qui enim seriò corde contritò dicit sibi displicere peccata; eo ipso implicitè reputatur dicere, se nolle amplius illa committere.

638. *In Sacramento Pœnitentiæ, an sufficit attritio naturalis ad justificationem?* R. Non sufficit, sed necessariò requiritur dolor supernaturalis.

639. *Qui de novo confitetur peccata, jam ritè*

confessa, an requiritur novus dolor de illis? R. Quoties datur nova absolutio, tutius & in praxi requiritur novus dolor. *Ratio;* quia hoc casu esset invalidum Sacramentum ex defectu partis essentialis, requisitæ ad valorem Sacramenti. *V. n. 661.*

640. *Dolor an debet præcedere absolutionem, & confessionem? R.* Certum est, quod dolor debeat præcedere absolutionem. *Ratio est;* quia absolutio cum sit forma, debet applicari materiæ essentiali, scilicet: tam confessioni, quàm dolori; *Ergo,* sicut confessio, ita dolor, debent præcedere. *De confessione autem,* utrum illam debeat præcedere dolor: pro & contra habentur Auctores; tamen in praxi consulendum est pœnitentibus, ut dolorem præmittant confessioni; hoc enim est tutius; jam verò in essentialibus Sacramentorum, tutiora sunt sequenda.

De Confessione.

641. *Quid est confessio? R.* Est accusatio Sacramentalis de propriis peccatis coram Sacerdote legitimo ad obtinendam remissionem peccatorum per absolutionem. *Dicitur:* coram Sacerdote legitimo, scilicet: coram tali Sacerdote, qui habet jurisdictionem ordinariam, vel delegatam.

642. *Quot sunt conditiones, ad bonam & rectam Confessionem? R.* Sunt 16. expressæ sequentibus verbis:

*Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis,
Atq; frequens, nuda, discreta, libens, verecunda,
Integra, secreta, lacrimabilis, accelerata,
torta, & accusans, & sit parere parata.*

Adverte; Ex his omnibus conditionibus tantum tres necessariae sunt ad valorem Sacramenti; scilicet: Fidelitas, integritas, & dolor. Reliquae autem conditiones conducunt ad fructuosam participationem Sacramenti; sunt enim valde utiles, & valde proficuae; & reducuntur ad praefatas tres conditiones.

643. *Confessio Sacramentalis quotupliciter potest dici integra? R. Potest dici aplice: Integra materialiter, & formaliter.*

Integritas materialis, tunc est; quando nullò omisso peccatò, omnia peccata in confessione exprimuntur, quò ad numerum, quò ad species, & quò ad circumstantias.

Integritas formalis, tunc est; quando in confessione exprimuntur omnia illa peccata mortalia, quae hic & nunc exprimenda dicitur conscientia; licet aliqua omittantur inculpabiliter; vel ex oblivione, vel propter justam rationem; ut mox n. 645.

644. *Ad validam confessionem, qualis requiritur integritas? R. Per se & ordinariè loquendo, requiritur, integritas materialis, consistens in eo, ut in confessione omnia peccata mortalia memoriae occurrentia, nondum confessà exprimantur, quò ad numerum, quò ad speciem, & quò ad circumstantias, speciem mutantibus. Est communis. Di-*

citur: per se § ordinariè loquendo; quia per accidens, aliquando sufficit integritas formalis ad confessionem in quibusdam casibus, de quibus infra. Ratio est; tum quia; confessio materialis sæpè est impossibilis, non tantùm moraliter, sed etiam physicè. Tum quia; ita semper tenuit, & tenet Ecclesia. Tum quia, jugum Christi est suave & dulce; Ergo, dum non potest esse confessio integra materialiter, sufficit integra formaliter.

645. *Quæ causæ excusant ab integritate materiali? &c. Communiter assignantur tres: oblitio invincibilis, seu inculpabilis, impotentia physica, & impotentia moralis.*

Impotentia physica in his casibus: I. Si sit oblitio invincibilis præmissò diligenti examine: unde valida est confessio, si quis ex oblivione inculpabili omitteret aliquod peccatum mortale. II. Excusantur muti, aut valdè balbutientis lingvæ, si non possint exprimere peccata per gestus, vel per alia signa, tamen tenentur, quantum possunt. III. Qui versantur in periculo moriendi ante absolutionem, nisi mox detur; hòc casu auditis aliquot peccatis debent absolvi. IV. Si Confessario, vel pœnitenti imminet periculum vitæ, v.g. Incendii, vel naufragii, vel belli. V. Excusantur etiam illi, quorum idioma tantùm ex parte potest intelligi à Confessario, & non habeant alium Confessarium; itq; necessitas confitendi, vel urgeat præceptum annuæ confessionis.

Impotentia moralis in his casibus: I. Si certò præ-

prævideatur Confessarius, violaturus sigillum. II. Necessitas servandi sigillum alienæ confessionis, id est: quando Sacerdos non potest confiteri suum peccatum sine fractione sigilli. III. Quando pœnitens timet grave damnum sui, vel proximi, *vg.* diffamationem. IV. Si pœnitens timeat, ne à Confessario sollicitetur, vel ne præbeat occasionem spiritualis ruinæ. V. Si infirmus deprehendatur multas confessiones fecisse invalidas, & propter gravitatem morbi non possit fieri dilatio absolutionis. VI. Si tempore petitis periculum sit judiciò prudentum, ne Confessarius inficiatur; *interea si ipse Confessarius ex zelo, velit totam confessionem audire, pœnitens ad id tenetur.*

Sciendum 1mo: Magnus concursus populi in die Indulgentiæ, vel Festivitatis magnæ. vg. Paschatis, non excusat ab integritate confessionis. Ratio, quia, Innocentius XI. damnavit illam propositionem: Licitum est Sacramentaliter absolvere dimidiatè confessos ratione magni concursus pœnitentium, qualis vg. potest contingere in die alicujus magnæ festivitatís, aut indulgentiæ.

Sciendum 2do: Quandocunq; peccatum est emissum propter justam causam, vel impotentiam; semper manet obligatio confitendi peccata omnia sublatò impedimentò; non verò illa peccata, quæ jam est confessus. Secus, si omiserit non ex justa ratione, sed ex timore, vel verecundia; tunc omnia peccata tenetur confiteri, & non tantum om-

missi. *Ratio*; quia hoc casu fuit confessio sacrilega, & invalida; in primo autem casu, defectò confessio est valida.

646. *Examen conscientie, an est necessarium ante confessionem?* R. Omnino est necessarium examen, idq; diligenter factum. *Ita Trid: Sess: 14. cap. 5. Diligentia verò in examine conscientie*, non debet esse summa & scrupulosa, sed mediocris & humana; qualem solemus adhibere in rebus, & negotio magni momenti, & quæ diligentia sufficit moraliter ad cognoscenda commissa peccata.

647. *Confessio an debet fieri coram Sacerdote presente?* R. Debet necessariò fieri. Unde invalida esset confessio, si esset per literas, vel nuncium quamvis esset in articulo mortis. *Ratio*; quia Clemens VIII. Contrariam sententiam damnavit, ut falsam, temerariam, & scandalosam, eamq; prohibuit doceri sub excommunicatione. *Plura apud Castas.*

648. *Quando facienda est confessio generalis? Ante Re'pensionem, Nota: Confessio generalis est duplex: Primò: Confessio obligatoria*, quæ necessariò est facienda propter defectum essentialem in prioribus confessionibus. *Secundò: Confessio non obligatoria, seu libera*, quæ solet fieri liberè propter devotionem, & majorem animæ profectum. *Utraq; confessio generalis adhuc est duplex: Primò: quando fit confessio peccatorum ex tota vita. Secundò: quando fit confessio ab uno, vel pluribus annis,*

annis, præcipuè à generali confessione. *Hoc prænotatò.* R. 1mo: Confessio obligatoria generalis debet fieri passim in his casibus: I. Quando in prioribus confessionibus culpabiliter fuit omissum aliquod peccatum mortale. II. Quando defuit verus dolor, quamvis fuerit facta confessio integra. III. Quando defuit efficax propositum, non peccandi amplius.

R. 2^{dò}: In confessione generali non obligatoria, poenitens debet prius confiteri peccata, ab ultima confessione commissa; deinde, confiteri peccata antiquiora, siue omnia, siue aliqua; uti placet. *In tali confessione non obligatoria*, etiam pro gravibus peccatis antea ritè confessis, non debet imponi gravis poenitentia; si autem confiteatur peccata necdum confessa, tunc poenitentia debet injungi proportionata peccatis.

R. 3^{tiò}: Confessio generalis non obligatoria, non debet facile permitti scrupulosis; neq; illis, qui vitam impuram egerunt, ne labantur in maiora animæ incommoda, & tentationes.

De Satisfactione.

649. Quid est satisfactio Sacramentalis? R. Est compensatio poenæ temporalis per bona opera, imposita pro peccatis à Confessario in Sacramento Poenitentiae. *Dicitur: satisfactio Sacramentalis*; quia datur etiam satisfactio non Sacramentalis; scilicet illa, quam poenitens spontè per se ipsum suscipit; *vg. exercendo pia, & laboriosa opera;*
patien-

patienter tolerando hujus vite mala, & arumnas à Deo infligtas.

650. *Quæ opera bona possunt imponi pro satisfactione?* R. Possunt imponi omnia opera bona & salutaria, quæ opera secundum Sanctos Patres & Concilium Tridentinum reducuntur ad tria capita; & sunt hæc: Oratio, jejunium, & eleemosyna.

Ad orationem reducuntur bona opera hæc: Oratio vocalis, vel mentalis, Examen quotidianum conscientiæ, auditio Missæ, meditatio de quatuor novissimis, de Passione Christi Domini, &c. lectio librorum spiritualium, auditio concionum, frequens confessio, & Communio, preces variæ, fuga otii, fuga occasionum peccandi, actus frequens fidei, spei, charitatis, contritionis &c. Cogitatio præsentis Dei frequens, recollectiones & exercitia spiritualia, singulares preces ad Passionem Christi Domini, ad Beatissimam, vel ad alios Sanctos.

Ad jejunium reducuntur hæc bona opera: Jejunium per aliquot dies, cilicia, disciplina, humilationes, peregrinatio, vigilæ, opera humilationis, & contemptus sui, & alia quæcunq; afflictio ac castigatio corporis.

Ad eleemosynam; spectant omnia opera misericordiæ, tum corporalia, tum spiritualia; uti sunt hæc: eleemosynam dare pauperi, excipere peregrinos, curare infirmos. *vide de his n. 198.*

651. *Satisfactio quotuplex est?* R. Est *2plex:* Alia vindicativa, alia medicinalis.

Satisfactio vindicativa, est illa, quæ imponitur

tur a
catis
Sati
tenti,
65
tisfac
lenti
Conci
lis est
quia,
lam
pœnit
in e
quant
integ
65
Satis
nem
tum
torun
14. c
65
test
git?
tricio
tas,
rus p
genti
ccat;
& pi

tur ad tollendam poenam temporalem debitam peccatis.

Satisfactio medicinalis, quæ imponitur poenitenti, ut illum præservet à relapsu in peccata.

652. *Confessarius an tenetur imponere satisfactionem?* R. Tenetur imponere poenitenti valenti illam exequi. *Est communis.* Tum quia; ita Concil: Trident: *Sess: 14. cap: 8.* Tum quia, talis est traditio, & continua praxis Ecclesiæ. Tum quia, satisfactio in voto (*scilicet in proposito illam adimplendi*) est pars essentialis Sacramenti poenitentiae, cum sit materia proxima; jam verò in executione est pars integralis; Ergo minister quantum potest, tenetur procurare validitatem & integritatem Sacramenti, consequenter &c.

653. *Confessarius qualem tenetur imponere satisfactionem?* R. Tenetur imponere satisfactionem salutarem, & convenientem tum vindicativam, tum medicalem, proportionatam gravitati peccatorum, & dispositioni poenitentis. Ita *Tria: Sess: 14. cap: 8.*

654. *Quæ sunt causa & rationes, ob quas potest poenitentia minor imponi, quam iustitia exigit?* R. Præcipue sunt causæ hæc: I. Magna contritio, si poenitens nimis sit contritus. II. Infirmitas, vel fragilitas, si timeatur poenitens non impleturus poenitentiam. III. Tempus Jubilæi, vel indulgentiæ plenariæ. IV. Si poenitens multa bona exerceat; unde minor poenitentia imponitur religiosis, & piis, quam viris plebeis, & sæcularibus. V. Si

Con-

Confessarius per se ipsum velit satisfacere; uti legitur de quibusdam Sanctis. *Ita Elbel noster, & alii communiter.*

655. *Ut Sacramentū valide & licite suscipiatur ab adultis ratione utentibus, quæ sunt requisitæ? R. Hoc locō non tantū pro Sacramento Pœnitentiæ, sed etiam pro omnibus Sacramentis universaliter hæc sunt observanda.*

Primò: Ad suscipiēda Sacramēta mortuorū; nimirū: ad suscipiendū Baptismū & Sacramentū pœnitentiæ, in adultis requisita sunt hæc: I. Ut habeant intentionem suscipiendi; optima est actualis & virtualis; communiter tamen Doctores censent in suscipiente sufficere habitualem. Ita Lacroix, Herzig, Felix Potestas, & alii. II. Requiritur dolor supernaturalis de peccatis, saltem attritio. III. Requiritur fides & spes saltem virtualis; secundū illud: ad Hebr: 11. Accedentem ad Deū oportet credere: &c. (in simili dictū n. 272.)

Secundò: Ad Sacramenta vivorum requisita sunt hæc: I. Intentio (ut dictum immediate) II. Fides & spes saltem virtualis, & implicita, inelusa in voluntate ea suscipiendi. III. Requiritur status gratiæ. IV. Ad suscipiendam Eucharistiam requiritur jejunium naturale, ob speciale privilegium. V. Non tantū ad suscipiēda Sacramenta vivorum, sed etiam ad suscipiendū Sacramentū pœnitentiæ, requiritur Baptismus, tanquam janua omnium Sacramentorum.

CAPUT IV.

De forma, seu absolutione Sacramenti pœnitentia.

656. *Quæ est forma Sacramenti Pœnitentia?*

R. Forma ordinaria saltem ex præcepto est hæc: Ego te absolvo à peccatis tuis in Nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti. Nota: Utrum omnia verba prædicta spectent ad essentiam & valorem Sacramenti? Varii Doctores variè docent; securus tamen dicendum: quod necessaria sint verba ad valorem hæc: Absolvo te à peccatis tuis.

657. *Preces & orationes tum antecedentes, tum consequentes, an sunt de essentia formæ?*

R. Non sunt de essentia, tamen non debent omitti sine necessitate. Plura Rituale Romanum.

658. *An est de essentia absolutionis, ut forma prædicta proferatur ore, voce, & verbis formalibus?* R. Affirmativè. Constat ex Florent: in decr. Union: Unde Confessarius, privatus loquelâ, quamvis non adesset alter, in nullo casu potest absolvere pœnitentem scripto, nutu, vel verbis mente prolatis. Ita communiter DD.

659. *Verba absolutionis, quomodo sunt proferenda?* R. Debent proferri his modis: I. Debent proferri authoritativè, non deprecativè. II. Debent proferri vocaliter, hoc est: per verba formalia. III. Debent proferri super pœnitentem præsentem moraliter, ita, sicut homines communiter inter se possunt loqui. IV. Forma absolutionis debet

bet proferri submissâ voce & non clamorosa; maturè, compositis manibus, modestè, & devotè &c.

660. *Absolutio, an est valida data absenti, qui confiteretur per Epistolam, vel nuncium?* R. Non est valida. Est communis DD. Ratio; tum quia talis est praxis Ecclesiæ, in qua nunquam datur absolutio moribundis absentibus, quamvis sine absolutione morituri. Tum quia; Clemens VIII. damnavit illam propositionem: *Licet per literas, vel inter nuncium Confessario absenti, peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere.* V. n. 647.

661. *Quando pœnitens post datam absolutionem, novum peccatum, unum vel plura subjunget, quid faciendum?* R. Si peccatum sit mortale, vel circumstantia speciem mutans, vel notabiliter aggravans, debet repeti absolutio, & superaddi aliqua major satisfactio. Ratio est; quia materia necessaria nondum est subiecta clavibus. Addit tamen noster Elbel: quòd repetitio hæc absolutionis debeat esse cauta, & tacita, ne inde suspicio, vel scandalum oriatur.

Dicitur: si sit peccatum mortale; quia si sint peccata venialia, non debet repeti absolutio, quia hujus nulla est necessitas, maximè, quando dolor fuit verus.

662. *Absolutio an valet sub conditione?* R. Circa absolutionem conditionatam, hæc sunt observanda: I. Absolutio sub conditione data de præsentis, vel de præterito valet, *vg. Ego te absolvo,*
si

si es dispositus, si es absolutionis capax, si non es absolutus, si restitueris, ut asseris, Sc. Ratio; quia per talem absolutionem neq; Sacramentum, neq; effectus Sacramenti suspenditur. Interim, Si Confessarius absolveret sub conditione sine necessitate; graviter peccaret contra reverentiam Sacramenti, & contra usum Ecclesiæ. II. Absolutio sub conditione de futuro est invalida & nulla; v.g. Absolve te, si cras facias restitutionem, si agas poenitentiam, &c.

663. *Absolutio conditionata de presenti, vel de præterito, in quibus casibus est licita? R. præcipue licita est in casibus his: I. Quando Confessarius prudenter dubitat, an poenitens sit dispositus. II. Quando dubitat, an poenitens verè peccaverit, & an habeat usum rationis. III. Quando dubitat, an adhuc vivat. IV. Quando Confessarius de se ipso dubitat, an ritè pronunciaverit verba essentialia. Nota: Quando absolutio ex necessitate datur sub conditione, non requiritur, ut conditio exprimat formalibus verbis, sed sufficit mente & intentionaliter.*

CAPUT V.

De Ministro poenitentiae, seu de Confessario, & ejus requisitis.

SECTIO I.

De Confessario.

664. *Quid est Confessarius? R. Est Sacerdos habens*

habens potestatem absolventi fideles à peccatis in foro Sacramentali.

665. *Potestas absolventi, què aliò nomine appellatur?* R. Appellatur aliter: *Potestas Clavium Ecclesie*, ex eo, quia Confessarius dum absolvit pœnitentem, dicitur cœlum aperire; dum denegat absolutionem, dicitur: claudere cœlum. Unde, *subigere peccata clavibus*, nihil aliud est, nisi peccata confiteri Confessario.

666. *Quod est officium Confessarii?* R. Est confessionem pœnitentis audire, disponere illum, & dispositum injunctâ salutari pœnitentiâ, absolvere.

667. *Quotuplex est officium Confessarii?* R. Est triplex: scilicet: *Judicis, Doctoris, & Medici*. I. *Ut Jux*; debet discernere inter lepram & lepram; id est: debet scire, quæ sunt peccata mortalia? quæ venialia? *ut dicetur n. 686*. II. *Ut Doctor*; debet pœnitentem docere necessaria necessitate medii & præcepti, & omnia illa, quæ sunt necessaria ad Sacramentum Pœnitentiæ, & Eucharistiæ. III. *Ut Medicus*; tenetur modos & remedia pœnitenti adhibere ad vincendas tentationes, ad fugiendâ peccata, & ad emendandam vitam.

668. *An solus Sacerdos, est legitimus Minister Sacramenti Pœnitentiæ?* R. Solus Sacerdos habens potestatem ordinis, & jurisdictionis. Ita *Trid: Sess: 14. cap: 6. de Pœnit: Sacram:* Unde Laicus, & omnis, qui non est Sacerdos, in nullo casu potest absolvere.

669. *Quæ sunt requisita, ut Confessarius valide*

lidd
Sun
prob
deleg
tem
ria,
6
citè
Sun
per
lidu
pete
ne i
hab
nat
nen
699

6
dec
in c
Ex
pre
pro
app
pre

lidi administret Sacramentum Pœnitentiæ? R.
Sunt sequentia: I. Requiritur, ut Confessarius sit approbatus, & habens jurisdictionem ordinariam, vel delegatam. II. Requiritur intentio actualis, vel saltem virtualis absolvendi. III. Requiritur, ut materia, & forma sit valida.

670. *Quæ sunt requisita, ut Confessarius licite administret Sacramentum Pœnitentiæ? R.*
Sunt sequentia: I. Ut nihil desit ad valorem; semper enim illicitum est conficere Sacramentum invalidum. II. Ut Confessarius habeat scientiam competentem. III. Debet habere probitatem vitæ; ne ipse sordescat, alios mundando. IV. Debet habere prudentiam sufficientem. V. Debet scire naturam sigilli confessionis, & suam obligationem servandi illud intactè; ut mox infra n. 699.

SECTIO II.

De Approbatione Confessariorum.

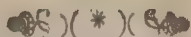
671. *Quia est approbatio? R.* Est authentica declaratio, seu testimonium de idoneitate Sacerdotis in ordine ad excipiendas confessiones.

672. *Approbatio quotuplex est? R.* Est duplex: Expressa & tacita.

I. *Approbatio expressa;* quæ fit per verba expressa, vel authenticum rescriptum. Unde hæc approbatio expressa, includit in se duos actus ex parte approbantis; Unum internum, id est: iudicium probabile de sufficientia, & capacitate Confessarii.

Q

Alte-

Alterum actum externum; id est: aliquod signū illius iudicii verbō, vel scriptō expressum.

II. *Approbatio tacita; est illa, quæ ipsō factō, vel facti convenientiā conceditur; v.g. per dissimulationem, vel si Parocho concedatur beneficium curatum, &c.*

673. *Approbatio & jurisdictio, an sunt idem?* R. In rigore non sunt idem. Ratio; *tum quia, Approbatio & jurisdictio sunt secum separabiles; potest enim quis judicari apertus & idoneus, sine tradita jurisditione. Tum quia, Approbatio, est actus intellectus; est enim iudicium de capacitate. Traditio verō jurisditionis, debet esse, actus voluntatis; quō superior vult conferre, & defacto confert jurisditionem.*

674. *Ad absolvendos saeculares, an omnino necessaria est approbatio?* R. Omnino est necessaria, ut sit approbatio Confessoriorum etiam Regularium. Ita *Frid: Sess: 23. cap. 15. de Reformatione.*

675. *An requiritur approbatio Episcopi, ad excipiendas confessiones Religiosorum?* R. Non requiritur ab Episcopo, sed requiritur à suis Superioribus. Ita communiter DD. Secundum statuta Ordinis nostri, hæc approbatio non spectat ad Superiores locales; v.g. Guardianos, sed ad ipsum Provincialem, vel Generalem.

676. *Confessarius ab Episcopo approbatus an eō ipsō censetur esse approbatus pro monialibus?* R. Non censetur esse approbatus, sed requiritur specialis approbatio pro monialibus. Ita decrevit Clemens

mens X. Greg: XV. tam de Confessariis ordinariis, quam de extraordinariis. V. n. 688.

677. *Sacerdos simplex, non approbatus an potest absolvere in articulo mortis?* R. Centum est posse. Ratio; quia in hoc casu Ecclesia dat omnibus Sacerdotibus potestatem absolvendi etiam hærenicis, excommunicatis &c. idq; dat potestatem absolvendi etiam à casibus reservatis & à censuris; quia in articulo mortis nulla est reservatio. Ita Tridentinū. Nota: I. *Articulus mortis* propriè, est illud tempus, quò mors certò instat proximè, & est inevitabilis. II. Multi Doctores sub articulo mortis comprehendunt periculum probabile mortis; *Periculum autem mortis, est illud;* in quo certò non instat mors, tamen probabiliter timetur ex frequentibus casibus; uti fit in prælio, in longa & periculosa navigatione &c. Plura v. infra n. 768

SECTIO III.

De Jurisdictione Confessarii.

678. *Quotplex est Potestas ut sic?* R. Est duplex: *Potestas ordinis* & *jurisdictionis*. I. *Potestas ordinis*, est illa, quæ confertur in ipsa ordinatione Sacerdotis. II. *Potestas jurisdictionis*, quæ supposita potestate ordinis, confertur à Superiore; & potest describi sic: *Est potestas Judicialis ligandi & solvendi poenitentem in foro interno Sacramentali.*

Nota: In ordinatione licet Sacerdoti detur plena potestas consecrandi Corpus, & Sanguinem Christi.

Christi Domini; tamen non datur plena Potestas absolvendi fideles à peccatis; nisi in articulo mortis. V. n. 613.

679. *Potestas jurisdictionis, quò differt à potestate Ordinis? R. Differunt per hoc: quia Potestas Ordinis (quæ dicitur in Corpus Christi mysticum;) est Potestas inchoata, incompleta, & in actu primo sumpta; Potestas vero jurisdictionis, est proxima, completa, & in actu secundo, ex eo, quia illam complet & proximè expeditam facit, cum designatione subditorum; omnis enim jurisdictio requirit subditos.*

680. *Potestas Jurisdictionis quæplex est? R. Est duplex: Potestas ordinaria, & Delegata.*

Potestas Jurisdictionis ordinaria; est illa, quæ alicui competit ratione officii, quò fungitur; v.g. ratione officii Episcopalis, Parochialis &c.

Potestas Jurisdictionis Delegata; quæ habetur vi concessionis factæ ab illo, qui habet ordinariam jurisdictionem. Et talem potestatem delegatam seculares habet, v.g. Religiosi approbati ab Episcopo, nullum habentes beneficium curatum &c.

681. *Qui habent jurisdictionem ordinariam? R. I. Summus Pontifex habet ordinariam jurisdictionem in universam Ecclesiam. II. Legati à Latere, & Nuntii Apostolici, intra terminos suæ nuntiaturæ. III. Episcopus & ejus Vicarius in suam Dioccesim. IV. Parochus in suam Parochiam. V. Superiores Regulares in suos subditos; v.g. Minister Generalis in totum Ordinem, Provincialis in suam Provinciam, Gvar-*

Guardianus in suos Domesticos, &c.

682. *Sacerdos non habens potestatem jurisdictionis, an validè absolvit?* R. Extra articulum mortis invalidè absolvit; unde, ut Sacerdos validè absolvat, requiritur jurisdictio ordinaria, vel delegata. Probat: Tum quia, ita Concil: Trident: Sess: 14. cap: 7. de Pœnit: Sacram.: Tum quia Sacramentalis absolutio est sententia, & actus judicialis; jam verò actus judicialis ex parte Judicis essentialiter supponit jurisdictionem in subditos; sententia enim lata in non subditos nulla est, & nullum habet valorem, Ergo &c.

683. *Jurisdictio quando amittitur?* R. Amittitur & expirat: I. Quando quis privatur officio, cui jurisdictio fuit per se annexa; v.g. quando Parochus resignat beneficium Parochiale. II. Quando quis excommunicatur, vel suspenditur ab officio, nisi excommunicatio, vel suspensio sit occulta; tunc enim in communi errore, valet absolutio. III. Quando peccatum aliquod priùs non reservatum, à Superiore reservatur. Ita Regi: l. 1. & alii.

684. *An omnis excommunicatus amittit jurisdictionem?* R. Non omnis, sed tantùm excommunicatus non toleratus. Excommunicatus verò toleratus validè absolvit, quamvis illicitè, nisi requisitus & contritus. Ibidem.

SECTIO IV.

De scientia Confessarii.

685. *Quam scientiam debet habere Confessarius?*

rius? R. Debet habere scientiam competentem, saltem mediocrem. Ratio; quia Confessarius cum sit *Judex, Doctor, & Medicus*, debet scire, quæ spectant ad suum officium, & ne se ipsum, & suos poenitentes exponat periculo errandi in materia gravi, & concernente salutem animarum; aliàs verificaretur illud: *Matth: 15. cæcus, si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt.* Notanda sunt hæc:

I. Scientia competens potest considerari 2plex: I. *Scientia eminens*, si quis optimè sciat jus Canonicum, Theologiam moralem, varios Casistas, & variorum difficultatum casuum conscientiae resolutionem, & circa eodem ratiocinationem. Hæc scientia quamvis sit utilissima, absolutè tamen non est necessaria, aliàs Confessarii pauci reperirentur. II. *Scientia mediocris*; si quis scit resolvere faciliores casus, tum ex Theologia morali, tum ex Casistis; nimirum ut integram summam casuum, saltem unus Doctoris Catholici, & classici, diligenter sciatis, intelligat, & frequenter legat.

686. *Confessarius quid debet scire in particulari?* R. Debet scire sequentia: I. Debet discernere inter lepram & lepram; id est: debet scire, quæ sunt peccata mortalia ex genere suo, & quæ venialia ex genere suo? II. Debet scire circumstantias peccatorum tam aggravantes tantum, quam speciem mutant. III. Debet scire censuras, & irregularitates, communiores pro Sacerdotibus, & peccata illa, quibus incurritur censura aliqua, vel

irregularitas. IV. Debet scire, quæ occasio proxima peccati? V. Debet scire peccata illa, quæ habent annexam restitutionem famæ, vel bonorum temporalium. VI. Debet scire casus reservados, tum summo Pontifici, tum Episcopis, tum casus reservados Religionis. VII. Debet scire formam, materiam remotam, & proximam Sacramenti Pœnitentiæ. VIII. Debet scire virtutes tum Theologicas, tum morales. *Interim Confessarius ante omnia debet scire, actus fidei, spei, charitatis, & contritionis; quomodo sunt eliciendi ex propriis motivis? ut tandem instruat suos pœnitentes ad illos eliciendos.* IX. debet habere notitiam tum de gratia habituali sanctificante, tum de gratiis actualibus, de voto &c. X. Debet scire casus faciliores & crebriores. XI. Debet scire, an pœnitens sit rectè dispositus? XII. Debet scire modum administrandi Sacramentum pœnitentiæ, validdè, licitè, & fructuosè. XIII. In difficilioribus sufficit, si sciat, dubitare, ita, ut, ubi contingat periculum errandi, consulat libros, & viros doctiores; *difficiliores autem materia contingunt circa impedimèta matrimonii, circa restitutionem, censuras reservatas &c.* XIV. debet scire, quàm salutarem pœnitentiam assignare, quæ remedia congruè adhibere? &c.

Universaliter loquendo; Confessarius debet scire, & quæ spectant ad ipsum Confessarium, & quæ spectant ad pœnitentem, & quæ spectant ad peccata.

687. Confessarius non habens competentem

sciētia, quomodo peccat excipiēdo confessiones? R. Peccat mortaliter, si notabiliter in scientia sit deficiens. Ita Felix Potestas, Buzembau, & alii. Dicitur: si notabiliter sit deficiens; quia (ut dictum est) sufficit, si habeat scientiam mediocrem; ita, ut saltem sciat prudenter de omnibus dubitare; tandem consulere libros, vel doctiores.

Nota tamen: Minor scientia requiritur pro rudibus, pro rusticis, & pro devotis hominibus; maior autem, pro civibus, Iudicibus, Juristis &c.

688. *Confessarii monialium qualem debent habere scientiam? R. Debent necessariò habere scientiam, & morum probitatem, suo officio proportionatam; nimirum præter superius enumerata debent scire non pauca alia: I. Debent scire regulam, & præcepta regulæ earundem monialium. II. Debent scire constitutiones ejusdem Religionis, in omni materia & casu. III. Debent scire obligationem monialium ad servandam clausuram, & penas de violatione clausuræ. IV. Debent scire casus reservados & censuras pro monialibus. V. Debent scire remedia contra scrupulos, & motiva ad svavitatem religionis &c. VI. Debent scire etiam suas obligationes; inter alias, noster Felix Potestas enumerat has: Confessarius monialium debet esse indifferens; non debet recipere munera & avaritia à particularibus; nunquam debet loqui, nisi quod conducunt ad confessionem & salutarem animæ instructionem; non debet esse asper & indiscrētus in zelo circa morum reformationem; paulatim,*

tim, & ex parte reformando mores, non verò ex toto, ne sic totum perdat; ne audeat ingredi, nisi in illis casibus, in quibus conceditur à Sede Apostolica; scilicet ad ministrandum Sacramentum Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & Extreme Unctionis, & ad commendandam animam agonizantium, siue secularium, siue monialium; alii verò casus omnes excluduntur. Plura apud Authores alios.

SECTIO V.

De Probitate Confessarii.

689. Quotuplex est Probitas vitæ? R. Est duplex: Moralis & legalis.

Probitas, seu bonitas moralis est tunc: quando Sacerdos est in statu gratiæ, nullum habens peccatum mortale.

Probitas legalis, tunc est: quando Sacerdos nullum habet Canonicum impedimentum; v.g. Excommunicationis, suspensionis, irregularitatis &c.

690. Confessarius qualem debet habere probitatem vitæ? R. Debet habere utramq; moralem & legalem; hoc est: debet esse in statu gratiæ sine peccato mortali; & ne sit irregularis excommunicatus &c. Deinde, ne suo malo exemplo scandalizet, deterreat, aut impediat pœnitentes à salutari pœnitentia.

691. Confessarius, ut fructuosè & exemplariter excipiat confessiones, qualem adhuc debet habere probitatem? seu quales dotes, & virtutes?

res? R. Inter alias dotes, & virtutes debet habere has: I. *Confessarius debet habere studium orationis*; id est: præmissâ intentione absolvendi; saltem brevem faciat orationem, offerendo hoc pium munus ad solius Dei gloriam. II. *Debet habere charitatem*, ut cum pœnitentibus tanquam Pater cum Filiis se gerat. III. *Debet habere zelum animarum*, *Singvine Christi redemptarum*; aliâs sine zelo erit negligens, & languidus. IV. *Debet habere fortitudinem*; tolerando propter amorem Dei omnes difficultates & molestias. V. *Debet habere mansuetudinem*, & spirituales affectum erga pœnitentes; ut sic fideliter sua peccata confiteantur. VI. *Debet habere discretionem*, & prudentiam, secundum regulas prudentiæ. VII. *Debet habere patientiam*, præcipuè, ut pœnitens sua peccata exactè explicet. VIII. *Debet habere fidelitatem in servando sigillo confessionis*, & nullatenus revelando. Undè verbò Confessarius debet esse bonus, & sibi, ut meritum habeat coram Domino Deo; & pœnitenti; ut convertat ipsum; secundum quosdam; dotes exprimuntur sic:

Confessor dulcis, affabilis, atq; suavis,

Prudens, discretus, mitis, pius, atq; benignus.

692. *Confessarius in peccato mortali administrans Sacramentum pœnitentiæ, an validè absolvit?* R. Validè absolvit, sed illicitè; id est: peccat non præmissâ confessione, aut saltem contritione. Est communis.

693. *Confessarius existens in peccato mortali,*

an tot peccata committit, quot pœnitentes absol-
vit? R. Probabile docetur, quod tot committat
peccata, quot absolvit. Ita Lacroix, Bonacina,
Oviedo &c. Ratio; Tum quia, administratio Sa-
cramenti respectu omnium, & singulorum pœni-
tentium, est completa, neq; una subordinatur alte-
ri. Tum quia, singulis Sacramentis fit gravis irre-
verentia, & injuria; Sancta enim sanctè tra-
ctanda, Ergo.

SECTIO VI.

De Prudentia Confessarii.

694. Qualis prudentia requiritur in Confessa-
rio? R. Requiritur saltem mediocris. Ratio; quia
Confessarius, simul est Judex, Medicus, & Do-
ctor; quæ munera nullatenus possunt exerceri sine
prudentia. Quid est prudentia v. 209.

695. Prudentia Confessarii, ad quas personas
debet extendi? R. Debet extendi ad tres personas:
I. Ad propriam personam; ut ipse Confessarius va-
lide, licitè, & fructuosè administret hoc Sacramen-
tum; juxta superius dicta; præsertim, n. 691.
II. Prudentia extenditur circa Adstantes per-
sonas; scilicet: ut æqualiter habeat se circa paupe-
res, & divites, (nisi sit specialis ratio v.g. infir-
mitatis,) ne clamorosè loquatur; ne motus impa-
tientes faciat &c. III. Prudentia extendi debet,
circa personam pœnitentis, ut omnia hæc per-
gat, quæ spectant ad salutem animæ, & conversionem
ejus; quæ spectant ad integritatem confessionis; quæ

ad imponendam salutarem poenitentiam; quæ ad datum consilium; ad faciendum examen; &c.

696. *Confessarius an tenetur examinare poenitentem?* R. Tenetur aliquando? *vide de hoc n. 737.*

697. *Confessarius si necesse fuerit, de quibus poenitentia debet interrogare?* R. Tenetur examinare de specie, numero, de circumstantiis peccatorum, de causis, de habitu, & de occasionibus proximis, quoties rationabiliter præsumit ista sufficienter non declarari, aut de hoc dubitat. Deinde: Si poenitens sit rudis, & simplex, debet interrogare insuper; an sciat mysteria fidei, præcepta Dei, Ecclesiæ, & statuta sui obligationes? *vide de hoc n. 757.*

698. *Quæ sunt regula prudentiæ, ut Confessarius dignè fungatur suo officio?* R. Sunt regulæ ferè innumeræ, & variæ pro diversitate personarum & circumstantiarum. Interim aliquas regulas observandas subjungo:

I. Non omnes poenitentes eodem modo sunt interrogandi, sed modo cuiq; accommodatò; unde cæteris partibus magis sunt examinandi dissolutæ vitæ, quàm timoratae; magis, qui rarò confitentur, quàm qui frequentius &c.

II. Confessarius de facili, & sine causa non interrumpat confessionem. Nondum finita confessione nunquàm reprehendat, & arguat, sed dulcibus verbis ad confitendum alliciat; confessione autem completà, pro opportunitate cum affectu & amore, salutarem dabit admonitionem.

III. Caveat, ne simplices & juvenes interroget de peccatis fortè illis ignotis, ne sic eos doceat, & inducat ad peccandum,

IV. Cautissimè procedat in materia castitatis, ne pœnitens scandalizetur, & mala, quæ ignorat, doceatur, cum periculo postea illa perpetrandi. *Vide de hoc n. 738.*

V. Si pœnitens superflua narret, & impertinentia; discretè, & peritè divertat sermonem; *vg. dicendo: jam intellexi &c.*

VI. Si pœnitens recorderetur; debet exprimere certum & determinatum numerum peccatorum; si autem non recorderetur, sufficit exprimere numerum probabilem, aut verisimilem, addendo particulas: *plūs, vel minūs.*

VII. Ut discernat, & bene consideret, an sit danda absolutio, vel neganda, vel differenda; *quæ dilatio præcipuè fit in peccato iræ, in peccato luxurie, & in materia restitutionis, &c.*

VIII. Accedente pœnitente Confessarius, non consideret vultum ejus, sed illico datâ benedictione, faciem suam tegat, ut sic libentiùs confiteatur &c.

SECTIO VII.

De Sigillo confessionis Sacramentalis.

699. Quid est Sigillum confessionis Sacramentalis? *ix.* Est obligatio strictissima in omni casu obligans, servandi secretum circa ea, quæ sunt cognita ex Sacramentali confessione.

700. Confessarius ad servandum sigillum

con-

confessionis, quò jure obligatur? R. Obligatur
3plici jure: Jure naturali, jure Divinò, & jure
Ecclesiasticò; est communis DD.

701. Confessarius an potest consilium petere
de aliquo peccato confess? R. Potest licitis me-
diis; si fuerit necessitas; id est: Confessarius quando-
cunq; petit consilium ab alio Sacerdote, debet pe-
tere cautè, omitendo circumstantias loci, temporis,
personæ; ita ut deveniri non possit in notitiam pœ-
nitentis. Unde si sit periculum revelationis personæ,
non est licitum consilium petere.

702. Quæ cadunt sub sigillum confessionis? R.
Sub sigillum confessionis omnia cadunt illa, quæ in
confessione sunt expressa, & detecta. I. Nulla pos-
sunt peccata mortalia & venialia revelari, sive illa
sint occulta, sive publica. II. Nullæ possunt reve-
lari circumstantiæ peccatorum. III. Non debet re-
velari pœnitentia injuncta. IV. Non debet revelari
negatio absolutionis. V. Non debent revelari
tentationes, scrupula, imperfectiones, defectus natu-
rales. VI. Non debent revelari peccata complicitis.
VII. Non debet revelari persona, quæ est objectum,
vel causa, vel occasio peccati &c.

703. Ex qua confessione contrahitur obligatio
sigilli? R. contrahitur ex omni & sola confessione
Sacramentali; sive illa confessio fiat Sacerdoti ap-
probato, sive non approbato; dum pœnitens bonâ
fide putat esse Confessarium legitimum.

704. Qui contrahunt obligationem sigilli? R.
I. Contrahit Confessarius non tantum verus, sed et-
tiam

tiam fctus, & per errorem legitimus existimatus.
II. Obligantur omnes illi, qui peccatum pœnitentis,
(*dum confitetur*) audiêrunt sive culpabiliter, sive
inculpabiliter, sive immediatè, sive mediatè, sive
licitè, sive illicitè. *Ratio*; quia talis revelatio red-
deret confessionem onerosam, odiosam, & à confes-
sione homines deterreret.

705. *Sigillum confessionis quâupliciter potest
violari?* R. Potest violari 2pliciter: Directè & in-
directè.

Directè, tunc violatur; quando peccata direc-
tè verbis revelantur.

Indirectè, tunc violatur; quando ex aliquo
dicto, vel facto Confessarii, potest quis cognoscere,
vel suspicari peccatum, aut defectum pœnitentis. Cõ-
sule de hoc Casistas.

706. *Confessarius, quid deberet respondere si
interrogaretur de cognitis in confessione?* R. De-
beret respondere: *nescio*; etiam cum juramento
licitum est negare; neq; esset hõc casu æquivoca-
tio, vel mendacium. *Rationem dat Delugo*; quia
prædicta responsio habet sensum hunc: *Nil scio sci-
entia tibi communicabili, vel nescio peccatum,
ut homo, & in his circumstantiis; scilicet, quòd
subjiciatur legibus humana societatis*; scientia
enim orta ex confessione non est ordinis naturalis,
quam habet quis ut homo, & quæ pertinent ad u-
sum humanæ societatis.

707. *Confessarius de licentia & consensu pœ-
nitentis, an potest licitè uti notitiâ confessionis?*
R.

R. Communior sententia docet, posse; est contra quosdam. Interim noster Matthæucci. ad talem casum requirit condiciones sequentes:

I. Ut si pœnitentis licentia expressa, & non sufficit præsumpta, vel tacita; Ratio; quia talis præsumptio est odiosa, & periculosa; multa enim sequerentur absurda.

II. Ut licentia detur à pœnitente liberè, & non coactè.

III. Ut Confessarius in nullo excedat limites confensis; unde Confessarius graviter peccaret contra sigillum, si plura peccata, vel pluribus aperiret, quàm pœnitens expressè concessit.

IV. Propter vitandum scandalum; hoc peccatum dicat pœnitens extra confessionem; ut det consensum in scriptis, & Confessarius habitâ licentiâ nunquam dicat: *audiui hoc in confessione*; aliàs talis revelatio esset odiosa, & esset peccaminosa mortaliter.

V. Ut talis revelatio cedat in evidens, & notabile bonum pœnitentis.

VI. Ut Confessarius non acceptet hanc licentiam; neq; pœnitens illam concedat, nisi sit iusta, & rationabilis causa.

708. Sacerdos violans sigillum quot peccata committit? R. Tria: I. Committit peccatum de-
tractionis, infamando proximum. II. Committit
peccatum infidelitatis, non servando secretum.
III. Committit sacrilegium; faciendo contra reve-
rentiam, & significationem hujus Sacramenti.

✠ * ✠

CAPUT VI.

De Casibus reservatis.

709. *An detur potestas in Ecclesia reservandi casus?* R. Certum est, quod in Ecclesia detur potestas reservandi quaedam peccata, à quibus inferiores Confessarii non possunt absolvere.

710. *Quid est casuum, seu peccatorum reservatio?* R. Est subtrahio jurisdictionis in Confessario, ne poenitentes absolvat à certis peccatis.

711. *Quid est casus reservatus?* R. Est peccatum mortale, cujus absolutio nulli Sacerdoti permittitur etiam approbato, sed manet penes superiorem, vel penes delegatum ab eodem.

712. *Quae sunt requisita, ut peccatum reservetur?* R. Ordinariè & ex praxi Ecclesiae sunt requisita tria: I. Ut peccatum sit grave & mortale. II. Ut peccatum sit externum; quia peccata interna, quamvis possint reservari; ordinariè tamen defacto sola peccata externa reservantur; ex eo, quod hæc reservatio sufficiat ad bonum regimen animarum. III. Ut peccatum sit consummatum, & non sufficit tantum attentatum, nisi aliud in lege exprimitur. Ratio; quia reservatio, cum sit quid odiosum & onerosum, est itridæ interpretationis; Unæ reservatō homicidiū, non reservatur voluntas interna occidendi hominem, nisi sequatur actualis mors.

713. *Qui sunt casus, & excommunicationes Papæ reservatae in Bulla Coenæ?* R. Incidunt in casus

R
fus

fus Bullæ Cœnæ, & in excommunicationem (ut
constat ex Bullario tom: 4. §. 6.) sequentes:

I. Omnes hæretici, schismatici, eorumq; fautores;
libros hæreticos legentes, tenentes, vel imprimen-
tes. Porro: Hæresis Papæ est reservata, formali
externa. V. n. 742.

II. Appellantes à Papa ad futurum Concilium
eorumq; fautores.

III. Pyratæ, seu latrones marini in mari Ponti-
ficio, præcipuè à monte argentario usq; ad Tarraco-
nam, eorumq; receptores & fautores.

IV. Surripientes bona naufragantium Christiano-
rum cujuscunq; generis, etiam inventa in littori-
bus cujuscunq; maris.

V. Imponentes nova pedagia & gabellas, vel au-
gentes; exceptis casibus à jure, seu ex speciali
licentia permisis.

VI. Falsificantes literas Apostolicas, vel falsifi-
cantes.

VII. Deferentes arma, & alia usui bellico idonea
ad Turcas, vel ad alios inimicos Christiani nominis,
& ad statum Christianæ Reipublicæ pertinentia, ibi-
dem in damnum Christianorum nuntiantes.

VIII. Impedientes eos, qui victualia, & alia ne-
cessaria, Romam convehunt.

IX. Ad Sedem Apostolicam venientes, vel ab ea
recedentes, suâ, vel aliorum operâ lædentes, & sine
jurisdictione vexantes.

X. Romipetas, seu peregrinos, etiam in urbe
morantes, vel abeuntes, lædentes, hoc est: vulneran-

rantes, mutilantes, depradantes, detinentes, & capientes.

XI. Interficiētes, mutilantes, vulnerantes, percutientes, capientes, carcerantes, vel hostiliter insequentes Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Legatos, vel Nuncios Apostolicos.

XII. Ad Romanam curiam pro negotiis suis recurrentes per se, vel per alios laedentes, percutientes, occidentes, spoliantes, eorumq; fautores.

XIII. Impedientes, ne l. teræ Apostolicæ dentur executioni. *Isem* impedientes, ne aliqui pro talibus literis ad Sedem Apostolicam possint recurrere.

XIV. Usurpantes iudicium competens Ecclesiasticis Iudicibus.

XV. Iudices sæculares, qui præsumunt Ecclesiasticas personas contra iuris Canonici dispositionem, ad suum Tribunal trahere, vel indirecte procurant, vel statuta edunt restringentia libertatem, aut sublativam ejusdem.

XVI. Impedientes, ne Iudices Ecclesiastici suo munere possint fungi. *Isem*, qui eludunt iudicium Ecclesiasticum, & recurrunt ad sæculares; omnium horum auxiliantes, consulentes, patrocinantes, faventes.

XVII. Usurpantes redditus Ecclesiasticos.

XVIII. Imponentes collectas, decimas, &c. Personis Ecclesiasticis. Praelatis, Monasteriis &c. sine expressa Pontificis licentia.

XIX. Iudices sæculares, qui se interponunt in causis capitalibus. seu criminalibus contra Ecclesi-

sticæ Personas illas capiēdo, processando, seu sentēdas
contra illos proferendo, vel vexando sine speciali li-
centia Sedis Apostolicæ.

XX. Occupantes bonæ, aut terras Ecclesiæ Ro-
mæ, & illius jurisdictionem usurpantes.

714. *Qui sunt casus, & excommunicationes
Papæ reservatæ, extra Bullam Cane? &. (ex
Buzembau & Wigandt.)* in partibus nostris usitatio-
res, sunt sequentes:

I. Percussores Clericorum, si percussio sit enor-
mis, *juxta Canon: Si quis suadente, &c.*

II. Duellantes, & cooperantes. *V. 752.*

III. Clerici communicantes cum excommunica-
tis à Papæ, & liberè admittentes eos ad Divina Offi-
cia; & omnes, qui communicant in crimine habente
excommunicationem annexam.

IV. Omnes illi, qui obtinuerunt absolutionem ab
excommunicatione Papæ reservatæ, sub conditione
de satisfaciendo parti læsæ; tamen conditionem non
implent; hi enim rursus incurrunt novam excom-
municationem.

V. Clerici inducentes quancunq; personam ad
faciendum votum, vel juramenta, ac promissionem;
quatenus talis persona sibi in eorum Ecclesia sepul-
turam eligat, & jam electam aliò transferat.

VI. Recipientes, & dantes, cum pacto quocunq;
rem ad hoc; ut religionem quis ingrediatur.

VII. Mendicantes transseuntes ad alium Ordi-
nem, absq; speciali Papæ licentia, præter Carthusi-
anum.

VIII. Omnes illi, qui temerariè in concionibus, vel in aliis publicis actionibus, ut lectionibus, vel conclusionibus; afferrent Beatam Virginem conceptam in Originali.

IX. Dantes vel promittentes in curia Romana aliqua donativa, ut ea, quæ petunt, faciliùs assequantur.

X. Omnes viri intrantes Monasteria monialium, & è contra omnes mulieres intrantes Monasteria Religiosorum.

XI. Omnes illi, qui malitosè componunt, retinent, vel imprimunt libros infames contra Ordines S. Dominici, & Francisci.

XII. Furantes libros, aut quaterniones ex bibliothecis minorum & Prædicatorum.

XIII. Omnes Regulares administrantes Viaticum, Extremam Unctionem; solemnizantes matrimonium sine privilegio, vel speciali licentia Parochi.

XIV. Simoniaci reales circa Ordinem, vel beneficium.

XV. Committentes Simoniam confidentialem.

XVI. Incendiarii publicè pro excommunicatis denunciati.

XVII. Sepelientes hæreticos in loco sacro.

XVIII. Sacrilegi, qui non tantùm infringunt Ecclesias, vel hospitalia, sed etiam bonis spoliunt.

XIX. Moniales professæ sine gravi causa egredientes è Monasterio.

XX. Impedientes executionem literarum sacræ poenitentiaræ.

XXI. Legentes, vel retinentes libros prohibitos;
(ubi non est sermo de libris hæreticis.)

XXII. Violatores immunitatis Ecclesiasticæ circa confugientes ad Ecclesiam.

XXIII. Vexantes eos, qui censuram in alios tulerunt.

XXIV. Violantes interdictum Papale.

XXV. Docentes posse fieri confessionem in absentia.

XXVI. Concionatores, qui S. Scripturæ sensum ab interpretatione Doctorum alienum, circa tempus antichristi, & extremi iudicii, & alia similia revelata, prædicant.

XXVII. Parochi non implentes iuramentum factum de residentia.

715. *Excommunicationes Papæ non reservatæ, usitatiores sunt sequentes, (ex Wigandt, in Compendio c. 11.*

I. Religiosi habitum suum temerè, & longò tempore dimittentes.

II. Contrahentes matrimonium in gradibus prohibitis, vel cum monialibus.

III. Cogentes fœminas ad matrimonium, vel monasterium.

IV. Domini sæculares prohibentes suis subditis, ne Ecclesiasticis sua bona vendant, aut ab eis emant, aut ne alia officia præstent.

V. Procurantes abortum fœtus animati.

VI. Confessarii monialium, si foveant discordias in electione.

VII.

VII. Negligentes administrare justitiam Ecclesiasticis.

VIII. Religiosi instituentes novum ordinem; audientes leges, vel medicinam extra claustra; tenentes arma sine licentia intra claustra.

IX. Imprimentes, mandantes imprimi, vendentes, apud se retinentes, evulgantes libros de rebus sacris, sine nomine auctoris, & approbatione Ordinarii.

X. Raptores mulierum, jurantes, faventes.

XI. Domini temporales, concedentes in terris suis locum, pro duello.

XII. Præsumentes absolvere à casibus Bullæ Cœnæ.

716. *Casus reservati Episcopo Vilnensi in Synodo Anno D. 1613.* I. Hæresis. II. Lectio librorum hæreticorum, qui ex professo tractant de dogmatibus fidei. III. Perjurium publicum in judiciis. IV. Falsificatio sigillorum, & cyrographorum. V. Falsum testimonium in judiciis scripto, vel voce dantium. VI. Sodomia. VII. Bestialitas. VIII. Incestus cum consanguinea, vel affine in primo gradu. IX. Violatio Virginum. X. Raptus cujuscunq; mulieris, multo magis alienæ uxoris. XI. Homicidium deliberatè voluntarium, & ad illud operam & consilium navantes (intellige actu exteriori factum) XII. Percussores Parentum. XIII. Incendiarii, si incendium sit factum ante denuntiationem, malo animo, & ex proposito factum, & ad id dantes consilium, vel auxilium. XIV. Peccatum Cle-

ricorum, piis legatis non satisfacientium. XV. Ad beneficij curata ordinariè non residentium sine facultate Episcopi.

Additi casus reservati in Synodo Anno 1669.

- I. Crimen magiæ, veneficiorum, incantantium, divortia inter conjuges procurantium, foventium.
- II. Suppellectilem post intestatos Sacerdotes rapientium, aut viliora pro melioribus supponentium.

717. *Qui sunt casus reservati Ordinis ex Generalibus constitutionibus?* R. Vide de illis *Statuta Provincialia cap: 7. fol: 71.*

Resolutiones quædam de Casibus reservatis Bullæ Cœnæ.

718. *Quare dicuntur casus reservati in Bulla Cœnæ?* R. Ex eo dicuntur: in Bulla Cœnæ; quia quolibet Annò, præsentè Papâ feriâ grâ in Cœnâ Domini hæc Bulla, seu decretum, solet legi, renqvari, & confirmari à Papa. Proinde; qui casus reservati expressi sunt in hac Bulla, dicuntur: casus Bullæ Cœnæ. Qui verò casus reservati sunt in aliis Bullis Pontificiis, dicuntur: casus extra Bullam Cœnæ.

719. *Quæ sunt observanda de casibus Bullæ Cœnæ?* R. Sequentia: I. Casus Bullæ Cœnæ, habent strictissimam reservationem, & habent sibi annexam excommunicationem Papæ reservatam, cum derogatione privilegiorum, quibuscunq; concessorū. Unde præfatos casus, si qui memoriter non possunt scire, omnes Confessarii debent apud se habere, ut excommunicationes in hac Bulla contentas cognoscant,

scant, & distinguant, ne errent, absolvendo illos, ad quos iurisdictio eorum non extenditur. II. Sacerdotes à casibus Bullæ Cœnæ absolvere præsumentes, extra periculum mortis; incurrunt excommunicationem, ipsò facto, licet non reservatam, (ut constat n. 715. XII. & peccant mortaliter. Ratio; quia in re gravissima exponunt se periculo administrandi invalide Sacramentum poenitentiae; & faciunt contra præceptum expressum summi Pontificis. Ab hac tamen excommunicatione possunt absolvi ab Ordinario. Ita Wigandt.

720. Quis potest absolvere à casibus Bullæ Cœnæ? R. Ordinariè absolvit Papa; si tamen hi casus sint occulti, & nondum ad forum contentiosum deducti, etiam absolvit Episcopus; (juxta Trident: Sess: 24. de Reformat: cap: 6.) vel per se ipsum, vel per suum vicarium.

721. An potest Episcopus in aliquo casu absolvere à casibus Bullæ Cœnæ publicis? R. Potest, si adsint impedimenta, propter quæ poenitens personaliter neq; potest adire Nuncium, neq; Sedem Apostolicam. Ratio; quia Ecclesia utpote Mater, censetur hoc concedere. Wigandt, & alii.

722. Quæ sunt illa impedimenta? R. Sunt sequentia: I. Si sit periculum mortis in itinere. II. Si sit longa infirmitas etiam non periculosa. III. Si sit proptetas, ut si cogereetur mendicare, qui alias non solebat. IV. Aetas senilis, vel juvenilis. V. Sexus fragilitas; ut si poenitens sit femina. VI. Si poenitens non sit sui juris; ut filius respectu Patris, ser-

servus respectu Domini. VII. Cura animarum. VIII. Debilitas, ob quam molestiae itineris ferri non possunt. IX. Debilitas membrorum, *vg.* si sit cæcus, claudus &c. X. Quodvis impedimentum, quod arbitrio prudentis judicatur legitimum. *Wigandt in Compend; c. 11. de Pœnit:*

723. *Regulares, an habent potestatem absolvendi à casibus Bullæ Cœnæ?* R. Superiores Regulares, qui habent jurisdictionem quasi Episcopalem (uti sunt Provinciales, Generales) eandem habent facultatem in suos subditos, quam habent Episcopi in suos subditos, (ut *immediatè dictum.*) Noster tamen Felix Potestas addit, quòd Prælati Regulares habentes potestatem quasi Episcopalem, licet possint absolvere ab aliis casibus reservatis Papæ; tamen non possunt absolvere à casibus septem; qui casus enumerantur sequentes: *Hæretici relapsi, schismatici, falsificatores litterarum Apostolicarum, deferentes prohibita ad partes infidelium, bigami, homicide voluntarii, & conspiratores in Romanum Pontificem. Idem, statuta Prov: fol: 72. n. 5.*

724. *Quid observandum iis, qui absolvunt à casibus Papalibus?* R. Absolutio semper debet fieri satisfactâ parte læsâ; vel saltem de hoc præstitâ sufficienti cautione; non quæ sufficit ad libitum læsi, sed ad iudicium prudentis Confessarii. *Wigandt ibidem;*

Reliqua de casibus reservatis.

725. *Casus reservati quotuplices sunt?* R. Sunt 2plices:

2plic
ann
ti, q
nem
palib
serv
7
ven
vatio
nem
cata
Qui
bon
&
7
Ius
ben
Un
tota
ster
non
loc
ben
M
n
vel
ser
d:

aplices: I. Casus reservati, qui non habent sibi annexam excommunicationem. II. Casus reservati, qui habent sibi annexam excommunicationem, ut constat ex dictis, præcipue de casibus Papalibus. In simili excommunicatio, alia est reservata, alia non reservata.

726. In quem finem casus, seu peccata reservantur? R. Ob hos fines: I. Ut per talem reservationem fideles melius dirigantur ad emendationem vitæ, & magis abhorreant committere illa peccata, quorum difficilem vident remissionem. II. Quia reservatio spectat ad bonum regimen, & ad bonum publicum; ad coercenda peccata atrocia, & graviora. Ut dicit Frid: S. ff: 14. c. 7.

727. Qui habent potestatem reservandi casus? R. Casus reservare possunt omnes illi, qui habent ordinariam jurisdictionem per se loquendo. Unde; summus Pontifex, potest casus reservare pro tota Ecclesia, Episcopus, pro tota Diœcesi, Minister Generalis, pro toto Ordine &c.

Dicitur: per se loquendo; quia in religionibus non est licitum Guardianis, & aliis Superioribus localibus casus reservare, sed solum Superioribus habentibus autoritatem quasi Episcopalem, scilicet: Ministris Generalibus, & Provincialibus, cum natura discussione, & consensu capituli generalis, vel Provincialis; ne nimis multiplicentur casus reservati, & sic vilipendantur.

728. Sacerdos, qui habet necessitatem celebrandi Missam, scilicet caret copiâ Sacerdotis approbati

ti pro reservatis, quid debet facere? R. Debet confiteri inferiori Sacerdoti, ut absolvatut directe à non reservatis; indirectè verò, & consecutivè à reservatis. Hoc tamen casu, habet onus, & obligationem postea adeundi superiorem, ut directe ab eodem absolvatut à reservatis. Ita Bonac: tom: 1. fol: 278. n. 5.

729. *Pœnitens, qui per oblivionem, peccatum aliquod reservatum, aut censuram prætermisit; cognitò peccatò reservatò, aut censurà quid debet facere? R. Tenetur adire superiorem; non tenetur tamen superiori repetere omnia peccata. Ibidem fol: 279. n. 7.*

730. *Regulares, an subjacent casibus, ab Episcopo reservatis? R. Regulares non exempti subjacent; Exempti verò non subjacent; quia quò ad hoc non subsunt jurisdictioni Episcopi. Communis DD.*

731. *Superior auditis solis casibus reservatis, an potest absolvere, remittendo pœnitentem ad inferiorem pro non reservatis? R. Non potest. Ita Bonacina, Buxemb: & alii commun: Ratio; quia confessio omnium peccatorum mortalium, (quæ pœnitens potest hic & nunc confiteri) est præcepta jure Divinò ad absolutionem; ut constat ex Concilio Trident: Sess. 14. cap: 5. Ergo, ut dimidietur confessio, non est in potestate superioris. Unde si Superior non valeat absolute audire omnia peccata, potest auditis solis reservatis remittere pœnitentem ad inferiorem, ut*

ab eodem absolvatur ab omnibus peccatis tam
reservatis, quam non reservatis; Superior autē
potest, si velit taxare poenitentiam pro peccatis,
& præscribere remedia adhibenda; quò casu non
absolveret propriè, sed tantùm tolleret reser-
vationem.

C A P U T VII.

De Remediis contra relapsum in peccata.

732. Remedia non relabendi in peccata com-
missa possunt omnia reduci: ad Orationem, & vi-
giliantiam; secundum illa duo monita Christi Do-
mini: Matth: 26. *Vigilate & orate, ut non in-
treatis in tentationem.*

Remedia spectantia ad orationē.

I. Frequenter confiteri, & Eucharistiam sume-
re cum magna humilitate & devotione.

II. Quotidie humiliter, & ferventer orare ad
Deum; implorando gratiam & auxilium ad veram
poenitentiam, & emendationem vitæ.

III. Ferventes! saltem breves orationes facere ad
passionem Christi Domini, ad Beatissimam Vir-
ginem MARIAM, & alios Sanctos.

IV. Frequenter habere memoriam præsentiae
DEI, cogitando Deum esse ubiq; præsentem, vin-
dicem peccatorum, & remuneratorem bonorum o-
perum.

V. Examina conscientiae facere *vg.* mane facere
propositū fugiendi malā occasionē, & vitandi tale pec-
catum,

catur, de vespere facere examen, an satisfecerit suo proposito.

VI. Libros spirituales legere, præsertim Vitas Sanctorum, de eorum laboribus, mortificationibus, martyriis &c.

VII. Obstinati peccatores recogitent brevitatem vitæ, & deliciarum ejus; voluptas momentanea, pœna verò per totam æternitatem, non desitura in inferno.

VIII. Recogitent crudelitatem in se ipsos; quòd amittant Deum, & æternam felicitatem; quòd exponant se æternis suppliciis; ubi æternitas sine fine, mors sine vita, infelicitas sine ullo regressu ex inferno.

Remedia spectantia ad vigilantiam.

I. Per vigilantiam, intelligitur, occasionum fuga; secundum illud: Eccl: 3. qui amat periculum, in illo peribit. Occasiones autem possunt esse hæ: conversationes suspectæ, consortia mulierum, curiositas oculorum, impudica colloquia &c.

II. Intelligitur memoria novissimorum; secundum illud: Eccl: 7. Memorare novissima tua, & in æternum non peccabis.

III. Consideranda est gravitas peccatorum, quanta damna facit animæ.

IV. Vitandum est orium, quod est causa multorum

rum peccatorum; secundum illud: *Otia dant vicia.*

V. Si contingat aliqua tentatio, in ipso principio resistendum est illi, consensus non præbeatur, sed potius fiat protestatio cum S. Casimiro: *malo mori, quam fedari.*

CAPUT VIII.

De Scrupulis, & remediis contra illos.

733. *Quid est scrupulus?* R. Est formido de peccato, ubi revera non est peccatum. E contra conscientia laxa, est tunc, quando quis ex motivo levi & insufficienti, judicat aliquid esse bonum & licitum, quod revera est malum.

734. *Scrupuli, ex quibus causis proveniunt?* R. Ex variis causis. I. Ex mala constitutione hominis; scilicet: ex natura timida, frigida, melancholica &c. II. Ex infirmitate, præsertim ex dolore capitis. III. Ex diuturna tristitia, per quam acquiritur melancholia, & perturbantur phantasmata. IV. Aliquando fiunt scrupuli ex permissione Divina, ut homo hunc cruciatum patiatur ob poenam peccati præsertim superbiæ, contemptus aliorum; aliquando etiam scrupuli profunt ad majus meritum, ut constet ex vita aliquorum Sanctorum &c.

735. *Quæ sunt remedia contra scrupulos?* R. I. Scrupuli possunt tolli per medicinas, ut tollantur humores, & melancholia. II. Debet esse frequens recreatio, & occupatio circa læta & hilaria. III. Sit refugium ad Deum per orationem contra tentatio-

nes Daemonis. IV. In omnibus scrupulosus debet sequi directionem Superioris, vel Confessarii, debet illi obedire, supposito, quod sit Confessarius pius & eruditus. V. Non facile credat, quod prae- buerit consensum, quia in hoc saepe fallitur. VI. Studia sunt temperanda vigiliae; & jejunia tantum fiant ex consilio Confessarii; consortia sunt vitanda cum scrupulosis &c.

736. *Confessarius, quomodo debet se gerere cum scrupulosis?* R. Magna prudentia, discretio, & scientia requiritur in Confessario; aliàs si Confessarius esset imperitus & indiscretus; nullum spiritua- lem adferret fructum; magis conturbaret, afflige- ret & induceret in desperationem. Proinde, ut Con- fessarius fructuose juvet scrupulosos;

Observanda sunt haec: I. Confessarius habeat notitiam & peritiam scrupulorum. II. Ut habeat remedia in promptu, & sine ulla hæsitatione instru- at injungendo hoc esse faciendum, & illud omitten- dum. III. Prolixos discursus non faciat, neq; mul- tiplicet rationes, ne occasio præbeatur plurium scrupulorum, sed sine discursu captivet intellectum. IV. Persuadeat & injungat obedientiam, ut abjectio suo judicio, submittat se judicio Confessarii; scrupulo- sus enim non potest se ipsum regere, sed necessa- rio debet regi ab alio. Ita omnes DD. V. Ex- tra confessionem non permittat adire, propter inter- rogationes faciendas de dubiis. VI. Non permittat confessiones repetere, & facere generales, nisi sit magna & evidens necessitas. VIII. Debet prohibe-

ri lectio rigidiorum librorum. VIII. Non debet esse crebra mutatio Confessariorum. IX. Scrupulosis exhortatio facienda est suavis, mitis & benigna; ne afflictio addatur afflictioni; *si tamen sit necessitas*, potest adhiberi aliquando discreta austeritas, ut amoveatur pertinacia scrupulosis contentanea. *Plura apud Authores.*

C A P U T IX.

Proponit instructionem practicam, propter Confessarios, cum aliquorum casuum resolutione.

737. *Confessarius an obligatur examinare poenitentem?* R. Confessarius tenetur aliquando interrogare poenitentem. *Est communissima contra quosdam.* Ratio est; *tum quia*, Confessarius debet cognoscere causam, scilicet peccata omnia; si autem non interrogaret, & non adjuvaret; sæpè non cognosceret omnia. *Tum quia*, Si Confessarius habens clavim scientiæ, & non uteretur illâ, multæ confessiones essent sacrilegæ propter innatam verecundiam, vel ignorantiam.

738. *Confessarius, quomodo debet procedere in materia castitatis.* R. Confessarius de peccatis luxuriæ, præcipuè cum sexu fæmineo & cum adolescentibus, nimis caute debet procedere, ne doceat peccare, & ne scandalū, aut suspiciōe de se ipso pariat. Unde si necessaria fuerit interrogatio, utatur verbis paucis & honestis, hōc modō: I. Quærendum ante omnia generaliter: *nonne habuerit aliquam turpem cogitationem? nonne mente & voluntate aliqua*

*liquid contra calitatem admiserit? Si tales cogitationes non habuerit, vel si habuerit, tamen illas rejecit, consensum non præbuit, confugit ad Deum & ad orationem; nil plus est interrogandum. II. Si fateatur habuisse malas cogitationes non rejectas; ulterius interrogetur gradatim, à generalibus descendendo ad particularia; scilicet: utatur verbis *cautis*, & pueris descendendo à cogitationibus, ad mentalem consensum illarum; à consensu ad verba, ad tactus, ad oscula, affectus, & ad alias circumstantias, ex quibus si aliqua fateatur; quære: *nonne fortè aliquod pejus feceris?* Eo.*

7.9. *Quæ Confessario sunt observanda circa confessionem puerorum, puellarum, & adolescentum?* R. Multi Viri prudentes consent in hoc gravissimam esse difficultatem; longè enim facilius est expedire Adultos, quàm pueros. Ratio; quia sæpè dubium est, an habeant annos discretionis? an re ipsa peccaverint? an habeant requiritos actus ad absolutionem? Proinde, observanda sunt hæc:

I. Pueris, quamvis non sint capaces absolutionis, expedit illis permittere confessionem, ut discant, & arescant confiteri. Unde, tenetur Confessarius, illos extra confessionem instruere, querendo primò, de Rudimentis fidei; tandem, quæ spectant ad confessionem, & ad d. Communionem.

II. Si Confessarius dubitet, an pueri, vel puellæ septuages habearint sufficientem usum rationis? debeat absolvi sub conditione; quia nullus est privandus jure suo
ob

ob aliquod dubium; non verò absolute; reverentia enim Sacramenti hoc exigit, ne exponatur periculo nullitatis. *Ita Gubat & alii communiter.*

III. Confessarius, si judicet puerum esse absolvendum, debet ipsum adducere ad dolorem hoc, vel simili modò: *Fili, qui peccant, quò perveniunt post mortem? R. Ad infernum, vel purgatorium. Quid anima patiuntur in purgatorio, vel in inferno? R. Gravissimas penas ignis. Quis destruit hominem ad tales penas? R. Deus. An agnoscis, etiam te offendisse Deum, qui ita potest punire? R. Agnosco. Quæ nobis fecit bona Deus? R. Multa nobis bona fecit Deus. Quæ illa sunt bona? R. Omnes gratiæ à Deo nobis datæ, sunt maxima bona, scilicet: quia creavit nos; quia redemit nos, quia continuas nobis dat gratias ad bona opera, quia vult nos salvare, & dare gloriam æternam; &c. Si Deus tam magna facit bona, nonne dignus amari, & non offendi? Deinde; Quamvis ista bona non essent, tamen Deus est dignissimus amari; quia in ipso est omnis pulchritudo, omnis perfectio, omnis bonitas; proinde non debet offendi; cum ergo Deum offendisti, audoles ex toto corde? R. Dolco ex toto corde. Tandem; inducatur explicitè, & expresse ad eliciendum dolorem memoriter, vel ex aliquo libro. Nota: eodem modò procedendum cum rudibus, & simplicibus.*

IV. Confessarius inculcet pueris horrorem peccati: quia reddit animam turpem, & diffamem

instar Demonis; quia reddit Deo odibilem; quia meretur poenam eternam; quia privat gratiâ Dei, & gloriâ celesti &c.

740. *Quomodo Confessarius debet procedere cum peccatore inhabituato, & recidivo? R.* Confessarius potest absolvere consuetudinarium primâ vice, quâ se accusat de peccatis suæ consuetudinis, licet nulla adhuc emendatio præcesserit, dummodo illam seriò proponat; aliis tamen vicibus, est deneganda absolutio, vel differenda, etiam si dicat se habere dolorem & propositum. *Est comun: DD.*

741. *Quæ Confessario sunt observanda cum captivis & damnatis ad mortem? R.* sequentia:

I. Svadent Authores, ne Confessarius damnandum ad mortem, antequam capitalis sententia feratur, & publicetur, admittat ad faciendam confessionem. *Ratio;* quia exinde potest fieri periculum confessionis invalidæ; vix enim potest Reus integrè confiteri, tum ob timorem, ne ad Judicem deferatur, tum ob spem defensionis à Confessario, si se dicat esse innocentem.

II. Confessarius Reo non svadeat fugam, neq; ad illam ullis mediis cooperetur: quia licet hoc posset licitè facere; hoc tamen non expedit; aliàs Judices Confessariis tam facilem aditum ad reos non concederent.

III. Confessarius ipse sententiam mortis non indicet reo; quia hoc officium spectat ad Ministros justitiæ.

IV. Diebûs antecedentibûs antequam sententia feratur

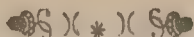
feratur & promulgetur, quâvis die curet Confessarius adire reum per se, vel per alios, ad facienda spiritualia colloquia in variis materiis, salutarem vitam concernentibus, & sic eum disponet ad verum dolorem, & ad veram confessionem. Tandem, post latam sententiam omnem conatum adhibeat, quæ spectant ad confessionem, & ad dignam susceptionem SS. Eucharistiæ.

V. Pridie, & ipsa die executionis, præsertim omnem curam adhibeat ad danda varia remedia, reflectendo & suaviter inducendo reum, ut consideret jam adesse diem, à quo pendet felix, vel infelix æternitas; jam imminere viam æternitatis, & similia.

VI. Ubi ad locum supplicii devenum fuerit, jubet Confessarius omnes adstantes genu flectere, & Deum pro eodem reo exorare.

VII. Tandem immediatè ante ipsam executionem suggerantur reo pia suspiria contritionis, fidei, spei, & charitatis Dei: Demum, frequens invocatio Nominum JESU, & MARIÆ. De absolute corum v. n. 773.

742. Confessarius, quomodo se gerere debet, cum hæretico verè poenitente? R. imo: Si hæresis sit purè mentalis & interna, potest absolvere Confessarius quilibet approbatus. (Ita Augustinus, Matheucci in Caut: Confess: l. 1. c. 3.) Ratio; quia prædicta hæresis non habet sibi annexam excommunicationem Bullæ Cœnæ. R. 2do: Si hæresis sit formalis externa; non potest Confessarius

cessarius etiam approbatus absolvere. *Ratio*; quia hæresis externa est conjuncta cum excommunicatione Bullæ Cœnæ, summo Pontifici reservata. *R. 3tio*: Si hæreticus tantum sit *materialis externus*, ita, ut interne credat omnia, quæ Ecclesia Romana credit; talis potest absolvi à Confessario approbato ab Episcopo. *Matheuc: Ibidem.*

743. *Quæ conditiones requiruntur, & quæ ceremonie debent in praxi fieri, cum hæretico formali, verè poenitente?* *R.* Hæc sunt faciendæ:

I. Confessarius instruat hæreticum convertendum articulos fidei necessarios, tum necessitate medii, tum necessitate præcepti. *Instruat ipsum*, in quibus articulis Catholici convenient cum hæreticis, & in quibus differant; *ostendat ipsi certitudinem nostrorum dogmatum*, ex motivis credibilitatis Catholicæ Fidei. *Inquirat*, an sit baptizatus? in quo loco? & à quo? &c.

II. Hæreticus conversus in confessione quamvis multa & gravia peccata commississet, non reprehendat illum rigide, sed benigne & suaviter, laudet suam victoriam in manifestandis suis peccatis; nec poenitentia gravis injungatur.

III. Talis hæreticus poenitens debet absolvi publice, & etiam aliis Catholicis constet authenticè, jam esse incorporatum Catholicæ Ecclesiæ.

IV. *Publica professio fidei ab hæretico converso, debet fieri hac methodo*: Confessarius induens superpellicem, & stolam impostam, cum uno saltem Ministrò, dic aliquò festivo, ad majus altare, ante
quod

quod Neo-Catholicus inter duos saltem testes adstantes, cum candela accensa genu flexus recitet clarâ & distinctâ voce professionem fidei vernaculâ lingvâ, in fine cujus binos digitos imponens Evangelio, (*vg. S. Joannis,*) juret se semper in Fide Catholica permanfurum. *Postea Confessarius* eundem publicè formâ conveniente, (*recitatô priûs Psalmô: Miserere mei Deus &c. Versibûs & oratione: Deus, qui culpâ effenderis &c.*) absolvat ab excommunicatione propter hæresim, incurâ. Quô factô neo-professus Catholicus confiteatur cuicunq; Sacerdoti (*etiam non habenti facultatem absolvendi ab excommunicatione, ob hæresim incurâ; quia ab hac jam est publicè absolutus, quæ absolutio defactô valet in foro conscientia;*) & absolvatur à reliquis censuris, ac ab omnibus peccatis. Tandem, cum devotione suscipiat Sacram Communionem.

V. His omnibûs peractis, neo-professo Catholico, detur testimonium scriptum susceptæ Catholicæ Fidei, inscribatur eadem conversio archivo Conventus, authenticè, cum subscriptione manuum Superioris, Confessarii, & ipsius Neo-Catholici.

VI. Quæcunq; hætenus dicta sunt, intelligi debent de heretico, qui nunquam fuit Catholicus; si enim Catholicus laberetur in hæresim, illâq; cōstiteretur nō est necessaria publica professio, neq; publica absolutio (*supp. fitô, quôd hereticus nō fuerit publicus*) sed sufficit, quôd cum vero dolore & proposito cōfiteatur, & in foro conscientia absolvatur à Confessa-

rio habente specialem potestatem absolvendi ab hæresi. Ita communiter DD.

744. Confessarius, quomodo debet se gerere cum schismatico verè pœnitente? R. 1mo: Si schismaticus sit simul hæreticus; eodem modò, est procedendum, sicut cum hæretico; ut dictum n. 742. R. 2do: Si schismaticus non sit hæreticus; videat, an sit internus, & sic potest absolvi; quia in hoc casu censura non incurritur. Si verò schismaticus sit externus; Confessarius non potest absolvere; quia habet annexam excommunicationem Bullæ Cœnæ, Papæ reservatam.

745. Confessarius, quomodo debet se gerere cum Apostata à fide, verè pœnitente? R. Procedendum est ita, sicut cum hæretico; scilicet: si sit internus; potest absolvi à Confessario approbato. Si sit formalis externus, non potest absolvi. Item, potest absolvi, si Apostata fuit tantum materialis externus ita, ut pœnitens intellectu suo rectè senserit de Fide Catholica. Ratio; quia Apostata talis non incurrit excommunicationem Bullæ Cœnæ. Carena, Matheuc, &c.

Nota: Apostasia à Fide describitur sic: est recessus in toto à Fide Christi. Unde, Apostata à fide, per hoc differt ab hæretico; quia hæreticus negat articulum fidei unum, vel plures; jam verò Apostata negat omnes articulos Fidei; scilicet, quando se confert ad aliam sectam Turcarum, Judæorum, Atheorum &c.

746. Confessarius quomodo debet se gerere cum
legen-

legentibus, & retinentibus libros hæreticos, hæ-
resim continentes; vel de Religione tractantes?

R. Libros hæreticorum scienter legentes, impri-
mentes, vel eosdem defendentes, non possunt absolvi
à Confessario etiam approbato ab Episcopo. Ratio;
quia omnes prædicti ligantur excommunicatione
Bullæ Cœnæ, à qua nullus potest absolvere, nisi
summus Pontifex, vel alius ab eo delegatus. Unde
Confessarius in tali casu debet procedere hęc mo-
dò: I. Injungat pœnitenti, ut deferat librum Inqui-
sitoribus, vel in defectu illorum, ipsi Loci Ordina-
rio. II. Non absolvat prius (*quamvis habeat con-
cessam sibi potestatem,*) nisi pœnitens prius rea-
liter talem librum unum, vel plures, referat Inqui-
sitoribus, vel Episcopo. III. Si pœnitens sciat e-
tiam alios complices, retinentes in suis domibus li-
bros hæreticorum, ante absolutionem præcipiat, ut
intra Mensem denuntiet Inquisitoribus, vel Episco-
po. IV. Inquirat, à quanto tempore habuit tales
libros? quoties illos legit? vel quoties etiam aliis
accommodabat? V. Aperiat gravitatem peccati,
quod peccaverit mortaliter contra obedientiam de-
bitam Ecclesiæ, & contra fidem propter periculum
amittendi illam; excitet pœnitentem ad eliciendos
actus fidei; tandem injunctâ pœnitentiâ, (*si data
sit potestas absolvendi*) absolvat.

Observanda insuper sunt hæc: I. Ut excom-
municatio Bullæ Cœnæ in hac materia incorratur,
hæ sunt conditiones: Primò: Ut Author libri sit
hæreticus, sive talis author sit damnatus, sive non;
sive

five publicus, five occultus. *Secundò*: Ut fiat sine licentia Sedis Apostolicæ. *Tertio*: Ut legatur materia notabilis, & sufficiens ad peccatum mortale. *Quartò*: Ut scienter legatur, imprimatur, vel retineatur. *Quintò*: Ut liber expressè hæresim contineat, vel de Religione tractet.

II. *Liber tunc hæresim continet*, quando aliquid docet contrarium articulis Fidei; *vg.* Si doceret: *Sacramenta non esse septem; sub speciebus panis non esse Corpus Christi; Pontificem Romanum non esse verum Christi Vicarium, & Petri Successorem &c.* Hæ & similes propositiones sunt hæreticæ.

III. *Liber tunc de Religione tractat*, quando tractat de illis, quæ spectant ad expositionem fidei, scilicet: quādo explicatur S. Scriptura, de cultu Dei, & Sanctorum, de Sacris ritibus, de Clericis, de monachis, Prælatiis, de Ecclesia visibili, & invisibili, *hæc omnia spectant ad Catholicam Religionem.*

IV. Eandem censuram incurrit, qui legit manu scripta ab hæretico, si contineant hæresim, vel de Religione tractent. *Ratio*; quia sunt verè libri. *Matthæi*: l. i. c. 34.

V. Eandem censuram incurrit, qui hæreticos libros legeret non malò animò, sed ex sola curiositate, vel ad confutandos errores hæreticorum. *Ratio*; quia non est licitum legere sine licentia Sedis Apostolicæ; Bulla enim non considerat animum, sed factum. Unde, non excusatur etiam ille, qui ita est firmus in fide, ut moraliter non sit periculum

lum . . . sequendæ hæresis. *Ibidem.*

VI. Qui retinet librum prohibitum parvò tempore; *vg.* unò vel alterò die, non incurrit excommunicationem. *Ratio;* quia parvitas materiæ & temporis excusat. *Ita Buzembau. Item,* excusat ab excommunicatione ignorantia crassa, si vel nesciat esse hæreticum, vel nesciat tractare de Religione; *Plura in Cautela Confessi Matbauc: & apud alios Autores.*

747. Confessarius quomodo debet se gerere cum Astrologo verè poenitente? *R.* Suppositò, quòd Astrologia sit judiciaria & illicita; si fuerit sine ulla hæresi; antequam absolvatur, curet Confessarius, ut libros Astrologiæ referat Inquisitoribus, vel Episcopo. De falsitate moneatur, ut retractet, & detestetur talem Astrologiam. Optimum est eisdem perlivadere, ut spontè præsentet se coram Inquisitoribus, ut sic possit gaudere privilegiis spontè comparentium.

Dicendum: si fuerit Astrologia sine ulla hæresi; quia si contra fidem erraverit, *vg.* quòd homines nati sub tali vel tali sydere necessitentur, & cogantur ad bonè, vel malè operandum; talis Astrologus esset hæreticus formalis, consequenter cum illo procedendum est, ita, sicut cum hæretico; ut dictum supra. *Nota: Astrologiam esse 2plicem: Naturalem, & Judiciariam.*

Astrologia naturalis, & licita; tunc est, quando præcognoscuntur effectus necessarij & naturales, ex constellationibus, ex aspectu, motu, & situ a-

stra-

florum; *vg.* pluvia, serenitas, tempestas in mari, &c.

Astrologia Judiciaria, & illicita; quando habitō, natiō, pactō cum Dæmone, ex astris prædicuntur effectus contingentes, pendentes à libertate creata.

748. *Confessarius, quomodo debet se gerere cum obligatis ad denunciandum hæreticum? &c.* Sunt hæc resolvenda:

I. *Non denuntians, si sit simul fautor, defensor, vel receptator hæreticorum;* talis incurrit excommunicationem Bullæ Cœnæ, & non potest absolvi propter censuram Papæ reservatam.

II. *Non denuntians, si omiserit denunciare per totum tempus, ab edicto inquisitionis taxatum, ad incurrendam excommunicationem;* talis etiam non potest absolvi ob eandem excommunicationem Papæ reservatam, licet non sit fautor hæreticorum.

III. *Obligatio denunciandi hæreticos, est tum ex jure naturali, tum ex jure canonico; idq; ad hanc denuntiationem non debet præmitti fraterna correctio. Unde Filius, tenetur denunciare Patrem hæreticum; uxor, maritum, frater, fratrem, &c. Deinde, denunciandus hæreticus etiam occultus, cujus crimē potest probari duobus testibus; imò quamvis solus sciret denuntians. Item: quamvis sciretur hæretis sub secreto etiam jurato. Item; quamvis hæreticus sit emendatus, debet denunciari. Plura in Caut; Conf: Matheus: l. 11. c. 4.*

749. *Confessarius quomodo debet se gerere cum Confessario sollicitante? R.* Hæc sunt observanda, & resolvenda:

I. Si talis Confessarius in actu sollicitationis, nullum habuit errorem in intellectu, credendo aliquid contra fidem; *vg. quòd licitum sit profanare Sacramentum; Ec.* potest absolvi à Confessario approbato. *Ratio;* quia casus ex parte Confessarii sollicitantis, non est reservatus in jure.

II. Si Confessarius sollicitans, habuerit in intellectu aliquem errorem contra fidem; procedendum cum illo, ita, sicut cum hæretico; quinimò corruptus debet remitti ad Judices fidei.

III. Confessarius sollicitans, (*si docuerit personam sollicitatam non teneri ad denuntiandum, si confiteatur coram Confessario sollicitante;*) non potest absolvi; quia talis incurrit excommunicationem Papæ reservatam; *ex decret: Alexandri VII.*

IV. Sacerdos sollicitans antequam absolvatur, debet exigi ab illo juramentum; ne amplius hoc crimen committat; quia in enormibus omnino debet exigi juramentum. *In casu verò, si nollet præstare juramentum;* non debet absolvi tanquam indispositus, & non paratus, ad non patrandum hoc crimen.

V. Sacerdos sollicitans, ne luat poenas in foro externo; consulendum est illi, ut spontè fateatur suum crimen coram Inquisitoribus. *Ratio;* quia, si nullis indiciis est præventus; *gaudebit beneficio*
spon-

spontè comparentium; & si est præventus; gaudet beneficio comparentium non citatorum, neq; vocatorum. Plura Matheuc: Ibidem l. 1. cap. 5.

750. Confessarius, quomodo debet se gerere cum persona sollicitata? *W.* Persona sollicitata antequam absolvatur, debet Confessarius monere illam, de obligatione denunciandi Confessarios sollicitantes Inquisitoribus, vel Ordinario; ita, ut si intra Mensem non denuntiet (*quoniam tale tempus in edicto Sacre Inquisitionis statutum est ad denunciandum,*) ipsò factò incurrat censuram, cujus absolutio est reservata eidem S. Officio; consequenter nullus Confessarius inferior potest absolvere extra articulum mortis; neq; sub tempus Jubilæi, & suppositò, quòd in articulo mortis absolveretur, non aliter tamen; nisi impositò onere & receptà juratâ premissione, ut cessante periculò, compareat coram Inquisitoribus fidei ad denunciandum eundem Confessarium, sub pœna reincidentis in eandem censuram. Unde, Persona sollicitata quamvis Confessario sollicitante consensum praeberit, obligatur denunciare. *Item*, Virgo sæcularis, vel monialis, si non potest adire Inquisitores, vel Episcopum per se ipsam, tenetur per literas denunciare. *Item*: quamvis grave damnum timeret, obligatur; quia cuiuscunq; periculo potest occurrere S. Officium. *Ibidem*.

751. Persona sollicitata, quæ noluît denunciare Confessarium sollicitantem, an potest absolvi
tem-

tempore Jubilei? R. Non potest. Ratio; quia privilegium etiam tempore Jubilæi intelligitur satisfactâ parte, & sine præjudicio tertii; jam verò hic tertium, & pars lesa, est ipsum Sacramentum Pœnitentiæ, & commune bonum Ecclesiæ ac fidelium; cui tenetur Pœnitens satisfacere per denuntiationem. Ibidem.

752. Confessarius, quomodo debet se gerere cum duellante? R. Duellans si sit constitutus in articulo mortis, debet absolvi servatis conditionibus; uti in simili dicitur de hæresi n. 768. Si verò sit, extra periculum mortis, non potest absolvi; quia duellum est casus reservatus summo Pontifici, & habet annexam censuram excommunicationis. Duellum autem potest describi sic: est certamen duorum, vel plurium, initum auctoritate privata ex mutuo consensu, cum periculo vitæ, vel mutilationis, in certo loco, & tempore designato.

Observanda sunt hæc: I. Duellum, quod fit auctoritate privata, semper est peccatum mortale, & est intrinsecè malum, neq; unquam licitum est illud offerre, vel acceptare. Ita omnes DD. Rati; tum quia, solus Deus habet dominium vitæ hominis, ergo illam non est licitum destruere, neq; se committere periculo illius destruendæ. Tum quia, Trid: Sess: 25. cap: 19. ait: detestabilem duellorum usum, fabricante Diabolo, introductum esse, ut cruenta corporum morte, animarum etiam perniciem lucretur. Neq; dicas: Duellum est

est necessarium ad vitandam ignominiam, & ignominiae notam, quae contrahitur, si duellum non acceptetur, vel injuria accepta non vindicetur. *R. Nego antecedens. Ratio;* quia quaecumque illa sit ignominia, orta ex perverso hominum iudicio, debet contemni; ne amittatur gloria coelestis, & felicitas aeterna, & contrahatur infelicitas, ac ignominia aeterna.

II. Hanc excommunicationem Papae reservatam, non tantum incurrunt duellantes ipsi, sed etiam eorum secundantes, fautores, defensores, svadentes, provocantes, opem, vel consilium dantes; ex industria spectatores; id est: qui non casu, sed ex proposito aspiciunt duellantes. *Ita Clemens VIII.*

III. Duellans, qui moritur in ipso conflictu, privatur S. Sepulturâ, quamvis ante mortem daret signa poenitentiae, & à Confessario absolutionem reciperet. *Ratio;* quia denegatio sepulturae, non est praecise ob decessionem in peccato, sed in poenam & detestationem duelli commissi. *Dictum: qui moritur in ipso conflictu;* quia si duellans accepto vulnere alio die moreretur, non privatur Ecclesiasticâ Sepulturâ. *Ratio;* quia à Trident: poena privationis sepulturae infligitur tunc: *Si in ipso conflictu decesserint;* & à Clemente VIII. *Si in ipso conflictu obierint. Mathaeus: l. 1. cap: 2. Antoine, & alii.*

753. *Confessarius, quomodo debet se gerere cum pro curantibus abortum?* *R. Confessarius debet interrogare, an foetus fuerit animatus, vel inanimatus.*

animatus? *Si fuerit inanimatus?* (S aliunde capax absolutionis;) potest talem poenitentem absolvere. *Si verò fuerit foetus animatus;* Confessarius approbatus, si non habeat specialem facultatem concessam ab Episcopo, non potest absolvere. *Ratio;* quia procuratio abortus est casus habens annexam excommunicationem reservatam Ordinario; juxta Constitutionem Gregorii XIV. *Matbauc: ibidem lib. 2. c. 20. n. 16.*

Observanda sunt hæc I. In Confessario non sufficit facultas quæcunq; absolvendi à casibus Episcopo reservatis, sed necesse est, ut sit specialiter deputatus ad hos casus; ita, ut in facultate individue exprimat quod possit absolvere delinquentes circa abortum foetus animati; *ut habet expressè Constitutio Gregori.*

II. Censura hæc non incurritur, nisi securò mortis effectus; id est: quando re ipsa secutus est abortus animati foetus, & nisi libere & scienter abortus procuretur.

III. Poenitens, si diceret: *probabile erat, quod non fuerit animatus;* similiter talis non potest absolvi à Confessario etiam approbato, si non habeat specialem facultatem. *Ratio; tum quia,* Poenitens etiam talis est reus homicidii, consequenter est excommunicatus; quia quando probabile est non esse animatum, probabile etiam est, esse animatum. *Tum quia,* in moralibus ejusdem est malitiæ voluntarie constituere, in morali & proximo periculo committendi aliquod crimen, ac revera crimen com-

mittere; Ergo, talis est reus homicidii.

754. Confessarius, quomodo se debet gerere cum illo, qui tenetur ad restitutionem? *Y.* Observanda sunt hæc: imo: Si summa sit tenuis & levis; potest pœnitens absolvi, si faciat propositum restituendi; suppositio, quod prius a vice confiteatur; secus, si in præteritis confessionibus, jam fuit injuncta restitutio, tamē non est facta satisfactio, hōc casu non debet dari absolutio. 240: Si summa sit notabilis, & potens sit ad restitutionem; quamvis pœnitens faciat propositum, non debet absolvi, nisi prius restituat. Ratio est; quia sicut non est licitum alienam rem surripere; ita non est licitum, alienam rem injuste possessam retinere, differendo illius restitutionem. Communis DD. In simili vide, infra n. 775. 3tio: Si pœnitens non sit potens ad restitutionem; potest absolvi, siue summa sit levis, siue notabilis; dummodo habeat propositum restituendi. Precaveat tamen Doctores; quod difficile sit discernere: an hæc impotentia sit vera & realis; an potius ficta & peccaminosa? Proinde; Confessarius studeat sedulo discernere, non ne pœnitens illicitis mediis sit causa talis impotentiae; certo est causa; si lusui sit deditus, si frequentet popinas, si lascivie vivat, si quod saltem ex parte posset restituere creditori, temere dilapidet; &c. Plura apud Cassias.

755. Confessarius, quomodo debet procedere cum fure? *Y.* Eodem modo procedendum est, ut immediate dictum; defunctio enim quilibet fur tene-

✠ * ✠

tur ad restitutionem. *De furto dista, v. n. 162,*
§ sequi:

756. Confessarius quomodo debet procedere cum detractore poenitente? R. Confessarius debet interrogare detractorem, an tantum audivit detractionem? an ipse sit formalis detractor? Deinde; an imposuit falsum crimen? an crimen verum, tamen occultum? Circa quam materiam, observanda sunt hæc: I. Si detractor audiens detractionem, § induverit; peccavit contra justitiam, & charitatem, consequenter tenetur ad restituendam famam. Si verò fuerit tantum audiens detractionem, § non induxerit, tamen hæc detractione complacuit, neg. interruptit, quovis potuit; peccavit tantum contra charitatem.

II. Si ipse formalis sit detractor; debet interrogare de numero personarum; coram quibus personis? & quot personis sit detractor? Ratio; quia detractor, tot peccata committit contra justitiam, quot personas in fama laesit, & tot peccata scandalii contra charitatem. Item; debet etiam hæc exprimere, utrum hæc detractione fuerit de tota familia? vel de uno? vel de aliquibus tantum &c.

III. Detractor, si imposuerit falsum crimen; peccavit triplici peccatò, id est: mendaciò perniciosò, peccatò contra justitiam, & peccatò scandalii, contra charitatem.

IV. Detractor, si imposuerit crimen verum, sed occultum; peccavit duplici peccatò, id est: contra justitiam, & charitatem.

V. *DetraCTOR, si locutus fuerit de crimine publico, & coram scientibus; peccavit unò peccatò, contra charitatem tantum.*

VI. *Restitutio famæ debet fieri his modis: Primo: Si quis honorem læserit coram quibusdam personis, debet coram iisdem debitam reverentiam exhibere. v.g. antecederet salutando, invitando ad Mensam, cum visitando, conversando veniam petendo, vel aliò modò secundum prudens iudicium. Secundò: Si quis imposuerit falsum crimen; tenetur retractare coram iisdem personis efficaciter; v.g. dicendo: Falsum se dixisse. Et si opus fuerit, etiam præstando iuramentum; ut audientes credant crimen falsum impositum fuisse. Tertio: Si quis diffamaverit, & imposuerit crimen verum, sed occultum; tenetur ad restitutionem famæ, in quantum posset non debet tamen mentiri, v.g. dicendo: quòd dixi, non esse verum. (Ratio; quia mendacium ab intrinseco est malum;) sed debet restituere famam aliò modò; v.g. dicendo: imprudenter sum locutus; absq. debita advertentia, & informatione, ideo non credatis; vel laudet infamatum, & honorificè loquatur de eo, ubi datur occasio. Quarto: Non tantum fama debet restitui infamato; sed etiam debent compensari damna, si quæ secuta sunt ex tali diffamatione. Quintò: Qui detraxit alteri librò famosò, debet restituere famam contrariis publicis scriptis. Mathæus: lib. 2. cap: 25.*

VII. *Infamatus, an potest licitè condonare restitutionem-*

tutionem famæ? pro, & contra disputant Autho-
res; Interim peccat, qui condonat, quando infamia
redundat in alios, v.g. Filios, fratres, subditos, vel
Monasterium; ideo Prælati contra justitiam pec-
cat, condonando famam communitatis, vel suam
ut publicæ Personæ &c. *Ibidem* n. 26.

VIII. Detractio, si facta fuerit defuncto, & tan-
tùm defunctus dishonoretur; debet restitui fama
eodem modò, ac si viveret; si verò detractio defun-
cti redundet in familiam, & heredes viventiu-
um; debet fama illis restitui. Plura de hac mate-
ria vide supra 121. 122. 123.

757. Confessarius quomodo debet se gerere cum
Ignorante Myſteria fidei? &c. *Observanda sunt*
hæc: I. Certum, quòd ignorans etiam invincibili-
ter necessaria necessitate mediis omnia, vel unum,
non sit capax absolutionis. Unde; pœnitens mortali-
ter peccat, si petat absolutionem ignorando myste-
ria fidei, & Confessarius peccat absolvens scienter
eundem.

II. Myſteria fidei necessaria necessitate mediis sunt
hæc: Credere Deum exiſtere, credere eſſe Re-
muneratoreſ Supernaturales, credere myſteri-
um Sanctiſſimæ Trinitatis, Myſterium Incar-
nationis, & Redemptionis Chriſti, id eſt: creden-
do Chriſtum eſſe Deum & hominem, ipſius Paſ-
ſionem, Mortem, & Reſurrectionem. Hæc my-
ſteria quilibet Catholicus debet credere fide actua-
li & explicatâ, ut dictum eſt n. 161. Unde, Pæro-
chus, & Confessarius, tenetur rudem monere, ut

si non plùs, saltem sex vicibùs de Anno eliciat a-
ctum fidei ex motivo supernaturali. Formula po-
test esse hæc: *firmissime credo Deum esse unum*
et trinum; Christum esse Incarnatum, passum
Ec. quia Deus summe verax revelavit Ec-
clesiæ Catholica; et hæc nobis omnia proponit
Ecclesiæ.

III. Parochi et Confessarii tenentur instruere
rudes pœnitentes, quod sine actuali fide explicita
præfatorum mysteriorum non possint salvari & ju-
stificari. *v. n. 161.*

IV. Parochus et Confessarius curet docere my-
steria fidei necessaria necessitate præcepti; nimirum:
Sacramenta, Orationem Dominicam, Salutatio-
nem Angelicam, Symbolum Apostolorum, Decem
Dei præcepta, et præcepta Ecclesiæ. Unde, sæ-
pè expedit, rudibus præter alias pœnitentias, impo-
nere etiam hanc, ut addiscant mysteria, et ar-
ticulos fidei. *v. n. 162.*

Resolutiones Casuum sub tem- pus Jubilæi.

758. In Bulla Jubilæi, quando datur facultas
absolvendi à censuris, etiam Sedi Apostolicæ
reservatis; an eo ipso datur potestas absolvendi
à casibus Bullæ Cœnæ; si hoc expressè non ex-
primatur? R. Non datur potestas absolvendi à ca-
sibus Bullæ Cœnæ. Ratio, quia censuræ in Bulla
Cœnæ contentæ, propter suam specialem rationem,

gra-

gravitatem, & reservationem, non consentur in generali concessione contineri, nisi explicitè exprimantur. Unde tot peccata Confessarius committit, & ut censuras incurrit, quot personas sine facultate absolvit à casibus Bullæ Cœnæ. *Matheuc: lib: 1. cap: 27.*

759. In Bulla Jubilæi, quando datur facultas absol vendi etiam à casibus Bullæ Cœnæ, an potest Confessarius absolvere ab hæresi? R. (Ex *Matheuc: fol: 12. n. 23.*) Non potest absolvere si sit hæresis externa formalis, nisi expressè hoc concedatur in Bulla. Ita S. Congreg: sub Alexandro VII. Annò 1656. die 13. Maji, decrevit. Secùs dicendum de hæresi purè interna. *Ibidem lib: 1. cap: 3. n. 23.*

760. Tempore Jubilæi Confessarius quomodo debet se gerere cum legentibus libros hæreticos? R. Confessarius debet interrogare; legendo librum, an habuit in intellectu errorem contra fidem? Si non habuit; potest absolvi ab excommunicatione, sed priùs curet, ut re ipsà cum effectu referat libros Inquisitoribus. Si habuit errorem contra fidem; non debet absolvi. Ratio, ut supra; quia est hæreticus formalis, & jam externus; jam verò ab hæresi præfata vigore Jubilæi, nullus potest absolvere; nisi hoc expressè in Bulla Jubilæi concedatur. *Ibidem lib: 1. cap: 34.*

761. Excommunicatus denunciatus, non satisfacta parte, an potest absolvi vigore Jubilæi? R. Non potest absolvi non satisfacta parte; id est:

si non fuerit facta restitutio, vel honoris, vel famæ, vel honorum; job quorum læsionem, fuit quis excommunicatus.

762. *Violatores immunitatis Ecclesiasticæ, an possunt absolvi virtute Jubilæi? R. Non possunt absolvi. Ita aliquoties declaratum est, in S. Congr: Idem, lib: 2. cap: 8. S. 1.*

763. *In Bulla Jubilæi, quando denegatur potestas commutandi votum castitatis per hoc, quale intelligitur votum castitatis? R. Intelligitur votum castitatis perpetuæ & perfectæ; quia de essentia castitatis perfectæ est, ut sit perpetua. Unde, votum castitatis perfectæ à Doctoribus describitur sic: est abstinentia in futurum ab omni voluntaria delectatione venerea, tam extra, quàm intra conjugium, tam interna, quàm externa.*

Observanda sunt hæc: I. Confessarius virtute Jubilæi potest commutare votum non nubendi. Ratio; quia hoc votum non est totius castitatis, sed tantum partis.

II. Si quis faceret votum suscipiendi Sacros Ordines; hoc votum in Jubilæo potest commutari. Ratio; quia non est votum castitatis, neq; in se castitas promittitur, sed tantum status, cui votum castitatis tacitè annexum est. Ita Lacroix, Laym, Mathæus: &c.

III. Si quis votum faceret castitatis ad annos 100. tale votum in Jubilæo non potest commutari. Ratio; quia hoc votum censetur perpetuum; cum
vita

vita hominis tantò tempore durare non præsumatur; secùs dicendum, si votum sit, ad bicanium, vel decennium &c.

IV. Votum servandæ Castitatis in perpetuum, si sit simplex, si sit solemne, non potest commutari in Jubilæo. Ratio; quia utrumq; votum est perfectæ Castitatis, si sit simplex, si sit solemne.

V. *Universalis & generalis est Regula, pro votis commutandis, vel non commutandis;* quoties votum est perfectæ castitatis, perpetuæ, & totalis, toties non potest in Jubilæo commutari; secùs si sit votum partialis castitatis. *Plura Matheus: lib: 1. cap: 27.*

CAPUT X.

Proponit instructionem practicam de infirmis, & moribundis.

764: *Confessarius circa visitationem infirmorum, quid debet observare? R. I. Debet præmittere orationem ad Spiritum S. ut fructuosè, & cum utilitate, possit juvare infirmum in summa necessitate, à qua dependet tota salus & beatitudo moribundi. II. Debet facere firmissimam intentionem, ut nil aliud quærat, nisi solam gloriam Dei, & salutem ipsius ægroti. III. Eâdem curâ, & affectu amplecti pauperes, ac divites; nobiles, ac ignobiles. IV. Secundùm Rituale Romanum, ingressus cubiculum infirmi dicat: Pax huic domui, & omnibus habitantibus in ea. Tandem aspergat infirmum aquâ benedictâ, lectum, & cubiculum, dicendo:*

do: *Asperges me Domine* &c. V. Confessarius, ut famæ suæ, & innocentiae consulat; nunquam facile cum infirmo, præsertim cum sæmina, clausâ januâ, & extra conspectum aliorum loquatur; sed semper habeat secum socium, & apertâ januâ quantum fieri potest confessionem excipiat. VI. Confessarius sine ulla mora, etiam non vocatus, multò magis vocatus, pergat ad infirmum; quia in hoc casu gravis momenti, omnis mora est periculosa, ut constat ab experientia, & ex variis historiis &c.

765. *Allocutio* & *recitatio actuum*, ut sit fructuosa, qualis debet esse? R. Magna est necessitas & decentia, ut moribundus suam vitam finiat inter pios affectus, & suspiria. Ratio; quia dum his occupatur, præcluditur aditus Dæmoni, & ejus insidiis; rectius disponitur ad mortem per varios actus contritionis, fidei, spei, charitatis, resignationis &c. *Observanda sunt hæc*: I. Hos actus & aspirationes Confessarius debet pronuntiare verbis paucis, articulatis, & interruptis; ut moribundus debilis habeat respirium. Unde, non rectè faciunt; qui indiscretè miseros agonizantes molestis exhortationibus, aut clamoribus potiùs excruciant, quàm solantur; quod maximè vitandum est circa personas Spirituales & devotas, quæ supponuntur esse exercitæ in piis actibus & affectibus. II. *Allocutio hæc*, debet esse brevis; quia longa non modicè sæpè gravat infirmos. III. *Præfati actus*, & *affectus*, debent esse accomodi ad statum moribundi, tempestivè selecti; non verò temerè ex memoria,

vel

vel ex libro sumantur inconuenientes. IV. *Moribundus quando adhuc validior est; expedit aliquando inquirere eundem, quos vellet actus, & affectus vel orationes pronuntiare, & quibûs asuevit, & quos actus vellet, ac desideret in agone? Sc.*

766. *Confessarius, quibûs mediis debet iuvare infirmum proximum morti? R. Inter alia sequentibus:*

I. *Confessarius debet in ægro excitare magnû desiderium procurandi salutem; quam ut sortiatur, inducendus ad faciendam confessionem, ad Communionem per modum Viatici; tandem si opus fuerit, ad Extremam Undtionem.*

II. *Si infirmus necdû fecerit testamentû; moneat, ut sine mora faciat, ut sic abjectis negotiis temporalibus, omnem curam adhibeat circa salutem animæ.*

III. *Si deprehendat morbum esse periculosum; curabit impedire mundana amicorum colloquia, inanes ploratus, & alia impedimenta, quæ potius excitant affectus temporales, non verò spirituales.*

IV. *Debet curare; ut æger consequatur indulgentiam, quocunq; titulô; siue ratione alicujus congregationis, siue per aliquod metallum, siue per invocationem Sanctissimi Nominis JESU, &c.*

V. *Faciat ob oculos poni Effigiem Crucifixi, vel aliam; quæ DEI memoriam excitet; aquâ lustrali æger, & lectus, frequenter aspergatur Sc.*

VI. *Si medicus vel amici nolint de mortis periculo admonere; præstabit discretè, & suaviter; hoc*

hoc opus charitatis, ipse Confessarius.

VII. *Confessarius precipue debet curare; ut infirmus sæpè invocet Sanctissima Nomina JESU, & MARIÆ; quodcumq; est tristitia, vel tentatio; præsertim in ultimo articulo mortis; unde ægrotus quando advertet vires deficere, non cesset eadem Nomina invocare, usq; ad ultimum habitum vitæ, tum propter indulgentias lucrandas, tum pro solatio animæ; & quando non poterit ore, præferat corde, & mente.*

Resolutiones quædam de Moribundis.

767. *Moribundus, an potest absolvi ab omnibus casibus reservatis etiam à simplici Sacerdote, non approbato? R. Certum est posse absolvi à quocumq; Sacerdote. Vide de hoc n. 677.*

768. *Confessarius an potest absolvere moribundum ab hæresi, & à censuris? R. Quilibet Sacerdos potest absolvere in articulo mortis ab omni hæresi etiam publica, & ab omnibus censuris, siue sint Bullæ Cœnæ, siue extra Bullam cœnæ. Ratio; quia Trident: Sess. 14. cap: 7. definit nullam esse reservationem in articulo mortis.*

Observanda sunt hæc: I. Universalis est Regula in articulo mortis, & in urgenti necessitate; Confessarius privatus & inferior, potest absolvere ab omnibus casibus reservatis, etiam annexam habentibus censuram Papæ; v.g. ab hæresi, à duello;

lo; *Ergo hoc tamen casu absolvet tantum indirectè ab iisdem. Unde, Confessarius* antequam absolvat, sub peccato mortali obligatur injungere poenitenti tria onera: *Primò:* ut poenitens (*si convaluerit*) præsentet se Superiori, vel habenti potestatem absolvendi à censuris. *Secundò:* ut faciat promissionem de stando mandatis Ecclesiæ. *Tertiò:* Si satisfactio debeat fieri, debet illi prius satisfacere, vel saltem cautionem juratam dare; postea absolvat cum prædicto onere, ut cessante morbo præsentet se Superiori, quòd si non præsentaverit se, incurrat in eandem excommunicationem.

II. Confessarius onera prædicta tenetur sub peccato mortali injungere, antequam absolvat. *Ratio;* quia materia est gravis per Sacros Canones requisita; unde Confessarius licèt validè absolvat, peccat tamen mortaliter, si omittat. *Ita Felix Potestas tom: 1. n. 3363.*

III. *Pro censuris reservatis in Bulla Cœnæ,* requiritur juramentum, seu promissio jurata; *pro censuris autem reservatis extra Bullam Cœnæ in foro Sacramenti,* sufficit simplex promissio; jam verò juramentum exigitur tantum pro foro externo. *Idem tom: 1. n. 3365.*

IV. Absolutus à reservatis, quæ non habent annexam censuram, licèt convaluerit, nulli superiori tenetur se præsentare. *Ita Sanctornis, Navarrus, & alii.*

769. *Moribundus destitutus usu lingvæ, si pectus pugnò pulset, suspirans oculos ad Cælum*
tel-

tollat, vel aliud signum doloris ostendat, an debet absolvi? R. Debet absolvi, & hæc signa debent censi directè ad Sacramentalem absolutionem. Si tamen sit dubium; an signa sint orta ex vi contritionis, vel potius ex mæore & angustia mortis? danda est absolutio sub conditione ob vitandum periculum sacrilegii. Est commun: DD.

770. Moribundus, si nullum signum dederit, an debet absolvi? R. Debet absolvi, saltem si unus sit testis asserens petitam esse confessionem à moribundo, & habuisse signa contritionis. Quod si verò, neq; signa, neq; testes essent; si tamen probè & Christianè hætenus se gesserit, debet dari absolutio sub conditione. Dicitur: Si se gesserit Christianè; nimirum, si ut bonus fidelis frequentaverit confessionem, & Communionem, ac alia hujusmodi. Ita passim DD.

771. Moribundus, qui vulnus lethale accepit, & jacens in platea, peteret Confessarium; quid faciendum est? si etiam extremè & necessariè debet adhiberi medicina? R. Debet Confessarius unum, vel alterum peccatū audire & absolvere; tandè cedere medico ad medicinā exhibendā. Si autem supervixerit, confiteatur iterum integrè, & iteratò absolvatur.

772. Quid faciendum cum illis, qui versantur in evidenti periculo vite, vg. naufragio, peste, bello; &c. R. Sufficit unum vel aliud peccatum dicere, & sic absolvantur. Quod si neq; hoc possent; sufficit signum doloris facere, vg. genuflexio-

xionis, tunctionis pectoris &c. In hoc casu possunt simul etiam plures absolvi per hanc formam: *Ego vos absolvo à peccatis vestris &c. Ita communiter DD.*

773. *Quid sentiendum de damnatis ad mortem?* R. Possunt absolvi à quovis Sacerdote, quia defuncti sunt constituti in articulo mortis.

774. *Quid sentiendum de mulieribus prægnantibus?* R. Censentur versari in periculo mortis illæ, quæ post octavum Mensem à conceptione, sunt expertæ difficiles & periculo'sos partus. Deinde, illæ, quæ prius pariunt; proinde debent absolvi, si autem moribundi in simili periculo constituti.

775. *Quid censendum de moribundo, qui absulit injustè alteri famam, vel pecuniam?* R. Infamis debet statim restituere ante mortem, si commodè possit fieri; neq; sufficit demandare curam hæredibus. Rati; tum quia, qui vult restituere per hæredes, habet voluntatem restituendi tantum conditionatam; si videlicet moriatur; & sic non est bene dispositus ad absolutionem. Tum quia, qui non vult restituere tunc, cum possit & debeat; mortaliter peccat, & quò magis differt, eò gravius peccat. Ita Toletus, Felix Potestas, & alii.

De Sacro Viatico.

776. *Quid nomine Viatici intelligitur?* R. Intelligitur Sanctissima Eucharistia, quæ speciali modo solet dari moribundis, constitutis in periculo mortis. Dicitur: *Viaticum ex eo*; quia est saluta-

se medium animabus in viam aeternitatis iuris;
conferunt enim ex opere operato specialia auxilia, mor-
ribundos adjuvantia.

777. *An Viaticum potest dari non jejuno?* R.
Potest dari; si infirmo sit incommodum sine cibo
& potu expectare à media nocte, usq; manè. *Item;*
si longè distet, & periculose agetur. *Commun: DD.*

778. *Viaticum, in eodem morbo, infirmus, an
potest sapius recipere?* R. Potest & quidem vel post
sex, vel octo dies. *Ita Henric: Regin: Sc.* Indu-
cendus autem infirmus, ut sumat Sacrum Viaticum
tempestive propter casus insperatos. *Ca. vendum e-*
tiam est; ut propter summam SS. Eucharistiæ di-
gnitatem, cum magna reverentia, non tantum in-
terna, sed etiam externa, (vg. *si fieri potest*) geni-
bùs flexis, sumatur. Excitandi sunt in ægro adus
serventes: *Fidei, spei, charitatis, gratiarum*
actionis, resignationis Sc. Pro quo motiva possunt
esse hæc: quod adveniat sponsus animæ, Ductor
ad Cælum, Bonus Pastor ovem errantem in hu-
meros suscepturus; Protector & defensor; De-
us magnificentissimus, Sc.

779. *Viaticum an potest dari plenè ebrio?* R.
Non potest, si constet ebrietatem plenè fuisse vo-
luntariam, potest tamen dari, si de hoc dubitetur,
dummodò absit periculum irreverentiæ. Quod si
solutus fuerit, voluntarie se inebriare; cen-
sendus est, etiam nunc hoc fecisse & sic privandus
est Viaticò. *Lacroix, Gob: Sc alii.*

780. *Viaticum, an potest dari amenti & de-*
liran.

liranti? R. Si nullum periculum irreverentiæ timeatur, potest dari deliranti, qui propter febrem incidit in amentiam; præsertim si ante deliriū S. Viaticum desideraverit, multò magis, si signa contritionis ostenderit. *Commun: DD.*

De Extrema Unctione.

781. *In Extrema Unctione, an omnes sensus externi debent necessariò inungi?* R. In casu necessitatis potest etiam unum membrum inungi; v.g. Manus sola, & tunc debet esse hæc forma: per istam Sanctam Unctionem, & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus, quidquid per visum, auditum, odoratum, gustum, & tactum deliquisti. Casus autem necessitatis à quibusdam tales ponuntur: I. Si sit periculum, ne infirmus moriatur, antequam absolvantur omnes Unctiones. II. Si Minister metuat nimis, ne inficiatur morbo contagioso. III. Si multi alii sunt inungendi, quibus non potest simul satisfieri.

782. *Unctio, an debet dari illis, qui inciderunt in amentiam?* R. Debet dari, licet sani illam non experièntur; si autem Sacramenta alia ritè perceperint, censentur habere virtutalem intentionem.

783. *Extrema Unctio quomodo debet adhiberi?* R. Statim dum infirmus incidit in periculosum morbum; non verò debet differri, quando exhalaturus est animam. *Ratio;* quia usus rationis, & devotio infirmi multum confert, ad effectum hujus Sacramenti.

784. *Extrema Unctio an potest iterari in eodem morbo? R. Potest iterari, si morbus sit diuturnus. Unde, ubi periculum semel defuit, & si recrudescat morbus, (imò toties, quoties recrudescat;) potest administrari Extrema Unctio. Plura apud Casistas.*

I N D E X

*Theologicarum Materiarum, quæ sunt scitu
necessariæ Ordinandis.*

*Theologicæ Materię,
spectantes ad Imam Tonsuram, & ad mi-
niores Ordines.*

De Rudimentis Fidei.

Christianus	-	470. Signum Christiani,	472.
Symbolum Fidei,		473. Oratio Dominica,	495.
Salutatio Angelica,		499. Præcepta Decalogi,	501.
Præcepta Ecclesię		507. Indulgentia,	288.
Peccatum in communi,		44. Virtutes morales,	201.
Intentio,		371. Attentio,	379.

De Clerico & prima Tonsura.

Clericus quid est?	-	538. Clerici scientia,	539.
Clericorum Privilegia,		548. Prima Tonsura,	540.

De Minoribus Ordinibus in communi.

Ordo quid est?	-	549. Ordines Minores,	571.
		Re-	

Requisita,	564.	Obligationes,	575.
Ordinum Materia,	552.	Ordinum effectus,	554.
Ordinum Minister,	556.	Impedimenta,	557.
Omnes Ordines imprimunt Characterem, & sunt Sacramenta Partialia,	563.	Literæ Dimissoriæ,	566. 567.

De Minoribus Ordinibus in specie.

Ostioratus,	576.	Leſtoratus,	580.
Exorcistatus,	584.	Acolytatus,	588.

Theologicæ Materię

ſpectantes ad Subdiaconatum.

Subdiaconatus,	598.	Ordines majores,	592.
Non poſſunt iterari,	367.	Obligaciones,	596.
Interſtitia,	595.	Votum,	304.
Titulus Menſæ,	597.	Horæ Canonice,	224.

Ex Doctrina Fidei.

Eccleſia,	484.	Fides Theologica,	146.
Religio,	213.	Cultus ſeu Adoratio,	218.
Deus unus, & Trinus,	509.	Incarnatio Verbi,	523.
Sacramenta in Comuni,	-	-	346.
Sacramentorum Effectus 1marius,	-	-	359.
Sacramentorum Effectus 2darius,	-	-	366.
Sacramentalia,	-	-	353.
Cenſuræ,	311.	Irregularitas,	337.
Depoſitio,	333.	Degradatio	334.

Theologicæ Materię

ſpectantes ad Diaconatum.

Diaconatus,	603.	Finis ultimus hominis	1.
Beatitudo,	2.	Aſſus humani,	12.
Regulæ Morum,	25.	Gratia Dei	252.
Gratia aſſualis,	256.	Gratia habitualis,	262.
Virtutes Theologicæ in Comuni,	-	-	137.
Spes Theologica,	-	-	168.
	U2		Chari-

Charitas Theologica,	176.	Virtutes Cardinales,	205.
Baptismus,	382.	Baptismus 3plex,	383.
Baptismi materia:	386.	Baptismi forma,	388.
Baptismi subiectum,	389.	Baptismi Minister,	390.

Theologica Materiae,

spectantes ad Presbyteratum.

Presbyteratus,	607.	Materia ejus,	608.
Forma ejus,	609.	Officia Presbyteri,	610.
Aetas Presbyteri,	611.	Potestas Ordinis,	612.
Clavis Potestatis & scientia,	613.		
Neo-Presbyter invalidè al solveret vi Ordinis, sine			
Jurisdictione,	ibid.		613.

De Sacramento Eucharistiae.

Eucharistia,	405.	Institutio ejus,	408.
Materia Corporis Xti Dni,	418.	Materia Calicis,	419.
Eucharistiae forma,	410.	Minister ejus,	412.
Eucharistiae Effectus,	413.	Requisita ad scriptionem,	414.
Mixtio aquae,	420.	Materiae praesentia,	421.
Materiae determinatio,	422.	Actio conversiva,	423.

De Sacrificio in genere.

Sacrificium,	427.	Requisita ad Sacrificium,	428.
Sacrificia veteris Legis,	429.	Sacrificium cruentum,	436.

De Missa.

Missa,	431.	434.	Institutio ejus,	433.
Missa est Sacrificium,	437.	Missa partes essentielles,	439.	
Missa Valor,	441.	444.	Missa Præclus.	443.
In Lege nova quare est unum Sacrificium Missæ,	452.			
Stipendium Missæ, quo titulo licitum est accipere	453.			

IN-

✠ * ✠

I N D E X

*Theologicarum Materiarum, quæ sunt scitu
necessariæ Confessariis.*

Confessarius, & Requisita ejus.

Confessarius quid est	664.
Requisita Confessarii,	669. 670.
Confessarii officii 3plex,	667. Confessarii approbatio,
Potestas Ordinis, & Jurisdictionis,	671. 678.
Jurisdictione ordinaria & delegata,	680.
Confessarii scientia,	685. Confessarii probitas,
Confessarii prudentia,	694. Sigillū confessionis,
	699.

Sacramentum Pœnitentiæ.

Pœnitentia, ut Sacramentum,	615.
Pœnitentia, ut virtus,	616.
Materia remota & proxima,	620.
Materia remota 2plex,	625.
Contritio & attritio,	630. Confessio,
Satisfactio Sacramentalis,	649. Forma pœnitentiæ,
	656.

Materia Remota Sacramenti Pœni- tentiæ, seu peccata.

Peccatum quid est	44. Requisita ad mortale,
Mortale unde cognoscitur	52. 54.
Veniale unde cognoscitur	55.
Mortale, an potest fieri veniale	57.
Veniale an potest fieri mortale	59.
Actus malus unde desumit malitiam	129.
Primi motus an sunt peccatum	58.
Circumstantiæ peccatorum,	129.
Hi an debent exprimi in confessione	131.
	113. Pecca-

Peccata capitalia,	62.
Peccata contra praecepta Decalogi;	504.
Peccata contra fidem, 167. Peccata contra spem,	173.
Peccata contra charitatem,	200.
Peccata contra Religionem,	217.
Peccata in Spiritum S.	72.
Peccata in Coelum clamantia,	77.
Peccata aliena, quibus modis imputantur alteri?	60.
Lex humana, an obligat sub peccato?	37.
Unde cognoscitur quod lex obliget sub peccato mortali?	38. & seq.

Reliqua peccata.

Usura, 79. Simonia, 90. Furtum, 102. Homicidium, 104. Mutilatio, 109. Bellum, 110. Abortus, 112. Duellum, 111. Scandalum, 113. Mendacium, 117. Detraçtio, 119. Suffragio, 126. Derisio, 127. Sufurratio, 128. Deffperatio, 174. Praesumptio, 175. Deleçtatio morosa, 115. Defiderium inhoneftum 116. Fudicium temerarium, 124. Ignorantia, 133.

Aliæ materiae scitu necessariae.

Regulae morum,	26.	Conscientia fplex,	30.
Voluntarium multiplex,	23.	Fufificatio.	269.
Requifita ad iuftificationem,	272.	Meritum,	276.
Re-vi-fcentia meritorum,	282.	Eleemofyna,	101.
Correçtio Fraternalis,	186.	Furamentum,	220.
Fubileum,	298.	De iure,	233.
De Fuftitia,	241.	De refitutione,	243.
Extrema Unctio,			455.
Matrimonii impedimenta,			465.
Sponfalia,	468.	Cognatio fpiritualis,	402.
Quando in materia Sacramentorum efi mutatio fubftantialis?			357.
Quando in forma Sacramentorum, efi mutatio fubftantialis?			358.
Quæ funt requifita ad valide & licite fufcipiendum Sacramentum in Adultis,			635.
		Quan-	

62.	Quando Sacramentum valide, & quando invalide ad-	
	ministratur?	355.
504.	Confessarius, an potest absolvere sub conditione?	662. 663.
173.	Confessarius an obligatur examinare poenitentem?	737.
200.	Quae sunt regulae ad prudentem interrogationem?	698.
217.	Confessarii Monialiū an debent specialiter approbari?	676.
72.	Confessarius monialium qualem debet habere scien-	
77.	tiam?	688.
60.	Quae sunt remedia contra relapsum in peccata?	732.
37.	Confessarius, quid debet respondere, si interrogetur	
	de cognitis in confessione:	706.
Seq.	Confessarius an potest uti notitiā confessionis, cum li-	
	centia poenitentis?	707.

Instructio practica pro Confessariis.

104.	Confessarius quomodo debet procedere in materia ca-	
III.	ssitatis?	738.
Su.	Quomodo debet procedere cum pueris & adolescentib?	739.
174.	Quomodo cum peccatore in habituato?	740.
erium	Quomodo cum damnatis ad mortem?	741.
ran-	Quomodo cum haereticis?	742. 743.
	Confessarius simplex an potest absolvere ab haeresi in	
	articulo mortis?	677. 768.
30.	Confessarius quomodo debet procedere cum schismaticis?	744.
269.	Quomodo cum Apostata à Fide?	745.
276.	Quomodo cum legentibus libros haereticos?	746.
101.	Quomodo cum Astrologo?	747.
220.	Quomodo cum obligatis ad denuntiandum haeticum?	748.
235.	Quomodo cum Confessario sollicitante?	749.
243.	Quomodo cum persona sollicitata?	750. 751.
455.	Quomodo cum duellante?	752.
465.	Quomodo cum procurantibus abortum?	753.
402.	Quomodo cum obligatis ad restitutionem?	754.
	Quomodo cum fure?	755.
557.	Quomodo cum detractore?	756.
	Quomodo cum usurario?	87.
358.	Quomodo cum simoniac?	100.
	Quomodo cum ignorante mysteria Fidei?	757.
655.		Quo-
an-		

Quomodo cum scrupulosiss?	736.
Quomodo debet procedere cum illo, qui vult facere generalem confessionem?	648.
Quid faciendum, quando quis post datam absolutio- nem, de novo confitetur aliquod peccatum?	661.
Quid faciendum cum Sacerdote, qui habet necessita- tem celebrandi Missam; tamen non habet Sacer- dotem approbatum pro reservatis?	728.
Confessarius quomodo debet procedere cum infr- mis?	764. & seq.
Confessarius in Jubilao an potest absolvere à casti- bus Bullæ Cœnæ?	758.
In Jubilao an potest absolvere ab hæresi?	759.
In Jubilao, an potest absolvere legentem libros hæ- reticos?	760.
In Jubilao, an potest absolvere, quando non est fa- cta parti lapsa satisfactio?	761.
In Jubilao, an potest absolvere violatorem immu- nitatis, Ecclesiasticæ?	762.
In Jubilao, an potest commutare votum castitatis?	763.
Resolutiones variæ de moribundis,	767. & seq.
Resolutiones variæ de Viatico;	776. & seq.
Resolutiones variæ de Extrema Unctione,	781. & seq.

Ad

M.

D.

G.

TRACTATUS XIV.

De Dialectica.

CAPUT I.

Premittit quadam Quæsitæ de Dialectica.

785: Quid est Dialectica? R. Est virtus intel-
lectualis tractans de tribus mentis opera-
tionibus, illarum naturam & proprietates explanan-
do,

do, in ordine ad rectè argumentandum.

786. *Quid est operatio mentis ut sic?* R. Est actus intellectus, seu est ipsa cognitio.

787. *Quot sunt mentis operationes?* R. Sunt tres; scilicet: *Prima mentis operatio; secunda mentis operatio; Tertia mentis operatio.*

788. *Quid est prima mentis operatio?* R. Est actus intellectus sine ulla affirmatione, vel negatione de objecto. Et est *aplex*:

I. *Prima mentis operatio, incomplexa*; quando unus apprehenditur terminus; *vg. Petrus, Paulus &c.*

II. *Prima mentis operatio, complexa*; quando apprehenduntur plures termini, sine ullo iudicio; *vg. quando tota apprehenditur concio, sine ullo iudicio.*

789. *Quid est secunda mentis operatio?* R. Est actus intellectus cum affirmatione vel negatione de objecto; *vg. Petrus est doctus.* Hæc secunda mentis operatio, aliter vocatur: *Propositio, Iudicium, enuntiatio, assensus, dissensus &c.*

790. *Quid est tertia mentis operatio?* R. Est actus Intellectus unum ex alio inferens, propter connexionem medii termini cum extremis. *vg. Petrus est homo; ergo est animal rationale. Vide n. 826.*

C A P U T II.

De prima mentis operatione.

Prima mentis operatio, cum nihil sit, nisi ter-

minus, quia ex essentia sua est actus, seu terminus, sine ulla affirmatione, vel negatione; proinde requiritur hic notitia de solis terminis.

791. Quid est terminus ut sic? R. Est pars propositionis constitutiva ut quod. Et tales termini in omni propositione sunt duo, scilicet: subiectum & prædicatum.

Subiectum, est id, de quo aliquid dicitur.

Prædicatum verò, est id: quod de alio dicitur. Vg. Petrus est doctus. Ly Petrus, est subiectum. Ly doctus, est prædicatum, & isti sunt duo termini. Jam verò ly est, non est terminus; sed copula, unio, seu nexus prædicati cum subiecto; consequenter constituit propositionem, ut quò; non verò, ut quod.

792. Quotuplex est terminus? R. Est 3plex:

Mentalis; qui mente exprimitur.

Vocalis; qui voce exprimitur.

Scriptus; qui scriptò exprimitur.

793. Terminus adhuc est 2plex:

Directus; est cognitio, quâ directè res cognoscitur, Vg. cognitio hominis.

Reflexus, est cognitio cognitionis præteritæ.

794. Terminus adhuc est 2plex:

Significativus; qui ex institutione humana significat aliquid à se distinctum; Vg. homo, lapis, &c.

Non significativus; qui nil significat à se distinctum; Vg. Bliētri, sindaphis &c.

795. Terminus adhuc est 2plex:

Concretus; qui significat aliquid per modum compositi-

positi ex subiecto & forma; vel quasi subiecto, & quasi forma; *vg. album*; est concretus terminus, quia componitur ex pariete & albedine; *Partes*, est subiectum; *albedo*, est forma.

Abstractus; qui significat solam formam, vel quasi formam.

Concretum & Abstractum est 3plex:

Concretum physicum; quod habet formam physicam, *vg. album*. In hoc concreto, *albedo*, est forma physica, realiter distincta a subiecto, id est: a pariete.

Concretum Metaphysicum, quod habet quasi formam, & per solam rationem distinctam, *vg. Animal & animalitas, homo & humanitas, albedo & albedineitas*.

Concretum Logicum; quod habet formam Logicam, & cognitionem; quæ extrinsecè constituit obiectum inesse cogniti, *vg. Cognitum*. In hoc concreto, *cognitio*, venit pro forma; quæ de se est extrinseca obiecto suo.

796. *Terminus adhuc est multiplex:*

Afirmativus; qui significat aliquid positivum & reale.

Negativus; qui significat carentiam formæ, in subiecto incapaci; *vg. lapis non videt*; in hac propositione; *negatio*, est terminus negativus.

Privativus; qui significat carentiam formæ in subiecto capaci; *vg. homo non videt, vel est cæcus*. In hac propositione; *negatio*, est terminus privativus, id est: *cæcitas*, est terminus privativus.

Con-

Contrarii; qui sibi opponuntur, secundum duas formas accidentales, pellentes se mutuò ex eodem subiecto; *vg. frigus & calor, siccitas, & humiditas; &c.*

Contradictorii; qui sibi opponuntur secundum idem esse, & non esse, respectu ejusdem, *vg. homo, non homo; Petrus est doctus, Petrus non est doctus.*

Relativi; qui ad se dicunt aliquam relationem. *vg. Pater & Filius, dicunt ad se correlationem; Dominus & servus, Superior & inferior, &c.*

Convertibiles; ex quibus potest esse mutua convertibilitas; *vg. est homo; ergo est animal rationale. Et è contra: est animal rationale; ergo est homo.*

Disparati; qui significant res diversas, sine ullo speciali respectu & ordine. *vg. Petrus, lapis, leo, &c.*

797. Terminus adhuc est duplex:

Complexus; qui constat pluribus terminis *vg. Petrus doctus, Leo fortis, &c.*

Incomplexus; qui constat unò terminò, *vg. Petrus.*

798. Terminus adhuc est duplex:

Superior; qui sub se continet terminos inferiores; *vg. homo, est superior terminus, respectu Petri, Pauli, &c.*

Inferior; qui continetur sub termino superiori; *vg. Petrus, Paulus, &c. respectu hominis.*

Prædicabilis; qui aptior est prædicari; *vg. c-*

muta

omnia adiectiva perfecta; uti sunt: doctus, prudens, albus &c.

Subiunctibilis; qui aptior est, ut ponatur pro subiecto; uti sunt substantiva: v.g. Petrus, Paulus, &c.

799. Terminus adhuc est 2plex:

Primo-intentionalis seu primæ intentionis; qui significat rem secundum esse, quod habet ex natura sua; v.g. homo ex natura sua significat naturam humanam.

Secundo-Intentionalis, seu secundæ intentionis; qui significat rem, secundum illud esse, quod accipit ab intellectu; v.g. homo cognitus; homo est species.

Terminus secundo-intentionalis; est 2plex: I. Secundo-intentionalis primæ considerationis; qui accipit esse ab intellectu non abstrahente, sed simpliciter cognoscente. II. Secundo-intentionalis secundæ considerationis; qui accipit esse, & denominationem ab intellectu abstrahente; v.g. Homo est species; animal est genus; rationale est differentia &c.

800. Terminus adhuc est 3plex:

Communis; qui convenit pluribus seorsim sumptis; v.g. homo est terminus communis, respectu Petri, Pauli, Joannis, &c.

Particularis; (aliter vocatur: indeterminatus, confusus,) qui significat unam rem indeterminatam; v.g. aliquis, quidam &c.

Sin-

Singularis; qui convenit uni rei determinatæ;
vg. *Petrus, Paulus, &c.*

801. *Communis terminus est 2plex; scilicet:*

Universalis: qui convenit multis, seorsim acceptis, cum multiplicatione sui significati; vg. *homo, respectu Petri, Pauli, &c.*

Non Universalis; qui convenit pluribus, sine multiplicatione sui significati; vg. *Pater est Deus, Filius est DEUS, Spiritus Sanctus est Deus;* tamen natura Divina non multiplicatur, sed est una. Idem dicendum, de aliis attributis Divinis, quæ sunt toti Sanctissimæ Trinitati communia; uti sunt hæc: *Omnipotens, immensus, omniscius &c. vide n. 512.*

802. *Communis terminus adhuc est 3plex; scilicet:*

Transcendens; qui in omni conceptu reali imbibitur, & de illo potest prædicari; vg. *Res, Entis, Unum, Bonum, Aliquid, Verum.* Omnes isti termini exprimuntur in hoc vocabulo: *Reuhau.*

Non transcendens; qui in omni conceptu reali non imbibitur, sed tantum in rebus aliquibus; vg. *Homo,* tantum convenit hominibus; *Corpus,* tantum convenit rebus corporeis, &c.

Supertranscendentalis; qui non tantum convenit rebus positivis, sed etiam negationibus, & impossibilibus; vg. *cognoscibile, imaginabile &c.*

803. *Communis terminus adhuc est 3plex; scilicet:*

Uni-

Univocus; ejus nomen est commune multis, & ratio per nomen significata, est eadem; *vg. homo, respectu Petri, Pauli, &c.*

Equivocus; ejus nomen est commune multis, & ratio per nomen significata, est omnino diversa; *vg. Gallus, canis, &c.*

Analogus; ejus nomen est commune multis, & ratio per nomen significata, partim est eadem, partim diversa; *vg. prata ridet; ly ridet, est terminus*

Analogus; quia *proprie* convenit hominibus; *improprie* & *metaphorice*, convenit floribus.

De Suppositione Dialectica.

804. Quid est *Suppositio Dialectica*? R. Est acceptio vocis pro se, vel pro suo significato. Unde, *Suppositio*, quando est acceptio vocis pro suo significato, vocatur: *Suppositio formalis*, *vg. homo est rationalis, homo studet &c.* Quando vero, est acceptio vocis pro se ipsa, tunc vocatur: *Suppositio materialis*, *vg. homo est duarum syllabarum, homo est nomen; est 3^{ia} declinationis, &c.*

805. *Suppositio*, est *2plex*: scilicet:

Suppositio Propria; quando vox accipitur pro significato proprio; *vg. homo ridet.*

Suppositio Impropria; quando vox accipitur, pro significato improprio; *vg. prata ridet.*

806. *Suppositio* adhuc est *2plex*; scilicet:

Suppositio simplex; quando vox accipitur, pro significato, prout dependet ab intellectu abstrahente, & dante denominationem extrinsecam; *vg. ho-*

no est species; quia homo ex natura sua est animal rationale; jam verò ab intellectu abstrahente, accipit denominationem extrinsecam: quod sit species. Item: Animal est genus; Rationale est differentia; Et ut dictum de termino secundo intentionali n. 799.

Suppositio Personalis; quando vox accipitur, pro significato independenter ab intellectu abstrahente; vg. homo est animal, ridet, studet &c. Nota: Terminorum suppositio propriè tantum habetur in propositionibus, non verò extra propositionem.

807. Quia est ascensus, & descensus? R. Ascensus, est progressio à terminis inferioribus, ad superiores; vg. Petrus est rationalis, Paulus est rationalis, Joannes, &c. Ergo omnis homo est rationalis.

Descensus; est progressio à termino superiore, ad terminos inferiores; vg. Omnis homo est rationalis; ergo & Petrus est rationalis, & Paulus, & Joannes, &c.

CAPUT III.

De secunda mentis operatione, seu de propositione.

808. Quid est propositio? R. Est oratio enuntiativa unius de alio; vg. Petrus est doctus; In hac propositione, & in omni alia reperiuntur tria: Subiectum, Prædicatum, & Copula; ut dictum n. 791.

309. Quotuplex est *Propositio*? R. Est 3plex:
In materia necessaria; in qua prædicatum necessario convenit subiecto; *vg. homo est rationalis.*

In Materia contingenti; in qua prædicatum contingenter convenit subiecto; *vg. Petrus est albus.*

In materia impossibili; in qua impossibile est, ut prædicatū conveniat subiecto; *vg. homo est lapis, vel sic; homo non est lapis; Prima propositio est falsa, secunda est vera; utraq; tamen est in materia impossibili.*

310. *Propositio adhuc est 3plex, scilicet:*

Essentialis; in qua prædicatum est de essentia subiecti; *vg. Petrus est rationalis.*

Accidentalis; in qua prædicatum accidentaliter convenit subiecto; *vg. Petrus est albus.*

311. *Propositio adhuc est 3plex; scilicet:*

Mentalis; quæ mente exprimitur; *Est ipsum iudicium intellectus.*

Vocalis; quæ vocibus exprimitur.

Scripta; quæ scripto exprimitur.

312. *Propositio adhuc est 3plex; scilicet:*

De Primo Adjacente; in qua tantum unum verbum ponitur; *vg. scribo; In hac propositione: Subiectum, Prædicatum, & Copula, ponuntur implicite; quia hæc Propositio æquivallet huic: Ego sum scribens.*

De Secundo Adjacente; in qua copula non ponitur expresse; *vg. Petrus scribit. Hæc Propositio*

similiter æquivalet huic: *Petrus est scribens.*

De Tertio Adjacente; in qua copula expresse ponitur; *vg. Petrus est doctus.*

813. *Propositio adhuc est 2plex; scilicet:*

Absoluta; in qua nullus modus ponitur. *vg. Petrus est homo.*

Modalis; in qua ponitur aliquis modus; *vg. Petrum esse hominem, est necesse.*

814. *Propositio adhuc est 2plex; scilicet:*

Catégorica; in qua nulla ponitur conditio; *vg. Petrus est doctus.*

Hypothetica, seu conditionata; in qua prædicatum de subiecto prædicatur sub conditione; *vg. Si Petrus se applicaverit ad studia, erit doctus.*

815. *Propositio adhuc est 2plex; scilicet:*

Affirmativa; in qua non ponitur negatio; *vg. Petrus est doctus.*

Negativa; in qua ponitur aliqua negatio; *vg. Petrus non est doctus.*

816. *Propositio adhuc est 3plex; scilicet:*

Simplex; quæ constat unô verbô; *vg. Petrus est doctus.*

Composita; quæ constat pluribûs verbis; *Et hæc est 3plex: nimirum:*

Copulativa; quæ constat pluribûs propositionibûs, particulâ *Et*, vel *nec*, ligatis. *vg. Et Petrus est rationalis, Et Paulus est rationalis Ege.*

Disjunctiva; quæ constat pluribûs propositionibûs,

bûs, particulâ *vel*, ligatî, *vg.* *vel Petrus est debitor, vel Paulus est debitor.*

Causalis; quæ constat pluribûs propositionibûs, quarum una dat causam, cur in altera prædicatum conveniat subiecto; *vg.* *Ideo Petrus est doctus, quia studuit.*

817. *Propositio adhuc est 4plex; scilicet:*

Universalis; cujus subiectum commune signô universali afficitur; *vg.* *Omnis homo est Rationalis. Signa verò universalia, sunt hæc: Omnis, nullus, &c.*

Particularis; cujus subiectum commune, signô particulari afficitur, *vg.* *aliquis homo est doctus. Signa verò particularia, sunt hæc: Aliquis, quidam &c.*

Singularis; in qua subiectum est singulare; vel subiectum commune affectum signô demonstrativô: *hic vg. Petrus est doctus; hic homo est doctus.*

Indefinita; in qua subiectum commune, nullum habet signum sibi affixum; *vg.* *homo est rationalis.*

Observanda de Propositione Indefinita sunt hæc: I. Propositio indefinita, si sit in materia necessaria; æquivaler propositioni universali vg. hæc propositio: homo est rationalis; æquivaler huic: Omnis homo est rationalis.

II. Propositio indefinita, si sit in materia contingenti; æquivaler particulari; vg. homo currit; id est: aliquis homo currit.

III. *Propositio indefinita* dum est in materia impossibili, si sit negativa, æquivaleret universali negativæ; *vg.* homo non est lapis; id est: nullus homo est lapis.

818. *Propositio adhuc est 3plex*; scilicet:

Exclusiva; in qua ponitur particula exclusiva, aliqua ex his: *tantum, solum, duntaxat, &c.* *vg.* solus Petrus est devotus, &c.

Exceptiva; in qua ponitur particula exceptiva, aliqua ex his: *præter, præterquam, excepto, &c.* *vg.* Omnes sunt devoti, præter Petrum.

Reduplicativa; in qua ponitur particula reduplicans, aliqua ex his: *ut, quia, quatenus, &c.* *vg.* homo ut est animal, sentit; ut est rationalis, ratiocinatur.

819. *Propositio adhuc est 2plex*; scilicet:

Vera; quæ est conformis suo objecto; *vg.* homo est rationalis.

Falsa; quæ est disformis suo objecto; *vg.* homo est lapis.

De Oppositione Logica.

820. *Quid est oppositio Logica, ut sic?* R. Est duarum propositionum eodem subiecto, & prædicato constantium, secundum quantitatem, vel qualitatem, vel secundum utrumq; repugnantia.

Per Qualitatem, hoc loco intelligitur: affirmativa

tio, vel negatio; id est: *Propositio affirmativa, vel negativa.*

Per *Quantitatem*, hic intelligitur: *Universalitas, vel particularitas*; id est: *Propositio universalis, vel particularis.*

821. *Quotuplex est oppositio Logica? R. 4plex*; id est:

Contradictoria; est repugnantia duarum propositionum, secundum quantitatem, & qualitatem; vel secundum solam qualitatem; *vg. Omnis homo est doctus; Aliquis homo non est doctus. Item: Petrus est doctus, Petrus non est doctus; Ultima oppositio, est de sola lege.*

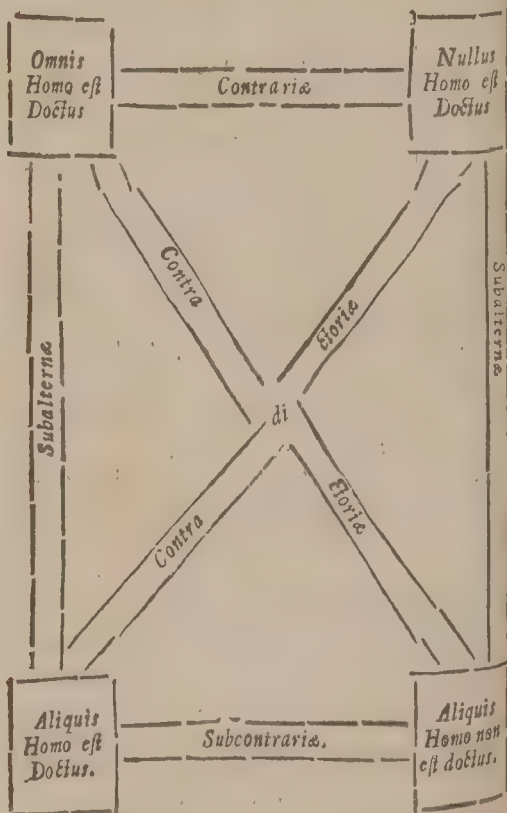
Contraria; est repugnantia duarum propositionum universalium, secundum solam qualitatem; *vg. Omnis homo est doctus, nullus homo est doctus.*

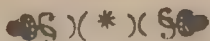
Subcontraria, est oppositio duarum propositionum particularium secundum solam qualitatem; *vg. aliquis homo est doctus, aliquis homo non est doctus.*

Subalterna; est oppositio duarum propositionum, secundum solam quantitatem; *vg. Omnis homo est doctus, aliquis homo est doctus.*

(S) (*) (S)

822. Schema oppositionis inter simplices
propositiones:

De Æquipollentia Propositionum.

823. Quid est Æquipollentia Propositionum?

R. Est æquivalentia duarum propositionum, eodem subiecto, & prædicato constantium, propter additionem negationis; *vg.* Non omnis homo est doctus; æquivalet huic: *Aliquis homo non est doctus.*

Nota: Ad Æquipollentiã propositionũ, necesse scire illud Dialecticum axioma: *Negatio quidquid post se invenit, tollit, & destruit*, id est: quando invenit terminum distributum, disjungit; quando verò invenit terminum non distributum, distribuit; nimirum:

I. Hæc propositio: *Non omnis homo est doctus*; æquivalet huic: *Aliquis homo non est doctus*. Ratio; quia negatio præfixa est termino distributo: *Ly Omnis*; Ergo hanc propositionem facit disjunctivam.

II. Hæc propositio: *Non aliquis homo est lapis*; æquivalet huic: *Nullus homo est lapis*. Ratio; quia negatio præfixa est termino non distributo, id est: particulari; Ergo talem propositionem distribuit, per signum universale: *Nullus*.

De Conversione Propositionũ.

824. Quid est Conversio Propositionum? R.

Est mutatio unius propositionis in aliam, per trans-

Nullus
Homo est
Doctus

Subalterne

Aliquis
Homo non
est doctus.

positionem extremorum; *vg.* Nullus homo est lapis, ergo nullus lapis est homo. Item; omnis homo est animal, ergo aliquod animal est homo. Nota; In Propositione negativa, prædicatum commune sumitur distributivè; *vg.* Nullus homo est lapis; resolvitur sic: Homo, *neg.* iste lapis, *neg.* iste, *neg.* ille &c. Jam verò in Propositione affirmativa; Prædicatum commune sumitur disjunctivè; *vg.* Omnis homo est animal; resolvitur sic: Homo est aliquod animal.

CAPUT IV.

De Tertia mentis Operatione, seu de Argumentatione.

825. Quid per tertiam mentis operationem intelligitur? *R.* intelligitur argumentatio; aliter dicitur: Illatio, syllogizatio.

826. Quid est argumentatio? *R.* Est oratio illativa unius ex alio propter connexionem medii termini cum extremis, *vg.* Petrus est homo, ergo est rationalis.

827. Quotuplex est argumentatio? *R.* Inter alias divisiones, est duplex:

Enthymema; est argumentatio constans duabus propositionibus, ex quarum una inferitur alia; *vg.* Petrus est homo, ergo est rationalis.

Syllogismus; est argumentatio constans tribus propositionibus; ex quarum duabus inferitur tertia, propter connexionem, quam habent extrema cum medio termino in præmissis; *vg.* Omnis homo est
ratio-

rationalis, sed Petrus est homo, ergo Petrus est rationalis. Et talis Syllogismus vocatur perfectus.

De Syllogismo perfecto.

828. In Syllogismo perfecto quot debent esse propositiones? R. Necessario debent esse tres, id est: Major, minor, & conclusio.

Porro: Major, & minor aliter dicuntur: *Premissa*, vel *antecedens*.

829. In Syllogismo quot debent esse termini? R. Debent esse tres; id est:

Majus Extremum; & ab hoc dicitur: *Major*.

Minus Extremum; & ab hoc dicitur: *Minor*.

Medius terminus, aliter dicitur: *Ratio*, *Causa*, *Unum 3^{ium}*.

830. An est unum: *Antecedens*, *consequens*, & *consequentia*? R. Non esse unum; habent enim diversos suos conceptus. *Rati*; quia: *Antecedens* est una propositio, vel duæ, ex quibus inferitur *tertia*.

Consequens, est propositio illata, ex præmissis; & consideratur tantum secundum se, utrum sit conformis, vel difformis objecto.

Consequentia (aliter dicitur: *Nexus*, *vinculum*, & *illatio*) & est ipsa connexio consequentis cum antecedente. Unde propter hanc consequentiam, propositio pertinet ad tertiam mentis operationem.

831. *Quis est modus componendi Syllogismum?*

R. Propter Tyrones incipientes, potest iste facilis dari modus; nimirum:

I. Si quis vellet probare hanc propositionem: *Petrus est rationalis*; debet quærere medium terminum, seu rationem; & facile potest invenire hanc: *quia est homo*. Et sic, *ly homo*, est medius terminus.

II. Præfatum medium terminum: (*homo*) distribuat per universalem propositionem, conjungendo eundem medium terminum cum majori extremo sic: *Omnis homo est rationalis*.

III. In minori conjungat minus extremum, cum medio termino; sed *Petrus est homo*.

IV. Conclusio ipsa infertur, in qua conjungitur *Minus extremum cum majori extremo*; Ergo *Petrus est rationalis*.

Et sic efficitur totus Syllogismus:

Omnis homo est rationalis

Sed Petrus est homo,

Ergo Petrus est rationalis.

V. In præfato Syllogismo: *Ly homo*, est medius terminus. *Ly rationalis*, est majus extremum. *Ly Petrus*, est minus extremum. Item in eodem Syllogismo, *medius terminus*, ponitur in majori pro subiecto, in minori pro Prædicato. *Majus extremum* ponitur pro prædicato in majori & conclusione. *Minus extremum*, ponitur pro subiecto, in minori, & conclusione. Tandem; Omnes prædicti tres termini, ponuntur duabûs vicibûs; ut constet ex syllogismo.

(S) (*) (S)

CAPUT V.

De Definitione, & Divisione.

832. *Quid est Definitio?* R. Est oratio explicans naturam rei, per genus ultimum, & differentiam primam; *vg.* Homo, definitur sic: est animal rationale. In hac definitione *ly animal*, est genus ultimum, quia ultimò locò ponitur; (*ut patet ex arbore Porphyriana.*) *Ly rationale*; est differentia prima; quia est radix omnium proprietatum, neq; datur aliud prædicatum primo-essentiale, præter rationalitatem.

833. *Quotuplex est Definitio?* R. Præcipuè est 3plex; scilicet:

Essentialis Metaphysica; quæ explicat naturam rei, per prædicata primo-essentia Metaphysica; scilicet; per genus & differentiam. *Et hæc sola Definitio est stricta & rigorosa, vg.* homo est animal rationale.

Essentialis Physica; quæ explicat naturam rei per partes essentielles Physicas, realiter inter se distinctas; *vg.* homo, est substantia constans corpore & animâ, inter se unitis.

Accidentalis, seu Descriptiva; quæ rem explicat per prædicata accidentalia; vel per effectus, vel per connotata; *vg.* homo, est creatura factâ à Deo, ordinata ad æternam beatitudinem.

834. *Quid est Divisio?* R. Est oratio totum aliquod in partes distribuens.

835. *Quotuplex est Divisio?* R. Præcipuè est 5plex:

I.

I. *Essentialis Metaphysica*; quæ dividit partes Metaphysicas; *vg. In homine genus, est animal; differentia, est rationale.*

II. *Essentialis Physica*; quæ dividit partes Physicas essentielles; *vg. in homine, alia est pars corporis, alia anima.*

III. *Secundò Essentialis*; quæ dividit essentielles proprietates, *vg. In homine, alia est proprietas risibilitas; Et alia admirativitas.*

IV. *Integralis*; quæ dividit partes integrales; *vg. in homine, alia pars est caput, alia oculus, alia manus; Et.*

V. *Accidentalis*; quæ dividit accidentia. *vg. In homine, aliud est accidens color, aliud frigus, aliud albedo, Et.*

CAPUT VI.

De Universalibus Logicis.

836. *Quid est universale Logicum?* R. Est unum aptum prædicari de multis. *vg. Animal ut sic, homo ut sic, rationale ut sic, risibile ut sic, albedo ut sic: Et.*

837. *Quot sunt universalia Logica, seu prædicabilia?* R. Sunt quinque; scilicet: *Genus, species, differentia, proprium, Et accidens.*

De Genere.

838. *Quid est Genus?* R. Est id, quod prædicatur de pluribus specie differentibus in quid incom-

completè; *vg. animal, est genus, respectu hominis, & bruti.*

839. *Quare dicitur in quid?* R. Ideo dicitur: *in quid*; quia ut sit *genus*, requiruntur duo: I. Ut prædicetur primo-essentialiter. II. Ut prædicetur substantivè. Unde in hac propositione: *Petrus est Rhetor*; *ly Rhetor*, non est *genus*; quia *Rhetor*, non est quid *essentiale* Petro, licet prædicetur substantivè. *Item*: in hac propositione: *Petrus est rationalis*, *ly rationale*, non est *genus*, quia licet sit prædicatum primo-essentiale, tamen non prædicatur substantivè.

840. *Quare dicitur incompletè?* R. quia *genus* prædicatur de speciebus & de individuis, per modum unius partis materialis, *vg. homo est animal.*

841. *Quotuplex, est genus?* R. Est 3plex; scilicet:

Genus Supremum; quod non habet supra se *genus*; *vg. respectu hominis, genus prædicamentale supremum est: substantia; Transcendentale verò, est Ens.*

Genus Subalternum; quod habet, & supra se genera, & infra se; *vg. respectu hominis, corpus, & vivens, sunt genera subalterna.*

Genus Infimum; est illud, quod licet supra se habeat genera, tamen nullum habet *genus* infra se; *vg. respectu hominis, genus infimum, & ultimum est: Animal.*

842. *Genus Infimum, an includit in se superiora genera?* R. *Genus infimum* defectò formaliter

liter includit omnia genera superiora; *vg.* animal includit superiora omnia genera hæc: *Vivens, Corpus, Substantiam, Ens.* Idem dicendum de specie infima; quòd similiter formaliter in se includat tam genera, quàm differentias.

De Specie.

843. *Quid est Species?* R. Est id, quod prædicatur de solo numero differentibus, in quid cōpletè; *vg.* Homo est species, respectu Petri, Pauli, Joannis, Francisci, Felicis &c. & potest de illis prædicari. Dicitur: in quid completè; quia prædicatur per modum totius essentiae; *vg.* Petrus est homo.

844. *Quotuplex est Species?* R. Est aplex; nimirum:

Species Subalterna; quæ sub se habet species alias. Et hæc diversò respectu, vocatur: *Genus Subalternum;* *vg.* Vivens, Corpus, &c.

Species Atoma; quæ sub se habet tantum individua; *vg.* homo, est species Atoma, & habet sub se individua: Petrum, Paulum, Franciscum, Felicem, &c.

845. *Quotuplex adhuc est species?* R. aplex; scilicet:

Species Subjicibilis; est illa, quæ subjicitur generi; *vg.* homo est animal.

Species Prædicabilis; est illa, quæ prædicatur de individuis; *vg.* Petrus est homo. Interim, *ly* homo; diversò respectu, dicitur: Species subjicibilis,
&c

& prædicabilis; *subiicibilis est*, respectu generum;
prædicabilis, respectu individuorum.

De Differentia.

846. *Quid est Differentia?* R. Est id, quod prædicatur de pluribus in quale quid; *vg. rationale*, est differentia hominis. *Dicitur: in quale quid;* quia prædicatur per modum adjectivi differentialis, & primo-essentialis.

847. *Quotuplex est differentia?* R. Est 2plex; scilicet:

Differentia Subalterna, seu Generica; quæ dividit genus subalternum; *vg. sensitivum, animatum, &c.*

Differentia Infima & Ultima, quæ dividit genus infimum; *vg. rationale.* Hæc differentia, aliter dicitur: *specifica;* quia speciem constituit, & illam distinguit ab omni alia specie.

848. *Quæ inter se dicuntur specie differre?* R. Illa, quæ habent prædicata essentialia, notabiliter diversa, præsciindendo ab omnibus hæcceitatibus, uti sunt: *Rationalitas, & Irrationalitas.*

De Proprio.

849. *Quid est Proprium?* R. Est id, quod prædicatur de pluribus in quale necessario connexum; *vg. risibile*, est proprietas hominis, cui necessario & secundo-essentialiter competit. *Dicitur: in quale necessario;* quia prædicatur per modum adje-

(*)

adjectivi necessarii; id est: Proprietatis Metaphysicæ.

Observanda sunt hæc: I. Proprium sumitur in rigore tunc, quando convenit soli, omni, & semper. Et talis proprietas dicitur: 4to modo sumptæ; reliqua verò propria spectant ad accidens, id est: ad 5tum prædicabile.

II. Proprietas Metaphysica emanans ab essentia, neq; Divinitus potest separari à re, cujus est proprietas; *vg. Risibilitas, admirativitas, flebilis- tas in homine. Ratio;* quia tales proprietates sunt identificatæ rei; jam verò implicat separabilitas inter identificata.

De Accidente.

350. *Quid est Accidens? R. Est illud, quod prædicatur de multis in quale contingenter. Dicitur: in quale contingenter;* quia prædicatur per modum adjectivi contingentis; *Accidens enim ex natura sua;* est illud, quod potest adesse & abesse sine subjecti corruptione; *vg. Albedo, nigredo &c.*

351. *Quotuplex est Accidens? R. Potest considerari 4plex; scilicet:*

Accidens Separabile; quod naturaliter potest separari à subjecto; *vg. Albedo à pariete; doctrina ab homine &c.*

Accidens Inseparabile; quod naturaliter non potest separari à subjecto; *vg. Albedo à nive, nigredo à corvo &c.*

Acci-

Accidens Naturale; quod naturaliter rei convenit; *vg.* *Albedo parietis naturaliter convenit; frigus aquae, calor igni, &c.*

Accidens Supernaturale; quod convenit subiecto supernaturaliter; *vg.* *Gratia actualis, habitualis, lumen gloriæ, visio Beatifica; &c. V. n. 5. 253.*

852. *Accidens adhuc est duplex*; scilicet: *Accidens Absolutum*; quod est in se quid absolutum; *vg.* *Albedo, nigredo &c.*

Accidens Respectivum; quod est in se quid respectivum; *vg.* *Relatio inter Patrem & Filium &c.*

Accidens Modale; est ipse modus; *vg.* *Sessio, Actio, &c.* Modus autem secundum Physicos sic describitur: est ultima actualis determinatio rei indifferentis. In nostra schola Scolastica, etiam modi dicuntur: quid *Relativum*.

C A P U T VII.

De Prædicamentis.

853. *Quid est Prædicamentum?* R. Est ordo seu dispositio naturalis prædicatorum, deducta à supremo genere, per intermedia genera, & species, usq; ad Individua, ut mox patebit ex arbore Porphyriana n. 855.

854. *Quot sunt Prædicamenta?* R. Sunt 10. Primum, & unicum Prædicamentum est *substantia*; Reliqua prædicamenta novem, sunt *Accidens*; un sunt: *Quantitas, qualitas &c. Tandem; duo*

tantum prædicamenta (*Quantitas* & *Qualitas*) sunt absoluta, reliqua prædicamenta sunt quid relativum, & modale.

I. Substantia (seu prædicamentum Substantiæ) est: *Ens per se subsistens. Dicitur per se*; per quod differt ab Accidente, quod existit in alio; jam verò Substantiæ existunt per se, in se, & independentè ab alio. Unde constat, quod *Perseitas*, sit differentia Substantiæ.

II. *Quantitas*: est forma accidentalis, ratione cujus subiectum dicitur, quantum; *vg. mensura magna, vel parva.* Quantitatis differentia est: *Impenetrabilitas naturalis*; id est: illa extensio partium, ad quam sequitur aptitudo, & exigentia naturalis expellendi se invicem, & alias res ex eodem loco.

III. *Qualitas*; est *Accidens absolutum*, ratione cujus subiectum redditur quale; *vg. Albedo, nigredo, scientia, calor, frigus, siccitas, humiditas, &c.*

IV. *Relatio*: est respectus unius rei ad aliam; *vg. Pater dicit relationem ad filium, Dominus ad servum, subditus ad superiorem, & è contra.*

V. *Actio*; est causalitas, per quam effectus producit à causa; *vg. Deus est Causa, creatura est effectus*; jam verò causalitas, est ipsa productio creaturæ ex nihilo.

VI. *Passio*; est actio quadam passiva, tenens se ex parte passi; *vg. Dum sol illuminat aërem; illuminatio activa, est in sole; passiva, seu ipsa passio, est in aëre.*

VII.

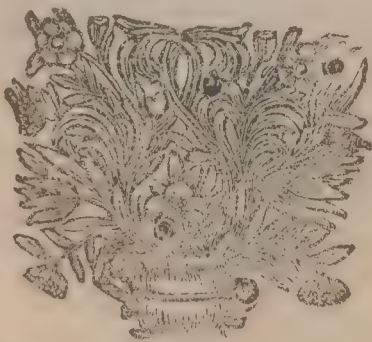
VII. *Pradicamentum ubi*, seu ubicationis; est ipsa praesentia rei in lo. v; vide n. 872.

VIII. *Pradicamentum Durationis*; est forma, per quam res constituitur in certa temporis differentia. Tēporis differentiae essentiales sunt tres: *Præteritum*, *praesens*, & *futurū*. Nota: Tempus definitur sic: est *mensura motus, secundum prius & posterius*. Et est duplex: *Tempus extrinsecum*; v.g. Sol, horologium, à quibus metimur rerum durationes. *Tempus intrinsecum* & est ipsa rei duratio.

IX. *Pradicamentum sitūs*; est forma constituens partes corporis in ordine ad locum; v.g. *dum homo stat, vel secat, vel ambulat* &c.

X. *Pradicamentum habitūs*; est quaedam applicatio indumenti alicujus ad corpus; v.g. *esse vestitū à veste; armatum ab armis*; &c. Plura in Physica ex professo.

855. *Arbor Porphyriana.*

856. Quod differt prædicamentum à prædicabili? R. Differt per hoc, quia prædicabile, est unum aliquod prædicatum superius genus, vel species, &c. jam verò Prædicamentum est totum quoddam includens plura prædicata superiora ulq; ad individua.

CAPUT VIII.

De Signo.

857. Quid est Signum? R. Est id, quod potentia cognoscitivæ aliquid aliud facit in cognitionem venire; *vg.* fumus est signum, campana, &c.

858. Quotuplex est Signum? R. Est 2plex; naturale, & ad placitum.

Signum naturale; est illud, quod significat rem aliquam, independentem ab institutione hominum; *vg.* fumus est signum naturale; quia ex natura sua significat ignem.

Signum ad placitum; est illud, quod significat aliquid ex placito, & institutione hominum; *vg.* campana, voces, &c.

859. Signum adhuc est 2plex; scilicet:

Signum universale, quod significat terminum universalem; *vg.* Omnis, nullus &c.

Signum Particulare; quod significat terminum particularem; *vg.* aliquis, quidam, &c.

860. Signum adhuc est 2plex; scilicet:

Signum speculativum; quod non causat illud, quod significat; *vg.* fumus &c.

Signum practicum; quod causat illud, quod significat.

gnificat; *vg.* Sacramenta, & significant gratiam,
& causant illam, moraliter, ut dictum n. 361.

C A P U T IX.

361. Proponit axiomata, seu regulas quorundam consequentiarum:

I. A potentia ad actum, non valet consequentia; *vg.* non est bona illatio hæc: Petrus potest scribere, ergo defæctò scribit.

II. Ab actu ad potentiam valet consequentia, affirmativè; *vg.* bona est illatio hæc: Petrus scribit, ergo potest scribere.

III. A superiore termino, non valet consequentia, ad inferiorem; valet tamen è contra; *vg.* non est bona illatio: est animal, ergo est homo; è contra tamen est bona illatio: est homo, ergo est animal.

IV. A terminis convertilibus, valet consequentia Affirmativè, & Negativè. *vg.* Est homo, ergo est animal rationale; vel sic: nō est homo, ergo non est animal rationale.

V. Quando est æquivocatio, non valet consequentia; *vg.* Omnis canis latrat, sed stella est canis; ergo stella latrat.

VI. Non valet consequentia, quando mutatur suppositio; *vg.* Homo est species, sed Petrus est homo; ergo Petrus est species. In hoc Syllogismo mutatur suppositio; quia in majori, suppositio est simplex; Jam verò in minori, est suppositio personalis. V. n. 306.

(S) X * (S)

CAPUT X.

Explicat Terminos distinctionum.

862. *Absolutè*; quod convenit alicui rei sine respectu ad aliud *vg.* Petrus est rationalis. *Respectivè*; quod convenit alicui per respectum ad aliud; *vg.* Petrus est Pater, Dominus, Superior, &c.

863. *Abstractivè cognoscere*; id est: per species alienas, vel per similitudinem alterius; *vg.* nos in presenti vita cognoscimus Deum abstractivè per creaturas. *Intuitivè cognoscere*; id est: per speciem propriam, prout res est in se; *vg.* Beati videntes Deum facie ad faciem, vident Deum intuitivè.

864. *Actus potest sumi multipliciter, scilicet:*

Actus unus; est ipsa potentia ad operandum; *vg.* in actu primo operari idem est, ac posse operari.

Actus 2dus; est ipsa actualis operatio; *vg.* Ambulatio, scriptio &c.

Actus Physicus; est ipsa forma Physica; *vg.* Anima rationalis, albedo; &c.

Actus Metaphysicus; est differentia Metaphysica; *vg.* Rationalitas.

Actus Entitativus Metaphysicus; est essentia seu prædicata Metaphysica.

Activè se habere; est agere aliquam rem.

Passivè se habere; est pati, seu recipere formam; *vg.* Ignis calefaciendo aquam, *activè se habet*; aqua suscipiendo calorem, *habet se passivè*.

Actus Purissimus; qui in omni genere est perfectissimus; *¶* est solus Deus.

Actu

Actu rem esse; id est: actu existere; ¶ esse, extra causas. Esse in potentia; quando res necdum existit, & dicitur: In causis; vg. Mundus creatus præsens actu existit; mundus verò possibilis, est in potentia seu intra causas.

Actus signatus; seu: in actu signato; id est: explicitè, reflexè, & cum expressa significatione; vg. Grammaticus loquitur latine in actu signato, reflectendo se ad regulas.

Actus exercitus, seu: Exercitè; id est: implicitè, indirectè, vel non expressè; vg. Rhetor loquitur in actu exercito, non reflectendo se ad regulas, tamen conformiter.

865. *Adequatè; id est: integrè, & totaliter cum omnibus partibus. Inadequatè; id est: non integrè, secundum aliquas partes; vg. Hominis essentia Metaphysica adequata est animal rationale; Jam verò inadequata tantum, animal, vel rationale.*

866. *Ampliatiuè; quando res sumitur extensivè. Diminutivè; id est: restrictè, & cum diminutione.*

867. *Arithmetice; quando omnis æqualitas servatur.*

Geometricè; quando aliqua tantum est proportio, non omnimoda.

868. *Appetitus; potest considerari multiplex: Appetitus Innatus; est innata alicujus rei inclinatio ad id, quod naturæ suæ competit; vg. Aqua*

habet innatam inclinationem ad frigus, ignis ad calorem, &c.

Appetitus Elicitus; est inclinatio rei in bonum aliquod, præviâ cognitione. Et talis appetitus datur in viventibus sensitivis, & rationalibus; quando homo appetit gloriam coelestem, appetitus est elicitus.

Appetitus Elicitus est 3plex: I. Appetitus Desiderii; quando potentia fertur in bonum absens. II. Appetitus gaudii; (aliter dicitur: Delictatio, quies, fructio, possessio;) quò potentia fertur in bonum præsens. III. Amor, seu simplex contentia; quando potentia appetitiva fertur in bonum secundum se lumpium, sive sit absens, sive præsens.

Appetitus adhuc est 2plex: I. Appetitus Efficax, qui supponit omnia requisita ad acquirendum bonum suum; id est: quando potentia est constituta in actu primo proximo, cum omnibus requisitis. II. Appetitus Inefficax; quando potentia non habet omnia requisita, vel nulla habet.

869. *Appetitus alteri; tunc fit, quando una res præfertur alteri. Et hoc convenit solis principiis cognoscitivis; qui possunt unum comparare cum alio.*

870. *Anima; potest considerari 3plex; scilicet: Anima Rationalis; quæ tantum datur in nobis hominibus; Anima verò nostra est spiritalis, indivisibilis, immortalis, & producitur à Deo per creationem propriè dictam, id est: ex nihilo sui, & subiecti.*

Anima sensitiva; quæ datur in brutis, seu animalibus sive perfectis, sive imperfectis. *Anima hæc est materialis, & divisibilis, & producitur ab agentibus naturalibus per eductionem ex subiecto*; *vg. anima leonis, bovis, serpentis, &c.*

Anima vegetativa; quæ datur in arboribus, floribus, herbis &c.

871. *Bonum morale*; est aliquod opus bonum, & laudabile in genere moris. *Malum morale*; est actio peccaminosa, seu est ipsum peccatum. (*vid: n. 13.*) *Bonum Physicum*; quod habet perfectiorem, & integritatem suorum prædicatorum. *Nota*; Potest aliquid esse *Malum physicum, & bonum morale*; *vg. Jejunium, vel martyrium, sunt malum physicum, tamen sunt bonum morale.*

872. *Circumscriptivè esse in loco*; quando singulæ partes locati commensurantur singulis partibus loci; *vg. homo in aëre*; homo est locatum, aër circumdans hominem est locus extrinsecus; ipsa verò ubicatio, est locus intrinsecus. *Definit. vè esse in loco*; quando tota res est in toto loco, & tota in qualibet parte loci; *vg. Anima in corpore est definitivè. Item, Angelorum ubicatio, est definitiva.*

873. *Categoricè*; id est: determinatè, & clarè sine ambagibus.

874. *Compositum* potest considerari *multiplex*:

Compositum Metaphysicum; quod constat genere, & differentiâ; *vg. Homo compositus ex animali, & rationali.*

Compositum Physicum substantiale; quod constat

stat

Ani-

fiat partibus physicis substantialibus; *vg.* homo compositus ex corpore, & anima unitis.

Compositum Physicum Integrale; quod constat partibus integralibus; *vg.* Homo compositus ex capite, manibus, pedibus, ossibus; &c.

Compositum Physicum accidentale; quod constat ex subiecto physico, & forma physica accidentali; *vg.* homo albus, doctus, devotus, &c.

Compositum per aggregationem, seu Ens aggregatum; cujus partes nullam inter se habent unionem, & nullum ad se dicunt ordinem, seu connexionem; *vg.* cumulus lapidum.

Compositum morale; cujus partes uniuntur unionem morali, quatenus sunt unum secundum æstimationem hominum moralem; *vg.* Sacramenta: Item; Exercitus, quatenus est sub uno Duce, & Respublica, quatenus est sub uno Rege; sunt compositum morale.

875. *Cognitio est 3plex, scilicet:*

Cognitio purè sensitiva, & *materialis*; quæ reperitur in brutis.

Cognitio sensitiva intellectuiva, seu *rationalis*; quæ reperitur in homine, dependens à sensibus.

Cognitio purè intellectuiva; quæ reperitur in Deo, & Angelis.

876. *Continuum*; cujus partes uniuntur physice; *vg.* aqua, cujus partes integrales uniuntur physice, & sunt realiter distinctæ. *Contiguum*; cujus partes sunt simul, tamen non uniuntur physice; *vg.* Una domus, contigua alteri.

877. *Causa ut sic potest describi ita: est principium dans alicui esse limitatum, per influxum defectibilem. Et est multiplex:*

Causa increata (aliter dicitur: Causa 1ma;) quæ habet virtutem operandi, à nullo participatam; uti est Deus solus.

Causa creata (aliter dicitur: Causa 2da;) quæ habet virtutem operativam, participatam à Deo.

vg. Ignis &c.

Causa Physica; quæ producit effectum per verum & realem influxum; vg. ignis &c.

Causa Moralis; quæ insluit in effectū directivè, vel imperativè, &c. vg. Dominus imperans aliquē occidere; Dominus jubens est causa moralis; servus occidens est causa physica. (Vide de hoc n. 60.)

Causa universalis; quæ ad omnes effectus concurrir; vg. Deus.

Causa univoca; quæ causat effectum similem sibi in specie; vg. ignis ignem.

Causa Æquivoca; quæ causat effectū, dissimilē sibi in specie; vg. Ignis produciens calorem; Deus produciens creaturam, &c.

878. *Causa celebri divisione, est 4plex; scilicet:*

Causa Efficiens; est principium dans alicui esse activè; vg. ignis produciens ignem. Et hæc causa efficiens est causa extrinseca.

Causa Materialis; est principium dans alicui esse passivè; id est: per modum subjecti; vg. Ma-
teria

teria respectu formæ. Et hæc causa materialis, est causa intrinseca, quia intrinsecè dat se in partem.

Causa Formalis; est principium dans alicui esse per modum partis determinantis, seu formæ; *vg. Anima in homine est causa formalis, id est: ipsa forma physica, determinans corpus adesse hominis.* Hæc causa formalis, similiter est causa intrinseca; quia dat se in partem compositi.

Causa Finalis; est principium objectivè existens, dans motivè, esse alteri limitatum; *vg. Recreatio propter sanitatem; sanitas est causa finalis.*

Causa adhuc est aplex: Principalis, & instrumentalis.

Causa Principalis; quæ propriâ virtute agit.

Causa instrumentalis; quæ virtute alienâ facit, ut instrumentum. *vg. Petrus scribit calamo; Petrus est causa principalis; calamus, est causa instrumentalis.*

879. *Certitudo, potest considerari aplex; nimirum:*

Certitudo Metaphysica; quæ neq; Divinitus, potest se aliter habere; *vg. homo est animal Rationale; neq; Divinitus potest fieri, ut non sit animal rationale.*

Certitudo Physica; quæ non potest aliter fieri naturaliter; potest tamen Divinitus; *vg. non potest fieri naturaliter, ut ignis non urat; potest tamen supernaturaliter non urere.*

Certitudo Moralis; quæ potest aliter fieri, diffculter, secundum æstimationem moralem; *vg. cer-*

tum est moraliter committendam ebrietatem ab illo, qui contraxit habitum ebrietatis.

Certitudo fidei Divina; quæ habetur ex revelatione Divina; *vg.* certitudo de Sanctissima Trinitate, Incarnatione, &c.

880. Concomitanter, seu simultaneè; quod simul evenit cum aliqua re, neq; ante, neq; post *vg.* Deus concurrit ad omnes actiones creaturæ per concursum simultaneum. Antecedenter; quod evenit anteriùs. Consequenter; quod evenit consecutivè.

881. Distinctio ut sic; potest describi ita: est a-lietas unius ab alio. Est hæc distinctio, præsertim est 4plex:

Distinctio Realis simpliciter; quæ est inter rem, & rem simpliciter. *vg.* Inter Petrum & Paulum, inter lapidem & mensam, &c.

Distinctio Formalis ex natura rei; quæ est inter formalitates identificatas, habentes suos conceptus adæquatos; *vg.* Inter animalitatem, rationalitatem risibilitatem, &c.

Distinctio Rationis ratiocinata; quando una eademq; res distinguitur ab intellectu, cum fundamento in re, secundum diversa connotata; *vg.* In sole una est virtus, tamen consideratur ut liquefactiva cere; ut indurativa luti.

Distinctio Rationis ratiocinantis; quando una, eademq; res distinguitur ab intellectu, sine ullo fundamento in re; *vg.* distinctio rationis inter Petrum & Petrum; dicentem: Petrus est Petrus.

889. *Immediatè*; quando fit sine ullo medio. *Mediatè*; quando aliquid mediat; *vg.* *Filius post Patrem suum immediatus est successor.*

890. *Inferi*; quando res aliqua incipit fieri. *In facto*, quando res jam est facta; *vg.* *nostra Beatitudo est inferi, quatenus illam desideramus, & per merita comparamus; Beatitudo veri Sanctorum, est in facto.*

891. *Inclusivè*; quando ipse terminus numeratur. *Exclusivè*; quando ipse terminus non numeratur; *vg.* *tempus Paschale terminatur ad Sanctissimam Trinitatem exclusivè; id est: non includendo ipsum Festum SS. Trinitatis.*

Includens; est totum includens in se partes; *vg.* *homo includens corpus & animam. Inclusum*; est ipsa pars inclusa in toto; *vg.* *corpus.*

892. *Infinitum est duplex:*

Infinitum Cathegorematicum; est illud, quod est totum actu positum, habens in se omnes perfectiones infinitas, & in omni genere excogitabiles & possibiles; *vg.* *Deus qui solus est Infinitum Cathegorematicum Increatum; jam verò probabilius docent Philosophi, quod infinitum creatum implicet, propter varias implicantias.*

Infinitum Syncathegorematicum; cujus, quidquid positum est actu, est finitum, quod autem potest superaddi est infinitum; *vg.* *in Coelo erunt dies infiniti Syncathegorematicè, sine fine, & sine termino plures, & plures, &c.*

893. *Logicè*, id est: per rationem. *Physicè*, id est:

ullo medio.
Filius post
r.

it fieri. In
nostra Bea-
sideramus,
ndo vero

us nume-
non nu-
atur ad
d est: non
tis.

partes; vg.
sum; est

Mod, quod
nes perfe-
irabiles &
itum Co-

ro probor-
um crea-
ntias.

jus, quid-
autem po-
lo. erunt
fine, &

ce, id est:

OS) (*) (SQ)

â parte rei. *Moraliter*, id est: secundum pruden-
tem hominum æstimationem. Unde, *moraliter a-*
gere, est agere per alium, vg. consilio, jussione
Ec. vido de hoc n. 60.

894. *Natura apud Metaphysicos; sumitur pro*
ipsa essentia Metaphysica, seu pro constitutivis Me-
taphysicis.

Natura verò apud Physicos; sumitur pro prin-
cipio motûs, & quietis; vg. Ignis producemus ca-
lorem, dicitur natura physica. Similiter aqua
producens frigus Ec.

895. *Necessitas potest considerari multiplex:*
Necessitas Physica; quando effectus non potest
impediri naturaliter, potest tamen Divinitus; vg. Ustio
ignis non potest naturaliter impediri, potest ta-
men supernaturaliter.

Necessitas Metaphysica; quando aliquid, neq;
Divinitus potest impediri; vg. neq; Divinitus po-
test impediri, ut sit homo, & non sit rationa-
lis.

Necessitas Moralis; quando aliquid potest impe-
diri naturaliter & supernaturaliter, diffculter tamen;
vg. Peccator in habituatus ad peccandum.

Necessarium ex suppositione antecedenti;
quando supponitur causa necessitans; vg. causa
necessaria, positâ omnibus requisitis non possunt
non agere.

Necessarium ex suppositione consequenti; quan-
do aliquid fit, suppositâ liberâ determinatione vo-
lunta-

luntatis; *vg.* Supposito, quod homo currat, necessario movetur.

896. *Obiectum*, est illud, quod obijcitur potentiae intentionaliter agenti; *vg.* dum cognosco Petrum, Petrus est *obiectum* cognitionis meae. Et est *multiplex*:

Obiectum Materiale; quod non ratione sui, sed ratione alterius attingitur.

Obiectum Formale, quod per se, & ratione sui attingitur; *vg.* dum utimur medicinam propter sanitatem; *usus* medicinae, est *obiectum materiale*; *sanitas* vero est *obiectum formale motivum*.

Obiectum totale, & *adequatum*; ultra quod potentia se non extendit.

Obiectum Partiale, & *Inadequatum*, ultra quod potentia se extendit; *vg.* respectu intellectus *obiectum adequatum* est omne cognoscibile seu omnis veritas; jam vero sola creaturae, sunt *obiectum inadequatum*.

897. *Potentia* potest considerari *multiplex*:

Potentia Logica; est ipsa possibilitas, seu non repugnantia ad existendum.

Potentia Physica; est virtus realis ad producendum aliquem effectum; *vg.* Ignis produciens ignem.

Potentia Obedientialis; quae potest elevari ad producendum aliquem effectum supernaturalem; *vg.* Intellectus noster respectu visionis beatitudinis est *potentia inchoata*, & *obedientialis*. Nota: Intellectus

tellectus secundum se sumptus dicitur: *potentia obediēcialis* & *inchoata*; jam verò elevatus per lumen gloriæ, vel per aliud aliquod principium supernaturale, dicitur: *supernaturalizatus*.

Potentia Activa; quæ habet virtutem activam producendi effectum.

Potentia Passiva; quæ habet virtutem passivam recipiendi formam; *vg. paries habet potentiam passivam ad recipiendam albedinem*.

Potentia Physicæ agens; quæ producit suum terminum. *vg. ignis, ut dictum est*.

Potentia intentionalitèr agens; quæ non efficit obiectum suum, in quod tendit, sed tantum producit actus vitales circa illud. *vg. Intellectus intelligendo; voluntas volendo vel nolendo; potentia sensitiva &c.*

898. *Potentia absoluta in Deo*; quando Deus agit modò extraordinariò; aliter dicitur *Potentia secundum alia decreta Dei*.

Potentia Ordinaria in Deo; quando Deus agit, ut *Author nature*, id est: quando Deus agit secundum exigentiam causarum secundarum, ut dictum n. 884.

899. *Principalitèr agere*; id est: virtute suâ. *Instrumentaliter*; id est: agere non suâ virtute, sed alienâ.

900. *Prioritas potest considerari duplex*:

Prioritas subsistendi consequentiâ, (aliter dicitur: *Prioritas Logica*, seu *Rationis*,) vi cuius valet consequentia ab uno ad aliud; non tamen è

contra; *vg. valeri est homo, ergo est animal; e contra non valeri est animal, ergo est homo.*

Prioritas Naturæ; vi cuius aliqua, licet sint simul tempore, unum tamen necessario præsupponit aliud; Et talis prioritas naturæ est inter causam & effectum; vg. Sol, & lux, sunt in uno instanti temporis à Deo producta, tamen lux præsupponit solem tanquam sui causam.

Prioritas Originis; est præcedentia unius Personæ, respectu alterius cum similitudine naturæ, & perfectionis. Et hæc tantum datur in Deo, ut Trino, seu in Sanctissima Trinitate; vg. Pater est prior origine respectu Filii; Filius autem est posterior Origine; Item, Pater & Filius habent prioritatem originis respectu Spiritus Sancti; jam verò Spiritus Sanctus, est posterior origine, respectu Patris & Filii.

Prioritas Metaphysica radicalis; quæ datur inter illa prædicata, quorum unum est radix Metaphysica, respectu alterius; vg. Rationalitas est radix risibilitatis. Hæc Prioritas, secundum nos Scottistas, est à parte rei; non per rationem; uti est prioritas subsistendi consequentiæ. Aliæ tamen scholæ, has duas Prioritates pro eodem sumunt, in suis fundamentis.

901. *Permanentem; quando omnes sunt simul partes; & tale dicitur: Ens permanens; vg. homo, mensa, &c.*

Successivæ; quando una pars succedit alteri; Et tale dicitur: Ens successivum; vg. Tempus est Ens successi-

succes
drans
dicun
mentu

902
tum.
dum;
albed
Petrus
Arin
nans,

903
abstra
natur
Ecce
minu

904
omnis
cipium
cipium
esse li
vinis.

Pr
sicut
Pri
Divi
tare m
rà resp

successivum; quia succedit hora post horam, quadrans post quadrantem. *Item:* Sacramenta omnia dicuntur, *successiva*; sola Eucharistia est Sacramentum permanens.

902. *Ut quod*; est ipsum subiectum denominatum. *Ut quò*; est ipsa forma denominans subiectum; *vg.* *Paries albus*, *Paries* habet se, ut quod; *albedo*, habet se, ut quò. *Item Petrus doctus*; *Petrus*; habet se, ut quod, tanquam subiectum; *doctrina*, habet se, ut quò, tanquam forma denominans, &c.

903. *Ut sic*; seu *in abstracto*; significat naturam abstractam à suis inferioribus; *vg.* *homo ut sic*; est natura abstracta à Petro, Paulo, Joanne, Francisco, &c. *Item*; *Animal ut sic*, *Causa ut sic*, *Terminus ut sic*; *Propositio ut sic*; &c.

De Principio Originis.

904. *Principium* latius patet, quam causa; quia omnis causa est principium, tamen non omne principium est causa; ut patet in Divinis; Pater est principium Filii, tamen non est Causa; quia Causa dat esse limitatum & defectibile, quod implicat in Divinis. Unde principium potest considerari duplex:

Principium sumptum pro causa; ita definitur, sicut causa *§. 877.*

Principium Originis seu Originativum in Divinis; à quo procedit altera Persona cum similitudine naturæ; ita, ut una Persona non sit prior naturâ respectu alterius Personæ. Unde: *inter Cau-*

sam ¶ *Principium originis magna est differentia.* I. *Quia causa creata in effectu suo efficit dependentiam;* id est: indigentiam causæ, ad suum esse defectibile; jam verò in Divinis nulla est indigentia, sed summa sæcunditas. II. *Causa efficit contingentiam;* id est: dat effectui esse contingens, & limitatum; quia nulli creaturæ est essenziale, & necessarium existere; In Divinis essentia & existentia est essentialis, & necessaria. III. *Causa importat prioritatem naturæ, & diversitatem naturarum;* quia à causa producit terminus non consubstantialis, sed habens realiter distinctam, & diversam naturam; jam verò in Divinis non est prioritas naturæ, neq; distinctio & diversitas naturæ; sed tantum est prioritas Originis & consubstantialitas, id est: summa communicatio unius, ejusdemq; naturæ Personis procedentibus.

Ab Jove Principiū, cū Jove finis adest, nimirū: Cū Beatitudo in Primo Tractatu primatum teneat; Principium verò Originis, in ultimo Tractatu finem, & coronidem imponat; restat, & incumbit, exoptare, ut quisquis utetur hōc opusculō, uratur ad Illius solius Gloriam, qui solus est: Principium & Finis, Alpha & Omega; sit proinde & hujus compendii corona, & coronis;

PRINCIPIUM

&

FINIS

Ad M. D. T. O. M. G. B. V. M. S. I. O. C. Honorem,
B. P. N. Francisci, OOq; SS. Cultum,
ac Venerationem.

INDEX

(*)

INDEX

Rerum & Verborum.

A fortus,	-	112. 753.
Absolutio Sacramentalis, 656. an valet sub	-	-
conditione,	-	662. 663.
Absolute, & Respective	-	862.
Abstractivè rem cognoscere, & intuitivè,	-	863.
Acedia, & ejus filia,	-	70.
Accidens, 830. Separabile, Inseparabile, Natu-	-	-
rale, Supernaturale, 831. Absolutum, Respe-	-	-
ctivum, Modale,	-	852.
Acolytatus Ordo,	-	588.
Actio, Passio,	-	854.
Activè se habere, & passivè,	-	864.
Actus 1mus, actus 2dus, actus Metaphysicus, a-	-	-
ctus Entitativus, actus purissimus, actus fi-	-	-
gnatus, & exercitus,	-	864.
Actus hominis, & actus humanus, 12. Actus li-	-	-
ber, & necessarius	-	14.
Actus bonus, malus, & indifferens, 13. Elicitus	-	-
& imperatus,	-	14.
Actus boni, & mali, unde desumunt bonitatem,	-	-
vel malitiam?	-	19.
Actus meritorius eterne gloriæ debet esse super-	-	-
naturalis,	-	24.
Actu rem esse, & in potentia, intra causas, &	-	-
extra causas,	-	864.
Adequatè, inadequatè,	-	865.
	Adver-	-

<i>Advertentia Perfecta, & imperfecta,</i>	57.
<i>Equipollentia Logica inter Propositiones</i>	823.
<i>Affirmativus terminus, Negativus, & Privativus,</i>	796.
<i>Amor DEI amicitie, amor concupiscentie,</i>	4.
<i>Ampliative, Diminutive,</i>	866.
<i>Anima rationalis, Sensitiva, vegetativa,</i>	870.
<i>Appetitus innatus, elicitus, efficax, inefficax, &c.</i>	868.
<i>Appretiative.</i>	869.
<i>Approbatio Confessarii,</i>	671.
<i>Articulus fidei, 475. Articuli necessarii necessitate medii 161. 757. Necessitate Præcepti,</i>	757.
<i>Articulus mortis, & periculum mortis,</i>	677.
<i>Argumentatio, 826. Enthymema, Syllogismus,</i>	827. 828.
<i>Arithmetice, Geometricæ,</i>	867.
<i>Arbor Porphyriana,</i>	855.
<i>Astrologia licita, & illicita,</i>	747.
<i>Ascensus, & descensus,</i>	807.
<i>Attentio interna, externa,</i>	379. 380.
<i>Attributa DEI, 513. 514. Sunt communia toti SS. Trinitati,</i>	512.
<i>Attritio, 620. Non sufficit ad justificationem extra Sacramentum, sed in Sacramento,</i>	631.
<i>Autoritas DEI revelantis,</i>	149.
<i>Avaritia, & ejus filia,</i>	65.
<i>Axiomata, seu Regule consequentiarum,</i>	861.
<i>Bapti-</i>	

57.	Baptismus, 382. Materia certa, dubia, in-	
823.	ep̃ta, -	387.
Privati-	Baptismus Fluminis, Flaminis, Sanguinis,	383.
796.	Beatitudo supernaturalis, per totum, -	1.
4.	Beati in cœlo non merentur, -	281.
866.	Beatificare non potest objectum creatum,	11.
870.	Bellum quid est? & quotuplex? -	110.
x,	Bigamia triplex: -	339.
868.	Bonitas DEI absoluta, & Respectiva,	170.
869.	Bonum morale, malum morale, bonum Physi-	
671.	cum, -	871.
necessi-	Bonum superfluum est 2plex: .	194.
Præce-	Bona spiritalia, quæ sunt? -	312.
757.	Casus reservatus, 709. Casus reservati Bullæ	
677.	Cœna, -	713.
yllogis-	Casus reservati extra Bullam Cœnæ, 714. Epi-	
. 828.	scopo Vilnensi, -	716.
867.	Causa increata, creata, Physica, moralis, uni-	
855.	versalis, univoca, equivoca, -	877.
747.	Causa efficiens, materialis, formalis, finalis, -	878.
807.	Causa principalis, instrumentalis, -	878.
. 380.	Causæ cooperantes ad damnum proximi, 60. 109. 246.	
ia toti	Censuræ, 311. Est 3plex: -	313.
512.	Certitudo Metaphysica, Physica, moralis, -	879.
m ex-	Charitas Theologica, 176. Objectum materia-	
631.	le, 178. Objectum formale. 179. Actus, 185.	
149.	Character Sacramentalis, 366. est indelebilis, 368.	
65.	Christus, 324. In Christo sunt due nature, una	
861.	Persona, -	325.
oti-	Christi actiones Theandricæ, 532. Satisfactio	
	super-	

superabundans,	530.
Christus exiit in SS. Eucharistia definitivè, sacramentaliter.	425.
Christianus & Catholicus,	470. 471.
Circumscriptivè esse in loco, & definitivè,	872.
Clericus, 538. Clericorum privilegia,	548.
Clavis Scientiæ, & Potestatis,	613. 668.
Confirmationis Sacramentum,	396.
Cognatio Spiritualis in Baptismo, & Confirmatione,	402.
Cognitio purè materialis; Sensitivo-intellectiva; purè intellectiva,	875.
Communis terminus, Particularis, Singularis,	800.
Communis universalis, Non universalis,	801.
Communis transcendens, non transcendens, supertranscendentalis,	802.
Communis Univocus, Æquivocus, Analogus,	803.
Compositum Metaphysicum, Physicum, Integræ, Accidentale, Morale, & per aggregationem,	874.
Complexus Terminus, & incomplexus,	797.
Communio Sanctorum quid est?	489. 491. 492.
Communicatio Idiomatum in Christo Domino,	533.
Concomitantia in SS. Eucharistia,	426.
Concomitanter, antecedenter, consequenter,	880.
Concretum Physicum, Metaphysicum, Logicum,	795.
Contrarii termini, Contradictorii, Relativi, Convertibiles, Disparati,	796.
Contritio, & Attritio, 630. Requisita, 633. Quomodo inter se differunt?	634.
Con-	

530.	Contritio justificat extra Sacramentum,	632.
tivè, Sa-	Confessarius, 664. Requisita, 669. 670. Officium	
425.	3plex,	667.
10. 471.	Confessarii approbatio, 671. Jurisdictio,	678.
372.	Confessarii Monialium,	676. 688.
548.	Confessio Sacramentalis, 641. Integritas,	643.
13. 668.	Confessio Generalis,	648.
396.	Confessio debet esse coram Sacerdote presen-	
firmatio-	te,	647. 660.
402.	Conscientia 27. est 3plex.	30.
leativa;	Conscientia scrupulosa, & laxa,	733.
875.	Continuum,	876.
is, 800.	Conversio Logica Propositionum,	824.
801.	Correctio fraterna, 186. est 3plex,	189.
ns, su-	Credere fide implicita, & explicita,	158.
802.	Credere in Deum, credere Deo, credere Deū,	165.
s, 803.	Cultus Patriæ, Dulciæ, Hyperdulciæ,	218.
ntegra-	Cultus Absolutus, & Respectivus,	219.
regatio-	Decreta DEI libera,	515.
874.	Definitio, 832. Metaphysica, Physica, Descri-	
797.	ptiva,	833.
. 492.	Degradatio, Depositio,	333. 334.
10, 533.	Delectatio morosa,	115.
426.	Desiderium inhoneſtum,	116.
r, 880.	Desperatio,	174.
cu, 795.	Detractio, 119. Modi detractionis,	122. 756.
i, Con-	Deus Unus, & Trinus,	509. 518.
796.	Deus ut Author nature, ut absolutus Domi-	
3. Quo-	nus,	884. 898.
634.	Deus diligendus super omnia appetitivè,	181.
Con-	Diaco-	

<i>Diaconatus Ordo,</i>	603.
<i>Dialectica, per totum,</i>	785.
<i>Directè, indirectè,</i>	882.
<i>Diversò respectu, eòdem respectu,</i>	883.
<i>Distinctio Realis, Rationis ratiocinatae, & ratio-</i> <i>cinantis,</i>	881.
<i>Differentia, 846. Subalterna, Infima,</i>	847.
<i>Divisio, 834. est 5plex,</i>	835.
<i>Dilectio proximi, 183. Dilectio inimicorum.</i>	184.
<i>Dominium est species juris,</i>	240.
<i>Dotes corporis gloriosi sunt quatuor,</i>	10.
<i>Duallum,</i>	111. 752.
<i>Ecclesia, 484. Militans & Triumphans,</i>	485.
<i>Ecclesia status 3plex:</i>	487.
<i>Ecclesia fuit ab initio mundi,</i>	494.
<i>Ecclesiae verae Notae, seu characteres,</i>	153.
<i>Eleemოსyna, 191. Obligatio ad illam,</i>	197.
<i>Episcopus Originis, Domicilii, & Beneficii,</i>	556.
<i>Ens Supernaturale quò ad modum, & substan-</i> <i>tiam,</i>	5. 253.
<i>Ens Physicum, Logicum, Morale, Homogeneum</i> <i>&c.</i>	885.
<i>Essentia rei, 886. Primò-essentialiter, & secun-</i> <i>dò-essentialiter,</i>	887.
<i>Eucharistia ut est Sacramentum,</i>	405.
<i>Extrema Unctio, 455. Resolutiones de illa,</i>	781.
<i>Exorcistatus Ordo,</i>	584.
<i>Examen conscientiae ad confessionem,</i>	646.
<i>Excommunicatio, 314. Major & Minor,</i>	315.
<i>Favor Legis,</i>	239.

603.	Fides Theologica, 146.	Regula Fidei 154.	Mo-
785.	tiva credibilitatis,	151.	152.
882.	Fides viva, mortua 156.	Explicita, implici-	
883.	ta,	158.	
Ratio.	Fidei articuli necessarij necessitate medii, & Prae-		
881.	cepti,	161.	162.
847.	Fortitudo virtus Cardinalis,	212.	
835.	Formaliter, virtualiter,	883.	
n. 184.	Fruetus rei naturales, industriales, & mixti, 251.		
240.	Furtum, 102.	Quantitas ad peccatum morta-	
10.	le,	103.	
752.	Furtum simplex, & Sacrilegium,	506.	
485.	Genus Logicum, 838.	Supremum, Subalternum,	
487.	Infimum,	841.	
494.	Gratia DEI, 252.	Actualis, 256.	Habitua-
153.	lis,	262.	263.
197.	Gratia sufficiens datur omnibus hominibus. 261.		
556.	Gratia Sacramentalis,	359.	365.
hstan-	Gula & ejus filia,	68.	
253.	Homicidium, 104.	Voluntarium, & casuale. 105.	
neum	Heræ Canonica, 224.	requiritur intentio, & at-	
885.	tentio,	229.	230.
ecun-	Ignorantia, 133.	Vincibilis, & invincibilis, 134.	
887.	Imperfectiones,	627.	
405.	Impedimenta dirimentia, & impediencia tan-		
781.	tum,	557.	558.
584.	Immediatè, mediatè,	889.	
646.	Incarnatio Verbi Divini,	523.	
315.	In fieri, in facto,	890.	
238.	Inclusivè, exclusivè; includens, inclusum,	891.	
5	Infi-		

Infinitum Cathegorematicum, Syncathegorema- ticum,	892.
Intentio 372. Actualis, virtualis, habitualis, 373.	
Invidia, & ejus filia,	67.
Involuntarium,	22.
Indulgentia, 288. Conditiones, 292. Pro defun- ctis,	296. 297.
Indulgentia Portiunculae, an suspenditur tempore Jubilaei?	303.
Interdictum, 328. est 3plex:	331.
Interstitia,	595.
Ira; & ejus filia,	69.
Irregularitas, 337. Ex defectu, ex delicto, 338.	
Jubilaeum, 298. Jubilaeum 3plex:	299.
Judicium universale,	482.
Judicium temerarium,	124.
Juramentum, 220. Ut sit licitum conditiones, 221.	
Jus, 233. Activum, Passivum, 236. Jus in re, & ad rem,	239.
Jus proprietatis, Jurisdictionis, & mixtū, 237.	
Justitia, virtus Cardinalis,	210. 241.
Justitia legalis, commutativa, distributiva, vin- dicativa,	242.
Justificatio, 269. Dispositio ad illam, 272. Cause illius,	274.
Jurisdiclio ordinaria, & delegata,	680. 681.
Lectoratus Ordo,	580.
Lex, 31. Humana, & Divina,	33.
Libertas contrarietatis, & contradictionis, 16. 17.	
Logice, Physice, moraliter,	893.

Luxuria, & ejus filie,	-	66.	
Major, minor, & conclusio, in syllogismo,	828.		
Majus extremum, minus extremum, medius terminus.	829. 831.		
Malum morale, bonum morale &c.	-	871.	
Matrimonium,	462. Impedimenta ad illud,	465.	
Mendacium,	117. Jocosum, officiosum, perniciosum,	-	
		118.	
Meritum,	276. Meritum de congruo, & condigno,	-	
		278.	
Meritorum reviviscencia,	-	282.	
Missa,	431. Valor ejus,	441. Fructus ejus,	442. 443.
Missa valor ex opere operato, & operantis,	446.		
Moralitas actuum humanorum;	-	25.	
Motus unus est 3plex;	-	58.	
Motiva credibilitatis Fidei Divinae,	151, 152.		
Natura sumpta Metaphysicè & Physicè,	894.		
Necessitas medii, & Præcepti,	-	159.	
Necessitas Physica, Metaphysica, moralis, ex suppositione antecedente, & consequente,	895.		
Necessitas extrema, gravis, & communis,	193.		
Note, seu Characteres vere Ecclesie,	153.		
Obiectum materiale, formale, totale &c.	896.		
Opera anime, opera corporalia, & servilia,	505.		
Opera misericordie spiritualia, & corporalia,	198.		
Opera bona viva, mortua, & mortificata,	282.		
Opera mortificata reviviscunt,	283. Mortua non reviviscunt,	-	284.
Opera DEI ad extra, sunt communia toti SS. Trinitati,	-	519.	
Ope-			

Operationes mentis tres, per totum,	787.
Oppositio, 820. Contradictoria, contraria &c.	821.
Ordo, 549. Ordines majores, minores,	551. 571. 592.
Oratio Dominica, 495. Petitiones ejus,	497.
Ostiatorius Ordo,	576.
Pœnitentia ut virtus, & ut Sacramētū,	615. 616.
Pœnitentiæ materia remota, necessaria, & libera,	625.
Pœnitentiæ materia proxima, 629. Forma,	656.
Peccatum, 44. Originale, & Personale,	45.
Peccatum mortale, & veniale,	46.
Peccata capitalia septem,	62.
Peccata in Spiritum S. 72. In Cœlum clauantia,	77.
Peccata aliena, quot modis imputantur alteri?	60.
Peccata semel dimissa, non redeunt formaliter,	285.
Peccatorum circumstantiæ 129. sunt aplices,	130.
Perjurium formale,	223.
Permanenter, successive,	901.
Possessor bonæ, & malæ fidei,	245.
Potentia Logica, Physica, obediēcialis. actiua,	
Passiua, Physicè agens, intentionaliter agens,	897.
Potestas ordinis	612. 678.
Præsumptio,	175.
Præcepta Decalogi, 501. Præcepta Ecclesiæ,	507.
Præcepta 1mæ, & 2dæ Tabulæ,	502.
Præceptum affirmatiuum, negatiuum,	503.
Prædestinatio DEI quid est? & quotuplex?	516.
Prædi-	

87.	<i>Predicata DEI absoluta, & Respectiva,</i>	512.
21.	<i>Predicabilia,</i>	836.
592	<i>Predicamenta</i>	853. 854. 856.
97.	<i>Presbyteratus Ordo, per totum,</i>	607.
76.	<i>Prima Tonsura,</i>	- 540.
16.	<i>Primo, & secundo-intentionalis terminus,</i>	799.
ibe.	<i>Principium Originis,</i>	- 904.
25.	<i>Principaliter, & instrumentaliter agere,</i>	899.
56.	<i>Prioritas Logica, Prioritas naturæ, Originis</i>	
45.	<i>Ec.</i>	- 900.
46.	<i>Propositio,</i>	808.
62.	<i>In materia necessaria, contin-</i>	
an.	<i>genti, & impossibili,</i>	809.
77.	<i>Essentialis, acci-</i>	
60.	<i>dentalis,</i>	810.
ali.	<i>De 1mo, 2do, & 3tio, adja-</i>	
85.	<i>cente,</i>	812.
30.	<i>Absoluta, modalis,</i>	813.
23.	<i>Cathe-</i>	
01.	<i>gorica, hypothetica,</i>	814.
45.	<i>Affirmativa, ne-</i>	
22.	<i>gativa,</i>	815.
a.	<i>Simplex, composita,</i>	816.
97.	<i>Com-</i>	
78.	<i>posita 3plex: Copulativa, Disjunctiva, Cau-</i>	
75.	<i>salis,</i>	816.
07.	<i>Universalis, particularis, singula-</i>	
02.	<i>ris, indefinita,</i>	817.
03.	<i>Exclusiva, exceptiva,</i>	
16.	<i>Reduplicativa,</i>	818.
	<i>Vera, falsa,</i>	819.
	<i>Propositum amplius non peccandi,</i>	636. 637.
	<i>Probitas Confessarii moralis, & legalis,</i>	689.
	<i>Proprium, seu proprietas Metaphysica,</i>	849.
	<i>Prudentia, virtus Cardinalis,</i>	- 209.
	<i>Prudentia Confessarii,</i>	694.
	<i>Regule prudentiæ,</i>	698.
	<i>Pueri an tenentur observare Leges?</i>	- 42.
	<i>Reatus culpe, & reatus pœne,</i>	- 50.
	<i>Regule morum,</i>	25.
	<i>Regula interna, & externa,</i>	26.
	<i>Regule infallibiles, Fidei Divinæ, sūt quinque,</i>	154.
	<i>Reflexus terminus, & directus,</i>	- 793.
	<i>Relativ,</i>	- 854.
	Z	
		Reli-

Religio virtus moralis,	213.	Act9 ejus,	215. 216.
Remedia contra relapsum in peccata,			732.
Reprobatio impiorum,	-	-	517.
Restitutio,	243.	Cause cooperantes,	246. 248. 754. 775.
Resolutio casuum sub tempus Jubilei,			758.
Resolutio casuum de moribundis,	-		767.
Resolutio casuum de S. Viatico,	-		776.
Resolutio casuum de Extrema Unctione,			781.
Revelatio DEI Activa, & Passiva,	-		149.
Rudimenta fidei,	-	-	470.
Sacerdos simplex, non habens jurisdictionem in-			
valide absolvit,	-	613.	682.
Sacerdos simplex in articulo mortis potest absol-			
vere,	-	-	677.
Sacramenta in cōmuni,	346.	Vivorū & mort:	351.
Sacramenta iterabilia, & non iterabilia,			352.
Sacramenta administrare valide, & invalide,			
quid est?	-	-	355.
Sacramentorum effectus: Gratia & Chara-			
cter,	-	-	359. 366.
Sacramenta causāt gratiā, ex opere operato,			360.
Sacramentalia.	353.	Quō differūt ā Sacram:	354.
Sacrificium,	427.	Requisita ad illud,	428.
Sacrificiū cruentū, & incruentū,	431.	436.	438.
Sacrificia veteris Legis, Victima, immolatio, Ho-			
locausum &c.	-	-	429.
Satisfactio,	649.	Opera bona satisfactoria,	650.
Satisfactio vindicativa, & medicinalis,			651.
Salutatio Angelica,	-	-	499.
Scandalum,	113.	Activum, & Passivum,	114.
Scientia Confessarii, per totum,	-		685.

Scrupulus, 733. Remedia contra scrupulos, 735.	
Significativus terminus, & non significativus, 794.	
Sigillum Confessionis, - - -	699.
Signum, 857. Naturale, & ad placitum, 858.	
Signum universale, particulare, 859. Speculativum, practicum, - - -	860.
Simoniam, 90. Pretium Simoniacum 3plex, 93.	
Species Logica, 843. Quæ res differunt specie? 848.	
Spes Theologica, 168. In quibus subiectis non datur? - - -	172.
Sponsalia, 468. quò differunt à matrimonio? 469.	
Stipendium Missæ, quomodo est licitum? 453.	
Subiectum Logicum, Prædicatum, & Copula, 791.	
Subdiaconatus Ordo, - - -	598.
Substantie Prædicamentum, - - -	854.
Summus Pontifex, loquens ex Cathedra, non potest errare, - - -	154.
Superbia, & ejus filie, - - -	64.
Superior Terminus, Inferior, Prædicabilis, Subjicibilis, - - -	798.
Supernaturale quò ad modum, & substantiam, 5. 253.	
Suspicio, - - -	126.
Suspensio, 325. est 3plex, - - -	326.
Suppositio, 804. Simplex, Personalis, - - -	806.
Syllogismus, 328. Modus illum componendi, 831.	
Symbolum fidei, 473. est 3plex, - - -	474.
Synderesis, 28. quò differt à conscientia, - - -	29.
Thesaurus Ecclesiæ, - - -	289.
Temperantia, - - -	211.
Tempus, duratio, - - -	854.
Terminus Dialecticus, - - -	791.

Titulus Mense; Beneficii, Patrimonii, Pauper-	
tatis,	597.
Titulus Juris,	238.
Transsubstantiatio Eucharistica,	423.
Trinitas SS.	518.
Veritas prima in cognoscendo, & dicendo,	149.
Viaticum, & Resolutiones de eo,	776.
Virtutes intellectuales, & voluntatis,	137.
Virtus acquisita, & infusa,	138. 139.
Virtus Theologica, 140. Sunt tres,	145.
Virtutes Theologicae, quae differunt à moralibus,	142.
Virtutes Theologicae, dant simpliciter posse opera-	
ri,	144.
Virtus moralis, 201. Virtutes Cardinales, 203. 207.	
Voluntarium, 22. est multiplex,	23.
Votum 304. Simplex, & solemne,	305.
Vota soli Papae reservata,	310.
Votum castitatis, an potest commutari in Jubilaeo,	763.
Ubicatio, 854. Circumscriptiva, Definitiva,	872.
Ultimū Resolutorium Fidei Theologica,	149.
Ultimus finis Hominis,	1.
Unio Hypostatica in Christo,	529.
Universale Logicum, 836. Sunt quinque: Genus,	
species, differentia, propriū & accidens,	837.
Usura, 79. est 3plex, 82. Prohibita omni jure,	84.
Ut quod, ut quo,	902.
Ut sic, in Abstracto,	903.

✠ ✠ ✠ ✠ ✠

Errores corrigendi.

- n. 4. v. 17. Senenem, lege Senonem.
- n. 5. v. 24. visus est, lege visûs, *Ec.*
- n. 11. an aliquid, lege an aliquod.
- Ibidem* v. 7. planê, lege plenê.
- n. 13. (*omissum est:*) actus moraliter malus.
- n. 18. v. 6. quomodo, lege quando.
- n. 23. v. 17. iliquod, lege aliquod.
- n. 42. v. 10. illis, lege illis.
- n. 79. v. 2. *R.* voluntas - est voluntas (*NB.*
adde ly: est)
- n. 92. v. 21. tradit, lege tradidit.
- n. 95. *R.* probita, lege *R.* prohibita.
- n. 98. v. 11. pro precib9q; lege pro precibus.
- n. 100. v. 24. In justia, lege In-justitia (*NB. junde.*)
- n. 101. v. 6. per modum obligationis, lege per modum oblationis.
- Ibidem* v. 8. designat, lege designant.
- n. 144. v. 3. uti, lege ut.
- Ibidem* v. 47. Prævelebunt, lege prævalebunt.
- Ibidem* v. 59. Posselt, lege posset.
- n. 172. v. 28. est futurum, lege & futurum.
- n. 180. Peccatum, lege Præceptum.
- n. 188. IV. Extrema, lege Extrema.
- n. 232. *Prænota imo.* (*NB. deleatur ly imo.*)
- n. 289. v. 6. Beatiissima, lege Beatissima.
- n. 296. v. 2. in purgario, lege in purgatorio.
- n. 440. v. 17. Ad actum Dei, lege Ad cultum Dei.
- n. 444. v. 5. tum quia, lege quia (*NB. deleatur ly: tum.*)

n. 447.

- n. 447. v. 17. ad augendas, lege ad agendas.
n. 449. v. 12. Concil. Cons. lege Concil: Confl.
n. 450. v. 3. in thesauris, lege in thesauro.
n. 504. v. 15. (Id est cum hæresi) (NB. addatur
clauditur:)
n. 454. v. 3. uis, lege suis.
n. 532. v. 10. significatæ, lege sanctificatæ.
n. 552. v. 3. suscipiendi, lege suscipienti.
n. 614. v. 11. hoc clavi, lege hac clavi.
n. 672. v. 11. convenientia, lege conniventia.
n. 719. v. 14. XII.) (NB. omisum est: clauditur.)
n. 736. IV. difformem lege deformem.
n. 743. III. v. 2. & lege ut.
n. 765. desideret, lege desideraret.
n. 771. v. 3. necessariè, lege necessariò. Item v.
4. debet, lege deberet.
n. 795. v. 19. & cognitionem, lege seu cognitionem.
n. 811. v. 5. exprimitur, lege exprimitur.
n. 851. v. 3. Separebile, lege Separabile.
n. 876. v. 3. distinctæ, lege distinctæ.

ndas.

Confl.

o.

addatur

tæ.

ria.

ditur.)

tem v.

tionem.

W. L. L. L.

W. L. L. L.

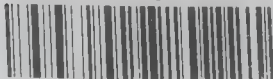
W. L. L. L.

W. L. L. L.

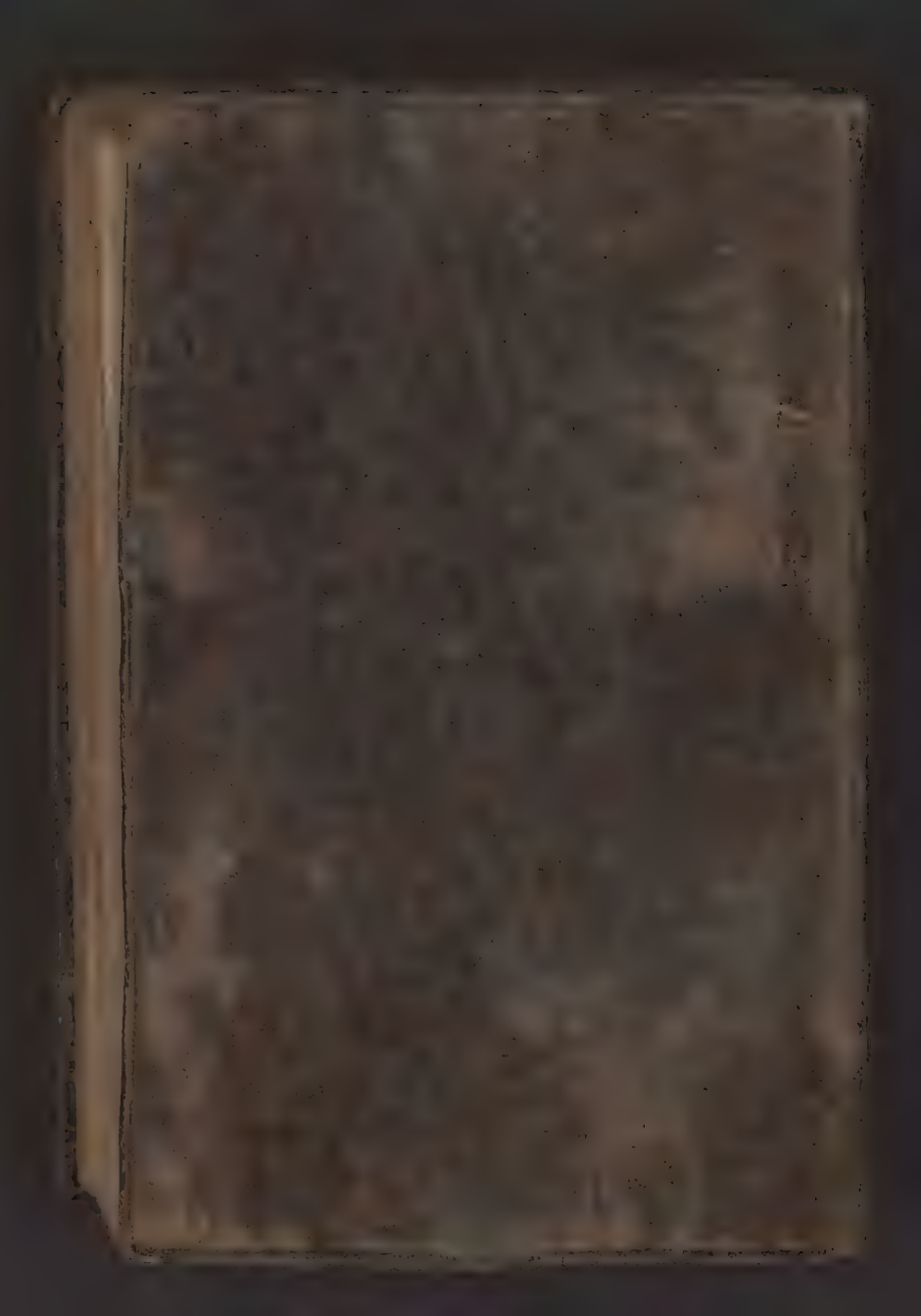
W. L. L. L.

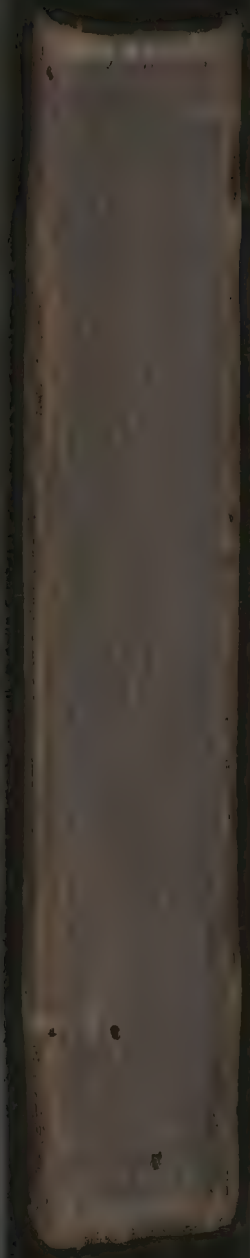
*Hoc compendium Thome No
centi & dextoribus.*

Biblioteka Jagiellońska

stdr0027923

Przytzecki Maurycus Ord. Min.

Conspiciuntur

Theologiae
Moralis

Viluae

Typis S. R. M. Acad. S. Jesu

16°

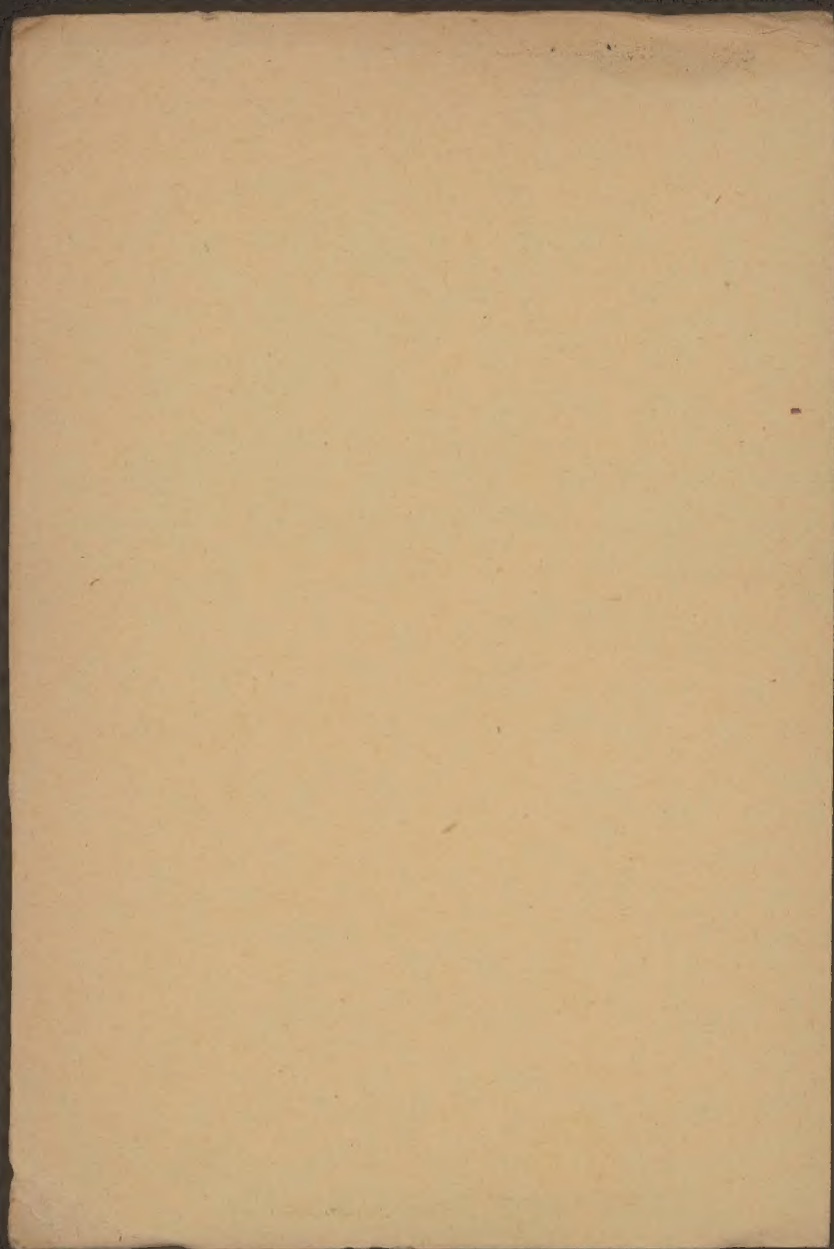
1754 ann.

A2-M-22

Kartki menuiserie

Gołkowskie

Op. Skirz.

Bzylski Francisus Ord. Min.

Compendium
Theologiae
Moralis.

Wilnae

Typis S. R. M. Acad. S. Jesu

16° 1754 ann.

A2 - A4 - 22

Karłki mienumerowane

904 kwestye

Cyr. skorr.

